

BETÆNKNING

VEDRØRENDE

UNGDOMSSKOLER, AFTENSKOLER, UNGDOMMENS FRITIDSBESKÆFTIGELSE M.v.

AFGIVET AF
DEN AF UNDERVISNINGSMINISTERIET DEN
23. DECEMBER 1948 NEDSATTE
KOMMISSION

Det administrative bibliotek

Slotsholmsgade 12
1216 København K

J. H. SCHULTZ A/S
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN
1952

~~Socialministeriet~~
bibliotek

37.4/29 ex. 3

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
I. <i>Indledning</i>	5
II. <i>Den nugældende ordning og dens forudsætninger</i>	9
A. Ungdomsskolen for den ufaglærte ungdom	9
B. Aftenskolen	12
C. Folkeskolens fortsættelsesklasse	14
D. Efterskoler	15
E. Den landbrugsfaglige skole	16
F. Brevskoler	17
G. Fritidsklubber	17
H. Læreruddannelsen	17
III. <i>Kommissionens forslag</i>	19
A. Ungdomsskolen og aftenskolen	20
a. Ungdomsskolen, bortset fra dens administrative og økonomiske forhold..	20
b. Aftenskolen, bortset fra dens administrative og økonomiske forhold....	30
c. Ungdoms- og aftenskolens administrative og økonomiske forhold	36
d. Ungdomskostskolen	43
B. Folkeskolens fortsættelsesklasse	43
C. Efterskoler	44
D. Den landbrugsfaglige skole	44
E. Brevskoler	46
F. Tilskud til fritidsforanstaltninger, foreninger og landsorganisationer	47
G. Lærer- og lederuddannelse	50
IV. <i>Forslag til lov om ungdomsundervisning m. v. (ungdomsskoler, aftenskoler, fortsættelsesklasser, efterskoler, landbrugsfaglige skoler, brevskoler, fritidsforanstaltninger)</i>	53
V. <i>Bemærkninger til lovforslaget</i>	80
VI. <i>Forslagets økonomiske konsekvenser</i>	118
VII. <i>Bilag</i> .	
Bilagsfortegnelse	125

I. Indledning.

Under 23. december 1948 tilskrev undervisningsminister *Hartvig Frisch*, den daværende formand for folketinget, folketingsmand *Jul. Bomholt*, således:

„Ved lov nr. 238 af 24. maj 1948 om ændring i lov nr. 312 af 4. juli 1942 om ungdomsskoler for den ufaglærte ungdom er det fastsat, at loven skal forelægges i rigsdagen til revision senest i rigsdagssamlingen 1950—51.

Til at fremkomme med forslag til en ny lov til afløsning af den nævnte lov om ungdomsskoler for den ufaglærte ungdom har ministeriet besluttet at nedsætte en kommission.

Kommissionen skal være bemyndiget til at inddrage under sine overvejelser lov nr. 313 af 4. juli 1942 om tilskud til aftenskoler, som ændret ved lov nr. 236 af 24. maj 1948, lov nr. 66 af 10. marts 1938 om tilskud fra staten til landbrugsfaglig undervisning, som ændret ved lov nr. 245 af 24. maj 1948 og — forsåvidt det skønnes nødvendigt af hensyn til ungdomsskolens, særlig ungdomskostskolens forhold — lov nr. 314 af 4. juli 1942 om efterskoler, som ændret ved lov nr. 237 af 24. maj 1948, og til at fremsætte forslag til de ændringer i disse love, hvortil der efter kommissionens skøn måtte være anledning.

Det vil være kommissionens opgave i det hele at overveje, hvad der fra samfundets side, på undervisnings og opdragelsens område, bør gøres for den del af dansk ungdom, som efter folkeskolens afslutning ikke modtager yderligere undervisning. Det er ønskeligt, at man herved har opmærksomheden henledt på betydningsfuldheden af, at ungdommen får værdifulde fritidsinteresser, hvorfor kommissionen også bør overveje, i hvilket omfang samfundet eventuelt bør støtte ikke blot en særlig for 14—18-årige tilrettelagt ungdomsundervisning, men også former for ungdommes frie udnyttelse af fritiden såvel i forbindelse med ungdomsskolen som udenfor.

Under henvisning hertil og til stedfunden underhåndsforhandling beskikker man herved hr. folketingsmanden til medlem af og formand for nævnte kommission.

Kommissionens øvrige medlemmer er:

Kontorchef i undervisningsministeriet fru *E. Torkild-Hansen*.

Statskonsulent *Johs. Novrup*.

Statskonsulentens medhjælper ved ungdomsskolen: viceinspektør *Arne Jørgensen*, Esbjerg.

Undervisningsministeriets konsulent vedrørende landbrugsfaglig undervisning *A. Larsen-Ledet*, Grenå.

Som repræsentanter for rigsdagen:

Folketingsmand *Svend Horn*.

Folketingsmand, realskolebestyrer *Marius Buhl*, Tørring.

Folketingsmand, redaktør *Carsten Raft*.

Fhv. undervisningsminister, folketingsmand *Jørgen Jørgensen*.
 Folketingsmedlem fru *Alvida Larsen*.
 Folketingsmand *Evald Christensen*, Tårs.

Som repræsentanter for Dansk aften- og ungdomsskoleforening:
 Amtsskolekonsulent *O. Hessilt*, Nr. Alslev.
 Kontorfuldmægtig *Axel Petersen*, Fredericia.

Som repræsentant for Københavns kommunes ungdoms- og aftenskolelærerforening:
 Kommunelærer *Skotte ByCh*, København.

Som repræsentant for Danmarks lærerforening:
 Kommunelærer *N. C. Thomsen Nielsen*, Nørresundby.

Som repræsentant for Foreningen af danske husholdningslærerinder:
 Landstingsmedlem, husholdningslærerinde frk. *Ingefred Juul Andersen*, Mosegård, Ejby.

Som repræsentant for ungdomsskolenævnene:
 Folketingsmedlem fru *Sofie Pedersen*, Odense.

Som repræsentant for Foreningen af frie ungdoms- og efterskoler:
 Forstander *Jens Rasmussen*, Levring efterskole.

Som repræsentant for Arbejdernes oplysningsforbund:
 Forretningsfører, rådmand *Oluf Bertolt*.

Som repræsentant for de i statens husholdningsråd repræsenterede husholdningsorganisationer:
 Fru *Johanne Dahlerup-Petersen*, København.

Som repræsentant for Ungdomsorganisationernes fællesråd:
 Forretningsfører *Knud Gedde*, Krogerup højskole.

Som repræsentant for De samvirkende danske landboforeninger:
 Gårdejer *Tage Rosenstand*, Ribe.

Som repræsentant for De samvirkende danske husmandsforeninger:
 Husmand *Frederik Larsen*, Blære.

Som repræsentant for Dansk arbejdsmandsforbund:
 Sekretær *Dines Hansen*, København.

Som repræsentant for skolerådene:
 Amdsrådsmedlem *Emil Rasmussen*, Skibby.

Som repræsentant for amtsskolekonsulenterne:
 Amtsskolekonsulent *Chr. Mejlgaard*, Sundby, Mors.

*Som repræsentant for Københavns kommunelærerforening og Københavns
 kommunelærerindeforening:*
 Kommunelærer *Alfred Larsen*, København.

Sekretær for kommissionen: Fuldmægtig i undervisningsministeriet *Verner Hammer*.

Kommissionen vil være berettiget til at indhente de for dens arbejde nødvendige oplysninger hos offentlige myndigheder o. a., ligesom den skal være bemyndiget til under forhandlingerne at tilkalde repræsentanter for de i de pågældende skoleformer interesserede offentlige myndigheder og organisationer m. fl."

Under 16. oktober 1950 har ministeriet endvidere efter højskoleforstander *Frode Kristensens* udnævnelse til statskonsulent for undervisningsministeriet i sager vedrørende ungdomsundervisningen anmodet ham om at indtræde i kommissionen. Den afgåede statskonsulent, nuværende højskoleforstander *Johs. Novrup*, har efter ministeriets opfordring bevaret sit sæde i kommissionen.

Som repræsentant for retsforbundets rigsdagsgruppe under folketingsmand *Evald Christensens* sygdom har folketingsmand, lærer *Søren Olesen* fungeret.

Som det fremgår af foranstående, falder kommissionens kommissorium i 2 hovedafsnit: 1) at udarbejde forslag til en ny lov om ungdomsskoler for den ufaglærte ungdom og i forbindelse hermed at fremsætte eventuelle ændringsforslag til lovene om aftenskoler, landbrugsfaglig undervisning og efterskoler og 2) at overveje og stille forslag med hensyn til ungdommens udnyttelse af fritiden.

Til løsning af den første opgave blev der allerede i kommissionens 4. plenarmøde nedsat 2 underudvalg til behandling henholdsvis af de pædagogiske og af de økonomisk-administrative spørgsmål vedrørende de af kommissoriet omfattede love.

Udvalgene fik følgende sammensætning:

Det pædagogiske underudvalg:

Statskonsulent *Johs. Novrup*, (formand),
 viceinspektør *Arne Jørgensen*,
 landbrugskonsulent *A. Larsen-Ledet*,
 folketingsmand *Evald Christensen*,
 amtsskolekonsulent *O. Hessilt*,
 lærer *N. C. Thomsen Nielsen*,
 landstingsmedlem frk. *Ingefred Juul Andersen*,
 folketingsmedlem fru *Sofie Pedersen*,
 forstander *Jens Rasmussen*,
 gårdejer *Tage Rosenstand*,
 husmand *Frederik Larsen*,
 sekretær *Dines Hansen*,
 kommunelærer *Alfred Larsen*.

Dette udvalg blev senere tiltrådt af statskonsulent *Frode Kristensen*.

Som underudvalgets sekretær har sekretær i ministeriet *Estrid Bjerregård* fungeret.

Det økonomisk-administrative underudvalg:

Folketingsmand *Jul. Bomholt*, (formand),
 kontorchef fru *E. Torkild-Hansen*,
 folketingsmand *Svend Horn*,
 folketingsmand *Marius Buhl*,
 folketingsmand *Carsten Raft*,

folketingsmand *Jørg. Jørgensen*,
 folketingsmedlem fru *Alvilda Larsen*,
 kontorfuldmægtig *Axel Petersen*,
 lærer *Skotte Bych*,
 forretningsfører *Oluf Bertolt*,
 fru *Johanne Dahlerup-Petersen*,
 forretningsfører *Knud Gedde*,
 amtsrådsmedlem *Emil Rasmussen*,
 amtsskolekonsulent *Chr. Mejlgaard*.

Kommissionens sekretær, fuldmægtig *V. Hammer*, har fungeret som sekretær for underudvalget.

Inden man påbegyndte den nærmere behandling af den anden del af kommissionens opgave — fremsættelse af forslag med hensyn til fritidsforanstaltninger m. v. for ungdommen — har man afventet en herom bebudet betænkning fra den af arbejds- og socialministeriet nedsatte ungdomskommission. Da det imidlertid på grund af særlige forhold viste sig at trække længere ud end beregnet med denne betænkning, nedsatte man — uden at afvente dens afgivelse, men efter løfte fra ungdomskommissionen om en vis forud orientering om dens overvejelser — i kommissionens 25. plenarmøde den 29. august 1951 et 3. underudvalg til behandling af spørgsmålet om fritidsforanstaltninger m. v.

Dette 3. underudvalg fik følgende sammensætning:

Viceinspektør *Arne Jørgensen* (formand),
 forstander *Johs. Novrup*,
 folketingsmand *Svend Horn*,
 lærer *N. C. Thomsen Nielsen*,
 fru *Johanne Dahlerup-Petersen*,
 forretningsfører *Oluf Bertolt*,
 sekretær *Dines Hansen*,
 husmand *Frederik Larsen*,
 amtsskolekonsulent *Chr. Mejlgaard*,
 statskonsulent *Frode Kristensen*.

Der har endvidere været nedsat forskellige mindre udvalg til behandling af specielle spørgsmål.

Kommissionen, der trådte sammen til sit første møde den 28. januar 1949, har afholdt ialt 44 plenarmøder og en række underudvalgsmøder. Der har endvidere for nogle af kommissionens medlemmer været lejlighed til at deltage i en af 2 ganske kortvarige studierejser til henholdsvis Sverige-Norge og England, og hele kommissionen har aflagt besøg på nogle sydjyske ungdomsskoler og på københavnske ungdoms- og aftenskoler samt fritidsklubber.

II. Den nugældende ordning og dens forudsætninger.

Tre af de af kommissoriet omfattede love, nemlig *loven om ungdomsskoler for den ufaglærte ungdom*, *aftenskoleloven* og *efterskoleloven*, var med i det kompleks af ungdomsskolelove, der blev stadfæstet under 4. juli 1942. Til grund for de dengang vedtagne love ligger den betænkning, der i december 1940 blev afgivet af undervisningsministeriets ungdomsudvalg, og hvori der er gjort rede for de historiske forudsætninger for lovene. For disse loves vedkommende er der derfor ingen grund til her at komme nærmere ind på tiden forud for 1942, men der vil alene blive givet en kort fremstilling af, hvorledes lovene har virket i tiden derefter, og af de nugældende regler.

I det følgende vil der desuden blive givet en kort fremstilling af reglerne om *den landbrugsfaglige ungdomsskole*, samt af reglerne om *folkeskolens fortsættelsesklasse*, da denne sidste skoleform i sin ide ligger nær op ad ungdomsskolen for den ufaglærte ungdom.

Da kommissionen vil foreslå, at der fastsættes lovregler for *brevskoler*, vil også denne skoleform blive omtalt, og der vil endelig blive givet en kort fremstilling af de nugældende regler om *tilskud til fritidsklubber*, oprettet i tilslutning til ungdomsskoler for ufaglærte, samt af forholdet med hensyn til *uddannelse af lærere* til ungdomsundervisning og de regler, der gælder herom.

En kortfattet oversigt over tilsvarende ungdomsundervisning i nogle andre lande er optaget som *bilag 1—4*, og i *bilag 5* gives en samlet oversigt over de forskellige skoleformers udbredelse og omfang her i landet, de vigtigste lovregler m. v.

A. Ungdomsskolen for den ufaglærte ungdom.

Da den første ungdomsskolelov blev vedtaget i 1942, havde et af kardinalpunkterne under lovforslagets behandling både i det af ministeriet nedsatte ungdomsudvalg og på rigsdagen været, om undervisningen skulle være tvungen eller frivillig for de unge. Efter det af ungdomsudvalget udarbejdede lovforslag skulle undervisningen være tvungen for de unge, som loven tog sigte på, — d. v. s. alle unge, der er fyldt 16 år, og som ikke deltager eller har deltaget i anden i lovforslaget nævnt undervisning eller er varigt beskæftiget ved landbrug eller husvæsen på landet — men dette forslag blev opgivet efter den modstand, der viste sig at være derimod, især fra de organisationer og foreninger, der havde arbejdet med den frivillige undervisning, og fra lærerside. Det blev derfor kun gjort obligatorisk for København, købstæderne og visse landdistrikter at indrette undervisningen, medens det blev frivilligt for de unge, om de ville deltage i den, idet aldersgrænsen nedad for eleverne samtidig i forhold til forslaget sænkedes til 15 år.

Især af hensyn til den usikkerhed, som havde gjort sig gældende under lovfor-

slagets behandling overfor spørgsmålet om indførelse af en tvungen undervisning, var det ønskeligt at sikre en adgang til at tage loven op til revision, når man i løbet af nogle år havde indvundet erfaringer om dens virkning, og det blev derfor fastsat, at loven skulle forelægges rigsdagen på ny senest i rigsdagssamlingen 1947—48.

De følgende 5 år blev imidlertid på grund af besættelses- og efterkrigstidens vanskelige forhold af ganske ekstraordinær karakter; tilslutningen til skolen var kun ringe og elevtallet stadigt dalende, hvilket måske delvis kan forklares med de små fødselstal i begyndelsen af 1930-erne og det stigende antal lærekontrakter. Ministeriet fandt derfor i 1947, at tiden ikke var moden til fremsættelse af et forslag om en dyberegående revision.

Som følge heraf indskrænkede man sig ved revisionen i 1947—48 i det væsentlige til at foretage visse ændringer af ungdomsskolelovens lønningsbestemmelser i forbindelse med de lønforhøjelser, der i 1946 var blevet gennemført for tjenestemænd og folkeskolelærere. Herudover ændredes kun enkelte bestemmelser, der efter den almindelige opfattelse havde virket hæmmende for skolens udbredelse, medens spørgsmålet om en mere gennemgribende revision blev udskudt senest til rigsdagssamlingen 1950—51. Denne frist er senere ved lov nr. 95 af 14. marts 1951 blevet forlænget til rigsdagssamlingen 1952—53, jfr. nærmere herom side 26.

Blandt de realitetsændringer, der blev gennemført ved loven af 1948, kan nævnes, at aldersgrænsen for adgang til skolen blev fastsat til mindst 14 år i stedet for som hidtil 15 år. Når man ved behandlingen af loven af 1942 var standset ved kravet om en minimumsalder på 15 år for ungdomsskolens elever, var det resultatet af en nærmere drøftelse herom i rigsdagen, hvorunder det bl. a. blev gjort gældende, dels at de unge næppe ville føle trang til at melde sig til skolen straks efter udgangen af folkeskolen, dels at det ville være vanskeligt at finde en undervisning, som ville være egnet for en så omfattende aldersgruppe som de unge fra 14—18 år. Efter de indhøstede praktiske erfaringer mente man imidlertid at kunne se bort fra disse betragtninger, så meget mere som det havde vist sig, at en sådan begrænsning i visse tilfælde havde været til hinder for oprettelsen af skoler, hvortil der ellers havde været den fornødne tilslutning.

Samtidig blev det minimumselevtal, der skulle kræves til oprettelsen af en skole, nedsat fra 15 til 12, og med hensyn til undervisningens indhold blev der gennemført en lempelse af den oprindelige lovs krav om, at mindst halvdelen af timerne skulle anvendes til praktisk betonet undervisning, afpasset efter de hovedbeskæftigelser, der kunne regnes at stå åbne for de unge i erhvervslivet.

Der havde nemlig vist sig at være store vanskeligheder forbundet med tilrettelæggelsen af denne praktisk betonedede undervisning, både med hensyn til selve fagets udformning og med hensyn til fremskaffelsen af lærerkræfter dertil. Dette gælder dog kun undervisningen for drenge i modsætning til pigerne, for hvem husgerningsundervisningen har kunnet indgå under kravet.

Fra forskellig side havde der desuden været yttet tvivl med hensyn til spørgsmålet, om det i det hele var rigtigt at lægge så overvejende vægt på den praktisk betonedede undervisning, og om skolen ikke ville virke mere tiltrækkende, når der var mulighed for efter elevernes ønske at lægge mere vægt på almene fag, idet man herved måtte holde sig for øje, at det afgørende efter skolens hele bestemmelse er, at der undervises i sådanne emner og på en sådan måde, at de unge herigennem bliver sig deres stilling og ansvar som samfundsborgere bevidst og udvikles personligt og karaktermæssigt.

For at imødekomme denne kritik blev kravet om praktisk betonet undervisning, hvis benævnelse samtidig ændredes til *erhvervsbetonet*, reduceret til halvdelen af minimums-

timetallet. Herefter skulle det, når en skole udvider sit omfang ud over minimum, stå skolen frit for, om den ville forøge de obligatoriske eller de frivillige fags timetal. — Yderligere ændredes kravet med hensyn til undervisningsplanen således, at gymnastik, der som obligatorisk fag hidtil ofte havde virket hæmmende, blev frivilligt fag.

Med hensyn til ungdomsskolens omfang i de forløbne år henvises til oversigten i bilag 6.

Ifølge ungdomsskoleloven af 4. juli 1942 som ændret ved lov nr. 238 af 24. maj 1948 skal der herefter for unge mennesker mellem 14 og 18 år, fortrinsvis ufaglærte, være adgang til en undervisning, der kan betegnes som på een gang erhvervsbetonet, kundskabsmeddelende og karakterudviklende. Ungdomsskoler af denne art *skal* — ved kommunal eller privat foranstaltning — oprettes i København, købstadkommuner og landkommuner med bymæssig bebyggelse samt iøvrigt, hvor forældre til mindst 15 unge mennesker i den angivne alder fremsætter anmodning derom, og et flertal af skolekommissionen anbefaler det. De *Jean* med ministeriets godkendelse oprettes i andre landkommuner, eventuelt ved skoleforbund mellem 2 eller flere kommuner. Deltagelse i undervisningen er vederlagsfri og frivillig for eleverne.

Ungdomsskolen kan indrettes som en dagskole med mindst 150 timers undervisning, en aftenskole med mindst 180 timers undervisning eller en ungdomskostskole af mindst 2 måneders varighed. Dag- og aftenungdomsskolen forudsættes under hensyn til det krævede timetal at være 2-årig, dog kan det, hvad der for dagungdomsskolens vedkommende er udtrykkeligt sagt i loven, af undervisningsministeren efter omstændighederne godkendes, at undervisningen samles på et enkelt år.

Af undervisningstiden skal mindst 40 timer pr. år (ialt 80 timer) i aftenungdomsskolen og mindst 30 timer pr. år (ialt 60 timer) i dagungdomsskolen anvendes til en erhvervsbetonet undervisning, afpaseet efter de hovedbeskæftigelser, der står eleverne åbne i det praktiske erhvervsliv. Herudover kan undervisningen omfatte gymnastik, sang, håndarbejde, sløjd, husflid, naturfag, hygiejne, hjemstavns historie og topografi, samfundslære, historie, litteraturkundskab og eventuelt andre fag.

Der skal have meldt sig mindst 12 — under særlige forhold dog blot 10 — elever til deltagelse i undervisningen, og tilskuddet bortfalder, når elevtallet er gået ned til 8 — under særlige forhold 6 — elever i gennemsnit pr. time.

Til at iværksætte og føre tilsyn med undervisningen i ungdomsskolen nedsættes der i hver kommune, hvor der skal oprettes eller faktisk bliver oprettet ungdomsskole, et ungdomsskolenævn, om hvis sammensætning der er givet nærmere regler i loven, jfr. nedenfor side 88—89. For hvert amt oprettes der desuden et amtsungdomsskolenævn.

Skoleplaner for ungdomsskoler indsendes af ungdomsskolenævnet gennem kommunalbestyrelsen, i landkommuner tillige gennem amts-ungdomsskolenævnet, til undervisningsministeriet til godkendelse.

Til godkendte ungdomsskoler yder staten tilskud med 75 pct. af minimumslønnen i dagungdomsskolen og ungdomskostskolen og 50 pct. af minimumslønnen i aftenungdomsskolen, medens resten af lærerlønnen afholdes af kommunen. Minimumslønnen, der reguleres parallelt med det for statens tjenestemænd gældende reguleringstillæg, er for tiden (1. april 1952) 8 kr. 15 øre pr. time. Der kan ikke ydes rejsegodtgørelse til lærerne, og feriegodtgørelse ydes kun til de lærere, der har deres hovederhverv i ungdomsskolen.

Endvidere ydes der et statstilskud til læremidler på 4 øre pr. elevtime, dog at der til læremidler og madvarer ved husgerningsundervisningen ydes tilskud med halvdelen af udgiften inden for et af undervisningsministeren fastsat størsteløb pr. elev, for tiden med

55 øre pr. elevdag; desuden ydes tilskud med halvdelen af det på skoleplanen godkendte lederhonorar, i henhold til undervisningsministeriets nærmere fastsættelse dog højst med 100 kr. for det første hold og 75 kr. for hvert følgende hold. Lokaler med belysning, opvarmning og rengøring samt inventar og undervisningsmateriel stilles til rådighed af kommunen.

De i loven af 1942 givne bestemmelser om *ungdomskostskoler* byggede på forudsætningen om en sådan indsats fra anden side end statens — kommunal eller privat — at det i praksis viste sig vanskeligt at opretholde de få skoler, der tog opgaven op. Der blev kun oprettet ganske få; ialt har der været 5 skoler i gang, hvoraf een skole er oprettet på privat initiativ med støtte af enkelte større erhvervsvirksomheder og to skoler, hvoraf den enes virksomhed er indstillet, ved sammenslutning af en række kommuner. Endelig drives een skole privat, men med kommunal garanti, og een, der kun afholder eet årligt kursus, er oprettet af en velgørende institution.

Der kunne efter loven af 1942 ydes tilskud til ungdomskostskoler efter samme regler som til dagungdomsskoler, hvortil kom et tilskud til lokaler. For ungdomskostskoler, der opførte egen skolebygning, var der desuden adgang til at få et statslån på indtil 1/3 af byggeomkostningerne.

De udgifter, der ikke blev dækket af statstilskuddet, måtte afholdes af skolens egne midler eller gennem støtte fra anden side, idet eleverne i det højeste måtte betale for opholdet, men ikke for undervisning og undervisningsmateriel; på private skoler kunne det dog godkendes, at eleverne deltog i betalingen af undervisningsmateriel.

Disse betingelser fandtes i sammenligning med de betingelser, der gælder for de private efterskoler, urimeligt krævende og stod som en hindring for det initiativ fra kommunal eller privat side, der var nødvendigt for oprettelsen af disse skoler. Efter henvendelse fra de i spørgsmålet interesserede kommuner indså ministeriet derfor, at det var ikke alene rimeligt, men nødvendigt at foretage en ændring på dette punkt i retning af større støtte fra statens side. Man søgte og opnåede derefter finanslovhjemmel for, at der til disse skolars elever kunne ydes elevunderstøttelser fra statens side med tilsvarende beløb og efter samme beregning som ved efterskolerne, og ved lovændringen i 1948 er denne ordning blevet lovfæstet samtidig med, at der blev tilvejebragt hjemmel for at beregne tilskud til lærerløn ved disse skoler i forhold til den for overlærere ved lærerlønningsloven af 12. juli 1946 fastsatte lønning. Endvidere blev det fastsat, at der kunne oprettes faste stillinger for ledere af ungdomskostskoler med viceinspektørløn, hvortil kommer et årligt bestillingstillæg på 1 000 kr.

B. Aftenskolen.

Aftenskoleloven blev ligeledes i 1948 underkastet en revision, i det væsentlige med dec formål at regulere timebetalingssatserne under hensyntagen til de nye lønningslove af 1946, men dog således, at der samtidig blev foretaget enkelte andre realitetsændringer, som man skønnede særlig påkrævede, bl. a. med hensyn til kommunernes pligt til at stille lokaler til rådighed, med hensyn til fagrækken og visse tilskudsbestemmelser.

Undervisningen i aftenskolen må efter loven af 4. juli 1942 som ændret ved lov nr. 236 af 24. maj 1948 foregå inden for en i loven nærmere opregnet fagrække, men der er dog givet undervisningsministeren en almindelig bemyndigelse til efter samråd med statskonsulenten for ungdomsundervisningen at foretage sådanne afvigelser fra de fastsatte regler i denne henseende, som skønnes påkrævet på grund af den stedfindende udvikling. For en række fags vedkommende er det bestemt, at der til undervisningen skal være knyttet skriftligt

arbejde i en eller anden form. Om timetallets fordeling på de forskellige fag henvises til oversigten, *bilag 7*.

Undervisningen skal strække sig over mindst 40 timer, hvis den omfatter flere fag, og over mindst 20 timer, hvis den kun omfatter eet fag. Desuden er det for visse fag fastsat, at de kun kan indgå i undervisningen sammen med andre fag og kun med et i forhold til holdets samlede timetal nærmere begrænset antal timer. I undervisningen skal deltage mindst 10 — under særlige forhold 8 — elever i gennemsnit pr. time.

Undervisningsplaner for aftenskoler indsendes til godkendelse gennem ungdomsskolenævnet (aftenskolenævnet), og kommunalbestyrelsen til skoledirektionen, for købstædernes vedkommende til undervisningsministeriet.

Til en godkendt aftenskole ydes der et tilskud fra stat og skolefond på 70 pct. af den i loven fastsatte minimumsløn under forudsætning af, at de resterende 30 pct. udredes af kommunen eller en stedlig kreds, der ikke må bestå af skolens lærere eller elever. Kommunen er pligtig at udrede det stedlige tilskud, når dette anbefales af et flertal af ungdomsskolenævnets medlemmer. Minimumslønnen udgør ligesom i ungdomsskolen for tiden (1. april 1952) 8 kr. 15 øre i timen og reguleres parallelt med det for statens tjenestemænd gældende reguleringstillæg.

Til lærere, der som hovederhverv underviser i aftenskolen, ydes der i henhold til de af undervisningsministeren nærmere fastsatte regler efter 5 og 10 års forløb et mindre alderstillæg, der alene udredes af stat og skolefond.

For undervisning i husgerning regnes — i henseende til tilskuddet fra stat og skolefond — hver time som 1½ klokke-time, dog at der højst ydes tilskud for 5 klokketimer pr. gang.

Til tilrejsende lærere kan der ydes en godtgørelse for direkte rejseudgifter og tids-spilde. Denne godtgørelse, der højst ydes med et beløb svarende til statens og skolefondens tilskud til timebetalingen i den almindelige aftenskole, udredes af stat og skolefond.

Til de lærere, der har hovedbeskæftigelse i aftenskolen, ydes feriegodtgørelse.

Der er en ret snæver adgang til at yde tilskud til indkaldelse af fremmede foredragsholdere — indtil 100 kr. pr. kommune — og der kan inden for en begrænset bevilling på 75 000 kr. ydes tilskud til udredelse af honorarer til ledere af større aftenskoler. Det er i begge tilfælde en forudsætning, at kommunen eller en stedlig kreds yder et tilskud af mindst samme størrelse som statstilskuddet.

Kommunen er pligtig at stille lokale med lys, varme og rengøring til rådighed for mindst een godkendt aftenskole og herudover for hvert godkendt hold på mindst 15 elever.

Undervisningen skal være vederlagsfri, dog kan der afkræves eleverne et mindre indskrivningsbeløb, som ikke må benyttes til forhøjelse af lærerlønnen, men f. eks. til annoncering og andre administrationsudgifter, bøger og andet undervisningsmateriel og eventuelt til en afslutningsfest.

I det omfang en til undervisningsministeriets rådighed stående forholdsvis begrænset bevilling tillader det, kan der efter ansøgning i hvert enkelt tilfælde ydes tilskud til anskaffelse af særligt for aftenskolen beregnet undervisningsmateriel; sådant tilskud ydes dog højst med halvdelen af anskaffessummen og kun under forudsætning af, at kommunen eller en stedlig kreds yder et tilskud af samme størrelse som statstilskuddet. Der er endvidere adgang til at yde et mindre statstilskud til etablering af aftenskoler med undervisning i sløjd og husgerning.

Om aftenskolens omfang i årene 1943—51 henvises til oversigten, *bilag 8*.

Til de i henhold til lovens § 10 oprettede *aftenhøjskoler* — d. v. s. aftenskoler, der

kun står åbne for elever over 21 år eller elever, der har gennemgået et højskolekursus eller tilsvarende kursus, og hvor undervisningen alene omfatter kulturelle eller samfundsmæssige emner — ydes tilskud efter samme regler, dog at minimumslønnen her er fastsat til for tiden (1. april 1952) 9 kr. 90 øre pr. time. Ved loven af 1942 var timelønnen i den almindelige aftenskole fastsat til 3 kr. 40 øre og i aftenhøjskolen til 5 kr. 60 øre, men ved lovændringen i 1948 blev satserne ændret til henholdsvis 6 kr. 20 øre og 7 kr. 60 øre, således at der altså er sket en ret betydelig udjævning af forskellen mellem lønningerne inden for de to skoleformer. Regulering i overensstemmelse med tjenestemandslønningerne sker her på samme måde som i den almindelige aftenskole og ungdomsskolen.

Aftenhøjskoler godkendes for både by- og landkommuner af undervisningsministeriet eller efter ministerens bemyndigelse af statskonsulenten for ungdomsundervisningen.

Om aftenhøjskolens omfang henvises til *bilag 8*.

C. Folkeskolens fortsættelsesklasse.

Til folkeskolen på landet kan der i henhold til folkeskolelovens § 2, stk. 2, være knyttet en fortsættelsesklasse; de nærmere regler om sådanne klasser findes i undervisningsministeriets bekendtgørelse af 13. maj 1943.

En fortsættelsesklasse kan knyttes til en landsbyordnet folkeskole uanset skolens klassetal, og når der fra forældre til mindst 15 børn — i alderen 14—18 år — fremsættes anmodning derom, og et flertal af skolekommissionen anbefaler det, *skal* en sådan klasse oprettes. En fortsættelsesklasse kan oprettes ved skoleforbund mellem flere landkommuner.

Fortsættelsesklassen tager sigte på ungdommen mellem 14 og 18 år; der stilles ikke bestemte krav med hensyn til undervisningens faglige indhold, men undervisningen skal dog altid tilrettelægges således, at den fortrinsvis tager sigte på dygtiggørelse til det praktiske liv; der kan på undervisningsplanen optages undervisning i eet fremmed sprog.

Klassens timetal fastsættes på undervisningsplanen. En på forældrenes foranledning oprettet fortsættelsesklasse, jfr. foran, skal altid have et timetal af mindst 360 årligt; oprettes klassen derimod på de kommunale myndigheders initiativ, kan klassen godkendes med et mindre timetal; forældre til mindst 15 af børnene kan imidlertid altid med skolekommissionens anbefaling kræve en bestående fortsættelsesklasse udvidet til at omfatte 360 timer.

Fortsættelsesklassen skal være en dagskole, undervisningstiden må i hvert fald ikke strække sig udover kl. 19. Klassen kan indrettes med fællesundervisning eller med særskilt undervisning for piger og drenge.

Fortsættelsesklassen er frivillig, men de elever, der har begyndt undervisningen i en sådan klasse, betragtes som skolepligtige og er underkastede de almindelige regler om skoleforsømmelser. De kan kun med skolekommissionens samtykke udskrives før undervisningens afslutning.

Undervisningen kan varetages af de til kommunens skoler knyttede lærere enten som en del af deres pligtige timetal eller som overtimer. Skolekommissionen kan også med skoledirektionens godkendelse antage anden timelønnet lærerkraft til bestridelse af denne undervisning.

Bestemmelse om oprettelse af en fortsættelsesklasse skal optages på kommunens skoleplan, eventuelt som et tillæg til denne, og kræver derfor skoledirektionens godkendelse. Bestemmelse om fortsættelsesklassens ordning, fag og timetal fastsættes på en særlig undervisningsplan, der skal godkendes af skoledirektionen.

Der ydes kommunerne et særligt statstilskud til lærerlønnen samt et tilskud til læremidler; for såvidt angår timer, der besørjes af kommunens lærere inden for deres pligtige timetal, ydes tilskuddet til lærerlønnen som et ekstratilskud til det almindelige lærerlønstilskud; for andre timer ydes tilskuddet efter aftenskolelovens regler og under forudsætning af, at det i aftenskoleloven krævede gennemsnitslevtal opnås.

Fortsættelsesklasser kan også oprettes ved friskoler.

Forsåvidt der af skolerådene bevilges understøttelser til ubemidlede elever i offentlige eller private fortsættelsesklasser, vil halvdelen af skolefondens udgifter hertil kunne refunderes af statskassen.

Der har siden lovens vedtagelse kun været oprettet fortsættelsesklasser ved ganske få skoler.

D. Efterskoler.

Efterskoleloven har fået sin nuværende form ved loven af 4. juli 1942, som ændret ved lov nr. 237 af 24. maj 1948. Ændringerne i 1948 tilsigtede først og fremmest en å jour føring af lønningsbestemmelserne på grundlag af lærerlønningsloven af 12. juni 1946; samtidig ændrede man bl. a. reglerne for beregningen af det til rådighed til elevunderstøttelser stående beløb, således at det — i stedet for et fast kronebeløb pr. elev — blev sat i forhold til elevbetalingen for et efterskoleophold.

Efterskolerne, der er private skoler for elever i alderen mellem 14 og 18 år, giver en almen undervisning, som ikke tager sigte på forberedelse til nogen eksamen eller uddannelse til et bestemt erhverv. Skolerne er i almindelighed indrettet som kostskoler.

Efterskolerne får statstilskud efter følgende regler:

- 1) Et grundtilskud på 100 kr. pr. undervisningsmåned.
- 2) Et bygningstilskud, der med hjemmel på finansloven er forhøjet fra 2 til $2\frac{3}{4}$ pct. af værdien af skolebygninger med inventar og skolemateriel; denne værdi fastsættes på grundlag af en ved undervisningsministeriets foranstaltning foretaget vurdering.
- 3) Et tilskud til forstander- og lærerløn, svarende til halvdelen af skolens faktiske udgift hertil; det er en betingelse for ydelsen af dette tilskud, at ingen lærer, der har mindst 6 ugentlige timer ved skolen, er lønnet lavere end med den for „andre lærere“ på landet efter lærerlønningslovens § 33, b, gældende begyndelsesløn. Maksimal tilskuddet til den enkelte skole er sat i forhold til overlærerløn.
- 4) Et tilskud på 35 pct. af skolens udgifter til undervisningsmateriel.

Der er endvidere adgang til under visse nærmere angivne betingelser at yde statslån til efterskoler, der organiseres som selvejende institutioner.

Foruden tilskud og lån til skolerne ydes der statsunderstøttelse til elevernes skoleophold efter nærmere af undervisningsministeriet fastsatte regler, hvorved hensyn tages til elevernes og forældrenes økonomiske forhold.

Når man også har medtaget efterskoleloven i kommissionens kommissorium, uanset at der stort set er tilfredshed med denne lov, skyldes det hensynet til den ved loven af 4. juli 1942 om ungdomsskoler for den ufaglærte ungdom indførte nye skoleform, ungdomskostskolen. Denne skoleform, der skal optages til nærmere behandling i forbindelse med

ungdomsskoleloven i det hele, adskiller sig fra efterskolen med hensyn til lovens krav om, at dens undervisning i et vist omfang skal være erhvervsbetonet, samt med hensyn til elevklientellets rent faktiske sammensætning, idet efterskolens elever i det væsentlige kommer fra landet, medens ungdomskostskolens elever som regel er fra købstæderne. Bortset herfra er efterskolens og ungdomskostskolens indhold og opgaver i det væsentlige de samme, og det er derfor nærliggende, at tilskudsreglerne for de to skoleformer, der i øjeblikket på flere punkter er principielt forskellige, jfr. opstillingen i *bilag 9*, søges nærmet mest muligt til hinanden; ved fremsættelse af hertil sigtende forslag er kommissionen altså ikke bundet af den gældende efterskolelov.

En oversigt over antallet af efterskoler og disses elevtal i de sidste 8 år er optaget som *bilag 10*.

E. Den landbrugsfaglige ungdomsskole.

Man har anset det for betydningsfuldt, at der gives den ungdom, som er beskæftiget ved landbruget, let adgang til at skaffe sig kendskab til de fagligt grundlæggende ting i landbrugerhvervet i iighed med den adgang til tilsvarende undervisning, som de tekniske skoler giver håndværkets ungdom. Da en undervisning, der var tilrettelagt med dette formål for øje, blandt andet på grund af de særlige krav, der stilles til lærernes kvalifikationer, og de store elevhold, som kan samles til undervisningen, som regel vanskeligt lod sig gennemføre med de tilskud, der kunne ydes efter aftenskoleloven af 11. maj 1935, blev der ved lov af 10. marts 1938 givet særlige regler om en landbrugsfaglig undervisning.

Denne lov blev ligesom de i det foregående omtalte love ændret i 1948, først og fremmest med henblik på en å jour-føring af de økonomiske bestemmelser, jfr. lov nr. 245 af 24. maj 1948.

Undervisningen i den landbrugsfaglige ungdomsskole skal omfatte landbrugsfag og kan tillige omfatte andre fag, der står i forbindelse med landbruget og dets bierhverv. Den skal strække sig over mindst 30 timer og være besøgt af mindst 10 elever i gennemsnit pr. time. I modsætning til, hvad der gælder for aften- og ungdomsskoler, der efter udtrykkelig lovbestemmelse skal være gratis for eleverne, er det her fastsat, at eleverne *skal* betale et vederlag for undervisningen af en nærmere angiven størrelse.

Skolen eller kurset skal normalt være oprettet af eller anbefalet af en landøkonomisk forening, og andragende om godkendelse indsendes gennem denne forening direkte til undervisningsministeriet, idet undervisningen ikke sorterer under de sædvanlige ungdoms- og aftenskolemyndigheder, ligesom det ikke påhviler kommunen at yde noget tilskud hertil.

I henhold til den af undervisningsministeriet i overensstemmelse med landbrugsministeriet fastslåede fortolkning forstås der ved „landøkonomiske foreninger“ kun landboforeninger og husmandsforeninger; andre foreninger må for at blive godkendt efter loven søge godkendelse gennem en landbo- eller husmandsforening.

Til godkendte landbrugsfaglige skoler yder staten tilskud med et vist beløb pr. elevtime. Dette tilskud reguleres ikke automatisk, som tilfældet er med hensyn til tilskuddet til aften- og ungdomsskoler, men blev ved lovændringen i 1948 fastsat til den endnu gældende sats af 30 øre pr. elevtime i dagskolen, dog ikke over 12 kr. pr. undervisningstime, svarende til et elevtal af 40, og 25 øre pr. elevtime i aftenskolen, dog ikke over 10 kr. pr. undervisningstime, ligeledes svarende til et elevtal af 40. Statstilskuddet kan altså svinge mellem 3 kr. og 12 kr. pr. time i dagskolen og mellem 2 kr. 50 øre og 10 kr. pr. time i aftenskolen.

Herudover ydes der et statstilskud på 1 kr. 50 øre pr. time til dækning af lokale-udgifter, og der kan ydes skoler, der er organiseret som selvejende institutioner, statslån til opførelse af bygninger særlig til brug for denne undervisning.

Der kan derimod ikke ydes tilskud til dækning af lærernes rejseudgifter eller til undervisningsmateriel.

Om den landbrugsfaglige skoles udbredelse i tiden fra 1938—51, se *bilag 11*.

F. Brevskoler.

Af den i henhold til aftenskolelovens § 14, stk. 2, givne bevilling til støtte af særlige aftenskoleformer har ministeriet i en årrække ydet tilskud til en enkelt brevskole. En anden brevskole, specielt beregnet for landbrugets ungdom, har man støttet af en særlig til dette formål tilvejebragt bevilling, men almindelige regler om tilskud til brevskoler har der hidtil ikke været givet, lige så lidt som man fra undervisningsministeriets side har haft adgang til at underkaste disse — i de senere år stadig mere udbredte — skolars undervisningsvirksomhed nogen som helst form for kontrol.

G. Fritidsklubber.

Der har ikke hidtil været givet lovregler om tilskud fra undervisningsministeriet til klubber eller andre fritidsforanstaltninger for unge mennesker, men ministeriet har siden 1946 fulgt den praksis — i det omfang en begrænset bevilling har tilladt det — at yde tilskud til fritidsarrangementer for *ungdomsskolens elever* med 1/3 af samtlige udgifter, forudsat at de resterende $\frac{2}{3}$ dækkes af kommunen eller institutioner uden for elevernes kreds.

Udgiften til lokale, lys og varme holdes dog uden for tilskudsberegningen under hensyn til kommunens almindelige forpligtelse til at sørge for lokaler m. m. til ungdomsundervisningen, og statens tilskud til lærerløn er ikke ydet i forhold til højere timeløn end den til enhver tid gældende minimumsbetaling i ungdomsskolen.

Ved hjælp af denne ordning har ikke så få ungdomsskoler oprettet fritidsklubber — i 1951—52 blev der ydet tilskud til ca. 40 klubber — hvor de unge kan mødes under kammeratlige former og dyrke hobbies af forskellig art, læse, spille, se film o. s. v.

Mange ungdomsskoler har også efter undervisningens afslutning holdt sommerlejr for eleverne, og mange skoler står i indbyrdes forbindelse, så deres elever mødes til sportskonkurrencer, fælles vandreture, foredrags- og filmsaftener eller aftener med oplæsning og sang.

Ved siden af disse fritidsklubber m. m., der får tilskud gennem undervisningsministeriet, findes der et betydeligt antal fritidsklubber, der modtager støtte fra arbejds- og socialministeriet i henhold til lov af 20. maj 1933 om offentlig forsorg med senere ændringer (jfr. herom nærmere kapitel 7 i ungdomskommissionens betænkning „Ungdommen og fritiden“).

Endelig drives en del fritidsklubber uden støtte fra det offentlige.

H. Læreruddannelsen.

Et betydningsfuldt spørgsmål for alle de nævnte skoleformers vedkommende er læreruddannelsen. Det har hidtil i overvejende grad været folkeskolens lærere og husholdningslærerinderne, der har påtaget sig arbejdet i ungdomsskolen og herved øvet en

værdifuld og uundværlig indsats; men også uden en af disse former for læreruddannelse kan det være muligt at løse denne opgave på tilfredsstillende måde.

En del ungdoms- og aftenskolelærere har gennemgået et eller flere af de kursus i tegning, håndarbejde m. v., som arrangeres af undervisningsinspektionen. Disse kursus er dog først og fremmest beregnet for folkeskolelærere og tilrettelagt med folkeskolens behov for øje (bortset fra et håndarbejdskursus for lærerinder i ungdoms- og aftenskolen), således at der ved siden af dem er behov for en undervisning, der er specielt tilrettelagt med henblik på ungdomsskolen, aftenskolen etc. I så henseende blev det i ungdomsskoleloven af 1942 foreskrevet, at der på lærerhøjskolen eller andre steder skulle oprettes kursus — dels årskursus, dels korte kursus — til uddannelse af lærere til ungdomsundervisningen. I henhold hertil har der været gjort forsøg med nogle mere specielle kursus — i 1942—43 blev der således afholdt et kursus i boliglære — men der har ikke været den fornødne tilslutning til afholdelse af årskursus. Derimod har der siden 1942 stadig af lærerhøjskolen været afholdt korte kursus som feriekursus for de i undervisningen deltagende eller interesserede lærere. Ministeriet har desuden af en særlig bevilling støttet en række lokalt arrangerede, ganske korte kurser for lærere i ungdoms- og aftenskolen, herunder adskillige alene beregnet for håndgerningslærerinder.

III. Kommissionens forslag.

Den hidtidige lovgivning vedrørende undervisning og oplysning for unge, der ikke søger videre uddannelse ved eksamensskoler eller ved de til lærlingeuddannelsen knyttede faglige skoler o. 1., og for voksne er bygget på, at foreninger, stedlige kredse, enkeltpersoner eller kommuner tager initiativet til at sætte oplysningsarbejde i gang, og at staten på de i lovene givne betingelser yder tilskud til dette arbejde.

Kommissionen bygger sit forslag på samme grundlag. Den anser det for meget afgørende for folkestyrets sunde vækst og udvikling, at så mange som muligt kan drages ind i det folkelige oplysningsarbejde eller i anden udviklende fritidsbeskæftigelse; den lægger vægt på, at dette arbejde kan være varierende og tiltrækkende, og at det kan bevare den friskhed og spænding, der følger af, at det kan sættes i gang af de kredse eller grupper, hvori befolkningen efter forskellige opfattelser og interesser samler sig, eller af de enkelte kommuner.

Kommissionen har derfor ment, at man som hidtil fra lovgivningsmagtens side overvejende bør indskrænke sig til at give rammerne for de forskellige skoleformer og fritidsbeskæftigelser for ungdommen, som kan opnå statens støtte, medens det nærmere indhold må bestemmes af dem, der står i det praktiske ungdomsarbejde. Den hidtidige lovgivning indeholder vide muligheder for at tilrettelægge undervisningen indenfor de forskellige skoleformer på individuel måde og under hensyntagen til de stedlige forhold. Kommissionen foreslår disse muligheder udvidet på nogle punkter, f. eks. ved at der kan ydes tilskud til undervisning pr. brev, ligesom den foreslår, at der bliver adgang til at knytte fritidsforanstaltninger af forskellig art til undervisningen, og at der på nærmere betingelser ydes støtte til ungdommens fritidsvirksomhed i foreninger, klubber m. v.

Man finder det mest praktisk at samle alle de herhenhørende bestemmelser i en enkelt lov, ikke mindst af oversigtsmæssige grunde af hensyn til de lærere, ungdomsvejledere, landsorganisationer m. v., der vil sætte kulturelt arbejde af den omhandlede art i gang.

Med hensyn til lovforslagets opdeling har der fra flere medlemmers side været fremsat ønske om en inddeling, hvorefter ungdomsskolen klart adskilles fra aftenskolen, og lovforslaget deles i 2 hovedafsnit: et omfattende de skoler, der særlig henvender sig til ungdommen (ungdomsskoler, efterskoler, fortsættelsesklasser, fritidsforanstaltninger m. v.) og et, der omfatter de skoleformer, der fortrinsvis er beregnet for voksne (aftenskoler, landbrugsfaglig undervisning, brevskoler m. v.).

Til støtte for en sådan inddeling er der peget på, at det kan være mindre heldigt, at 2 så forskellige skoleformer som ungdomsskolen og aftenskolen lovgivningsmæssigt behandles under eet, og at en mere selvstændig stilling rent lovgivningsmæssigt vil styrke ungdomsskolen. Hertil kommer, at en deling af lovkomplekset mellem ungdomsundervisning og voksen-

undervisning vil kunne fremme muligheden for en samordning af ungdomsundervisningen i de her omhandlede ungdomsskoler og læringeskolerne som omtalt nedenfor side 29.

Kommissionen finder dog ikke en sådan sondring mellem ungdomsundervisning og voksenundervisning heldig, da de unge ikke tænkes udelukket fra at deltage i de skoleformer, der henføres til afsnittet om voksenundervisning. Man foreslår derfor blot loven opdelt i afsnit for de enkelte skoleformer m. v., idet man dog af praktiske grunde anser det for hensigtsmæssigt at samle reglerne om ungdomsskoler og aftenskoler i samme afsnit, da de for disse 2 skoleformer foreslåede administrative og økonomiske bestemmelser i vidt omfang er ens.

I det følgende vil kommissionens overvejelser blive gjort til genstand for omtale for disse skoleformer m. v. hver for sig, idet ungdoms- og aftenskolens administrative og økonomiske forhold dog også her vil blive behandlet under eet.

A. Ungdomsskolen og aftenskolen.

a. *Ungdomsskolen, bortset fra dens administrative og økonomiske forhold.* •

Kommissionens hovedopgave har som anført i dens kommissorium været at fremkomme med forslag til en ny lov til afløsning af loven om ungdomsskoler for den ufaglærte ungdom af 4. juli 1942.

Bestemmelsen om, at ungdomsskoleloven skulle optages til revision allerede en forholdsvis kort årrække efter dens gennemførelse, skyldtes navnlig, som omtalt foran side 9—10, at man ikke i 1942 havde ment at kunne tage stilling til spørgsmålet, om denne skole skulle være frivillig eller tvungen for de unge. Heller ikke i 1948, da man gennemførte den foreløbige lovrevision, fandt man at kunne tage stilling til dette spørgsmål. Den nu nedsatte kommission er klar over, at en almindelig udvidelse af undervisningspligten ikke kan gennemføres nu, bl. a. på grund af praktiske vanskeligheder, og at løsningen af hele dette spørgsmål iøvrigt i høj grad er afhængig af, hvorledes ungdomsskolen bliver indrettet, d. v. s. hvilke fag der undervises i, hvor mange timer undervisningen strækker sig over, om der bliver tale om dag- eller aftenundervisning o. s. v. Man har derfor som indledning til arbejdet underkastet alle disse spørgsmål en grundig behandling, ligesom man har fundet det rimeligt at optage ungdomsskolens hele administrative og tilskudsmæssige ordning til en fordomsfri overvejelse.

Indledningsvis bemærkes, at man ikke længere som i loven af 1942 har villet benytte betegnelsen „ungdomsskolen for den ufaglærte ungdom“, idet man har indtryk af, at selve dette navn har medvirket til at holde en del unge borte fra skolen. Man kalder den derfor blot for „ungdomsskolen“.

Om *undervisningens indhold* under den nugældende lov henvises til bemærkningerne foran side 10—11.

Der har været fremsat forskellige forslag for kommissionen angående undervisningens fremtidige tilrettelæggelse, jfr. således bl. a. *bilag 12* fra de 4 lærerorganisationer, *bilag 13* fra Dansk arbejdsmandsforbund og *bilag 14* fra De samvirkende danske husmandsforeninger. Bortset fra et enkelt forslag — fremsat af Larsen-Ledet — der går ud på, at man i ungdomsskolen inden for et givet timental skulle være fuldstændig frit stillet med hensyn til valg af fag, har der været enighed om, at undervisningen — til forskel fra aftenskolens undervisning, der kan indrettes som korte eller længere kursus i et bestemt fag — bør opbygges efter en fastere plan og omfatte en flerhed af fag, for at de unge kan få den alsidige og almindendannende orientering, som skønnes at være mest værdifuld for dem.

De 4 lærerorganisationer har fremsat det forslag, der er gengivet som bilag 12 til betænkningen, og hvorefter ungdomsskolens fag foreslås opdelt i 4 grupper: manuelle, kulturelle, elementære og „andre“ fag. Inden for disse grupper skal ungdomsskolen efter forslaget frit kunne vælge sine fag, dog sådan at der skal undervises i mindst 3 fag, og at der hver uge skal undervises i fag inden for de 2 førstnævnte faggrupper. Iøvrigt foreslås det, at en nærmere fastsat del af det samlede timetal skal kunne anvendes til fritidsarrangementer uden egentligt undervisningspræg, sådan at der hertil skal ydes samme tilskud som til skolens undervisning. Efter dette forslag skal der derimod ikke som efter den nugældende lov være nogen obligatorisk erhvervsbetonet undervisning.

Spørgsmålet, om en sådan erhvervsbetonet undervisning skal danne hovedhjørnen i ungdomsskolens fag, har beskæftiget kommissionen stærkt, idet man har ønsket at finde frem til en undervisningsform, der i størst muligt grad kan bidrage til at mildne overgangen fra børneskolen til erhvervslivet for de ganske unge. En meget stor del af den ungdom, der udskrives af skolen i 14 års alderen, må i virkeligheden anses for ganske umodne til den bratte overgang fra skolemiljø til erhvervsmiljø, jfr. også de af ungdomskommissionens flertal i dens betænkning om „Ungdommen og arbejdslivet“ anførte betragtninger, der er gengivet i *bilag 15*.

Hertil kommer, at det er alt for tidligt, de unge skal tage stilling til, hvad de skal være, når de i 14-års alderen udskrives af folkeskolen; valget af livsstilling sker oftest ud fra tilfældige omstændigheder — uanset en vis erhvervsvejledning i folkeskolen — og kan i mange tilfælde ikke gøres om, idet de erhvervsmæssigt så at sige lukkes inde i båse, hvorfra de ikke kan bryde ud til andre fag og heller ikke kan komme videre frem. Især de ufaglærte unge er på skæbnsvanger måde spærret ude fra andre baner end den, de er slået ind på, men også de faglærte i mange fag kan ikke komme længere end til svendebrevet. Helt anderledes ligger det for de unge, der vælger at studere, idet disse flere gange i løbet af studieårene stilles over for forskellige valg og dermed forskellige muligheder for livsstilling.

Disse vanskeligheder uddybes endog ved den fremadskridende industrielle udvikling med det forøgede behov for ufaglært arbejdskraft. Den stigende anvendelse af maskiner, større specialisering på værkstederne m. v. medfører således, at forholdsvis færre unge får mulighed for at få en egentlig faglig uddannelse i tilknytning til et erhverv, og at et stadig stigende antal unge derfor henvises til at tage plads som arbejdsdreng, bude og lignende, hvorved de muligvis får en vis arbejdsmæssig rutine inden for et specialområde, men ingen faglig belæring og intet kendskab til nogen sammenhængende arbejdsproces.

Der kan i denne forbindelse være anledning til at pege på den usmidighed, der præger det danske arbejdsmarked ved den skarpe deling mellem faglærte og ufaglærte. Håndværkets gamle uddannelsesform er næppe i pagt med den udvikling, der har fundet sted inden for industrien, der på den ene side stiller endnu større krav til f. eks. teoretisk uddannelse, men kun for et mindre antal arbejdere, og på den anden side for et større antal arbejdere kun kiæver specialuddannelse. Den tekniske udvikling går formentlig i retning af at kræve stadig dygtigere og dygtigere arbejdere til konstruktion, fremstilling og montering af maskinerne samtidig med, at maskinernes benyttelse og betjening i færre og færre tilfælde stiller krav til arbejderen om en all round uddannelse. Behovet for rent teknisk kunnen og viden er i adskillige fag så forholdsvis ringe, at der ikke er brug for en længere almindelig uddannelse, men på den anden side dog for en kortere speciel. Såvel for disse unge, der inden for deres fag kun får en kortere specialuddannelse, som for de egentlig ufaglærte må problemet være at indrette en form for uddannelse, der kan give et større overblik over det en-

kelte erhvervs betydning set i sammenhæng med samfundslivet i det hele og derved medvirke til, at de ser deres liv i en større sammenhæng.

Denne udvikling må — såfremt der ikke ad anden vej tilføres værdier, der kan danne modvægt herimod — uvægerligt føre til en sænkning af arbejderstabens kulturelle standard, idet arbejderens åndsevner hverken udnyttes i arbejdet eller spores gennem uddannelse; man kan derfor ikke frigøre sig for den tanke, at arbejdets mekanisering — altså det tekniske fremskridt — meget let fører til en afsvækkelse af arbejderens bevidste tanke- og forstandsmæssige indsats i produktionen. Man har før trøstet sig med, at den samtidige forøgelse af fritiden ville modvirke det ensformige arbejdes sløvende virkninger, men en forudsætning herfor er det naturligvis, at man giver de unge de fornødne muligheder for personlig udvikling i fritiden. Her er de unge imidlertid stærkt hæmmede af deres omgivelser og de ydre forhold, hvorunder de lever; de er som oftest helt afhængige af byens tilfældige underholdning og forlystelser, og den overfladiske fritidstilværelse, de unge således er henvist til, afspejler sig også i deres interesseverden; kendskabet til samfundslivet og samfundsfølelsen er som oftest uudviklet, og den opfattelse, de unge danner sig af samfundet, bliver let bestemt af de mest tilfældige påvirkninger.

Samtidig med, at denne fare for den store del af arbejderklassen dukker op, må vi, som det allerede er fremhævet i ungdomsudvalgets betænkning af 1940, minde om, at udviklingen giver det enkelte individ — i et gennemdemokratiseret land — større og større betydning som samfundsborger. Der appelleres til dette individs tænkeevne og dømmekraft; de enkelte personers påvirkelighed, karakterstyrke og indstilling til problemerne kan blive skæbnesvanger for et lands udvikling. Et lands kulturniveau er væsentligt bestemt af de brede befolkningslags niveau, og demokratiet må — hvis denne styreform ikke blot skal være udtryk for et egenartet politisk ceremoniel — bero på borgernes evne til at deltage i samfundets styre. En af demokratiets opgaver må derfor være at sørge for folkets almindelige uddannelse og oplysning. Det ville derfor være et fremskridt, om den lettelse i kravene til faglig dygtighed, som maskinerne i mange fag medfører, kunne omsættes i en almen uddannelse og oplysning, en forbedring af folkets kulturelle standard.

Ud fra disse synspunkter har kommissionen set med sympati på den af kontorchef K. Vedel-Petersen fremsatte tanke om indretning af en fælles almen-faglig undervisning i tiden fra det 14. til det 16. år for alle unge, der udskrives af folkeskolen efter udløbet af den 7-årige undervisningspligt, sådan at den egentlige faglige uddannelse først påbegyndes ved 16. års alderen, og at de unge mellem 14 og 16 år kun anses for delvis overgået til erhvervslivet, jfr. om dette forslag i det hele den som *bilag 16* gengivne lovskitse.

Kontorchef Vedel Petersen har afsluttet en kronik*) om dette emne således:

„Der ligger ingen vægt på den her skitserede uddannelsesplan; det afgørende er, at man når til en ordning, der 1) giver alle unge en fælles fagligt betonet uddannelse i et par år, fordi man derved opnår at give også dem, der forbliver ufaglærte, en vis oplæring og samtidig holder gruppen således samlet, at 2) fordelingen på de enkelte fag udsættes, indtil de unge selv har erfaret noget om praktisk arbejde og arbejdsvilkår og derfor bedre kan vælge — samtidig med at udvælgelsen af de unge, der bør oplæres, utvivlsomt vil blive sikrere og bedre, og 3) at placeringen holdes glidende, idet den enkelte stadig — hvis han har vilje og evne — kan stile imod et følgende uddannelsesstrin. Den sortering, livet fortsat foretager, må ikke bringes til standsning for tidligt, fordi betydelige værdier derved går tabt — især for den enkelte, men også for samfundet.”

*) Kronik i Politiken den 3. marts 1949: „De vælger for hele livet”.

Man har dog ikke villet fremsætte et så vidtgående forslag som det skitserede, allerede af den grund, at håndværkets og handelens uddannelsesformer ikke falder ind under kommissionens kommissorium; men man finder, at også disse betragtninger støtter kommissionens opfattelse af, at der som hidtil i ungdomsskolen bør gives en vis erhvervsbetonet undervisning. Man vil dog anse det for mere frugtbart, om denne undervisning tilrettelægges således, at der gives de unge kendskab til og forståelse af erhvervslivet både i dets enkelte former og i dets forhold til samfundslivet som helhed. Det er derfor foreslået, at der i mindst 1/3 af det for ungdomsskolen fastsatte minimumstimetal skal gives en erhvervs- og samfundsbetonet undervisning.

Bortset fra det minimumstimetal, der foreslås anvendt til den erhvervs- og samfundsbetonede undervisning, finder kommissionen, at skolerne bør stilles frit i valg af fag og sammensætning af timeplan. Man finder det ønskeligt, om mange skoler ville tage gymnastik op på timeplanen, men har dog ikke villet gøre dette fag — sådan som det var det i årene 1942—1948 — obligatorisk, bl. a. fordi det mange steder har vist sig vanskeligt at gennemføre.

Fra lederne af ungdomsskolen i Esbjerg har kommissionen modtaget et forslag til den fremtidige ordning af ungdomsskolen, hvorefter man for at skabe kontinuitet mellem folkeskolen og ungdomsskolen sammensmelter 3. eksamensfri mellemskoleklasse og ungdomsskolen under navnet ungdomsskolens dagklasse, der bør have til huse i ungdomsskolens særlige bygning. Dette forslag er gengivet som *bilag 17*.

Det må dog anses for at falde noget uden for kommissionens opgave at foreslå en sådan ændring, der vil gribe ind på folkeskolens område. Man må gå ud fra, at folkeskolen nødtigt afgiver 8. klasse til ungdomsskolen.

Med hensyn til skolens form er kommissionen enig om, at dagundervisning for alle unge er det mål, der bør stræbes fremad imod. Ungdomsskolens opgave som formidlende led mellem børneskolen og erhvervslivet kan først rigtig løses, når arbejdstiden forkortes med samme antal timer, som undervisningen strækker sig over, så der ikke blot med kravet om undervisning læsses nye byrder på de unge, når de er trætte af dagens arbejde. Som den bedste form for ungdomsskole foreslår man derfor den rene dagskole med undervisning mindst en hel dag om ugen, ialt mindst 6—8 timers undervisning om ugen.

Så længe deltagelse i ungdomsskolens undervisning principielt er frivillig for de unge, er det dog nødvendigt at opretholde også eftermiddags- og aftenungdomsskolen, der hidtil har været de fremherskende skoleformer inden for ungdomsskolearbejdet henholdsvis på landet og i byerne.

Om timetallet i disse skoleformer henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 2.

Kommissionen vil imidlertid anse det for meget ønskeligt, om en betydelig del af den undervisning, der hidtil har været givet som aftenundervisning, kunne indrettes som, den foreslåede kombinerede dag- og aftenungdomsskole.

Tanken med denne skole er, at såvel de unge selv som deres arbejdsgivere må gøre en indsats. Arbejdsgiverne skal give fri en eftermiddag om ugen — ligesom det iøvrigt er foreslået for den rene dagskoles og eftermiddagsskoles vedkommende — og den unge skal til gengæld anvende 1 å 2 aftener om ugen på undervisningen. Eftermiddagsundervisningen bør ikke begynde senere end kl. 14, og det bør tilstræbes, at de unge har fri fra kl. 12. Undervisningen bør slutte senest kl. 18, sådan at der kan gives 4 timer ugentlig som eftermiddags-

undervisning. Disse timer bør anvendes til den erhvervs- og samfundsbetonede undervisning, til andre kulturelle fag og eventuelt til at opfriske de unges kundskaber i de elementære fag som dansk og regning, f. eks. gennem regnskabsføring.

Et medlem mener, at det vil være tilstrækkeligt at fastslå de unges ret til en ugentlig frieftermiddag uden nærmere at fastsætte begyndelsestidspunktet for denne, idet det må være en selvfølge, at de unge får fri så tidligt, at de kan være i skolen ved undervisningens begyndelse.

I aftentimerne, hvor eleverne sikkert gennemgående vil være mere hjernetrætte end om eftermiddagen, vil det måske være mest hensigtsmæssigt at beskæftige dem fortrinsvis med manuelle fag. Den ene af de 2 aftener kan passende anvendes til en undervisning af mere underholdende art, f. eks. film, lysbilleder, indøvelse af skuespil o.L., og herefter skulle de unge have lejlighed til frit samvær.

Som *bilag 18* er optaget nogle forslag til timeplaner for de forskellige former for ungdomsskole.

På dette grundlag har kommissionen optaget spørgsmålet om *tvungen eller frivillig undervisning* for de unge til nærmere overvejelse.

Det af undervisningsministeriet i 1939 nedsatte ungdomsudvalg gik i sin i december 1940 afgivne betænkning ind for indretningen af en tvungen undervisning for unge mennesker mellem 16 og 18 år med det formål at give de unge forståelse af vilkårene for det erhvervsliv, i hvilket de er indtrådt, og af det samfund, hvortil de hører, samt at udvide og udbygge deres kundskaber og derigennem også at bidrage til deres karaktermæssige udvikling. I denne undervisning skulle alle unge deltage, som var fyldt 16 år, og som ikke deltog i anden i forslaget særlig nævnt undervisning eller havde varig beskæftigelse ved landbruget*).

Undervisningen, der som regel skulle gives som aftenundervisning og med arbejdskundskab som hovedfag, skulle omfatte mellem 240 og 360 timer, fordelt på 2 år.

Det fremgår af betænkningen, at der i ungdomsudvalget var opnået enighed om at foreslå ungdomsskolen i byerne for de unge under 18 år gjort tvungen, idet udvalget også har lagt vægt på, at en sådan ordning ville være nødvendig, hvis det skulle lykkes at få de unge i skole, som trængte mest dertil.

Udvalget så det som sin opgave at skabe rammerne for en undervisning, som kunne tjene til at tilføre de unge et perspektiv for deres eget liv og deres erhvervsmæssige fremtid og tillige give dem nogen sans for den sammenhæng, de som ansvarlige mennesker og samfundsborgere står i.

Man anså det for afgørende, at undervisningen ikke fremtrådte som en fortsættelse af børneskolens undervisning, men at der blev skabt en nær forbindelse mellem de unges

*) Fritaget for undervisningspligten var efter ungdomsudvalgets forslag de unge mennesker, som

- „a) efter udgangen af den undervisningspligtige alder deltager i eller har gennemført undervisning i en mellemskoles ældste klasse, en til et landsbyordnet skolevæsen knyttet fortsættelsesklasse, en privat efterskole eller en anden ungdomsundervisning, som af undervisningsministeriet godkendes som ligestillet hermed,
- b) deltager i eller har gennemført undervisning på tekniske skoler eller handelsskoler efter reglerne i lov om lærlingeforholdet (nr. 120) af 7. maj 1937,
- c) deltager i eller har gennemført undervisning i husgerning for den kvindelige ungdom i henhold til lov om husholdningsundervisning af
- d) er varigt beskæftiget ved landbrug eller husholdning på landet."

arbejde og undervisningen, et sidestykke til den tekniske skole for de faglærte, uden at undervisningen dog skulle være faglig i snæver forstand.

Når udvalget fra denne undervisningspligt mente at måtte undtage de unge, der var *varigt* beskæftiget ved landbrug eller husholdning på landet, skyldtes det, at det fra landbrugets side med stor styrke blev gjort gældende, at de tilstedeværende forudsætninger var så forskellige, at det ikke ville være naturligt eller hensigtsmæssigt at søge gennemført en for by og land fælles lovgivning. Det blev således bl. a. anført, at den egentlige landbo-ungdoms forhold i vidt omfang svarer til den faglærte ungdoms.

Ungdomsudvalgets forslag blev genstand for en omfattende meningsudveksling i tale og skrift, og der blev herunder fra forskellig side navnlig gjort indvendinger mod tanken om at gøre den foreslåede ungdomsskole tvungen.

Det blev i så henseende særlig gjort gældende, at en tvungen ungdomsskole ville være uforenelig med de synspunkter og traditioner, der hidtil havde været bestemmende for undervisningen af landets ungdom, og som havde sat betydningsfulde frugter ved uddannelsen af de frie ungdomsskoler af forskellig slags, som i tidens løb i stort antal var oprettet.

Endvidere havde Danmarks Lærerforening og de københavnske kommunelærerforeninger i henvendelser til ministeriet udtalt deres betænkelighed ved, i hvert fald på daværende tidspunkt, at indføre en tvungen ungdomsskole og havde i så henseende særlig peget dels på de vanskeligheder for undervisningens gennemførelse med et godt resultat, der kunne opstå af de heromhandlede elevers indstilling over for en tvungen skolegang, dels på, at den frivillige ungdomsskoles — særlig aftenskolens — muligheder langt fra kunne siges at være udtømt endnu, og at bestræbelserne derfor foreløbig burde rettes mod at tilsikre disse skoleformer de bedst mulige udviklingsbetingelser i fremtiden og gennem et planmæssigt og målbevidst arbejde overfor ungdommen, hjemmene og arbejdsgiverne at øge interessen for den frivillige ungdomsundervisning.

Undervisningsministeriet kunne i det hele tiltræde udvalgets begrundelse for oprettelse af den heromhandlede ungdomsskole. Men i betragtning af den modstand mod forslaget om tvungen ungdomsundervisning, som i nogle befolkningskredse var kommet til udtryk, anså ministeriet det imidlertid ikke for rigtigt at foreslå en ordning, som på forhånd ville blive mødt med uvilje fra kredse i befolkningen, som iøvrigt var enige i, at en udvidet undervisning for disse unge var meget ønskelig og nødvendig. Det ville være meget uheldigt, om en ny skoleform, der skulle tjene til at imødekomme et behov hos den del af ungdommen, der i særlig grad hidtil havde været uden del i undervisning, straks fra sin begyndelse skulle modtages med uvilje. Desuden havde man ikke ment at kunne se bort fra det ønskelige i, at der ad erfaringens vej blev skaffet grundlag for en bedømmelse af, om en forøget udnyttelse af den frivillige ungdomsundervisnings muligheder ville kunne medføre de tilstrækkelige eller i det væsentlige tilstrækkelige resultater.

I overensstemmelse hermed fremsatte undervisningsministeren i marts 1942 lovforslaget i folketidgen, således at den af udvalget foreslåede ungdomsskole blev søgt gennemført som *frivillig* ungdomsskole. Det blev dog, navnlig af hensyn til spørgsmålet om senere indførelse af undervisningspligt, fastsat i loven, at den skulle forelægges rigsdagen til revision senest i rigsdagssamlingen 1947—48.

Da spørgsmålet om lovens revision blev behandlet i rigsdagen i 1947—48, blev der fra forskellig side givet udtryk for nogen skuffelse over, at man efter det resultat, der ifølge den foreliggende statistik var nået på frivillighedens grundlag — uanset de ekstraordinære forhold og det misvisende i de foreliggende tal om elevtilslutningen til ungdomsskolen på

grund af tilbagegangen i antallet af unge i det hele i de nævnte årgange, jfr. foran side 10, — ikke nu straks skar igennem og stillede forslag om en obligatorisk undervisning, således som det som anført havde været planen allerede i 1942. Når man dog fra rigsdagens side i det hele affandt sig med den foreslåede begrænsede revision, blev der, såvidt ses, lagt afgørende vægt på det i bemærkningerne til lovforslaget indeholdte løfte om nedsættelse af en kommission straks efter den reviderede lovs vedtagelse til overvejelse af en mere gennemgribende revision, idet det herved betonedes, at der så på grundlag af de ved loven af 1948 gennemførte ændringer kunne indvindes et bredere erfaringsgrundlag til brug ved overvejelserne angående den egentlige revision.

Fristen for ungdomsskolelovens fornyede revision, der blev fastsat til rigsdags-samlingen 1950—51, blev ved lov nr. 95 af 14. marts 1951 yderligere forlænget til rigsdags-samlingen 1952—53, bl. a. fordi nærværende kommission, der blev nedsat efter lovrevisionen i 1948, fandt det ønskeligt, at den under socialministeriet nedsatte ungdomskommission, der beskæftiger sig med alle forhold vedrørende ungdommen, først skulle afgive sin allerede dengang forberedte betænkning vedrørende spørgsmålet om frivillig eller en vis tvungen deltagelse i ungdomsundervisningen.

I den i december 1951 vedtagne betænkning om „Ungdommen og arbejdslivet“ har ungdomskommissionen i kapitel 5, der er optrykt som bilag 15 til nærværende betænkning, taget stilling til spørgsmålet om undervisningspligt efter det 14. år. Et flertal inden for kommissionen går ind for, at de, der som 14-årige er gået ud af folkeskolen, inden de fylder 15 år — for landkommunernes vedkommende inden de fylder 16 år — skal være pligtige at påbegynde en undervisning, hvis omfang svarer til 300—500 timer i ungdomsskolen. Denne undervisningspligt kan opfyldes ikke blot i ungdomsskolen, men også gennem andre tilsvarende undervisningsformer eller ved at tage hjemmeundervisning, idet der ligesom for de 7—14-årige ikke bør være tale om skolepligt, men om undervisningspligt. Efter det første år er det frivilligt for de unge, om de vil modtage yderligere undervisning, idet dog de enkelte kommuner kan udstrække undervisningspligten udover det første år. Ungdomsskolen, der er 4-årig, skal være en dagskole, og arbejdsgiverne skal være pligtige at give de unge frihed til deltagelse i denne dagskoleundervisning, efter det første år uden afkortning af deres løn. Flertallet er klar over, at en række praktiske vanskeligheder — mangel på skolelokaler og lærerkræfter — i den allernærmeste fremtid vil lægge sig hindrende i vejen for gennemførelsen af et forslag som det skitserede, og det fremhæves, at forslaget derfor udtrykker kommissionsflertallets principielle stilling til den almindelige ungdomsundervisning. Med hensyn til den nærmere begrundelse for og enkelthederne i ungdomskommissionens forslag henvises til bilag 15.

Ved ungdomsskolelovens tilblivelse i 1942 har man som foran angivet lagt vægt på det som helhed ønskelige i, at der blev skaffet grundlag for en bedømmelse af, om en forøget udnyttelse af den frivillige ungdomsundervisnings muligheder ville kunne medføre de tilstrækkelige eller i det væsentlige tilstrækkelige resultater, eller om disse kun ville kunne opnås ved indførelsen af en tvungen ungdomsundervisning. Ved lovrevisionen i 1948 blev det påny fremhævet, at man under hensyn til de vanskelige vilkår, ungdomsskolen hidtil havde haft at arbejde under, anså det for rigtigst, at der blev tilvejebragt erfaringer fra endnu nogen tids undervisning, før loven blev underkastet en gennemgribende revision, og at man gennem de samtidig foreslåede ændringer i loven håbede at nå til et bredere erfaringsgrundlag at bygge disse overvejelser på.

Ungdomsskolen har imidlertid ikke i de forløbne år fået den udbredelse, man kunne have ønsket. Det fremgår således af bilag 6, at antallet af elever i ungdomsskolen i 1943—44

var 9517, og at det i 1950—51 var 6940. Dette sidste tal er ganske vist udtryk for nogen fremgang i forhold til elevtallet i de mellemliggende år, men er dog absolut set alt for lille, og det betegner et fald i elevtallet i forhold til 1943—44, selv når det tages i betragtning, at det samlede antal unge i de pågældende aldersklasser var mindre i 1950 end i 1943. Til gengæld har antallet af elever i aftenskolen i de samme år været stigende, jfr. bilag 8, men heraf har knap $\frac{1}{5}$ været mellem 14 og 18 år, og man må gå ud fra, at en meget stor del af eleverne kun har deltaget i undervisningen i et enkelt fag og måske næppe stort mere end 20 timer ialt. Selv om antallet af unge mellem 14 og 18 år i aftenskolen knap udgør $\frac{1}{5}$ af det samlede elevtal i denne skoleform, udgjorde det dog med sine ialt 45 965 elever i denne alder i skoleåret 1950—51 ca. 7 gange så stort et antal som antallet af elever i ungdomsskolen. Ifølge beregninger foretaget på grundlag af oplysninger fra statistisk departement må man da også regne med, at ungdomsskolen i de forløbne år har fået fat i fra 4 til 10 pct. af de undervisningsberettigede unge mennesker. Selv om aftenskolens omfang er steget, og efterskolernes elevtal også har været opadgående i de senere år, jfr. bilag 10, og selv om mange mennesker, der ophører med folkeskolens undervisning i 14-årsalderen, senere, — efter det 18. år — modtager undervisning på højskoler, landbrugsskoler, husholdningsskoler, landbrugsfaglige skoler, aftenskoler m. v., kan dette dog næppe i tilstrækkelig grad afbøde virkningerne af den for ringe tilslutning til ungdomsskolen.

Denne manglende tilslutning til ungdomsskolen bliver — som også i sin tid anført af ungdomsudvalget — et problem af alvorligere karakter, når man betænker den foran omtalte industrielle udvikling med dens uheldige følger for arbejderne i form af større specialisering og dårligere chancer for en bredere faglig uddannelse.

I denne forbindelse må det også fremhæves, at antallet af unge i løbet af de kommende 10 år vil stige meget voldsomt — fra 60 700 15-årige i 1952 til 88 800 i 1962 og fra 594 100 15—24-årige i 1952 til 730 700 i 1962*) — og at man derfor allerede om få år kan risikere en større ungdomsarbejdsløshed. Om ikke før, vil man derfor antagelig om en halv snes år blive stillet over for spørgsmålet om en forlængelse af undervisningspligten under en eller anden form, og det er da ingenlunde for tidligt allerede nu at tilvejebringe muligheder for at iværksætte forsøg med en udvidet undervisningspligt.

Der har i henhold til disse betragtninger også indenfor nærværende kommission været fremført det synspunkt, at det ikke kan forventes, at en 7-årig undervisningspligt, der måtte anses for tilstrækkelig i det 19. og begyndelsen af det 20. århundrede, også skal kunne fyldestgøre de stadig større krav, der stilles til de enkelte borgere under de nuværende betydeligt mere komplicerede samfundsforhold. Det har da også vist sig, at man ikke i andre med Danmark nært beslægtede lande, som f. eks. Norge, Sverige og England, har ment at kunne nøjes med en undervisningspligt, der standser med det 14. år, jfr. nærmere herom bilagene 1—3. Hvis Danmark fortsat skal kunne klare sig i konkurrencen med andre lande, vil det sikkert være påkrævet, at alle unge gennemgår en undervisning ud over den, de har modtaget i børneskolen. Rent faktisk ligger det allerede sådan, at ca. 30 pct. af de unge i byerne og ca. 10 pct. af de unge i landkommunerne deltager i eksamensskolens undervisning, hvorved de først udskrives af skolen som 16-årige. Skellet mellem disse og de resterende henholdsvis 70 pct. og 90 pct., der udgår af skolen allerede som 14-årige, bliver derfor særlig grelt.

Man har drøftet i kommissionen, om der burde gennemføres en udvidelse af under-

*) Der henvises til oversigten side 155 i ungdomskommissionens betænkning: „Ungdommen og arbejdslivet“.

visningspligten ved en forlængelse af folkeskolens undervisning med et 8. skoleår. Kommissionen står delt i dette spørgsmål, men man var enige om ikke at fremsætte forslag herom, idet et sådant forslag som vedrørende en nyordning af folkeskolen ikke kan siges at falde ind under kommissionens kommissorium. Hertil kommer, at en forlængelse af den skolepligtige alder med 1 år ikke — uden principiel ændring af undervisningens indhold og mål — vil kunne løse de problemer, der knytter sig til overgangen mellem skole- og arbejdsliv, omend denne overgang naturligvis mildnes ved at blive udskudt 1 år. For mange 14-årige vil muligvis også en ny skole virke mere tiltrækkende, og man anser det derfor på indeværende tidspunkt for mest hensigtsmæssigt at lægge denne undervisning uden for folkeskolen for straks at kunne give den den direkte kontakt med det erhvervs- og samfundsliv, de unge nu skal træde ind i.

Disse omstændigheder taler for, at de unge i hvert fald i et enkelt år efter udskrivningen af folkeskolen modtager en yderligere undervisning, samtidig med at de overgår til praktisk arbejde. Denne kombination af skoleundervisning og arbejde anser man for meget værdifuld som led i de unges omstilling fra barneskole til deres første deltagelse som samfundsborgere i det praktiske arbejde og det ansvar, der følger hermed. Den tanke har været fremført, at dette overgangsårs både undervisningsmæssigt og erhvervsmæssigt kun skal betragtes som et prøveår, der skal give de unge mulighed for at danne sig et skøn over, hvor deres evner og interesser ligger; de burde derfor ikke bindes til det arbejde, de i første omgang har valgt, men skulle helst først efter dette års forløb træffe det endelige valg af livsstilling. Arbejdsgiverne bør efter denne opfattelse ikke bygge erhvervslivet op på de 14—15-årige, men alene betragte dem som unge, der er på vej til erhvervslivet, og derfor i et vist omfang som undervisningspligtige med deraf følgende ret til frihed til opfyldelse af denne pligt.

På baggrund heraf mener kommissionen, at der bør gives alle unge en reel ret til at deltage i en undervisning udover folkeskolens. Denne ret foreslår man sikret gennem bestemmelsen om frihed uden tab af arbejdsløn og om kommunernes pligt til at oprette ungdomsskoler. Undervisningen bør hverken være rent faglig eller rent almen-kulturel, men som en mere erhvervsbetonet undervisning ligge herimellem.

Det må imidlertid erkendes, at man næppe i øjeblikket råder over det tilstrækkelige antal lærere eller de fornødne lokaler til at kunne gøre en sådan undervisning obligatorisk, således at kravet herom allerede af den grund ikke kan gennemføres nu. Kommissionens overvejende flertal anser det dog for hensigtsmæssigt, at der gives de kommuner, der måtte ønske det, og som har mulighed derfor, adgang til forsøgsvis for 3 år at indføre en udvidelse af undervisningspligten for de unge mellem 14 og 15 år. Fritaget for at deltage i en fortsat undervisning i ungdomsskolen skal dog de unge være, der går i eksamensskole eller modtager anden undervisning af tilsvarende omfang som ungdomsskolens, eller hvis forældre skriftlig afgiver erklæring om, at de selv påtager sig ansvaret for deres børns undervisning. Resultaterne af en sådan forsøgsundervisning vil tillige være af stor betydning for en senere drøftelse af en undervisningspligt omfattende hele landet, også med hensyn til det indhold, undervisningen bør have.

Selv om man ikke ønsker at benytte sig af tvangsmidler ud over skolemulkter til opfyldelse af undervisningspligten, vil alene den omstændighed, at undervisningspligten består, have en vis moralsk virkning, som ikke må underkendes.

Et hovedspørgsmål i forbindelse med indførelse af udvidet undervisningspligt er utvivlsomt spørgsmålet, om man kan finde udvej for at få ungdomsskolen indrettet som dagskole, eller om man fortsat mener at måtte indskrænke sig til en aftenskole.

Det er jo klart, at det for de unge gør en væsentlig forskel, om de blot bliver pligtige at møde til undervisning i stedet for til deres arbejde, eller om de skal give afkald på deres fritid for at gå til en undervisning, som måske ikke har deres interesse, ligesom det må være klart, at de unge vil møde langt mere modtagelige for undervisningen, når de er fri for arbejde på skoledagen, end når de møder dertil efter arbejdstidens udløb. Kommissionen er af den opfattelse, at en tvungen ungdomsskole principielt bør indrettes som en dagskole, men der gør sig dog for tiden så mange problemer gældende vedrørende en tvungen dagskole — bl. a. det forhold, at handelsskoler og tekniske skoler endnu som tvungne skoler er indrettet som aftenskoler — at man ikke har villet gå ubetinget ind for dagskolen her, men har ment, at den udvidede undervisningspligt også bør kunne opfyldes ved undervisning i en kombineret dag- og aftenskole.

I en række jyske amter har man gennem nogen tid arbejdet med en eftermiddags-skole, sådan at man har erfaring for, at en sådan undervisning lader sig gennemføre i praksis.

Kommissionens overvejelser angående spørgsmålet om en videregående undervisningspligt for de unge end den i folkeskoleloven fastslåede 7-årige undervisningspligt kan herefter sammenfattes derhen, at et overvejende flertal må anse det for særdeles ønskeligt, at alle unge får undervisning under en eller anden form efter udgangen af folkeskolen, ligesom der er overvejende enighed om, at det tidspunkt nærmer sig, hvor man kan blive nødt til at skulle tage afgørende stilling til spørgsmålet om en udvidelse af undervisningspligten. Kommissionen er imidlertid af den opfattelse, at der under de for tiden rådende økonomiske, erhvervsmæssige samt skolemæssige forhold ikke foreligger praktiske muligheder for at gennemføre en sådan almindelig udvidelse af undervisningspligten.

— *Dines Hansen og Axel Petersen har dog ønsket at fremføre det synspunkt, at der næppe er noget til hinder for straks at gennemføre en udvidet undervisningspligt, som sket er i en række andre lande. De foreliggende vanskeligheder af praktisk karakter (lokale- og lærermangel) vil naturligvis bevirke, at pligten må realiseres successivt, hvor mulighederne er til stede, men det må på den anden side antages, at pligtens indførelse i loven straks vil forstærke kommunernes initiativ for manglernes hurtige afhjælpning.*

Når de pågældende medlemmer desuagtet har tiltrådt det i betænkningen fremsatte forslag, er denne tiltræden betinget af manglende tilslutning til det anførte synspunkt. —

Kommissionen anser det dog for hensigtsmæssigt allerede nu at åbne mulighed for, som en forsøgsordning, at indføre en videregående undervisningspligt, og man foreslår derfor, at der gives de kommuner, der råder over de fornødne lærerkræfter og lokaler, og hvis skolemyndigheder ønsker som forsøg at indføre en udvidet undervisningspligt, adgang hertil. De kommuner, der herefter gennemfører forsøget, må have et ekstra statstilskud til imødegåelse af de med den udvidede undervisningspligt særligt forbundne udgifter; de erfaringer de herigennem indhøster, vil senere kunne virke vejledende for andre kommuner.

Det må iøvrigt af hensyn til den fornødne koordination af hele undervisningen for de 14—18-årige fremhæves, at man anser det for absolut nødvendigt, at undervisningen i ungdomsskolen, i de tekniske skoler, handelsskolerne, håndværkerskolerne, sømandsskolerne m. v. tages op til samlet behandling, og alle disse former for undervisning samles under eet ministerium, hvilket i praksis vil sige, at man mener, at handelsskoler og tekniske skoler bør henlægges under Undervisningsministeriet, under hvilket den almene undervisning hører. Kommissionen er fuldt ud klar over, at de enkelte skoleformer bør bevare deres særpræg, og

der ligger ikke i dette forslag om koordination noget ønske om at lægge noget pres på de enkelte skoleformer med hensyn til opgivelse af deres hidtidige grundlag, men man anser det for betydningsfuldt, at der rettes et samlet overblik udover hele dette brogede felt, og at de forskellige skoleformer får større mulighed for at virke frugtbargørende på hverandre, ligesom en samlet administration vil kunne medføre en vis rationalisering.

b. Aftenskolen, bortset fra dens administrative og økonomiske forhold.

Aftenskolen har allerede under den gældende ordning så vide muligheder for forskelligartet undervisning, at der tilsyneladende ikke skulle være grundlag for ændring af bestemmelserne om undervisningens indhold og tilrettelægning; de af Dansk aften- og ungdomsskoleforening fremsatte ønsker for den kommende aftenskolelovgivning af 14. juni 1950 og 20. august 1951, der er optaget som *bilag 19* og *20*, drejer sig da også næsten udelukkende om aftenskolens administrative og økonomiske forhold.

Man har drøftet muligheden af slet ikke i selve loven at medtage nogen angivelse af de fag eller fagrækker, inden for hvilke undervisningen kunne foregå, således at man overlod til undervisningsministeren at fastsætte nærmere regler herom og eventuelt visse nærmere vilkår for godkendelsen af specielle fag. Man har dog anset det for rigtigst af hensyn til alle de mange, der beskæftiger sig med aftenskoleundervisning, at nævne en række fag og emner i selve loven.

Den nuværende i aftenskolelovens § 4 foretagne opstilling af de emner, hvori der kan undervises, i forskellige fagrækker bør imidlertid ikke bibeholdes, da den er mere vildledende end vejledende. Fagrække a) omfatter således både religion og stenografi. Grunden til denne opstilling er alene bestemmelserne om, at der til undervisningen i visse fag skal være knyttet skriftlig fremstilling, tegning og beregninger. Hvor værdifuldt skriftligt arbejde i aftenskolen end er, er dog praksis på dette område af en sådan art, at der i kommissionen er enighed om at udelade kravet og nøjes med på kursus, i bekendtgørelser o. l., at søge at opretholde eller vække interessen for at knytte skriftligt arbejde til undervisningen, hvor dette må anses for naturligt.

De emner, i hvilke der hidtil har kunnet undervises i aftenskolen, kan naturligt opdeles i 4 faggrupper: 1) kulturelle og samfundsbetonede fag, 2) almindelige skolefag, 3) manuelle fag og 4) erhvervsbetonede fag. Man finder det derfor hensigtsmæssigt at opstille disse 4 fagrækker i loven, således at der eksempelvis angives en række fag, der falder ind under hver af disse fagrækker, men således at der ikke er tale om nogen udtømmende angivelse, da man derved ville binde aftenskolen fast til en undervisning inden for de nu kendte fag. Man finder endvidere, at der bør være adgang for undervisningsministeren til at bestemme, at også fag, der ikke naturligt henhører under de nævnte faggrupper, kan godkendes.

De kulturelle og samfundsbetonede fag beslaglægger kun en meget beskeden del af det samlede antal undervisningstimer i aftenskolen, medens langt den største del af timetallet er optaget af de manuelle fag, jfr. oversigten i bilag 7. For at tilskynde aftenskolen til at arbejde med de kulturelle og samfundsbetonede fag har man været inde på lønningsmæssigt at regne 3 timers undervisning i disse fag lig med 4 timers undervisning i andre fag. Der har imidlertid vist sig overvejende betænkelighed ved et forslag af denne art.

Man har i stedet for drøftet muligheden af at stimulere interessen for de kulturelle fag i aftenskolen gennem ydelse af et tilskud til anskaffelse af grundbøger og supplerende

litteratur. Efter den svenske lov er reglen den, at der til studiekredse kan ydes tilskud med halvdelen af udgiften til grundbøger, dog højst 5 kr. pr. elev. Man har drøftet indførelsen af en tilsvarende regel her i landet, eventuelt kombineret med en form for tilskud til skolebiblioteker eller en bibliotekscentral for aftenskoler til anskaffelse af større bog-sæt af supplerende litteratur, der kunne udlånes til de forskellige aftenskoler. Man ønsker dog ikke at stille forslag om en sådan tilskudsordning, idet man frygter for, at omkostningerne derved vil komme til at stå i for stærkt misforhold til den stimulerende virkning, tilskuddet kunne få med hensyn til oprettelsen af hold i de kulturelle fag. Man ville derimod finde det ønskeligt, om der f. eks. gennem et forøget tilskud til Udvalget for Folkeoplysningens Fremme kunne tilvejebringes en række gode og billige grundbøger til anvendelse i aftenskoler og studiekredse.

Kommissionen har iøvrigt underkastet en række fag, som hidtil har indtaget en særstilling inden for aftenskolen, nærmere overvejelser:

1. *Gymnastik.* Det foreslås, at kravet om, at eleverne skal have dobbelt så mange timer i andre fag, ændres til, at de skal have lige så mange timer i andre fag. Gymnastik vil derefter kunne godkendes, blot eleverne får 40 timer ialt, hvoraf de 20 kan anvendes til gymnastik.

Det er under drøftelserne blevet gjort gældende, at der var noget underligt i, at gymnastik som i den almindelige folkeskole indtager en helt ligeberettiget plads, normalt ikke kan optræde selvstændigt i aftenskolen, som i alle andre henseender har knæsat tanken om undervisning i enkeltstående fag. Når man hidtil har været tilbageholdende over for fuld ligestilling, skyldes det, at man ikke har ønsket at godkende enhver gymnastikforening som aftenskole.

Over for denne indvending kan man spørge, om det er helt berettiget at gøre denne forskel, idet aftenskoleloven jo netop virker som et tilbud til de frie foreninger, en indirekte opfordring til at oprette skoler.

Man kunne tænke sig to andre løsninger. Enten at gymnastikforeninger ligestilles med andre foreninger med hensyn til at få deres undervisningsarbejde godkendt efter aftenskoleloven, eller at man godkender gymnastik som selvstændigt fag, forudsat at holdene oprettes af den kommunale aftenskole eller af en anden lokal aftenskole. Derved vil man undgå den nuværende noget paradoksale situation, at en stor kommunal aftenskole, som giver undervisning i en mangfoldighed af fag, ikke kan give gymnastikundervisning, medmindre eleverne melder sig til dobbelt så mange eller — efter forslaget her — lige så mange andre timer.

Man har indhentet en udtalelse fra gymnastikinspektøren samt nærmeie oplysning fra Dansk Idrætsforbund, De danske Gymnastikforeninger og De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger om, hvorvidt foreningerne overhovedet ønskede at komme ind under aftenskolen. Da foreningerne i det store og hele viste sig at være tilbageholdende over for tanken om at søge godkendelse efter aftenskoleloven, har kommissionen ikke ønsket at stille forslag om godkendelse af gymnastik som helt selvstændigt fag, men har i hvert fald ment, at man kunne nøjes med at kræve lige så mange timer i andre fag som i gymnastik.

2. *Sang og musik.* Kommissionen har drøftet spørgsmålet om at inddrage sang og musik under aftenskolen i videre omfang end efter den gældende ordning, men da man indser, at en ligestilling af disse fag med aftenskolens andre fag må medføre, at enhver sangforening, der ønsker det, kan godkendes som aftenskole, er man — under hensyn til den

brogede mangfoldighed af eksisterende sangforeninger — vejet tilbage for konsekvenserne ved en sådan ligestilling.

Man har dog ment, at den nugældende ret strenge begrænsning af adgangen til at godkende sang og musik i aftenskolen i forbindelse med andre fag bør lempes på samme måde som foreslået for så vidt angår gymnastik, således at man nøjes med at kræve lige så mange timer i andre fag, og man lovfæster den hidtidige praksis, hvorefter sang og musik kan godkendes som selvstændige fag under forudsætning af, at der i en vis del af undervisningstiden gives teoretisk undervisning i hørelære, melodilære, musikforståelse o. 1.

Man er dog opmærksom på den udvikling af den folkelige sang, der for tiden finder sted igennem folkemusikskoler o. 1., og man må anse det for ønskeligt, om en sådan undervisning kan støttes gennem undervisningsministeriet.

3. *Husflid*. Kommissionen finder det ønskeligt, at bestemmelsen i det nugældende cirkulære, om at billedskæring og lignende ikke kan godkendes, ikke medtages i fremtidige cirkulærebestemmelser.

4. Man finder også, at fag som *keramikarbejde, modellering og maling*, som ministeriet i nogle tilfælde har godkendt, naturligt hører hjemme i aftenskolen og giver et værdifuldt supplement til de mere teoretisk prægede fag. Det må dog være en forudsætning for godkendelsen af sådanne fag, at der gives en egentlig undervisning så der ikke blot er tale om hobbyvirksomhed.

5. *Dramatisk studiekreds*. Man finder, at der i forbindelse med arbejdet i en studiekreds over dramatisk litteratur, teaterhistorie og lignende, bør kunne anvendes nogen tid til indstudering af skuespil, idet en sådan indstudering kan bevirke, at eleverne i særlig grad fanges af og indlever sig i det pågældende stof. Man vil derfor mene, at de timer, der medgår til indstudering af en forestilling, skal være tilskudsberettiget i henhold til aftenskoleloven i et omfang af f. eks. indtil halvdelen af studiekredsens samlede timetal, dog under forudsætning af, at den pågældende forestilling ikke derefter forevises mod entré.

Med hensyn til de under 4. og 5. nævnte fag og iøvrigt hvor man måtte finde, at teoretisk og praktisk undervisning i et fag bør gå hånd i hånd (f. eks. tegning og maling i aftenhøjskolen kombineret med kunstforståelse m. v.), bør der næppe i loven optages et bestemt krav om, at en vis brøkdel af undervisningstiden skal benyttes til teoretisk undervisning, men det må kunne overlades til undervisningsministeren i et cirkulære at fastsætte det nærmere forhold mellem den praktiske og den teoretiske del af undervisningen.

6. *Fotografering*. Ministeriet har specielt henledt kommissionens opmærksomhed på dette fag. Kommissionen kan slutte sig til den af ministeriet forsøgsvis fulgte praksis med hensyn til godkendelse af den del af en undervisning i fotografering, som kan betegnes som fysik og kemi. Man vil også her lægge vægt på, at det drejer sig om en egentlig undervisning, og man ser gerne, at ministeriet i begyndelsen nøjere følger disse kursus, sådan at det kan danne sig et skøn over undervisningens værdi og udvikle en fastere praksis.

7. *Håndgerning*. Undervisningen i dette fag udgør en meget betydelig del af det samlede antal undervisningstimer i aftenskolen, i 1949—1950 således 308 180 timer af et samlet timetal på ialt 839 533, jfr. oversigten i bilag 7. Når denne undervisning har taget et så kolossalt opsving i de senere år, må det sikkert ses i sammenhæng med de stigende sylvønninger, der har gjort mange husmødre interesserede i at lære at sy deres eget

og børnenes tøj selv. De tilsynsførende myndigheder giver imidlertid udtryk for — ligesom det delvis fremgår af undervisningsplanerne — at der langt fra på alle disse hold bliver givet en egentlig undervisning; forholdet er i mange tilfælde det, at eleverne møder op med ønsker om ganske bestemte ting, de skal have syet, får lærerindens vejledning med hensyn til klipningen og derefter i mange tilfælde tager arbejdet med hjem for at gøre det færdigt, sådan at kun de, der ikke har symaskiner hjemme, bliver tilbage på holdet og som følge deraf også får nogen yderligere hjælp af lærerinden. På grund af elevernes forskellige forudsætninger og de forskellige mål, de har sat sig, bliver det umuligt at gennemføre nogen virkelig undervisning på disse „klippestuehold“, og deltagerne må derfor næste år have samme hjælp og vejledning; — de når ikke at kunne selv.

Efter den gældende lovgivning har man forsøgt at sikre sig, at der gives en virkelig undervisning, gennem kravet om, at der normalt skal knyttes øvelser i regning (beregninger) og tegning til håndarbejdsundervisningen, dog at den kan godkendes uden sådanne øvelser mod en nedsættelse af tilskuddet. Som omtalt foran side 30 finder man imidlertid, at kravet om skriftlige øvelser i forbindelse med aftenskolens fag i det hele bør opgives, og der er næppe nogen grund til at stille håndarbejdsundervisningen anderledes end de øvrige fag for så vidt angår dette punkt, specielt da de hidtidige erfaringer har vist, at de skriftlige øvelser på grund af de meget små krav, der i praksis har været stillet til dem, ikke har givet undervisningen det pædagogiske plus, som skulle være en forudsætning for det større tilskud. Man har imidlertid ønsket at undersøge muligheden for at bevare en vis graduering af timebetalingen efter undervisningens kvalitet for at fremme den pædagogisk tilrettelagte undervisning i modsætning til klippestuerne. Med dette formål blev der nedsat et særligt underudvalg bestående af /. Juul Andersen, Joh. Dahlerup-Petersen, Hessilt og Sofie Pedersen. Dette underudvalg har rådført sig med de 2 håndarbejdsinspektører, fru Buhélt og fru Næsgaard og har afgivet følgende indstilling til kommissionen:

„Københavns kommune har siden den første verdenskrig kendt både klippestuer og systematisk tilrettelagt håndarbejdsundervisning. De kommunale håndarbejdsstuer, der nærmest må betegnes som klippestuer, holder åbent 3 aftener om ugen fra kl. 18,30—21,30 i tiden fra oktober—april. Her kommer folk for at få hjælp til klipping og syning, for at låne symaskiner eller simpelt hen for at sidde i et opvarmet lokale med deres arbejde — altså nærmest en social foranstaltning. Lederne af disse stuer er dameskræderinder; de lønnes (fra 1. april 1952) med 6 kr. 18 øre i timen, og denne udgift bæres af kommunen alene.

I Københavns kommunes aftenskole er undervisningen i kjolesyning tilrettelagt efter en 3-årig fremadskridende plan, således at eleverne efter disse 3 år behersker hele kjolesyningens teknik. Aftenskolens lærerinder lønnes (fra 1. april 1952) efter en skala, der strækker sig fra 8 kr. 15 øre til 10 kr. 79 øre pr. time.

Efter at have drøftet denne ordning foreslår underudvalget følgende sontring inden for håndgøringsundervisningen:

- 1) Hvor undervisningen er tilrettelagt efter en for holdet fælles pædagogisk plan, ydes der sædvanligt tilskud.
- 2) Hvor undervisningen er individuelt tilrettelagt, således at deltagerne selv vælger stoffer og forfærdiger eller omsyr beklædningsgenstande efter eget behov, fastsættes timelønnen således, at 3 timer regnes lig med 2 almindelige aftenskoletimer, altså til $\frac{2}{3}$ af den til enhver tid gældende minimumsløn i aftenskolen. Til den således fastsatte løn kan der med den godkendende myndigheds tilladelse af indskrivningspengene udredes et tillæg på indtil 25 pet. Undervisningshold af denne art skal kunne godkendes med et gennemsnit af 8 elever i timen.

Går man ud fra den foreslåede minimumsløn på 9 kr. 05 øre, kan lønnen for klippestue-lærerinderne således højst blive 6 kr. 05 øre + 1 kr. 50 øre = 7 kr. 55 øre.

Efter denne sontring vil man opnå at klassificere den egentlige undervisning, tilrettelagt efter en fremadskridende plan (hvorom nærmere regler eventuelt kunne udformes i cirkulære) som det primære; men samtidig at beholde klippestuerne under undervisningsministeriets ressource, så at de ikke synker ned til en ren social foranstaltning for de fattigste. Når man har ment at kunne tillade eleverne på de sidstnævnte hold selv at betale et bidrag til lærerlønnen, skyldes det først og fremmest, at de opnår en meget væsentlig besparelse i syløen gennem deltagelsen.

Den største vanskelighed ved gennemførelsen af en ordning som den foreslåede vil være afgørelsen i det konkrete tilfælde af, om et kursus kan godkendes som pædagogisk håndarbejdsundervisning eller kun som klippestue. I så henseende kunne man tænke sig en ordning svarende til den for den landbrugsfaglige undervisning foreslåede, således at 2 kvindelige medlemmer af amtsunddomsnævnet fik lejlighed til at udtale sig om alle disse sager, inden der blev truffet afgørelse om godkendelse.

For i det hele at fremme interessen for den pædagogisk tilrettelagte håndarbejdsundervisning kunne der ansættes faglige medhjælpere for skolerådene for et eller flere amter, således at der kunne føres et virkeligt tilsyn med undervisningen ude omkring i skolerne. Disse medhjælpere kunne lønnes på samme måde som gymnastikinspektørens faglige medhjælpere, nemlig med 14 kr. + 75 pct. pr. inspektion foruden godtgørelse for rejseudgifter.

Med hensyn til *lærerindeuddannelsen* bemærkes, at barneskolens lærerinder ikke uden ekstra-uddannelse kan bruges til undervisning i aftenskolen, hvor behovet er et helt andet. Dameskræderinder kan uden nogen supplerende uddannelse undervise på klippestuerne, men til den planmæssige aftenskoleundervisning har man brug for dameskræderinder med en supplerende pædagogisk uddannelse.

At der er ønske om en sådan uddannelse, viser den overvældende tilslutning til de 2 instruktionskursus for håndarbejds lærerinder, der blev afholdt i København i efteråret 1949. Af økonomiske hensyn vil det dog være at foretrække, at kursus afholdes amts- eller landsdelsvis (en opgave for amtsnævnene), jfr. de i sommeren 1950 i Høng, Tarup og St. Røstrup afholdte instruktionskursus.

Et sådant kursus på en højskole eller lignende bør strække sig over ca. 42 timer (7 dage à 6 timer). På disse kursus kan der blive lejlighed til at udbrede kendskab til sådanne fremadskridende planer som de københavnske".

Kommissionens plenum, der derefter har behandlet dette spørgsmål, må imidlertid mene, at det må være en betingelse for overhovedet at godkende håndgerning i aftenskolen, at det her — ligesom i alle andre fag i aftenskolen — kræves, at der finder en egentlig undervisning sted. Hertil kommer, at man også af administrative grunde må nære betænkelighed ved en løngraduering som foreslået. Det er iøvrigt senere, bl. a. fra Viborg amt, blevet oplyst, at en opfordring til skolerne om at tilrettelægge undervisningen i håndgerning efter en for holdet fælles fremadskridende plan, ledsaget af et eksempel på en sådan plan (optaget som *bilag 21*), har bevirket en betydelig stigning af antallet af pædagogisk tilrettelagte hold på bekostning af antallet af klippestuehold. Undervisningsministeriet har endvidere ved et efter forhandling med kommissionen udsendt cirkulære af 1. maj 1951 (*bilag 22*) indskærpet, at håndgerningsundervisning skal tilrettelægges som virkelig undervisning, og man henstiller, at en lignende indskærpelse finder sted i det cirkulære, der skal udsendes i tilknytning til den nye lov. Desuden mener man, at det vil være af stor betydning, om der kunne føres et mere effektivt tilsyn med håndarbejdsundervisningen, f. eks. gennem amtsunddomsnævnenes kvindelige medlemmer eller ved, at der ansættes faglige medhjælpere for statskonsulenten eller amtsskolekonsulenterne. Kommissionen har fået flere henvendelser angående dette spørgsmål, jfr. således bl. a. den fra Det sønderjyske husholdningsudvalg modtagne skrivelse af 13. april 1952, der er optaget som *bilag 23*, og undervisningsministeriet har allerede med kommissionens anbefaling søgt hjemmel for en bevilling til aflønning af en håndarbejdskyndig medhjælper for statskonsulenten. Afgørende vægt lægger man endelig på, at der skabes mulighed for en forbedret uddannelse af lærerinder til håndgerningsundervisningen, og i denne for-

bindelse ønsker kommissionen under hensyn til det stærkt stigende behov for pædagogiske instruktionskursus, som navnlig cirkulæret af 1. maj 1951 har fremkaldt, meget at understrege nødvendigheden af, at der fra staten i overgangstiden stilles stærkt forøgede midler til rådighed til afholdelse af sådanne kursus.

Man ønsker endelig at pege på, at der findes en hel del *film*, som må anses for vel-egnede som illustration og supplement til undervisningen i aftenskolen, såvel som indefor samtlige andre frivillige skoleformer, og hvis benyttelse inden for disse således vil kunne tilføre undervisningen værdier, som ellers mange steder vil være vanskeligt opnåelige. Det er imidlertid ofte for dyrt for skolerne at leje disse film med tilhørende forevisnings-apparater og andet tilbehør. Man er derfor af den opfattelse, at det må anses for både rimeligt og naturligt, om der bevilges de fornødne midler til statens filmcentral, således at denne kan stille såvel film som apparater til rådighed for denne undervisning i et nærmere bestemt omfang enten gratis eller til stærkt nedsat betaling.

Der har i kommissionen været enighed om, at det er ønskeligt at støtte en vel-tilrettelagt *aftenhøj skoleundervisning* mest muligt for at skabe de gunstigste vilkår for denne særdeles betydningsfulde del af det frivillige folkeoplysningsarbejde. I forbindelse hermed har man foreslået, at aldersgrænsen for aftenhøjskolens elever nedsættes til 18 år, idet man finder det rimeligt, at de unge, der har adgang til folkehøjskolen, også får adgang til at deltage i aftenhøjskolens undervisning.

Løvrigt har det vist sig vanskeligt at finde frem til egnede forslag, der også kan anses for praktisk gennemførlige til støtte af aftenhøjskolen, og man har derfor kun stillet det nedenfor i bemærkningerne til § 6 nærmere omtalte forslag om en mindre udvidelse af adgangen til at behandle frie emner i forbindelse med aftenhøjskolens undervisning.

Herudover har man været inde på tanken om at støtte oprettelsen af aftenhøjskoler som faste institutioner, f. eks. således, at hvis en eller flere kommuner eller foreninger oprettede en aftenhøjskole, hvis ledelse ifølge skolens vedtægter er forpligtet til f. eks. at søge gennemført undervisning mindst hvert andet år med mindst 40 timer, skulle der ydes et statstilskud til lederløn og driftsudgifter på indtil 200 kr., hvis skolen har eet hold, og indtil 500 kr., hvis den har flere hold, under forudsætning af, at kommunerne eller foreningerne yder et tilsvarende beløb. Et sådant tilskud skulle kunne anvendes til driftsudgifter, køb af bogsæt, annonceudgifter, lønninger af tilrejsende lærere og lignende. Man har dog ikke ment på nærværende tidspunkt at kunne medtage en hertil sigtende bestemmelse i lovforslaget, men har kun ønsket at pege på de muligheder, der kunne være for en udvikling i denne retning og på ønskeligheden af, at ministeriet ser med velvilje på forsøg af denne art.

Med hensyn til aftenhøjskolens fagkreds ønsker man ikke at foreslå nogen ændring af de hidtil gældende bestemmelser, hvorefter undervisningen skal gives inden for kulturelle og samfundsbetonede emner. — På given foranledning har man overfor ministeriet udtalt, at man finder, at der ikke er noget i vejen for, at en aftenhøjskole, der giver undervisning i kunsthistorie, kunstforståelse og lignende, anvender en del af sine timer, normalt dog ikke mere end $\frac{1}{3}$, til praktiske øvelser i maling, tegning etc. Den teoretiske undervisning må dog ligge i et højt plan, så at der virkelig er tale om et intellektuelt arbejde, hvorfor f. eks. tegning i forbindelse med teoretisk undervisning i perspektiv og farvelære ikke skal kunne godkendes som aftenhøjskole, selv om der er det angivne forhold mellem teoretisk og praktisk undervisning.

c. *Ungdomsskolens og aftenskolens administrative og økonomiske forhold.*

1°. *Elevtallet.*

Der må som hidtil opstilles visse krav til elevtallet som betingelse for opnåelse af statstilskud, og disse krav bør efter kommissionens mening fastsættes ens for ungdoms- og aftenskolen. Disse to skoleformer er meget nært beslægtede i hele deres opbygning, og det virker derfor både naturligt og simplificerende i administrativ henseende at have de samme regler. De bestemmelser, der foreslås optaget i loven om dispensation fra det almindeligt krævede elevtal, er dog i særlig grad tænkt at skulle komme ungdomsskolen til gode. Med hensyn til de nærmere af kommissionen på dette punkt foreslåede regler henvises iøvrigt til lovforslagets § 7 med dertil hørende bemærkninger.

2°. *Nævnenes sammensætning, opgaver og betegnelse.*

Man finder det mest hensigtsmæssigt, at de myndigheder, der skal behandle ungdomsskolens og aftenskolens forhold, er de samme for begge skoleformer, og at de nedsættes efter principielt samme regler i by og på land.

Det er i første række det kommunale nævns og amtsnævnets sammensætning og opgaver, der er gjort til genstand for nærmere undersøgelse. Foruden at ophæve forskellen mellem de kommunale nævns sammensætning i by og på land — bortset fra en adgang til undtagelsesvis at nedsætte medlemstallet i nævnet i landkommuner uden bymæssig bebyggelse — har man ved sammensætningen af såvel dette nævn som amtsnævnet bestræbt sig for at få de kredse repræsenteret, som har nær tilknytning til det af loven omfattede ungdomsarbejde. Kommissionen går iøvrigt ud fra, at man ved udpegningen af medlemmer til de omhandlede nævn søger at finde frem til personer, der må antages i særlig grad at være interesseret i dette ungdomsarbejde, og som derfor må formodes at ville vise et særligt initiativ med hensyn til at skabe de bedste betingelser for, at ungdommen kan få adgang til den undervisning og den fritidssysse, der har dens interesse, og til at få så mange unge som muligt med i dette arbejde. Det må betones, at ansvaret for, at der sker noget på dette område, falder såvel på det kommunale nævn som på amtsnævnet. Man har i det hele udvidet såvel det kommunale nævn som amtsnævnets beføjelser.

Man har ved disse forslag tilsigtet at skabe mere interesse hos nævnene for det omhandlede ungdomsarbejde, og — ikke mindst — at nå frem til en enklere administration. I overensstemmelse hermed foreslås således godkendelsesmyndigheden henlagt til amtsnævnet; dette gælder også for købstædernes vedkommende.

Med hensyn til de nærmere regler om nævnenes sammensætning og opgaver henvises til forslaget §§ 8—14 med dertil knyttede bemærkninger. Om nævnenes sammensætning har man iøvrigt modtaget en henvendelse fra sammenslutningen af kommunale ungdomsudvalg og fra det kommunale ungdomsudvalg i Nakskov (*bilag 24 og 25*).

De nuværende kommunale nævn betegnes „ungdomsskolenævn" i kommuner, hvor der skal oprettes eller faktisk er blevet oprettet ungdomsskole, og „aftenskolenævn" i de øvrige kommuner. Amtsnævnet betegnes „amtsungdomsskolenævn".

Der har i kommissionen været nogen tvivl med hensyn til, hvorledes man bedst kan betegne det kommunale nævn og amtsnævnet. Der har således været fremført forslag om betegnelserne „ungdoms- og aftenskolenævn", „ungdoms- og oplysningsnævn", „nævn for ungdomsarbejde og folkeoplysning" og „ungdomsnævn" for de kommunale nævn og tilsvarende betegnelser for amtsnævnene. Til fordel for de førstnævnte 3 betegnelser har man anført, at en væsentlig del af nævnets arbejde vedrører aftenskolen og andet folkeoplysende arbejde, der ikke udelukkende er beregnet for ungdommen.

Man foreslår imidlertid betegnelsen „ungdomsnævn“ for det kommunale nævn — og „amtsungdomsnævn“ for amtsnævnet — af følgende grunde:

Nævnet får efter forslaget et arbejdsområde, der går udover egentlig undervisning (klubarbejde, foreningsarbejde), således at et navn, der kun henviser til skolevirksomheden, vil være misvisende; det vil endvidere være vigtigt at lovfæste en sådan betegnelse for det lokale nævn, at senere love naturligt kan henlægge yderligere opgaver vedrørende ungdommen til dette nævn, der således bliver et centralorgan for det kommunale ungdomsarbejde i det hele. Hertil kommer yderligere det hensigtsmæssige i en kort betegnelse for nævnet; et længere navn vil ellers i daglig tale blive forkortet på *forskellig* måde.

3°. Lærerlønnens størrelse.

Den store mangfoldighed af eksisterende ungdoms- og aftenskoler med deres højst forskelligartede undervisning kunne i og for sig tale for, at der blev fastsat en række forskellige lønsatser for undervisning i ungdoms- og aftenskoler. Sådanne stærkt specificerede satser og den deraf følgende mere individuelle lønberegning ville imidlertid — også på grund af det ringe timetalskrav og den stadig skiftende lærerkreds — gøre de tilskudsberegnerende myndigheders arbejde så indviklet uden alligevel at give sikkerhed for en mere refærdig løsning i det enkelte tilfælde, at man har foretrukket at fastsætte en for al undervisning i ungdoms- og aftenskolen gældende fælles timebetaling, der hviler på en gennemsnitsberegning.

Med hensyn til betalingens størrelse har der tidligere været henvist til, at den bør svare til den timebetaling, der ydes i de under handelsministeriet sorterende tekniske skoler og handelsskoler.

For de tekniske skolars vedkommende har man imidlertid 9 forskellige timelønsatser, hvoraf de 6 er udregnet på grundlag af folkeskolelønninger og de 3 på grundlag af lønnen for „andre lærere og lærerinder“ ved statens højere almenskoler, og indenfor handelsskolerne sondres der mellem 3 arter af skoler, af hvilke det navnlig er skolerne for handelslærlinge, der har interesse i denne forbindelse; man opererer her — på grundlag af lønsatserne ved statens gymnasieskoler — med 3 forskellige lønsatser.

Kommissionen mener imidlertid som anført, at man af administrative grunde bør undgå en så kompliceret beregningsmåde, så meget mere som man under de foreskrevne forenklingsprincipper for fremtidige love i hvert fald ikke bør gøre de fremtidige regler mere indviklede og dermed sværere at administrere end de nugældende. Hertil kommer, at der i det store og hele ikke gennem de for de tekniske skoler og handelsskolerne gældende betalingsregler ydes lærerne bedre kår end dem, der bydes dem efter de her foreslåede regler.

Kommissionen foreslår i overensstemmelse hermed og i lighed med grundlaget for den hidtidige betaling timelønsatsen for lærere i ungdoms- og aftenskolen fastsat som et gennemsnit mellem højeste og laveste lærerløn i folkeskolen. Den lønsats, man derved kommer frem til, foreslår man fastsat som en for alle lærere i ungdoms- og aftenskolen gældende minimumsbetaling. Man finder det imidlertid som noget nyt meget ønskeligt og administrativt særdeles heldigt, om der også fastsættes en maksimumssats, inden for hvilken stat og skolefond kan yde tilskud til lærerlønninger, idet man herved dels tilskynder vedkommende kommune eller stedlige kreds til at yde højere løn end minimumslønnen, dels undgår at fastsætte detailbestemmelser angående lønnens størrelse under hensyn til de efterhånden flere og flere hensyn, der herunder menes at burde tages i betragtning; det overlades altså til vedkommende kommune eller stedlige kreds at graduere

lønnen, men undervisningsministeriet bør dog udsende et cirkulære angående de forhold, der herunder bør kunne komme i betragtning, jfr. i det hele bemærkningerne til kommissionens forslag i lovudkastets § 15.

Specielt med hensyn til *lærerlønnen for undervisning i husgerning* ønsker man at fremhæve, at den nugældende timeomregning for denne undervisning har til forudsætning, at den praktiske gennemførelse af skolekøkkentimer erfaringsmæssigt — udover den faglige forberedelse, som kræves til enhver time — kræver et større rent praktisk forarbejde (til indkøb m. m.) samt efterfølgende oprydning og afregning end andre timer, særlig når undervisningen er samlet over et lille dagligt timetal, jfr. undervisningsministeriets cirkulære af 28. september 1948, afsnit IV, punkt b, hvor denne forudsætning er udtrykt som betingelse.

Da man imidlertid ikke mener, at dette tilrettelæggelsesarbejde m. v. vil kunne honoreres på tilfredsstillende måde alene gennem den foreslåede adgang for kommunerne til at regulere timebetalingen indenfor det foreslåede minimum og maksimum, og da det er oplyst, at enkelte skoler (kommuner) undertiden kræver, at lærerinden i dette fag af hensyn til undervisningens tilrettelæggelse skal være til stede på undervisningsstedet 1 timestid udover selve undervisningstiden, har man været inde på, at denne time skulle kunne medregnes som almindelig undervisningstid. Da det imidlertid herefter i realiteten ville blive vedkommende lærerinde, der i hvert enkelt tilfælde skulle forhandle med skolen (kommunen) angående nødvendigheden af hendes tilstedeværelse på undervisningsstedet før og efter undervisningen, har man fundet det rigtigst — i overensstemmelse med de faktiske forhold — i loven at kræve husgerningslærerindens tilstedeværelse på undervisningsstedet 1 time udover selve undervisningstiden, således at denne time medregnes som almindelig undervisningstid. Såfremt dette i det enkelte tilfælde ikke måtte give tilstrækkeligt vederlag for lærerindens indsats, kan betaling eventuelt yderligere reguleres inden for maksimumssatsen. Den time, lærerinden skal være tilstede på undervisningsstedet udover selve undervisningstiden, kan lægges før undervisningens begyndelse, efter dens ophør eller deles mellem disse tidspunkter. Såfremt lærerinden på grund af de faktiske forhold, f. eks. overbelastede skolekøkkener, ikke kan være til stede på undervisningsstedet udover selve undervisningstiden, skal der dog kun ydes hende betaling for selve undervisningstiden.

Kommissionen er iøvrigt af den opfattelse, at undervisning i husgerning må anses for så krævende for lærerinden, at det ikke bør godkendes, at samme lærerinde underviser mere end 2 hold om dagen.

I denne forbindelse fremhæves, at den nuværende ordning med omregning af husgerningstimer alene omfatter den del af timebetalingen, der hidrører fra stat og skolefond, medens den nu foreslåede ordning med betaling for 1 times tilstedeværelse på undervisningsstedet udover selve undervisningstiden også omfatter den sædvanlige andel i timebetalingen fra kommunen eller den lokale kreds.

4°. *Lærerlønnens fordeling på stat, skolefond, kommune eller stedlig kreds.*

Efter de hidtil gældende regler har stat og skolefond tilsammen udredet 70 pct. af minimumsbetalingen i aftenskolen og aftenhøjskolen, og staten alene har udredet 50 pct. af minimumslønnen i aften-ungdomsskolen og 75 pct. i dag-ungdomsskolen.

Kommissionen kan imidlertid ikke finde nogen begrundelse for, at skolefondene skal yde tilskud til lærerlønnen i aftenskolen, men ikke til lærerlønnen i ungdomsskolen, og man stiller derfor forslag om, at skolefondene også skal yde tilskud til lærerlønnen i ungdomsskolen. På den anden side mener man ikke uden videre at kunne pålægge skole-

fondene en sådan økonomisk forpligtelse uden at lette dem på anden måde, og man foreslår derfor samtidig, at skolefondenes forpligtigelse til at yde tilskud til de øvrige i aftenskoleloven omhandlede økonomiske ydelser bortfalder, således at skolefondenes bidrag fremtidig alene skal vedrøre selve lærerlønnen, men til gengæld omfatte både aftenskolen og ungdomsskolen.

Som baggrund for dette forslag gives der en *oversigt over reglerne om skolefondenes tiishud til aftenskolerne*.

1. Tiden før 1926.

Aftenskolerne på landet omtales første gang i en kgl. anordning af 29. juli 1814, der dog ikke giver særlige regler om tilskud, men kun fastslår, at der skal holdes en sådan skole for den konfirmerede ungdom, der ønsker at øve sig videre i skrivning eller regning. I et ministerielt cirkulære af 1846 indskræpes det skoledirektionerne at virke for denne undervisning, og det henstilles, at der — uanset at undervisningen i aftenskolerne er en del af lærernes embedspligt — gives dem en vis godtgørelse herfor.

Egentlig lovhjemmel for tilskud gives første gang ved loven af 8. marts 1856, der omtaler aftenskoleundervisning som et af de formål, hvortil skolerådet kan yde bidrag af skolefonden. I en årrække var skolefondene herefter alene om tilskuddet til aftenskoler — bortset fra at kommunerne ydede lys og varme samt et mindre honorar til lærerne — og det kan eksempelvis nævnes, at det samlede tilskud fra skolefondene i 1893 udgjorde mellem 7 000 og 8 000 kr.

Statstilskud til aftenskolerne på landet indføres første gang ved finansloven for 1894—95, der stiller en bevilling på 10 000 kr. til rådighed til formålet, og i løbet af de kommende år steg statstilskuddet gradvis, således at det i finansåret 1921—22 var nået op på 60 000 kr.

Skolefondenes tilskud kunne i denne periode være mindre, lig med eller større end statstilskuddet. Faktisk var det formentlig i reglen lidt mindre.

Ved et cirkulære af 20. september 1922 blev der givet regler om forholdet mellem statens og skolefondens tilskud, idet det blev fastsat, at staten skulle yde 1 kr. 25 øre pr. time og skolefonden samme beløb, medens kommunen skulle skaffe 50 øre pr. time.

For aftenskolerne i byerne gjaldt anordningen af 1814 og loven af 1856 lige såvel som på landet. Derimod gjaldt bevillingen til statstilskud på finansloven for 1894—95 og de følgende finanslove kun aftenskoler på landet.

Først på finansloven for 1905—06 blev der bevilget 500 kr. til statstilskud til by-aftenskoler. Bevillingen steg hurtigt i de følgende år og var i 1921—22 nået op på 15 000 kr. I 1925 blev det fastsat, at dette tilskud på samme måde som på landet skulle ydes med 1 kr. 25 øre pr. time. Men da man var opmærksom på det ønskelige i, at også skolefondene fik pligt til at yde samme tilskud i byerne som på landet, måtte der gives fælles regler for aftenskolerne i byerne og på landet, og dette skete første gang ved et cirkulære af 27. november 1926.

2. Ved *cirkulæret af 1926* blev tilskuddet fastsat til samme beløb fra stat og fra skolefond, nemlig 1 kr. 20 øre pr. time. Herudover skulle kommunen yde 50 øre pr. time, således at timebetalingen i alt blev 2 kr. 90 øre.

3. Et års tid efter fremkomsten af cirkulæret af 1926 blev der nedsat *et udvalg, der skulle fremkomme med et lovforslag* om tilskud til aftenskoler og om muligt sammenarbejde de for disse skoler gældende regler med reglerne om tilskud til de kommunale og

private „efterskoler". (Ved efterskoler forstås her skoler, der gav en gratis fortsættelsesundervisning for unge mennesker i alderen 14—18 år, oprindelig alene som dagundervisning; forskellen mellem denne skoleform og aftenskolen var imidlertid ikke stor og vedrørte — bortset fra småforskelligheder med hensyn til elevtal, timetal og den administrative behandling — navnlig fagkredsens større eller mindre bundethed og tilskuddets størrelse og beregning).

Til grund for udvalgets forslag om fordeling af tilskuddet mellem stat og skolefond lå den tanke, at størrelsen af det faktiske tilskud — under forudsætning af samme timetal — skulle være det samme som hidtil for begge parter. Hidtil havde staten imidlertid ydet tilskud både til aftenskoler og til „efterskoler" og skolefondene alene til aftenskoler. Da disse 2 skoleformer nu blev slået sammen under een tilskudsordning, måtte skolefondens tilskud, der hidtil til aftenskolen havde været af samme størrelse som statens, derfor blive mindre, og det blev af udvalget efter nærmere beregninger fikseret til 75 øre pr. time, medens statens tilskud skulle være 1 kr. 65 øre pr. time. Kommunen eller en stedlig kreds skulle yde mindst 50 øre pr. time.

Under lovforslagets behandling på rigsdagen blev bestemmelsen — væsentligst for at simplificere tilskudsberegningen — ændret således, at staten skulle udrede $\frac{2}{3}$ og skolefonden $\frac{1}{3}$ af et samlet tilskud på 2 kr. 40 øre, og således blev reglen vedtaget i lov af 19. marts 1930.

4. Loven af 11. maj 1935 opretholdt det samme fordelingsforhold, men nedsatte det samlede tilskud til 1 kr. 95 øre pr. time.

5. Aftenskoleloven af 4. juli 1942 forhøjede igen tilskuddet til 2 kr. 40 øre pr. time og opretholdt fordelingsnormen $\frac{2}{3}$ til staten og $\frac{1}{3}$ til skolefonden. Prisudviklingen siden denne lovs ikrafttræden har imidlertid medført en meget stor forhøjelse af skolefondenes tilskud. Uanset at antallet af aftenskoletimer er faldet fra ca. 680 000 i 1941—42 til ca. 605 000 i 1947—48, er skolefondenes samlede tilskud til aftenskoleundervisningen steget fra ca. 400 000 kr. i 1941—42 til ca. 700 000 kr. i 1947—48; på finansloven for 1952—53 har man anslået statskassens andel i disse udgifter til ca. 3½ million kr., således at man må regne med, at skolefondenes udgift vil komme op på ca. 1¾ million kr. Dette skyldes foruden de forskellige nye regler i aftenskoleloven af 1942, bl. a. om aftenhøjskolen og de for denne gældende stærkt forhøjede betalingssatser, reglen om alderstillæg, forhøjet rejsegodtgørelse m. m., tillige at tilskuddene pr. time har måttet forhøjes stærkt under hensyn til prisudviklingen under og efter krigen. I 1942 blev statens og skolefondens bidrag således forhøjet fra 1 kr. 95 øre til 2 kr. 40 øre pr. time, med virkning fra 1. april 1946 blev tilskuddet forhøjet til 3 kr. pr. time, og ved loven af 24. maj 1948 om ændring af aftenskoleloven blev tilskuddet fra 1. april 1948 fastsat til 4 kr. 35 øre pr. time (og den stedlige kreds' tilskud til 1 kr. 85 øre) og samtidig gjort bevægeligt, således at det reguleres parallelt med tjenestemændenes reguleringstillæg. Efter den seneste stigning pr. 1. april 1952 er det nu 5 kr. 70 øre (den stedlige kreds 2 kr. 45 øre), således at skolefondens tilskud, der stadig er fastsat til halvdelen af statstilskuddet, nu udgør 1 kr. 90 øre pr. time mod 65 øre pr. time før 1. april 1942.

Under hensyn til, at udviklingen således har placeret store byrder hos skolefondene, er man som anført betænkelig ved at udvide grundlaget for skolefondenes økonomiske forpligtelser. På den anden side vil det være ønskeligt at skabe så vidt muligt ensartede tilskudsregler for ungdoms- og aftenskolerne, af hvilke de første hidtil har modtaget

hele deres tilskud gennem statskassen, og man har derfor foreslået, at skolefondene også skal udrede et beløb svarende til halvdelen af den statskassen påhvilende andel af løn-tilskuddet til ungdomsskolerne.

Til gengæld herfor foreslås det, at skolefondene skal fritages for at yde det dem i henhold til aftenskoleloven hidtil påhvilende tilskud til andre ydelser, såsom rejsegodtgørelse og ledertillæg. På grundlag af det antal undervisningstimer, ungdomsskolen havde i 1950—51 (43 636 timer), ville skolefondenes andel i udgiften til lærerløn i ungdomsskolen med den i nærværende lovforslag foreslåede minimumsbetaling have andraget ca. 88 000 kr. Hvor meget besparelsen ved fritagelsen for at yde tilskud til de foran nævnte ydelser vil andrage, kan vanskeligt beregnes, bortset fra tilskuddet til ledertillæg, hvor skolefondenes andel andrager 25 000 kr., men der er næppe tvivl om, at skolefondenes tilskud til rejsegodtgørelse udgør et ret betydeligt beløb. Det må dog erkendes, at det næppe vil give et korrekt billede af skolefondenes udgifter til ungdomsskolen, når man tager skoleåret 1950—51 som udgangspunkt, idet antallet af timer i ungdomsskolen gerne skulle stige væsentligt i de kommende år.

Kommissionen finder det ligeledes praktisk, at tilskuddet fra stat og skolefond fastsættes til samme procentsats af timelønnen i aftenungdomsskolen og i aftenskolen. Da tilskuddet til aftenskolerne på grund af disse skolers udbredelse langt overstiger tilskuddet til aftenungdomsskolen, kan man ikke uden at forrykke den nuværende fordeling af den faktiske udgift til skade for skolerne (kommunerne) fastsætte tilskuddet fra stat og skolefond til middeltallet mellem 70 og 50 pct., men man mener, at den fælles procentsats kun kan sættes nogle få procent under 70; det foreslås derfor, at stat og skolefond yder 66% pct. eller $\frac{2}{3}$ af timebetalingen, medens tilskuddet fra kommunen eller den stedlige kreds fastsættes til den resterende trediedel af timebetalingen. I dagungdomsskolen foreslår man — for at stimulere interessen for at indrette ungdomsskoler med undervisning om dagen — den hidtidige procentsats — 75 og 25 pct. — opretholdt. Til kommuner, der forsøgsvis indfører udvidet undervisningspligt, ydes der et særligt tilskud på 90 pct. eller 75 pct. af samtlige med ungdomsskolen forbundne udgifter, jfr. § 3, stk. 7. Heraf skal skolefonden kun afholde den normale andel af lærerløntilskuddet, medens resten skal ydes som statstilskud.

For ungdomskostskolens vedkommende opretholder man bestemmelsen om at yde statstilskud til lærerlønnen med 75 pct. af udgiften, uanset at denne skoleform iøvrigt i økonomisk henseende sidestilles med efterskolen. Det højere løntilskud til ungdomskostskolen er bl. a. begrundet i den højere minimumsløn i denne skoleform.

5°. *Lederløn.*

Efter de gældende regler er der adgang til at yde statstilskud til lederhonorar i ungdomsskolen, hvorimod man ikke har almindelige regler om tilskud til lederhonorar i aftenskolen. Da det imidlertid er nødvendigt også at honorere det lederarbejde, der udføres i aftenskolen, har undervisningsministeriet dog siden lovændringen i 1948 fået en fast bevilling på 50 000 kr. til rådighed hertil, hvortil kom 25 000 kr. fra skolefondene. Denne ordning med en fast bevilling har været meget utilfredsstillende, såvel for kommunerne og de stedlige kredse, der antager lederne, som for ministeriet, der har skullet fordele bevillingen til de mange ansøgere, uden at disses antal har påvirket bevillingens størrelse. Det er derfor kun en konsekvent videreførelse af den bestående ordning, når man også i denne henseende principielt ligestiller aftenskolen med ungdomsskolen ved at foreslå, at der ydes tilskud til lederhonorar i aftenskolen efter faste satser. Det har iøvrigt voldt

kommissionen nogen vanskelighed at nå frem til reglerne for den nærmere beregning af de enkelte lederhonorarer henholdsvis i aftenskolen og i ungdomsskolen under hensyn til de rent skolemæssige forskelle på disse to skoleformer, men herom henvises til bemærkningerne til § 17 i lovforslaget.

6°. *Rejsegodtgørelse.*

Efter de gældende regler er der kun adgang til at yde rejsegodtgørelse til lærere i aftenskolen. Denne godtgørelse har højst kunnet ydes med et beløb svarende til 70 pct. af minimumsbetalingen pr. undervisningstime og er blevet udredet af statskassen og skolefonden med henholdsvis $\frac{2}{3}$ og $\frac{1}{3}$ af beløbet. Da benyttelsen af tilrejsende lærere i aftenskolen efterhånden havde taget et ret stort omfang, har undervisningsministeriet efter forhandling med kommissionen i et cirkulære af 1. maj 1951 (bilag 22) henstillet, at det ved oprettelsen og godkendelsen af aftenskoler påses, at benyttelsen af tilrejsende lærere indskrænkes til det absolut nødvendige; det bør således ikke alene iagttages, at tilrejsende lærere ikke benyttes, hvor det er muligt af skaffe kvalificerede lærere på undervisningsstedet, men også at der ikke benyttes fjernere boende lærere end efter omstændighederne påkrævet.

For at begrænse benyttelsen af tilrejsende lærere til de tilfælde, hvor det er påkrævet, anser kommissionen det for hensigtsmæssigt at lade en del af udgiften hertil falde på vedkommende kommune eller stedlige kreds, der — for kommunernes vedkommende gennem ungdomsnævnet — har de bedste forudsætninger for at skønne over, om forslaget er rimeligt.

På den anden side finder man ingen grund til ikke at udvide bestemmelserne om rejsegodtgørelse i den således ændrede form til også at omfatte ungdomsskolen, der på dette punkt bør helt ligestilles med aftenskolen.

Som foran under punkt 4° anført finder man, at skolefonden fremtidig bør fritages for sin andel i udgiften til rejsegodtgørelse.

7°. *Normering af faste lærere til undervisning i ungdoms- og aftenskolen.*

Der har hidtil været hjemmel til, at lærere i folkeskolen som en del af deres pligtige timetal har kunne varetage timer i ungdomsskolen for ufaglærte, således at hver time i ungdomsskolen regnes som $\frac{6}{5}$ i forhold til timer i folkeskolen, ligesom faste lærere ved ungdomskostskoler og dagungdomsskoler i det hele har kunnet henføres under de i lærerlønningsloven af 12. juli 1946 for folkeskolens tjenestemænd gældende regler.

For aftenskolens vedkommende har man — bortset fra bestemmelsen i aftenskolelovens § 9 om fortsættelsesklassen — ikke haft tilsvarende bestemmelser.

Da man i vidt omfang er henvist til at benytte folkeskolens lærere som lærere også ved ungdomsundervisningen, hvortil de ofte vil være de eneste eller i hvert fald bedst kvalificerede på det pågældende sted, må man anse det for påkrævet, at der sker en udvidelse i adgangen til at lade undervisningen i ungdoms- og aftenskolen indgå i det pligtige timetal for folkeskolens lærere, ligesom man må anse det for naturligt og ønskeligt, at der bliver adgang til på kommunens skoleplan at normere faste stillinger for lærere, der i det væsentlige eller udelukkende skal undervise i ungdoms- og aftenskolen.

Mange ældre folkeskolelærere, hvis arbejde i ungdomsundervisningens tjeneste er af stor værdi, kan kun overkomme dette arbejde, hvis deres timetal i folkeskolen ned sættes. Det vil endvidere for hele arbejdet på dette felt være af betydning, at lærerne i det væsentlige eller udelukkende kan beskæftige sig med denne undervisning, uden at

det forringer den lønnings- og pensionsmæssige stilling, de ville have haft, hvis de alene havde været folkeskolelærere. Hertil kommer den praktiske fordel, der er forbundet med, at man har en fast stab af ungdoms- og aftenskolelærere, hvis forhold i det hele bestemmes efter lærerlønningslovens regler, også i henseende til afregningsforholdet for såvidt angår udgiftsfordelingen mellem staten og skolefondene på den ene side og kommunerne på den anden side. Efter disse regler kommer staten til at bære den væsentligste del af udgifterne, medens kommunerne må bære resten, bortset fra en mindre procentdel af udgiften, der udredes af skolefonden. Ledelsen og tilrettelæggelsen af ungdoms- og aftenskoleundervisningen i en kommune skal på samme måde kunne overdrages til en folkeskolelærer, der til gengæld normeres i en højere folkeskolestilling, eventuelt i forbindelse med nedsat timetal eller fuldstændig fritagelse for undervisningstimer.

d. *Ungdomskostskolen.*

Der er enighed i kommissionen om, at ungdomskostskolen i forbindelse med efterskolen må anses for det mest værdifulde tilbud til de unge, der er gået ud af skolen i 14 års alderen.

Med hensyn til de pædagogiske spørgsmål om fagkreds, herunder om indholdet af den erhvervsbetonede undervisning m. v., kan der stort set henvises til det foran om ungdomsskolen anførte. Der er således enighed i kommissionen om, at man bør kræve et minimumstimetal af erhvervs- og samfundsbetonet undervisning i ungdomskostskolen, idet man ønsker at opretholde ungdomskostskolen som en særpræget skoleform forskellig fra efterskolen, bl. a. fordi man gennem den får fat i unge fra byerne, som ikke finder på at tage på efterskole.

Det største problem er, hvordan man økonomisk bør stille disse skoler, navnlig i forhold til efterskolerne. Man har her under hensyntagen til de nu for disse to skoleformer gældende økonomiske bestemmelser bestræbt sig for i videst muligt omfang at gøre tilskudsbestemmelserne ensartede, hvilket mest hensigtsmæssigt har kunnet ske ved at overføre efterskolens tilskudsbestemmelser til også at omfatte ungdomskostskolen. Man har dog ment i overensstemmelse med principperne for tilskud til dagungdomsskolerne at måtte bibeholde reglen om tilskud til ungdomskostskolens lærerlønninger med 75 pct. af udgiften — mod kun 50 pct. i efterskolen. Dette højere løntilskud er bl. a. begrundet i den højere minimumsløn i ungdomskostskolen; det har da også i praksis vist sig nødvendigt for overhovedet at få denne skoleform i gang at give den så gunstige økonomiske betingelser som muligt, herunder 75 pct. i lærerløntilskud.

Det er iøvrigt også en særegel for ungdomskostskolen som en af ungdomsskolens former, at undervisningen skal være gratis. Efterskolerne, der skal have betaling for undervisningen, har derfor et helt andet økonomisk grundlag at arbejde på end ungdomsskolerne.

B. Folkeskolens fortsættelsesklasse.

Der er indenfor kommissionen enighed om at betragte fortsættelsesklassen som et værdifuldt led i ungdomsundervisningen, uden at den dog er i stand til at gøre andre former overflødige. Det er en fordel ved denne skoleform, der beklageligvis hidtil har haft alt for ringe udbredelse, at eleverne betragtes som skolepligtige, når de har meldt sig til undervisningen; der opnås derved mere fasthed over undervisningen end i ungdomsskolen, hvor eleverne principielt set kan gå og komme efter egen fri bestemmelse.

Kommissionen finder ingen anledning til at stille forslag om ændringer i denne skoleform, udover et par mindre forslag af økonomisk art, jfr. nærmere bemærkningerne til § 30 i lovforslaget.

C. Efterskoler.

Som fremhævet foran side 14—15 hersker der stort set tilfredshed med den gældende efterskolelov, og man har da heller ikke fra kommissionens side ønsket at stille forslag om ændring af de almindelige for efterskolerne gældende regler.

Man har dog overvejet, om der ikke skulle være mulighed for større økonomisk ligestilling af efterskolernes elever med eleverne på ungdomskostskoler; for de sidste skal undervisningen jo være gratis, og opholdet er det normalt også, hvilket som regel opnås ved, at kommunerne — det vil gennemgående sige bykommuner — betaler for de unge, de sender på ungdomskostskole. For at bidrage til en udligning af skellet mellem ungdomskostskolens og efterskolens elevklientel som kommende ganske overvejende fra henholdsvis byen og landet har man fundet det hensigtsmæssigt og rimeligt at indføre en bestemmelse, hvorefter staten, når en kommune ønsker at sende elever på en efterskole i stedet for på ungdomskostskole, deltager i kommunens udgift hertil med halvdelen af elevbetalingen udover den almindelige statsunderstøttelse — men naturligvis indenfor den af staten godkendte elevbetaling på en efterskole.

D. Den landbrugsfaglige ungdomsskole.

Kommissionen tillægger den landbrugsfaglige undervisning stor betydning. Denne form for skolegang har sin særlige værdi ved den nære tilknytning mellem undervisningen og det praktiske arbejde, der er elevernes daglige beskæftigelse. Derved fatter eleverne lettere forbindelsen mellem teori og praksis. Endelig får den landbrugsfaglige undervisning tag i en del unge, som ellers ikke ville få del i nogen faglig undervisning, og tilskynder dem til at søge yderligere skolegang, hvorved de ofte ledes til senere at tage et højskole- eller landbrugsskoleophold.

Den landbrugsfaglige ungdomsskole placerer sig naturligt mellem ungdomsskolen for de 14—18-årige og høj- og landbrugsskolen. Det må i høj grad fremhæves, at den landbrugsfaglige ungdomsskole bygger på de forudsætninger i de almindelige skolefag, der er grundlagt i folkeskolen og den senere undervisning for de 14—18-årige, idet den landbrugsfaglige ungdomsskole ikke kan afse tid til dansk, regning, samfundslære o. lign.

På den anden side er det heller ikke meningen, at en landbrugsfaglig undervisning skal kunne tilrettelægges efter ældre bosiddende landmænds behov; undervisningen må altid indrettes for de unge; om der så på det enkelte hold deltager nogle ældre, er mindre væsentligt.

Ministeriet har i en skrivelse af 19. maj 1949 henledt kommissionens opmærksomhed på korte landbrugsfaglige kursus, sammentrængt f. eks. med 40 timer i løbet af 8 dage. Selv om man mener, at kursus, udstrakt over længere tid, i almindelighed er at foretrække, finder man dog ikke, at der bør være noget til hinder for at godkende sådanne korte kursus.

Med hensyn til *sommerundervisning* mener kommissionen ikke, at der bør ske nogen ændring i det bestående forhold, hvorefter tilskud til sommerundervisningen normalt er

betinget af, at denne danner en fortsættelse af en forudgående vinters skolegang eller anden tilsvarende undervisning. Betydningen af at beskæftige navnlig de yngste unge ved et lettere sommerarbejde skal ikke undervurderes, men man frygter, at en ligestilling af vinter- og sommer und er visning vil kunne føre til, at vinterundervisningen i skolestuen, der kræver en virkelig indsats af lærere og elever, vil svinde ind, medens sommerundervisningen vil brede sig. Kendsgemingerne synes at vise, at sommerarbejde ikke, som det måske kunne ventes, fører til øget tilslutning til vinterskolerne, hvor problemerne behandles på skolemæssig vis. Derimod danner nogle skoledage om sommeren et udmærket supplement til en forudgående vinterundervisning.

Kommissionen finder i det hele ingen anledning til at stille forslag om ændringer med hensyn til indretningen af den landbrugsfaglige skole, bortset fra imødekommelse af et ønske fra landbrugsfaglig side om en lempelse i kravet om timetallets omfang og elevtallets størrelse, når det drejer sig om en videregående landbrugsfaglig undervisning.

Derimod finder et *flertal* det særdeles ønskeligt i administrativ og økonomisk henseende at nærme de om de landbrugsfaglige skoler gældende regler mest muligt til de for ungdoms- og aftenskoler foreslåede regler.

Fra De samvirkende danske landboforeninger har kommissionen modtaget den som *bilag 26* optagne henvendelse, hvori man bl. a. går ind for den landbrugsfaglige skoles økonomiske ligestilling med aftenskolen i tilskudsmæssig henseende, men derimod ikke kan tiltræde, at godkendelsesmyndigheden flyttes fra undervisningsministeriet til amts-ungdomsnævnet.

Et flertal indenfor kommissionen anser det for naturligt, at de landbrugsfaglige skoler som ønsket af De samvirkende landboforeninger fortsat oprettes af de landøkonomiske foreninger og finder heller intet at erindre imod, at der bibeholdes særlige regler angående tilsyn med denne undervisning. Man ser derimod ingen grund til, at godkendelsesmyndigheden med hensyn til disse planer, når man nu iøvrigt stiler imod en decentralisering, fortsat skal forblive hos undervisningsministeriet, der jo ikke er i besiddelse af nogen fagkundskab på dette område. Der er derfor netop her sagligt grundlag for at imødekomme de iøvrigt herskende ønsker om decentralisering, således at godkendelsesmyndigheden lægges ud til amtsungdomsnævnet, der såvel under hensyn til dets sammensætning som til dets virksomhed i det hele skønnes at være fortrinligt egnet til varetagelse af denne opgave.

Med hensyn til de økonomiske bestemmelser ser flertallet heller ingen grund til at stille de landbrugsfaglige skoler anderledes end ungdomsskoler og aftenskoler. Den omstændighed, at eleverne i den landbrugsfaglige skole gennemgående kommer fra flere forskellige kommuner, er ikke til hinder herfor, idet man blot kan fastsætte pligt for kommunerne til at betale det lokale tilskud i forhold til det elevtal fra vedkommende kommune, der besøger skolen. Som betingelse herfor må man dog sikkert stille, at skolen er godkendt af amtsungdomsnævnet, og at skolen har en vis størrelse. I praksis har det hidtil ikke vist sig at volde vanskeligheder for de landbrugsfaglige skoler med elever fra flere kommuner at søge lokal godkendelse, idet flere af disse skoler allerede under den gældende ordning har søgt godkendelse efter aftenskoleloven, der i øjeblikket under visse forhold yder gunstigere økonomiske betingelser end loven om den landbrugsfaglige skole. Flertallet anser det for uheldigt, om sådanne økonomiske overvejelser skulle tilskynde den landbrugsfaglige skole til at søge godkendelse efter aftenskoleloven, hvor der ikke stilles sådanne garantier for godkendelsen af en særlig landbrugsfaglig plan, at man kan påregne, at denne skoleform kan bevare sit særpræg. Hertil kommer, at man i det hele finder den i ungdoms- og aftenskolen foreslåede timebetaling passende også for den landbrugsfaglige skole, som

hverken bør stilles ringere eller bedre end de to skoleformer. Man finder det ikke mindst af betydning, at der også bliver adgang til at yde rejsegodtgørelse i den landbrugsfaglige skole, der har lige så stort et berettiget behov for tilrejsende lærere som de to andre skoleformer.

For at tilskynde til, at de landbrugsfaglige skoler indrettes som dagskoler, mener man, at statens tilskud — ligesom til ungdomsskolerne — bør være større til dagundervisning end til aftenundervisning.

Det er en konsekvens af flertallets forslag om lærerlønnen, at eleverne i den landbrugsfaglige skole ikke længere skal betale for undervisningen. Der skal dog, ligesom i aftenskolen, kunne afkræves eleverne et mindre indskrivningsgebyr. Man mener iøvrigt ikke, at den nugældende regel — i hvert fald i den foreliggende udformning — angående elevbetalingen i den landbrugsfaglige skole har været af væsentlig betydning; den har derimod i visse tilfælde dannet en ikke ønskelig hindring for overførelse af en igangværende undervisning, som kunne ønskes fortsat, fra den ene skoleform til den anden.

Et *mindretal* finder det ikke alene ikke påkrævet, men også uheldigt for den landbrugsfaglige skoles særpræg, at der finder væsentlige ændringer sted i de for den landbrugsfaglige skole gældende administrative og økonomiske bestemmelser. Godkendelsesmyndigheden bør derfor fortsat forblive hos undervisningsministeren eller eventuelt henlægges til landbo- og husmandsforeningernes provinsielle fællesledelser. De nuværende økonomiske bestemmelser bør ligeledes bibeholdes, dog med en tilføjelse om, at lønnen mindst skal svare til den laveste betaling for en undervisningstime i aftenskolen; der bør endvidere kunne ydes befordringsgodtgørelse og tilskud til lokaleudgifter.

E. Brevskoler.

Medens der i Danmark hidtil ikke har været givet lovregler om brevskoler, er der både i Norge og Sverige givet sådanne regler i de senere år.

I Sverige findes de pågældende regler i kgl. majestæts kundgørelse af 30. juni 1947 om statstilskud til det frie og frivillige oplysningsarbejde, jfr. bilag 2, hvor det i § 25 siges, at der kan gives statstilskud til et korrespondancekursus med højst halvdelen af udgiften, dog højst 50 kr., og hvor der i § 28 hjemles statstilskud (gennem de af undervisningsministeriet godkendte landsforbund for studiekredsaktivitet) til enkeltpersoners deltagelse i korrespondancekursus med højst $\frac{1}{3}$ af udgiften, dog højst 25 kr. pr. år til samme person.

I Norge er der givet en særlig lov af 12. november 1948 om brevskoler, jfr. bilag 1, hvorefter enhver brevskole skal godkendes af kirke- og undervisningsdepartementet, og det pålægges skolerne at give alle de oplysninger, som departementet kræver. Disse regler tilsigter dog i første omgang kun en kontrol med undervisningens kvalitet. Der findes derimod ikke regler om statstilskud til brevskoler eller om kontrol med betalingen, idet der i så henseende henvises til de almindelige priskontrolregler.

Her i landet har man, skønt generelle regler ikke er givet, siden 1940 givet statstilskud til den af lærer Chr. Hougaard ledede brevskole i Tåstrup, som drives efter aftenskoleprincipper, idet fagrækken falder inden for aftenskoleloven, og eleverne ikke betaler for undervisningen, men kun erlægger et mindre indskrivningsbeløb til dækning af fremstilling af materialer, annoncering m. v. Statstilskuddet er blevet ydet med et skønsmæssigt fastsat beløb af en til undervisningsministerens rådighed værende bevilling til understøttelse af særlige aftenskoleformer. Der er endvidere enkelte gange ydet støtte til landbrugets brevskole, der drives af Det kgl. danske landhusholdningsselskab, med ekstraordinære bevil-

linger under hensyn til skolens særlige vanskeligheder. Som illustration af den måde, hvorpå brevskoleundervisning foregår, henvises til den fra sidstnævnte skole gennem undervisningsministeriet modtagne redegørelse, der er optaget som *bilag 27*.

I kommissionen har der været enighed om, at brevskoleundervisningen kan have stor værdi for mennesker, der af en eller anden grund er afskåret fra at deltage i andre former for undervisning. Man vil derfor gerne støtte disse skoler, men finder samtidig, at der bør indføres en mulighed for kontrol for at sikre mod de vildskud, som denne skoleform efter sin karakter rummer særlige muligheder for.

Det har været drøftet, om man — ligesom i Norge — skulle begynde med blot at indføre en tilsyns- og kontrolordning for så i løbet af nogle år at danne sig et billede af, hvilken trang og mulighed der vil være for eventuelt at yde statstilskud. Men da der som nævnt allerede i et vist omfang ydes statstilskud til brevskoler, og man finder, at andre brevskoler, der drives efter tilsvarende principper, bør have adgang til statsstøtte, foreslår man, at der indføres en almindelig tilskudsordning, hvorefter en sådan statsstøtte ydes efter generelle retningslinier, jfr. nærmere kapitel V i lovforslaget med dertil hørende bemærkninger.

F. Tilskud til fritidsforanstaltninger, foreninger og landsorganisationer.

a. Fritidsklubber.

Inden for de i det almindelige ungdomsarbejde interesserede kredse er det i de senere år med stedse stigende styrke gjort gældende, at der ikke blot bør gøres en kulturel indsats for de unge gennem iværksættelse af et almindeligt oplysnings- og undervisningsarbejde, men også gennem et arbejde, der tager direkte sigte på fritidens udnyttelse netop som fritid.

Kommissionen kan ganske slutte sig til denne opfattelse og går derfor varmt indfor, at der tilvejebringes en ordning, hvorefter ungdommen får lettere adgang til at tilbringe sin fritid under betryggende former på en sådan måde, at der uden noget krav om undervisning gives dem lejlighed til at udfolde eget initiativ og dyrke de hobbies, der har deres interesse og virker til fremme af deres udvikling. Man kan her i det hele henvise til ungdomskommissionens betænkning „Ungdommen og fritiden“, hvis kapitel 7 om klubvirksomhed i ekstraktafskrift er optaget som *bilag 28*.

Man foreslår i overensstemmelse hermed, at der — udover en udbygning af de allerede eksisterende muligheder for at yde tilskud til klubber, fritidsarrangementer og lejrskoleophold i forbindelse med ungdomsskolen — indføres almindelige bestemmelser om ydelse af tilskud til ungdomsklubber.

Såvel med hensyn til klubbegrebet som med hensyn til tilskudsreglerne finder man i alt væsentligt at kunne henholde sig til ungdomskommissionens forslag. Når de herefter opstillede betingelser opfyldes, nærer man ingen betænkelighed ved at støtte f. eks. ungdomsklubber, oprettet af politiske foreninger, idet det selvfølgelig må være en forudsætning for godkendelsen af sådanne klubber, at der ikke drives propaganda for det pågældende politiske parti, selv om man næppe — som også anført af ungdomskommissionen — kan kræve, at klubberne skal drives på fuldstændig neutralt grundlag.

Med hensyn til enkelthederne henvises til lovforslagets § 46 med dertil hørende bemærkninger.

De herefter foreslåede regler om tilskud til fritidsklubber kan også omfatte fritidsklubber oprettet i tilknytning til det af Landsudvalget for landøkonomisk ungdomsarbejde

iværksatte særdeles fortjenstfulde 4-H-arbejde (hoved, hjerte, hånd, helse), dog ikke for såvidt angår de i dette arbejde deltagende børn under 14 år. Da det af den fra landsudvalget om dette arbejde modtagne redegørelse — der er optaget som *bilag 29* — fremgår, at Danmark formentlig er det eneste land i verden, hvor 4-H-arbejdet er gennemført uden at være baseret på de unges sammenslutning i selvstændige klubber, lægger man også med henblik på en sådan klubdannelse megen vægt på, at der gennemføres almindelige regler om tilskud til fritidsklubber.

Kommissionen ånser det for overordentlig betydningsfuldt for hele ungdomsudviklingen, at man kraftigt understreger den kulturelle karakter af arbejdet i den utvivlsomt stærkt voksende klubbevægelse. Man finder derfor, at ungdomsklubberne, såfremt de ikke er af udpræget social karakter, bør henlægges under det af nærværende kommission foresatte lovforslag, også fordi klubbernes betydning for de unges udvikling gør dem til et vigtigt supplement til de i dette lovforslag omhandlede ungdomsforanstaltninger af undervisningsmæssig og karakteropdragende art. Det skal iøvrigt herved bemærkes, at man inden for kommissionen har været af den opfattelse, at den adgang, der er åbnet for en stor del af de i nærværende lovforslag omhandlede ungdomsklubber til at komme ind under lov nr. 92 af 14. marts 1951, jfr. arbejds- og socialministeriets bekendtgørelse af 28. februar 1952, er givet netop under hensyn til, at der endnu ikke fandtes regler som de nu på dette område foreslåede.

b. Tilskud til foreninger og landsorganisationer.

For udviklingen af det af kommissoriet omfattede ungdomsarbejde har lokale ungdomsforeninger og landsorganisationer betydet overordentligt meget. Man lægger megen vægt på at bevare det frie initiativ på dette område, men da kommissionen har indtryk af, at de med dette arbejde forbundne omkostninger virker mere og mere tyngende på foreningernes og organisationernes budget, finder man det meget ønskeligt, at staten yder støtte til dette arbejde.

Kommissionen har i denne forbindelse overvejet, om der er grundlag for at give almindelige regler om driftstilskud til de forskellige arter af ungdomsforeninger. Til den del af foreningernes arbejde, der iværksættes som studiekredsarbejde eller fritidsklubvirksomhed, kan foreningerne naturligvis opnå statstilskud, såfremt arbejdet indrettes i overensstemmelse med de for godkendelse af aftenskoler og fritidsklubber opstillede betingelser. Men også herudover udøver mange ungdomsforeninger en fortjenstfuld indsats for ungdommens dygtiggørelse og udvikling, således at der kunne være god grund for det offentlige til at yde støtte til foreningernes virksomhed. Kommissionen nærer imidlertid betænkelighed ved at fastsætte almindelige regler om driftstilskud til ungdomsforeningslivet i almindelighed, såvel under hensyn til den mangfoldighed af forskelligartede foreninger, der i så fald kunne blive tale om, som af hensyn til de økonomiske konsekvenser.

Derimod finder man, at spørgsmålet om fremskaffelse af og betaling for de for foreningernes ungdomsarbejde fornødne lokaler efterhånden er blevet et problem af et sådant omfang, at der er god grund for det offentlige til på dette punkt at hjælpe ungdomsforeningerne. Forpligtelsen må i første række falde på de enkelte kommuner, der allerede i vidt omfang stiller lokaler til rådighed for ungdomsforeninger, men man finder også, at staten i et vist omfang bør bidrage, såvel til fremskaffelsen af lokaler gennem ydelse af statstilskud til indretning og montering af mere eller mindre interimistiske lokaler og gennem ydelse af statslån til opførelse af nybygninger m. v., som til betaling af de årlige lokaleudgifter. En sådan støtte bør også kunne ydes til politiske ungdomsforeninger.

Ungdomskommissionen har i betænkningen "Fritidslokaler på landet,, beskæftiget sig med spørgsmålet om fremskaffelse af lokaler for så vidt angår landkommunerne, og i et enkelt afsnit af betænkningen „Ungdommen og fritiden" specielt med ungdomsforeningernes lokaleproblemer også for så vidt angår byerne. De af ungdomskommissionen fremførte betragtninger angående lokaler til ungdomsforeninger kan nærværende kommission tiltræde, og man mener ved det fremsatte forslag at have imødekommet de mest påtrængende ønsker på dette område.

Det er ligeledes af væsentlig betydning for foreningslivet, at de daglige ledere af foreningerne har mulighed for at gennemgå en uddannelse, hvorved de kan få friske impulser til deres lederarbejde, samtidig med, at de får vejledning i, hvorledes dette arbejde bedst tilrettelægges rent praktisk.

Man har derfor foreslået, at der skal kunne ydes statstilskud til *kursus til uddannelse af ledere* til ungdomsarbejde. Sådanne kursus må naturligt arrangeres af landsorganisationer, der virker i ungdoms- eller aftenskoleundervisningens eller det frie ungdomsarbejdes tjeneste, men det kan også tænkes, at amtsungdomsnævn o. lign. vil tage initiativet til deres oprettelse, og hvis undervisningsministeriet finder, at der er et udækket behov for sådanne kursus, vil det også selv kunne oprette dem.

I det omfang, sådanne kursus oprettes af landsorganisationer eller større foreninger, må det være overladt til vedkommende organisation selv at tilrettelægge uddannelsen efter sit særlige behov — dog at der for så vidt angår de af politiske landsorganisationer oprettede lederkursus, kun skal kunne ydes tilskud til uddannelse af ledere af klubber, studiekredse og anden i det her fremsatte lovforslag omhandlet oplysnings- og fritidsvirksomhed, medens der ikke kan gives tilskud til en partipolitisk præget uddannelse af ungdomsledere.

Som vejledning med hensyn til indretningen af en ungdomslederuddannelse kan den nedenfor i afsnittet om lærer- og lederuddannelse skitserede plan tjene.

Kommissionen anser det for særdeles betydningsfuldt for en større udbredelse og tilfredsstillende udvikling af det af kommissoriet omfattede ungdomsarbejde, at der kan ydes tilskud til aflønningen af *ungdomsvejledere* — ansat af landsorganisationer eller landsdelsorganisationer, kommuner eller amtsungdomsnævn. Det er hensigten, at en ungdomsvejleder — alt efter den bistand, der ønskes af den pågældende — såvel skal kunne give råd, f. eks. med hensyn til hvordan en ungdomsklub oprettes, hvordan lokaler kan fremskaffes, hvilke fritidssysler man mest hensigtsmæssigt kan iværksætte på det pågældende sted, hvilke folk der kan bistå ved disse fritidssysler m. v., som tage mere aktivt del i arbejdet, f. eks. ved at medvirke til, at der oprettes det fornødne antal ungdomsskoler, fritidsklubber m. v. Det må i denne forbindelse fremhæves, at en ungdoms vej leder ikke med støtte efter denne lov kan udføre partipolitisk arbejde, og at ingen behøver at modtage mere hjælp af en ungdomsvejleder, end vedkommende selv ønsker; der er med begrebet „en ungdomsvej leder" ikke tænkt på en person med en løftet pegefinger.

Man er iøvrigt ikke udelt tilfreds med betegnelsen „ungdomsvejleder", men man har ikke kunnet finde noget bedre dækkende udtryk; betegnelsen „konsulent" giver således indtryk af en virksomhed, der alene er rådgivende, medens en ungdomsvej leder — hvis det ønskes — skal kunne være mere aktivt med i arbejdet. Af samme grund finder man også betegnelsen „instruktør" lidt for snæver.

Kommissionen har ved fremsættelsen af forslaget om statstilskud til ungdomsvejledere, der ansættes af landsorganisationer med kulturelt formål, set hen til den svenske ordning, hvorefter der kan ydes tilskud med indtil halvdelen af udgiften til instruktører og konsulenter, der er ansat af landsforbund for studiekredsvirksomhed. En tilsvarende

ordning kendes iøvrigt — omend på et andet område — allerede i Danmark, idet landbrugsministeriet har en noget lignende ordning angående statstilskud til konsulentvirksomhed.

Overfor de betænkeligheder, der i kommissionen er gjort gældende med hensyn til denne ordnings tilstrækkelighed for så vidt angår landsorganisationer, der udelukkende har deres virke i landkommuner, må man henvise til den adgang, der er til at opnå støtte af skolefonden i henhold til skoletilsynslovens § 32, stk. 3.

Da landsorganisationerne iøvrigt på mange måder udfører et fortjenstfuldt kulturelt ungdomsarbejde, bør der være adgang for undervisningsministeren til — i særlige tilfælde — af en rådighedsbevilling at dække positive udgifter i forbindelse med dette arbejde. De nedenfor omtalte lederkursus, hvortil staten yder tilskud, kan også arrangeres af landsorganisationer.

G. Lærer- og lederuddannelse.

De krav, der stilles til lærere og lærerinder i ungdoms- og aftenskolen, har medført, at der jævnsides med skolernes vækst er groet en række kursus op, hvor der gives ungdoms- og aftenskolelærere en specialuddannelse.

Lærershøjskolen afholder hvert år 2 korte kursus (5 dage) i sommerferien for ungdomsskolelærere og for aftenhøjskolelærere, og staten opretter desuden i sommerferien et 4 ugers håndarbejdskursus for lærerinder, der underviser i kjolesyning i ungdoms- og aftenskolen. Deltagelsen i disse kursus er gratis, og der ydes dagpenge og rejsehjælp.

Undervisningsministeriet har herudover en bevilling til uddannelse af lærere til ungdomsundervisningen, der for finansåret 1952—53 er på 53 000 kr., hvoraf de 10 000 kr. er bevilget som en speciel forhøjelse i anledning af det store behov for uddannelse af lærerinder til håndarbejdsundervisningen, og heraf ydes der støtte til forskellige på privat initiativ oprettede kursus. Således afholder Foreningen af danske husholdningslærerinder hvert år et kursus på 4—5 dage for husholdningslærerinder, der underviser i ungdoms- og aftenskolen, og Dansk aften- og ungdomsskoleforening arrangerer ligesom mange amters lokale aften- og ungdomsskoleforeninger ligeledes hvert år korte kursus, hvor aktuelle emner inden for ungdomsundervisningen belyses. I de sidste par år har der desuden været afholdt et sommerferiekursus for seminarieelever på Magleås folkehøjskole, og Dansk aften- og ungdomsskoleforening har — foruden de sædvanlige lærerkursus — afholdt flere kursus å 1 uge for lærerinder i kjolesyning for at fremme den pædagogisk tilrettelagte håndarbejdsundervisning. Til alle disse kursus ydes der støtte af den ovennævnte bevilling i form af honorar til ledere, instruktører og foredragsholdere og dagpenge samt rejsehjælp til deltagerne. På grund af bevillingens utilstrækkelighed har undervisningsministeriet måttet afslå en del andragender fra kursus, som det i og for sig gerne ville have støttet.

Bortset fra de sidstnævnte håndarbejdskursus besøges alle disse kursus overvejende af seminarieuddannede lærere. Som det fremgår af de som *bilag 30* vedhæftede oversigter over læreruddannelsen i forskellige aftenskoler, er imidlertid en meget stor del af aftenskolens lærere (de fleste steder mellem $\frac{1}{2}$ og $\frac{2}{3}$) ikke seminarieuddannede, ja i A.O.F.s aftenskole i København er forholdet mellem seminarieuddannede og ikke-seminarieuddannede lærere som 1:13.

Kommissionen finder, at man bør tilskynde hele denne gruppe af ikke-seminarieuddannede lærere til at deltage i kursus, hvor de — foruden at udvide kundskaberne i deres

fag — kan lære noget om pædagogiske metoder, og det ville være ønskeligt, om der, såvel for denne gruppe som for de seminaneuddannede lærere, kunne oprettes længere kursus af mere almen pædagogisk og samfundsmæssig art, ligesom man sikkert bør fortsætte med kursus for seminarieelever.

Så snart der er tale om kursus for andre end lærere og seminarieelever, melder imidlertid problemet tabt arbejdsfortjeneste sig; mange har ikke råd til at undvære indtægt i den tid, et kursus varer, og lader så hellere være med at tage på kursus.

Kommissionen har drøftet, hvad der i så henseende kunne gøres. Der var enighed om, at man ikke skulle kræve nogen bestemt pædagogisk uddannelse som betingelse for at undervise i aftenskolen — det ville i for høj grad stride mod traditionerne inden for det frie oplysningsarbejde. Derimod foreslår man at søge tilvejebragt en særlig bevilling til kursus for ungdoms- og aftenskolelærere, der ikke i forvejen har pædagogisk uddannelse. Efter anbefaling fra den kommune eller stedlige kreds, der vil ansætte læreren, kan man da efter nærmere fastsatte regler tage hensyn til tabt arbejdsfortjeneste og give dagpenge under hensyn hertil.

Specielt for lærere i ungdomsskolen har kommissionen anset det for ønskeligt at få fastlagt en mere almindelig og omfattende læreruddannelse, idet undervisningen i denne skole af mange grunde må anses for særlig krævende. Bl. a. rummer skolen helt nye faggrupper, elevernes alder og miljø volder også ofte særlige vanskeligheder, og den omstændighed, at de ikke skal uddannes til noget bestemt erhverv, skærper disse vanskeligheder. Ungdomsskolen opfattes af en stor del af de unge ikke blot som en skole, men som en mulighed for kammeratskabsliv, og der er som foran nævnt ved mange skoler opstået et organiseret fritidsliv i klubform, som efterhånden er blevet tilskudsberettiget og fortsat skal være det efter kommissionens forslag. Hertil kommer alle de mange fritidsklubber, der ikke har nogen forbindelse med ungdomsskolen, men som også i høj grad har brug for uddannede ledere.

Det findes derfor ønskeligt, at ikke alene lærerne, men også lederne i dette arbejde, jfr. det foran om lederkursus i afsnit F. b. anførte, får en noget dyberegående orientering, end det har været tilfældet hidtil, og det foreslås, at undervisningsministeriet i samarbejde med statskonsulenten for ungdomsundervisningen opretter et permanent kursus for såvel ungdomsskolelærere som ungdomsledere. Det ville være hensigtsmæssigt, om et sådant kursus kunne strække sig over mindst 3 måneder, men lærermangelen og økonomiske hensyn bevirker, at man vil indskrænke sig til at foreslå kursus af 1 måneds varighed. Kursus for lærere og ungdomsledere bør afholdes samtidig, da visse fag kan være fælles, og fordi det frie samvær mellem de to grupper af kursister vil blive af stor betydning. Kursusstedet bør normalt være en højskole eller en anden form for kostskole.

Antallet af de egentlige undervisningstimer kan næppe sættes højere end 6 pr. dag (lørdag dog kun 5), hvortil kommer enkelte aftenforedrag, således at der på 27 undervisningsdage kan gives 160—180 undervisningstimer. Til vejledning angående kurssets omfang kan det nedenstående skitse-mæssige forslag tjene:

Kursusplanen.

- 1) *Erhvervslære* — En gennemgang af det danske erhvervsliv med udgangspunkt i det typiske lokale erhvervsliv. Stoffet belyses såvel historisk som teknisk.
- 2) *Produktionslære* — Råstofferne, deres historie, hjemsted, anvendelse og betydning.
- 3) *Samfundskundskab* særlig med henblik på de unges samfundsproblemer.
- 4) *Naturfag*.

- 5) *Hjemstavnslære og kulturhistorie.*
- 6) *Boliglære* — En samfundsbetonet undervisning med udgangspunkt i hjemmets indretning.
- 7) *Hjemmets materialer og økonomi* — En teoretisk undervisning i hjemmets funktioner.
- 8) *Ungdommens litteratur* — En gennemgang med foredrag og oplæsning af egnet litteratur.
- 9) *Film og ungdom* — En gennemgang af filmens historie og brug, afsluttende med et kursus i brugen af såvel stum- som tonefilmsanlæg.
- 10) *Ungdomspsykologi.*
- 11) *Metodik I* — Gennemgang af ungdomsskolelovene og deres historie, samt hvorledes man tilrettelægger en ungdomsskoleundervisning og gennemfører den.
- 12) *Hobbyværkstedet* — Gennemgang af, hvorledes man med små midler kan tilrettelægge en manuel beskæftigelse af ungdommen.
- 13) *Metodik II* — Hvorledes man tilrettelægger og organiserer et klubarbejde, således at de unge medvirker mest muligt i ledelsen.
- 14) *Spil og leg* — Praktisk gennemgang af alle former for aktivitet indenfor denne betegnelse.
- 15) *Amatørteater* — En grundlæggende gennemgang, som kan efterfølges af fortsætterkursus.

Man har ikke i foranstående skitse villet angive noget bestemt timetal i de enkelte fag. Man vil imidlertid anse det for praktisk, at timetallet bliver nogenlunde lige stort inden for hvert af de emner, vedkommende kursus kommer til at omfatte, således at hver elev i et vist omfang kan sammensætte sin egen timeplan efter sit specielle ønske.

Praktik: For samtlige kursister, der er *lærere i ungdomsskoler*, bør gælde, at de senest 12 måneder efter kursets afslutning deltager som praktikanter på en ungdomskostskole eller efterskole i 8 dage. En lignende praktikuddannelse bør gælde for *ungdomsledere*, idet de bør deltage mindst 8 dage i det daglige arbejde i en ungdomsklub, et settlement ell. lign. inden 12 måneder efter dette kursus' afslutning.

København, den 9. oktober 1952.

I. Juul Andersen.	Oluf Bertolt.	Jul. Bomholt.	M. Buhl.	Skotte Bych.
		Formand.		
Evald Christensen.	Joh. Dahlerup-Petersen.	Knud Gedde.	Dines Hansen.	
O. Hessilt.	Sv. Horn.	Arne Jørgensen.	Jørg. Jørgensen.	Frode Kristensen.
Alfred Larsen.	Alvilda Larsen.	Fr. Larsen.	A. Larsen-Ledet.	Chr. Mejlgaard.
N. C. Thomsen Nielsen.	Johs. Novrup.	Sofie Pedersen.	Axel Petersen.	Raft.
Emil Rasmussen.	Jens Rasmussen.	Tage Rosenstand.	E. Torkild-Hansen.	

V. Hammer.

IV. Forslag til lov om ungdomsundervisning m. v. (ungdomsskoler, aftenskoler, fortsættelsesklasser, efterskoler, landbrugsfaglige skoler, brevskoler, fritidsforanstaltninger).

INDHOLDSFORTEGNELSE

Kapitel I. Ungdomsskoler og aftenskoler.

- a. Ungdomsskoler. §§ 1—3
- b. Aftenskoler. §§ 4—5
- c. Aftenhøjskoler. § 6
- d. Fællesbestemmelser vedrørende ungdoms- og aftenskoler. §§ 7—27
- e. Særregler for ungdomskostskoler. §§ 28—29

Kapitel II. Fortsættelsesklassen. § 30

Kapitel III. Efterskoler. §§ 31—40

Kapitel IV. Landbrugsfaglige skoler. § 41

Kapitel V. Brevskoler. §§ 42—44

Kapitel VI. Fritidsforanstaltninger m. v. §§ 45—50

Kapitel VII. Bestemmelser om statslån. §§ 51—52

Kapitel VIII. Fællesbestemmelser. §§ 53—54

Kapitel I.

Ungdomsskoler og aftenskoler.

a. Ungdomsskoler.

§ 1.

Stk. 1. For unge mennesker mellem 14 og 18 år skal der i alle kommuner efter de i nærværende lov givne regler oprettes ungdomsskoler, der foruden at fæstne og uddybe elevernes almindelige skolekundskaber skal sigte mod at give dem forståelse af det erhvervs- og samfundsliv, de nu er indtrådt i, samt bidrage til, også i fritiden, at give deres ungdomsliv forøget mening og indhold.

Stk. 2. Mindst $\frac{1}{3}$ af det fastsatte minimumstimetal, jfr. § 2, skal anvendes til en erhvervs- og samfundsbetonet undervisning med emner, f. eks. fra hjemstavnen eller landets erhvervsliv, samfundslære, historie, litteratur, samtidskundskab eller erhvervsgeografi.

Stk. 3. Unge mennesker har ret til en ugentlig frieftermiddag uden tab af arbejdsløn for at deltage i ungdomsskolens dagundervisning.

For virksomheder, hvor de unge indgår i arbejdet på en sådan måde, at deres fravær vil gribe afgjort forstyrrende ind i driften, kan ungdomsnævnet dispensere fra denne bestemmelse efter retningslinier, som fastsættes af undervisningsministeren efter forhandling med arbejds- og socialministeren.

§ 2.

Det er en forudsætning for godkendelsen af en ungdomsskole, at den opfylder følgende betingelser:

- a) Eleverne skal ved skoleårets begyndelse være ude over den undervisningspligtige alder, men ikke fyldt 18 år.
- b) Der skal gives en egentlig undervisning, således at der fra elevernes side gøres et virkeligt arbejde. Foredrag, oplæsning, radioanytning og film, hvortil der ikke knytter sig særligt arbejde for eleverne, kan dog indgå i undervisningen med et efter den godkendende myndigheds skøn passende mindre timetal.
- c) Skolen kan indrettes enten som:
 - 1) en dagskole med mindst en hel dags undervisning (6—8 timer) om ugen, ialt mindst 120 timer årlig,
 - 2) en kombineret dag- og aftenskole med undervisning 1 å 2 eftermiddage og 1 å 2 aftener om ugen, ialt mindst 90 timer årlig,
 - 3) en ren aftenskole med mindst 90 timer årlig,
 - 4) en ren eftermiddagsskole med mindst 64 timer årlig, eller
 - 5) en ungdomskostskole af mindst 2 måneders varighed.

Hvor særlige forhold foreligger, kan undervisningsministeren tillade afvigelser fra bestemmelserne under 1)—5).

Den godkendende myndighed kan fastsætte et maksimum for det timetal på holdene, i forhold til hvilket der kan ydes tilskud.

De under 1)—4) nævnte ungdomsskoler kan være 1-årige eller flerårige, dog højst 4-årige. Ungdomskostskolerne kan afholde begynderkursus og fortsættelseskursus.

- d) Lærerne skal efter den godkendende myndigheds skøn have de fornødne forudsætninger for at undervise. I tvivlstilfælde afgør undervisningsministeren, om disse forudsætninger er til stede.

§ •

Stk. 1. En kommune kan beslutte forsøgsvis at forlænge undervisningspligten for de i kommunen hjemmehørende unge med et år efter ophøret af den almindeligt gældende undervisningspligt i henhold til § 43 i lov nr. 160 af 18. maj 1937 om folkeskolen med senere ændringer, senest lov nr. 263 af 27. maj 1950.

Stk. 2. Giver forældrene skriftligt kommunalbestyrelsen meddelelse om, at de skønner, at en fortsat undervisning umiddelbart efter folkeskolens afslutning af særlige grunde ikke kan formodes at være hensigtsmæssig for deres barn, skal barnet dermed være fritaget for denne pligt i det første år efter den almindelige undervisningspligts ophør. Undervisningspligten indtræder da i det følgende år, medmindre kommunalbestyrelsen bevilger yderligere udskydelse.

Stk. 3. Den i stk. 1 omhandlede undervisningspligt kan opfyldes ved undervisning i ungdomsskolen, der dog i så fald skal indrettes som en dagskole eller eftermiddagsskole efter § 2, c) 1) og 4) eller som en kombineret dag- og aftenskole, jfr. § 2 c) 2).

Endvidere kan undervisningspligten opfyldes ved undervisning i fortsættelsesklassen, folkeskolens 8. klasse, dertil svarende mellemskoleklasser, efterskolen, teknisk skole, handelsskolen eller anden undervisning, som efter undervisningsministerens bestemmelse kan ligestilles med en af de nævnte skoleformer.

Forsåvidt den pågældende skole efter sin undervisningsplan er beregnet for unge ud over det 15. år, kan undervisningspligten fyldestgøres ved undervisning i skolen inden udgangen af barnets 18. år. Som betingelse for en sådan udskydelse kræves, at forældrene skriftligt over for kommunalbestyrelsen påtager sig ansvaret for, at undervisningspligten vil blive opfyldt på denne måde.

Stk. 4. Afgiver forældre skriftligt overfor kommunalbestyrelsen en erklæring om, at de påtager sig ansvaret for, at deres børn inden det fyldte 18 år får en undervisning, der i omfang og karakter svarer til den i stk. 3 omhandlede undervisning, bortfalder forpligtelsen til at deltage i en af de i nævnte bestemmelse omhandlede skoleformer.

Stk. 5. Beslutning om indførelse af undervisningspligt efter stk. 1 kan efter indstilling af ungdomsnævnet træffes af kommunalbestyrelsen med to trediedels flertal for indtil 3 år ad gangen.

Kommunalbestyrelsens beslutning fremsendes med amtsungdomsnævnets erklæring til endelig godkendelse af undervisningsministeren. Sådan godkendelse kan dog kun meddeles for et begrænset antal kommuner af samme karakter i henseende til størrelse og beliggenhed.

Undervisningsplanen godkendes ligeledes af undervisningsministeren.

Stk. 6. Når en kommune i overensstemmelse med foranstående regler har indført undervisningspligt, påhviler det forældrene og de arbejdsgivere, der har unge af den pågældende årgang i deres tjeneste, at drage omsorg for, at de unge opfylder undervisningspligten.

Skønner ungdomsnævnet, at der er grund til at påtale forsømmelser eller anden undladelse af at opfylde undervisningspligten, kan det indkalde de pågældende unge eller de for deres undervisning ansvarlige til at give møde for nævnet og afgive forklaring, og der kan i ganske særlige tilfælde ikendes forældrene en bøde i overensstemmelse med reglerne i § 48 i lov nr. 160 af 18. maj 1937 om folkeskolen. Bødernes størrelse fastsættes af undervisningsministeren. Skyldes forsømmelsen, at arbejdsgiveren har lagt hindringer i vejen for den unges opfyldelse af undervisningspligten, kan ungdomsnævnet beslutte, at sagen skal oversendes til retslig afgørelse efter reglerne i § 36 i lovbekendtgørelse nr. 270 af 16. juni 1941 om retsforholdet mellem husbond og medhjælper.

Stk. 7. Af en til undervisningsministerens rådighed stående bevilling ydes der kommuner, der forsøgsvis indfører undervisningspligt efter stk. 1, et tilskud fra stat og skolefond på 90 pct. af samtlige med ungdomsskolen forbundne udgifter i det omfang, undervisningen tilrettelægges som dagundervisning. I det omfang undervisningen indrettes som aftenundervisning, ydes der kommunen et tilskud fra stat og skolefond på 75 pct. af disse udgifter. Af disse tilskud afholder skolefonden kun den normale andel af lærerlønsudgiften i henhold til § 16, jfr. § 15.

E t m i n d r e t a l (*Buhl, Evald Christensen, Jens Rasmussen og Rosenstand*): § 3 udgår af lovforslaget.

b. Aftenskoler.

§ 4.

Stk. 1. Aftenskolen har til formål på frivilligt grundlag at give undervisning til personer over den undervisningspligtige alder og derigennem virke for den almindelige folkeoplysning. Unge mellem 14 og 18 år bør dog tilskyndes til fortrinsvis at søge optagelse i ungdomsskolen eller fortsættelsesklassen. Aftenskolens undervisning må ikke tage sigte på nogen rettighedsgivende eksamen. I erhverv, hvor der ikke lokalt er tilrettelagt nogen faglig undervisning, vil aftenskolen dog kunne give en sådan.

Stk. 2. Undervisningen kan gives inden for følgende faggrupper:

- a) kulturelle og samfundsbetonede fag, f. eks. litteratur, historie, religion, samfundskundskab, psykologi, filosofi, kunst, samtidskundskab, naturfag,
- b) almindelige skolefag, f. eks. dansk, regning, skrivning, fremmede sprog, husgerning,
- c) manuelle fag, f. eks. sløjd, husflid, håndgerning,
- d) erhvervsbetonede fag, f. eks. bogholderi, maskinskrivning, stenografi, samt erhverv, hvori der ikke undervises på de tekniske skoler, som f. eks. landbrug, havebrug, fiskeri.

Gymnastik samt sang og musik kan godkendes under forudsætning af, at eleverne deltager i mindst lige så mange timer i et andet af aftenskolens fag.

Såfremt der gives teoretisk undervisning i fagene, kan dog sang og musik efter nærmere af undervisningsministeren givne regler godkendes som selvstændige fag.

Ministeren skal være bemyndiget til at bestemme, at der såvel i disse som i andre fag skal være et nærmere angivet forhold mellem den praktiske og den teoretiske del af undervisningen.

Undervisningsministeren afgør, om fag, der ikke naturligt henhører under de nævnte faggrupper, kan godkendes.

E t m i n d r e t a l (*I. Juul Andersen, Skotte Bygh, Joh. Dahlerup-Petersen, Alfred Larsen og Thomsen Nielsen*):

I stk. 1 udgår sætningen: „Unge mellem———— fortsættelsesklassen“.

§ 5.

Det er en forudsætning for godkendelsen af en aftenskole, at følgende betingelser er opfyldt:

- a) Eleverne skal være ude over den undervisningspligtige alder.
- b) Der skal gives en egentlig undervisning, således at der fra elevernes side gøres et virkeligt arbejde. Foredrag, oplæsning, radioaflytning og film, hvortil der ikke knytter sig særligt arbejde for eleverne, kan dog indgå i undervisningen med indtil $\frac{1}{3}$ af samtlige timer på holdet.
- c) Undervisningen skal strække sig over mindst 20 timer, hvis den kun omfatter eet fag eller emne, og kan, når den udvides til mindst 40 timer, omfatte 2, eventuelt flere, fag eller emner. Den godkendende myndighed kan fastsætte et maksimum for det timetal på holdene, i forhold til hvilket der kan gives tilskud.
- d) Lærerne skal efter den godkendende myndigheds skøn have de fornødne forudsætninger for at undervise. I tvivlstilfælde afgør undervisningsministeren, om disse forudsætninger er til stede.

c. *Aftenhøjskoler.*

En aftenskole, der giver en videregående, til folkehøjskolens svarende undervisning, sigtende mod at give eleverne et personligt og medborgerligt dannelsesgrundlag, og som derfor alene baseres på samfundsmæssige og kulturelle emner, kan godkendes som aftenhøjskole med den i § 15 for denne skoleform fastsatte højere timebetaling.

Det er en forudsætning for godkendelsen af en aftenhøjskole, at eleverne er over 18 år, og at lærerne som regel er over 25 år.

Undervisningen skal strække sig over mindst 24 timer, hvoraf mindst 16 timer skal anvendes til behandling af eet fag eller emne. Resten af tiden kan anvendes til gennemgang af andre emner eller til foredrag, film, diskussioner, besøg på sociale og kulturelle institutioner o. lign.

Har en aftenhøjskole over 24 timer, tilkommer det den godkendende myndighed at skønne over, om der efter planen er et passende forhold mellem sammenhængende undervisning i eet, to eller eventuelt flere emner og friere emner som ovenfor angivet, idet dog altid ca. $\frac{2}{3}$ af det samlede timetal bør anvendes til sammenhængende undervisning.

Bestemmelserne i § 5, b) og d) finder tilsvarende anvendelse.

d. *Fællesbestemmelser vedrørende ungdoms- og aftenskoler.*

§ 7.

Stk. 1. For at en ungdomsskole eller aftenskole skal kunne opnå tilskud efter nærværende lov kræves, at hvert af de hold, i hvilke skolens elever er delt, har været besøgt af mindst 10 elever pr. time i gennemsnit; hold med 8 elever i gennemsnit kan dog godkendes, når særlige forhold på stedet taler derfor, og det skønnes påkrævet til fremme af undervisningens formål.

Efter nærmere af undervisningsministeren fastsatte regler kan endelig hold på mindst 6 elever i gennemsnit godkendes, for så vidt det drejer sig om særlige grupper af elever eller elever, for hvem undervisning i mindre hold eller i særlige fag er påkrævet.

Stk. 2. Den godkendende myndighed skal være berettiget til ved sin godkendelse af undervisningsplanen at fastsætte et størstetal af deltagere på skolens hold.

Stk. 1. I hver kommune nedsættes et ungdomsnævn bestående af:

- a. 2 medlemmer valgt af kommunalbestyrelsen, inden for eller uden for dens midte.
- b. 2 af kommunens fælleslærerråd valgte lærere, hvoraf mindst den ene skal være beskæftiget med — eller tidligere i flere år have været beskæftiget med — ungdoms- eller aftenskoleundervisning.
- c. 1 af Dansk aften- og ungdomsskoleforening valgt medlem, såfremt der findes medlemmer af denne forening i kommunen.
- d. 1 medlem valgt af den stedlige organisation af arbejdere. Såfremt der ikke findes nogen sådan stedlig organisation, vælges arbejdernes repræsentant af Dansk arbejdsmandsforbund.

Kommunalbestyrelsen vælger — udover de under a. nævnte 2 medlemmer — indtil 8 medlemmer efter følgende regler:

- e. 1 efter indstilling af de i kommunen værende landbrugsorganisationer og arbejdsgiverforeninger.
- f. Indtil 2 efter indstilling af de stedlige husholdningsorganisationer og husholdningsudvalg, som virker i ungdoms- eller aftenskoleundervisningen,
- g. indtil 2 efter indstilling af de øvrige i ungdoms- eller aftenskoleundervisningen eller det frie oplysningsarbejde virkende stedlige organisationer, og
- h. indtil 3 efter indstilling af de stedlige ungdomsforeninger.

Såfremt der findes et kommunalt ungdomsudvalg i kommunen, indstilles de under h. nævnte medlemmer af dette udvalg blandt dets ungdomsrepræsentanter.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen i landkommuner uden bymæssig bebyggelse kan med undervisningsministerens godkendelse undtagelsesvis bestemme, at ungdomsnævnet kun skal bestå af 8, eventuelt 9 medlemmer; fælleslærerrådet vælger da kun 1 repræsentant, og der udpeges kun 1 repræsentant for hver af de i stk. 1 under f, g. og h. nævnte organisationer.

Stk. 3. Medlemmerne af ungdomsnævnet vælges for 4 år og har valgperiode sammen med kommunalbestyrelsen; det første ungdomsnævn vælges for resten af valgperioden.

Medlemmerne skal være bosiddende i kommunen. Storkøbenhavn betragtes dog i denne henseende som een kommune.

Stk. 4. Tvivlsspørgsmål vedrørende valgene afgøres af undervisningsministeren.

Stk. 5. Ungdomsnævnet vælger selv sin formand og fastsætter sin forretningsorden.

§9.

Stk. 1. I København nedsættes et ungdomsnævn bestående af:

- a. Borgmesteren for magistratens 1. afdeling, der er formand for nævnet.
- b. Rådmanden for samme afdeling.
- c. 3 medlemmer valgt af borgerrepræsentationen, inden for eller uden for dens midte.
- d. 2 af kommunens fælleslærerråd valgte lærere, hvoraf mindst den ene skal være beskæftiget med — eller tidligere i flere år have været beskæftiget med — ungdoms- eller aftenskoleundervisning.
- e. 1 af Københavns kommunes ungdoms- og aftenskolelærerforening valgt medlem.
- f. 2 medlemmer valgt henholdsvis af Dansk arbejdsgiverforening og af Arbejdernes fællesorganisation.

Borgerrepræsentationen vælger — udover de under c. nævnte 3 medlemmer — 7 medlemmer efter følgende regler:

- g. 2 efter indstilling af de stedlige husholdningsorganisationer og husholdningsudvalg, som virker i ungdoms- eller aftenskoleundervisningen,
- h. 2 efter indstilling af de øvrige i ungdoms- eller aftenskoleundervisningen eller det frie oplysningsarbejde virkende stedlige organisationer, og
- i. 3 efter indstilling af de stedlige ungdomsforeninger.

Såfremt der findes et kommunalt ungdomsudvalg i København, indstilles de under i. nævnte medlemmer af dette udvalg blandt dets ungdomsrepræsentanter.

Stk. 2. • Ungdomsnævnet har valgperiode sammen med skolenævnene; det første ungdomsnævn vælges for resten af valgperioden.

Medlemmerne skal være bosiddende i Storkøbenhavn.

Stk. 3. Tvivlsspørgsmål vedrørende valgene afgøres af undervisningsministeren.

Stk. 4. Ungdomsnævnet fastsætter selv sin forretningsorden.

§ 10.

Stk. 1. Private sammenslutninger eller enkeltpersoner, der efter nærværende lov ønsker at oprette ungdomsskoler og aftenskoler, indsender deres ansøgning om godkendelse til kommunens ungdomsnævn. Med hensyn til fritidsforanstaltninger for ungdommen henvises til reglerne i kap. VI.

Stk. 2. Såfremt et flertal inden for ungdomsnævnet anbefaler det, udredes det lokale tilskud til ungdomsskoler og aftenskoler, jfr. § 15, stk. 2, og til de i § 45 omhandlede fritidsarrangementer af kommunen. Dette gælder dog ikke for så vidt angår ungdomskostskoler.

Stk. 3. Såfremt der ikke ad privat vej er skaffet fuldt tilfredsstillende adgang til ungdomsundervisning, derunder også fritidsbeskæftigelse, påhviler det ungdomsnævnet at oprette kommunale ungdomsskoler og aftenskoler, eventuelt gennem oprettelse af skoleforbund, samt iværksætte fritidsforanstaltninger i det omfang, der er behov derfor. Det påhviler ligeledes ungdomsnævnet at bidrage til, at der ved tilrettelæggelsen af de forskellige former for ungdomsarbejde i kommunen tages hensyn til de foranstaltninger, der træffes fra anden side, således at der herved i det hele samarbejdes på den mest hensigtsmæssige måde.

Nævnet udarbejder en skoleplan for de kommunale ungdoms- og aftenskoler omfattende timeplaner for de enkelte skoler og hold samt programmet for de fritidsforanstaltninger, der slutter sig hertil, antager lærerne, bestemmer deres antal og gør indstilling til kommunalbestyrelsen angående deres lønningsforhold samt træffer bestemmelse angående lokaleforhold.

Stk. 4. Planerne for såvel de private som de kommunale ungdomsskoler og aftenskoler indsendes med ungdomsnævnets erklæring til kommunalbestyrelsen, der videresender dem til amtsungdomsnævnet. Med hensyn til fritidsforanstaltninger henvises til reglerne i kap. VI.

I København godkendes planerne for det i nærværende kapitel omhandlede ungdomsarbejde af kommunalbestyrelsen.

Stk. 5. Såfremt et flertal inden for ungdomsnævnet anbefaler det, er kommunen pligtig at udrede bidrag til dækning af rejseudgifter til tilrejsende lærere, jfr. § 18.

Stk. 6. Ungdomsnævnet fører tilsyn med den under nærværende lov henhørende oplys-

nings- og fritidsvirksomhed i kommunen. Tilsynet kan udøves gennem skoledirektøren, skoleinspektøren, en lærer eller en anden dertil skikket person, som måtte være villig til at være tilsynsførende med det pågældende arbejde.

Stk. 7. Ungdomsnævnet er forpligtet til at afgive erklæring om alle de spørgsmål vedrørende den i nærværende lov omhandlede undervisning, som forelægges det af kommunalbestyrelsen, ligesom det påhviler ungdomsnævnet at udarbejde de af undervisningsministeren forlangte statistiske oplysninger vedrørende ungdomsundervisningen i kommunen.

Stk. 8. Til hjælp til varetagelse af det ungdomsnævnet påhvilende arbejde kan der med undervisningsministerens godkendelse antages en eller flere honorarlønnede medhjælpere, herunder ungdoms vej ledere.

Til aflønningen af sådanne medhjælpere og ungdoms vej ledere yder staten tilskud med halvdelen af udgiften, dog højst i forhold til en løn svarende til den i § 32, stk. 1. e, i lov nr. 441 af 12. juli 1946 om lønninger m. m. til folkeskolens lærere omhandlede købstadlærerløn på højeste løntrin.

Det er en forudsætning for ydelse af tilskud i forhold til en fuld købstadlærerløn, at den pågældende stiller den væsentligste del af sin arbejdstid til rådighed for det heromhandlede ungdomsarbejde; i modsat fald vil tilskuddet fra staten højst blive ydet i forhold til en lønning, der i det væsentlige kan antages at svare til den i § 15 omhandlede timeløn.

§ 11.

Stk. 1. Ungdomsnævnet drager omsorg for, at enhver elev, der forlader barneskolen, får udleveret et hæfte, der foruden at indeholde en vejledning med hensyn til adgangen til ungdomsundervisning har plads til bevidnelser om den pågældendes deltagelse i ungdomsundervisning med angivelse af dennes art og timetal. Formen for bevidnelsen fastsættes af undervisningsministeren.

Stk. 2. Det påhviler kommunalbestyrelsen efter begæring fra ungdomsnævnet at forsyne nævnet med årlige fortegnelser over de i kommunen hjemmehørende unge mellem 14 og 18 år, om muligt med angivelse af deres beskæftigelse.

Kommunalbestyrelsen er berettiget og — efter anmodning fra nævnet — forpligtet til fra eksamensskoler, handelsskoler og tekniske skoler at indhente oplysning om, hvilke elever mellem 14 og 18 år der besøger skolerne.

Ungdomsnævnet drager herefter omsorg for, at der gives de i kommunen hjemmehørende unge i nævnte alder meddelelse om planen og tidspunktet for de forskellige ungdomsskolekursus m. v. i kommunen.

§ 12.

Stk. 1. For hver amtsrådskreds nedsættes et amtsungdomsnævn bestående af:

- a. 2 medlemmer udpeget af amtsrådet, inden for eller uden for dets midte.
- b. 1 medlem som repræsentant for de i amtsrådskredsen beliggende købstæder. Dette medlem vælges på samme måde som købstadrepræsentanterne i skolerådet, jfr. § 27, stk. 2, i lov nr. 200 af 12. april 1949 om det kommunale skolevæsens styrelse og tilsyn.
- c. Amtsskolekonsulenten.
- d. 2 lærere valgt af Danmarks lærerforenings lærerkredse i amtet; mindst den ene af disse lærere skal være beskæftiget med — eller tidligere i flere år have været beskæftiget med — ungdoms- eller aftenskoleundervisning.
- e. 1 af amtsafdelingen af Dansk aften- og ungdomsskoleforening valgt medlem.

- f. 3 medlemmer valgt henholdsvis af de inden for amtsråds kredsen virkende landboforeninger og husmandsforeninger og afdelinger af Dansk arbejdsmandsforbund på landet.
- g. 2 medlemmer valgt af de i købstæderne i amtsråds kredsen værende organisationer af henholdsvis arbejdsgivere og arbejdere.

Amtsrådet vælger — udover de under a. nævnte 2 medlemmer — indtil 8 medlemmer efter følgende regler:

- h. 2 — repræsenterende henholdsvis by og land — efter indstilling af de inden for amtsråds kredsen i ungdoms- eller aftenskoleundervisningens eller det frivillige ungdomsarbejdes tjeneste virkende husholdningsorganisationer og husholdningsudvalg,
- i. indtil 3 efter indstilling af de kommunale ungdomsudvalg indenfor amtsråds kredsen; indstillingen må alene omfatte ungdomsrepræsentanterne i udvalgene, og
- j. indtil 3 efter en fælles indstilling af de i ungdoms- eller aftenskoleundervisningen eller det frie oplysningsarbejde på landet virkende organisationer eller skoler, der er tilsluttet en landsorganisation, eller som efter amtsrådets skøn bør have indstillingsret.

Stk. 2. Amtsunngdomsnævnet har valgperiode sammen med skolerådet; det første amtsungdomsnævn vælges for resten af valgperioden.

Medlemmerne af amtsungdomsnævnet skal være bosiddende i amtsråds kredsen eller de i denne beliggende købstæder.

Stk. 3. Tvivlsspørgsmål vedrørende valgene afgøres af undervisningsministeren.

Stk. 4. Amtsunngdomsnævnet vælger selv sin formand og fastsætter sin forretningsorden.

§ 13.

Stk. 1. Det påhviler amtsungdomsnævnet i videst muligt omfang at støtte de lokale bestræbelser for, eventuelt gennem skoleforbund, at give ungdommen lejlighed til at deltage i ungdomsundervisning og fritidsbeskæftigelse samt bidrage til, at der ved tilrettelæggelsen af de forskellige former for ungdomsarbejde i amtet tages hensyn til de foranstaltninger, der træffes fra anden side, således at der herved i det hele samarbejdes på den mest hensigtsmæssige måde, ligesom nævnet i det hele skal støtte amtets ungdom i dens bestræbelser for at dygtiggøre sig.

Stk. 2. Amtsunngdomsnævnet træffer bestemmelse om godkendelse af planer for ungdomsskoler og aftenskoler i amtsråds kredsen og de i denne beliggende købstæder. Skoleplaner for ungdomskostskoler og aftenhøjskoler videresendes dog med amtsnævnets erklæring til undervisningsministeriet, jfr. § 14. Med hensyn til fritidsforanstaltninger henvises til reglerne i kap. VI. Amtsunngdomsnævnet er endvidere forpligtet til at afgive erklæring om alle de spørgsmål vedrørende den i nærværende lov omhandlede undervisning, som forelægges det af undervisningsministeriet.

Stk. 3. Amtsunngdomsnævnet fører tilsyn med den inden for dets område under nærværende lov henholdende oplysnings- og fritidsvirksomhed og udarbejder de af undervisningsministeren forlangte statistiske oplysninger vedrørende ungdomsundervisningen i amtet.

Stk. 4. Til hjælp til varetagelse af det amtsungdomsnævnet påhvillende arbejde antages der med undervisningsministerens godkendelse en eller flere honorarlønnede medhjælpere.

Såfremt amtsungdomsnævnet finder, at der inden for nævnets område er behov for en fuldt beskæftiget medhjælp, kan det af undervisningsministeren godkendes, at der normeres en tjenestemandsstilling som konsulent for ungdomsundervisningen i amtet med

lønning og pension efter de for konsulenter for særundervisningen gældende regler, jfr. § 25 i lov nr. 200 af 12. april 1949 om det kommunale skolevæsens styrelse og tilsyn.

De nærmere regler angående medhjælpernes og konsulenternes arbejdsområde fastsættes i en instruks, der stadfæstes af undervisningsministeren.

Stk. 5. De med amtsunghedsnævnets administration forbundne udgifter, herunder løningsudgifter i henhold til stk. 4 samt rejseudgifter for de pågældende medhjælpere, skal optages på skolefondens budget og godkendes af undervisningsministeren. Statskassen afholder halvdelen af de her omhandlede beløb.

§ 14.

Skoleplaner for ungdomskostskoler og aftenhøjskoler godkendes af undervisningsministeren eller efter dennes bemyndigelse af statskonsulenten for ungdomsundervisningen.

§ 15.

Stk. 1. Lærerlønnen i ungdoms- og aftenskolen, herunder ungdomskostskolen, udgør mindst 9 kr. 05 øre pr. time, i aftenhøjskolen mindst 13 kr. 60 øre pr. time.

For hver portion, det for statens tjenestemænd pr. 1. april 1952 gældende reguleringstillæg stiger eller falder, forhøjes eller nedsættes beløbet med 9,3 øre pr. time i ungdoms- og aftenskolen og med 13,95 øre pr. time i aftenhøjskolen, dog således at det af undervisningsministeren afrundes til det nærmeste med 5 delelige tal. Ydes der tillæg til tjenestemandslønningerne med andre beløb end de i § 92 i tjenestemandsløven af 6. juni 1946 omhandlede normale reguleringstillægsportioner, omregnes disse tillæg i denne henseende til reguleringstillægsportioner af normal størrelse.

Der regnes med timer å 60 minutter, hvoraf dog 10 minutter kan anvendes til friminutter.

Da det ved undervisning i praktisk husgerning må anses for nødvendigt, at lærerinden er til stede på undervisningsstedet 1 time udover selve undervisningstiden, vil denne time være at betale som almindelig undervisningstid.

For lærere, der som hovederhverv giver undervisning ved skoler af den heromhandlede art, skal der efter nærmere derom af undervisningsministeren fastsatte regler ydes alderstillæg til minimumsbetalingen.

Stk. 2. Af timebetalingen udreder staten og skolefonden $\frac{2}{3}$, medens kommunen eller en stedlig kreds, der ikke må dannes af skolens lærere eller elever, udreder $\frac{1}{3}$, jfr. dog § 3, stk. 7. Ved dagungdomsskoler udreder staten og skolefonden, ved ungdomskostskoler staten alene, dog $\frac{3}{4}$ af timebetalingen, medens kommunen eller den stedlige kreds udreder $\frac{1}{4}$, jfr. dog § 3, stk. 7.

Såfremt der i en ungdomsskole optages elever, der er hjemmehørende i kommuner, hvor der ikke er oprettet ungdomsskole, er hjemstedskommunen pligtig at udrede en forholdsmæssig del af det kommunale tilskud. Tilsvarende regler gælder, når ungdomsnævnets flertal anbefaler, at elever deltager i aftenskoleundervisning i en anden kommune.

Statens og skolefondens bidrag til timebetalingen udredes højst i forhold til en løn, der overstiger minimumslønnen med 50 pct. Den tilskudsberettigede maksimumsløn, der afrundes af undervisningsministeren til det nærmeste med 5 delelige tal, udgør herefter med de pr. 1. april 1952 gældende reguleringstillægssatser 13 kr. 60 øre pr. time i ungdoms- og aftenskolen og 20 kr. 40 øre pr. time i aftenhøjskolen.

Stk. 3. Stilles der af kommunen et beløb til rådighed for en aftenskole til indkaldelse af foredragsholdere, ydes et tilsvarende beløb af staten, dog ikke over 100 kr. til en aftenskole og 200 kr. til en aftenhøjskole. Disse beløb kan dog i større kommuner forhøjes indtil 500 kr.

Et mindretal (*Skotte Bych, Hessilt, Alfred Larsen, Alvilda Larsen, Thomsen Nielsen og Axel Petersen*):

Minimumslønnen fastsættes til 10 kr. 05 øre pr. time i ungdoms- og aftenskolen og til 15 kr. 05 øre i aftenhøjskolen, maksimumslønnen 33 $\frac{1}{3}$ pct. højere, d. v. s. til henholdsvis 13 kr. 40 øre og 20 kr. 10 øre. Regulering af satserne foretages med 10 øre pr. time i ungdoms- og aftenskolen og med 15 øre pr. time i aftenhøjskolen for hver portion, statens reguleringstillæg stiger eller falder.

§ 16.

Stk. 1. Af de i § 15 omhandlede tilskud fra stat og skolefond afholder statskassen $\frac{2}{3}$ og skolefondens $\frac{1}{3}$, jfr. dog § 3, stk. 7.

Stk. 2. For skoler af den heromhandlede art i København overtager Københavns kommune skolefondens pligt til at yde tilskud.

§ 17.

Stk. 1. Til at forestå arbejdet med ledelsen og tilrettelæggelsen af aften- og ungdomsskoleundervisning kan der ved aften- og ungdomsskoler med flere lærere ansættes en leder med et honorar, hvortil statskassen yder tilskud med halvdelen. Statstilskud til honorar for ledelse af aftenskoleundervisning ydes dog kun, når skolen har mindst 3 hold.

Stk. 2. I ungdomsskolen ydes statstilskud højst i forhold til 115 kr. for det første hold og 85 kr. for hvert efterfølgende hold med tillæg af det på finansloven til enhver tid fastsatte almindelige honorartillæg og i aftenskolen højst i forhold til 25 kr. pr. hold for de første 10 hold og 20 kr. for hvert efterfølgende hold, ligeledes forhøjet med det almindelige honorartillæg. De nævnte maksimumsbeløb, der af undervisningsministeren afrundes til de nærmeste med 5 delelige kronebeløb, udgør således for tiden i ungdomsskolen henholdsvis 200 kr. og 150 kr., i aftenskolen henholdsvis 45 kr. og 35 kr.

Såfremt holdene i aftenskolen ikke omfatter mindst 40 undervisningstimer i gennemsnit, betragter man i denne henseende alene skolen som omfattende så mange hold, som fremkommer, når det samlede timetal opdeles i hold à 40 timer.

Et mindretal (*Skotte Bych, Hessilt, Alfred Larsen, Mejlgaard, Novrup og Thomsen Nielsen*) anser de foreslåede honorarer for lederarbejdet for utilfredsstillende og kan derfor ikke tiltræde denne bestemmelse.

§ 18.

Når der indrettes undervisning med tilrejsende lærere, kan der efter bestemmelse på skoleplanen for den pågældende skole udover det i § 15 fastsatte lærerlønstilskud fra stat og skolefond ydes et statstilskud til dækning af rejseudgifter. Dette tilskud kan dog højst ydes med et beløb pr. undervisningstime svarende til halvdelen af den til enhver tid gældende minimumsbetaling i ungdoms- og aftenskolen og kan aldrig ydes med mere end det dobbelte af det beløb, der ydes til dækning af rejseudgifter af vedkommende kommune eller stedlige kreds.

§ 19.

Stk. 1. Statstilskuddet beregnes og udbetales af skolefonden, jfr. dog stk. 3.

Stk. 2. Lærerlønnen for virksomhed ved ungdoms- og aftenskoler udbetales månedsvis bagud, medmindre det må anses for usandsynligt, at betingelserne med hensyn til elevtal, timetal m. m. for opnåelse af tilskud vil blive opfyldt. Skolefonden er på begæring af vedkommende kommune pligtig at stille de fornødne forskudsbeløb til rådighed til dækning af statens og skolefondens del af den fastsatte betaling.

Stk. 3. Tilskuddet til ungdomskostskoler og til Københavns kommune udbetales direkte af undervisningsministeriet ved hvert finansårs udløb.

§ 20.

De efter bestemmelserne i nærværende kapitel lønnede lærere falder ikke ind under reglerne i lov nr. 170 af 13. april 1938 om ferie med løn.

Et mindretal (*I. Juul Andersen, Skotte Bygh og Axel Petersen*) foreslår § 20 affattet således:

Kun de lærere, der har beskæftigelsen i aftenskolen som hovederhverv i hele året eller en væsentlig del deraf, og som ikke i forvejen har ferie med løn i statens eller kommunens tjeneste, oppebærer feriegodtgørelse for deres arbejde i aftenskolen efter reglerne i lov nr. 170 af 13. april 1938 om ferie med løn.

§ 21.

Stk. 1. Folkeskolens lærere kan — såfremt de kommunale myndigheder og vedkommende lærer ønsker det — overtage timer i de i kommunen oprettede offentlige eller private ungdoms- og aftenskoler, herunder ungdomskostskoler, eller i det hele varetage timer vedrørende ungdomsundervisningen og ungdommens fritidsbeskæftigelse, således at disse timer helt eller delvis træder i stedet for det dem påhvilende pligtige antal undervisningstimer i henhold til § 37 i lov nr. 414 af 12. juli 1946 om lønninger m. m. til folkeskolens lærere.

Stk. 2. Såfremt der skønnes at være et varigt behov for lærere med fuld beskæftigelse i ungdoms- eller aftenskolen, kan der på kommunens skoleplan oprettes faste lærerembeder for sådanne lærere.

Stk. 3. Timer i ungdoms- og aftenskolen, herunder ungdomskostskoler m. v., omregnes til folkeskoletimer i forholdet 3 : 4 ($\frac{4}{3}$), timer i aftenhøjskolen i forholdet 1 : 2 ($\frac{2}{1}$).

Herudover gælder der tilsvarende regler for nedsættelse af det pligtige timetal, som er gældende for folkeskoleundervisningen, hvorhos undervisningsministeren er bemyndiget til at fastsætte særlige regler for nedsættelse af det pligtige timetal, når der med undervisningen er forbundet et større arbejde med stil- og opgaverettelse.

Stk. 4. Timer i ungdoms- og aftenskolen, der varetages af lærere ved anerkendte høj- og landbrugsskoler eller husholdningsskoler, kan — med indtil $\frac{1}{3}$ — indgå i det timetal, der i henhold til § 8 i lovebekendtgørelse nr. 392 af 16. september 1947 om folkehøjskoler og landbrugsskoler og § 6 i lovebekendtgørelse nr. 444 af 11. oktober 1947 om husholdningsskoler kræves for at erhverve anciennitet i henseende til alderstillæg fra staten, medens alderstillæggets størrelse alene bestemmes i forhold til lærernes timetal i høj- og landbrugsskolen eller husholdningsskolen.

Timerne i ungdoms- og aftenskolen, herunder ungdomskostskolen m. v., omregnes

til høj skoletimer og husholdningsskoletimer i forholdet 2:1 ($\frac{1}{2}$), timer i aftenhøjskolen i forholdet 1:1.

Stk. 5. Lederne af de af kommunen som faste institutioner oprettede ungdomskostskoler kan under hensyn til skolens størrelse og de krav, der stilles til undervisningen, normeres med viceinspektørløn eller skoleinspektørløn og lærerne med købstadlærerløn eller overlærerløn.

Stk. 6. Arbejdet med ledelsen og tilrettelæggelsen af ungdoms- og aftenskoleundervisningen samt den dertil knyttede fritidsbeskæftigelse kan overdrages til en eller flere af kommunens lærere, der efter indstilling af ungdomsnævnet dertil antages af kommunalbestyrelsen. Forsåvidt der træffes en sådan ordning, kan vedkommende normeres som viceinspektør eller skoleinspektør eller ved et landsbyordnet skolevæsen som førstelærer, og det kan ved bestemmelse på skoleplanen fastsættes, at der uden nedsættelse af lønnen gives nedsættelse af det pligtige timetal i folkeskolen eller fuldstændig fritagelse for undervisningstimer. Der kan normalt ikke ydes lederhonorar efter § 17 i forbindelse med denne ordning.

Stk. 7. Det fastsættes ved bestemmelse på skoleplanen, i hvilket omfang det ved skolevæsenet normerede lærerpersonale er ansat med undervisning i ungdoms- og aftenskolen, herunder ungdomskostskolen m. v., for øje.

To eller flere kommuner kan slutte sig sammen til et skoleforbund forsåvidt angår det til ungdoms- og aftenskoleundervisningen normerede lærerpersonale, jfr. § 6 i lov nr. 160 af 18. maj 1937 om folkeskolen med senere ændringer, senest lov nr. 263 af 27. maj 1950.

Stk. 8. Udgifterne til lærerlønnen afholdes i overensstemmelse med reglerne i § 44 i lærerlønningsloven af 12. juli 1946.

§ 22.

Stk. 1. Til ungdoms- og aftenskoler samt til de i § 45 omhandlede fritidsarrangementer stilles lokale med belysning, opvarmning og rengøring samt inventar og undervisningsmateriel til rådighed af kommunen efter nærmere af undervisningsministeren fastsatte regler.

Stk. 2. Tekniske skoler, til hvis opførelse der er ydet lån af staten, skal, når de skønnes passende til formålet, stilles til rådighed for de i kommunen godkendte ungdoms- og aftenskoler samt de i § 45 omhandlede fritidsarrangementer i det omfang, dette er foreneligt med deres anvendelse til undervisning i henhold til lov om lærlingeforholdet af 7. maj 1937. For benyttelsen svarer den pågældende kommune et vederlag efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren efter forhandling med ministeren for handel, industri og søfart.

§ 23.

Stk. 1. De fornødne læremidler i *ungdomsskolen* stilles vederlagsfrit til rådighed for eleverne; de af eleverne heraf forarbejdede genstande skal være elevernes ejendom.

Kommunen eller ved private ungdomsskoler skolen afholder udgiften til læremidlerne, herunder materiale til sløjd, husflid og håndarbejde, idet dog staten hertil yder et tilskud af 6 øre pr. elevtime. Forsåvidt angår undervisning i husgerning, ydes statens tilskud til læremidler, herunder madvarer, med halvdelen af udgiften, dog kun inden for et af undervisningsministeren fastsat størsteløb pr. elev.

I ganske særlige tilfælde kan den del af udgiften til læremidler i ungdomsskolen, der ikke dækkes af statstilskuddet, med undervisningsministerens godkendelse fordeles på eleverne.

Stk. 2. Udgifter til de fornødne læremidler i *aftenskolen* afholdes af den kommune eller kreds, der har oprettet skolen, medmindre eleverne efter godkendelse på skoleplanen helt eller delvis afholder udgifterne hertil.

Til husholdningsundervisning i aftenskolen, der gives efter en 3-årig fremadskridende plan med mindst 64 timer årlig for elever i alderen mellem 14 og 18 år, yder staten tilskud til læremidler med samme beløb pr. elev som angivet foran i stk. 1.

§ 24.

Stk. 1. Undervisningen i ungdomsskolen og aftenskolen, herunder undervisning på ungdomskostskoler, er gratis for eleverne. Der kan dog af kræves eleverne i aftenskolen et mindre indskrivningsgebyr til dækning af udgifter ved annoncering og andre administrationsudgifter, til en afslutningsfest, udflugter m. v. samt betaling for læremidler, jfr. § 23, stk. 2.

Herudover kan der yderligere af kræves aftenhøjskolens elever et beløb til dækning af lærernes rejseudgifter; dette beløb vil dog være at fradrage i rejseudgiften inden beregningen af statens tilskud i henhold til § 18.

Stk. 2. Det angives i skoleplanen for ungdomskostskolerne, hvorledes der tilvejebringes dækning for udgifterne til ophold på skolen; det kan bestemmes, at eleverne efter nærmere af undervisningsministeren godkendte regler skal bidrage til dækning af denne del af udgiften.

§ 25.

Medfører etableringen af en ungdoms- eller aftenskole en større samlet udgift til undervisningsmateriel til sløjd, herunder husflid og værkstedsundervisning, og husgerning, kan der efter ansøgning i hvert enkelt tilfælde hertil gives et tilskud af statskassen på 60 pct. af udgiften; det samlede tilskud til et lokale kan dog ikke overstige 3 600 kr.

Tilskuddet udbetales direkte af statskassen med $\frac{1}{5}$ årligt i løbet af de første 5 år, den pågældende skole er i virksomhed.

§ 26.

Til hjælp til dækning af udgifterne ved anskaffelse af særligt for ungdoms- og aftenskolen beregnet undervisningsmateriel stilles et beløb af 90 000 kr. årlig til rådighed for undervisningsministeren, der træffer bestemmelse om beløbets fordeling.

Dette beløb kan ændres på de årlige finanslove.

§ 27.

Til understøttelse af særlige aftenskoleformer, der iøvrigt ikke kan opnå tilskud i henhold til denne lov, stilles et beløb af 15 000 kr. årlig til rådighed for undervisningsministeren.

Dette beløb kan ændres på de årlige finanslove.

e. Særregler for ungdomskostskoler.

§ 28.

Stk. 1. Ungdomskostskoler kan oprettes såvel af det offentlige som af private.

For private ungdomskostskolers vedkommende må der ved godkendelsen foreligge oplysning om, hvorledes den del af udgiften, der ikke dækkes af tilskud fra det offentlige, vil blive dækket.

Stk. 2. I statstilskud ydes udover tilskud til lærerløn, jfr. §§ 15, 21 og 29:

- 1) Et grundtilskud af 100 kr. for hver måned, skolen i det forløbne finansår har været i virksomhed.
- 2) To femtedele af det til forrentning og vedligeholdelse af skolens bygninger, inventar og skolemateriel medgåede beløb beregnet til 5 pct. af skolebygningens værdi og værdien af inventar og skolemateriel. Denne værdi fastsættes af undervisningsministeren på grundlag af en på ministerens foranstaltning foretagen vurdering af bygningerne som skoleejendom. Forstander- og lærerboliger medregnes, men ikke grundværdien og ikke landbrugs- og avlsbygninger.

Hvis skolen benytter lejede bygninger, betales to femtedele af en af undervisningsministeren godkendt leje.

- 3) 35 pct. af skolens årlige udgifter til undervisningsmateriel.
- 4) Et tilskud til skolen pr. månedselev svarende til halvdelen af den af undervisningsministeren godkendte månedlige udgift pr. elev for undervisning og ophold.

Det samlede statstilskud kan dog aldrig overstige 80 pct. af bruttoudgiften ved driften af skolen, beregnet på grundlag af et af en statsautoriseret revisor attesteret og af ministeriet godkendt regnskab. Statens tilskud til private skoler kan derhos ikke overstige driftsunderskuddet efter fradrag af de fra anden side ydede almindelige driftstilskud.

Statstilskuddets beregning foretages efter et finansårs udløb til delvis dækning af udgifterne ved skolens drift i det forløbne finansår.

§ 29.

Stk. 1. Oprettes der ungdomskostskoler som faste institutioner af flere kommuner eller ved privat foranstaltning, kan der ved sådanne institutioner normeres faste lærerstillinger med en årsløn, der fastsættes på en for ungdomskostskolen særligt oprettet skoleplan.

Til sådanne ungdomskostskoler betaler staten 75 pct. af lærerlønnen; tilskuddet beregnes ikke i forhold til en højere lønning end den i lærerlønningsloven af 12. juli 1946, § 32, stk. 1, d. fastsatte lønning for overlærere, og lønnen skal mindst udgøre den i samme paragrafs stk. 1. e. fastsatte lønning for købstadlærere; med hensyn til minimums- og maksimumslønnen for de timelønnede lærere henvises til bestemmelserne i § 15, stk. 1 og 2. Til lederne kan tilskuddet højst beregnes i forhold til skoleinspektørløn.

Undervisningsministeren fastsætter de beløb, med hvilke ophold eller familiebolig kan indgå i lønnen.

Stk. 2. For faste lærere ved ungdomskostskoler, der er oprettet af kommuner fra flere skolerådskredse, fastsættes det i skoleplanen, hvorledes pensionsbyrden skal fordeles mellem de pågældende skolefonds.

De heromhandlede lærere henføres i det hele under de i henhold til lærerlønningsloven af 12. juli 1946 for folkeskolens tjenestemænd gældende regler, herunder også for såvidt angår flyttegodtgørelse.

Kapitel II.

Fortsættelsesklassen.

§ 30.

Stk. 1. Til 4. klasse i den eksamenfrie mellemskole og til den i lov om folkeskolen af 18. maj 1937, § 2, stk. 2, omhandlede fortsættelsesklasse ydes der et særligt tilskud på 2 kr. pr. time, jfr. nævnte lovs §§ 19, stk. 6, og 21.

Stk. 2. Står klassen kun åben for elever over undervisningspligtig alder, og varetages undervisningen af kommunens lærere uden for deres pligtige timetal eller af lærere, der ikke på anden måde modtager statstilskud til deres lønning for den heromhandlede undervisning, beregnes tilskuddet dog, når betingelserne herfor iøvrigt er til stede, efter reglerne i §§ 15—18; lønnen skal dog mindst svare til den til enhver tid gældende overtimebetaling i folkeskolen.

Stk. 3. Til læremidler, herunder materialer til sløjd, husflid og håndgerning, i den i stk. 1 nævnte fortsættelsesklasse, ydes der af staten et årligt tilskud af 6 øre pr. elevtime og til undervisning i husgerning et tilskud til læremidler, herunder madvarer, bestående i halvdelen af det medgåede beløb, som holdes inden for et af undervisningsministeren fastsat maksimumsbeløb pr. elev.

Kapitel III.

Efterskoler.

§ 31.

En efterskole er en privat skole, der til elever over undervisningspligtig alder giver en undervisning, som ikke tager sigte på forberedelse til nogen eksamen eller uddannelse til et bestemt erhverv, men hvis formål er elevernes almene opdragelse og uddannelse.

§ 32.

For at en efterskole skal falde ind under nærværende lov, må den opfylde følgende betingelser:

- a) Dens oprettelse skal være godkendt af undervisningsministeren, der ligeledes skal godkende forstanderen. I tilfælde af forstanderskifte må skolen påny godkendes af undervisningsministeren.

De skoler, der ved lovens ikrafttræden oppebærer statstilskud, betragtes som godkendt efter nærværende lov.

- b) Skolen må i løbet af et finansår have gennemført enten et sommerkursus på ikke under 3 måneder eller et vinterkursus på ikke under 5 måneder eller begge dele; efterskoler, der drives uden forbindelse med anden skolevirksomhed, må have kursus i mindst 5 måneder årligt. Undervisningen må have omfattet mindst 30 timer ugentligt.
- c) Skolen skal have modtaget tilskud enten fra amtet eller kommunen; dette tilskud kan dog med undervisningsministerens tilladelse erstattes af andre lokale tilskud, eller kravet herom under ganske særlige omstændigheder frafaldes.

§ 33.

Stk. 1. For at opnå statstilskud skal skolen, hvis den er indrettet med 2 årlige kursus, i det sidste finansår, før tilskud opnås, have været besøgt af mindst 10 årselever, der ved kursets begyndelse var ude over den undervisningspligtige alder, men under 18 år. For skoler med kun 1 kursus årligt nedsættes årselevtallet forholdsmæssigt.

Stk. 2. For efterskoler, der drives sammen med en privatskole med tilskud efter lov nr. 416 af 12. juli 1946, nedsættes det i stk. 1 nævnte årselevtal til 8 og nedsættes på tilsvarende måde forholdsmæssigt for skoler med kun 1 kursus årligt.

Stk. 3. Godkendelsen og retten til statstilskud fortabes, hvis en skole i 3 på hinanden føl-

gende finansår ikke i gennemsnit har haft det i stk. 1, henholdsvis stk. 2, omhandlede antal årselever!

En skole kan ikke få statstilskud for noget finansår, i hvilket dens virksomhed har været standset, og mister derhos sin godkendelse efter § 32 a), jfr. § 40. Fortsætter skolen, kan den godkendes påny og få statstilskud, når den i de 3 sidste finansår uanset standningen har haft gennemsnitlig 7 årselever.

Stk. 4. Ved beregningen af årselevtallet medregnes kun de elever, der gennemgår det hele kursus, dog at elever, der på grund af sygdom eller anden dem utilregnelig årsag forlader skolen før afslutningen, kan medregnes i forhold til den tid, i hvilken de har besøgt skolen.

Undervisningsministeren kan gøre undtagelse fra de i stk. 1—3 fastsatte bestemmelser i tilfælde, hvor det skyldes sygdom blandt eleverne eller andre grunde, der må sidestilles hermed, at en skole ikke har opnået det tilstrækkelige antal årselever.

Stk. 5. Elever, der kun får delvis undervisning, nyder friplads fra skolen, dens forstander eller lærere, eller som hører til vedkommende forstanders eller læreres husstand eller står i tjenesteforhold til dem eller skolen samtidig med skolegangen, medregnes ikke ved beregningen af elevernes antal.

Stk. 6. Elever, der har opnået delvis nedsættelse i skolepengebetalingen, medregnes kun i forhold til den ydede betaling; dog kan undervisningsministeren tillade, at grupper af sådanne elever medregnes fuldt ud.

§ 34.

Skolens undervisning og øvrige forhold må befindes tilfredsstillende, hvis tilskud skal kunne ydes den.

§ 35.

Stk. 1. Leder og lærere, der ansættes ved en af de af loven omfattede skoler, må før deres ansættelse have fremlagt en ikke over 3 måneder gammel lægeattest for ikke at lide af smittefarlig tuberkulose i lunger eller strubehoved.

Stk. 2. De lærere, som efter lov nr. 416 af 12. juli 1946 om friskoler, om hjemmeundervisning samt om efterlønskassen for friskoler og efterskoler er forpligtede til at være medlemmer af efterlønskassen, må være indmeldt i denne.

§ 36.

Statstilskuddet ydes med følgende årlige beløb:

1) Et grundtilskud af 100 kr. for hver måned, skolen i det forløbne finansår har været i virksomhed.

2) To femtedele af det til forrentning og vedligeholdelse af skolens bygninger, inventar og skolematerie] medgåede beløb beregnet til 5 pct. af skolebygningens værdi og værdien af inventar og skolemateriel. Denne værdi fastsættes af undervisningsministeren på grundlag af en på ministerens foranstaltning foretagen vurdering af bygningerne som skoleejendom. Forstander- og lærerboliger medregnes, men ikke grundværdien og ikke landbrugs- og avlsbygninger. Hvis skolen benytter lejede bygninger, betales to femtedele af en af undervisningsministeren godkendt leje.

3) Halvdelen af skolens faktiske udgift til forstanderløn og lærerlønninger.

Det samlede løntilskud til en skole kan dog ikke overstige halvdelen af en for skolens lærerpersonale beregnet løn, der svarer til gennemsnitslønnen for overlærere med lønning efter § 32, stk. 1. d. i lov nr. 414 af 12. juli 1946 om lønninger m. m. til folkeskolens lærere,

og halvdelen af en for forstanderen efter denne lovbestemmelse beregnet højeste overlærerløn (grundløn, pensionsgivende tillæg, største alderstillæg og reguleringsstillæg som for en gift).

Til forstandere, der selv ejer skolen eller er medejere af denne, ydes tilskuddet i forhold til en efter ovennævnte § 32, stk. 1. d. for den pågældende under hensyn til hans tjenestealder og ugentlige timetal beregnet løn, idet der til fuldt timetal kræves 18 ugentlige timer.

Det er en betingelse for udbetaling af løntilskud, at ingen lærer, der har mindst 6 ugentlige timer ved skolen, er lønnet lavere end med den for „andre lærere“ på landet efter lærerlønningens § 33 b. gældende løn (grundløn, pensionsgivende tillæg og reguleringsstillæg). Har en lærer ikke fuld beskæftigelse ved skolen, beregnes minimumslønnen i forhold til et pligtigt timetal af 30 timer ugentlig i gennemsnit og efter forholdet mellem det antal måneder, i hvilke den pågældende er beskæftiget ved skolen, og skolens samlede årlige antal undervisningsmåneder, dog mindst 8 måneder.

I aspiranttiden (de to første år, i hvilke en lærer er ansat ved en efterskole) skal lønnen andrage mindst 75 pct. af den ovenfor nævnte minimumslønning.

Undervisningsministeren fastsætter de beløb, med hvilke ophold eller familiebolig kan indgå i lønnen.

4) 35 pct. af skolens årlige udgifter til undervisningsmateriel.

§ 37.

Stk. 1. For efterskoler, der drives sammen med en friskole, der oppebærer bygningstilskud i henhold til § 9 c. i lov nr. 416 af 12. juli 1946, beregnes det i § 36, punkt 2, omhandlede bygningstilskud i forhold til udgifterne til forrentning og vedligeholdelse af de lokaler, til hvilke der ikke ydes tilskud i henhold til ovennævnte lovbestemmelse, for så vidt angår lokaler, der benyttes af begge skoleafdelinger, efter en af undervisningsministeren godkendt forholdsmæssig beregning. Oppebærer en sammen med en efterskole drevet friskole ikke det i ovennævnte lov af 12. juli 1946, § 9 c. omhandlede bygningstilskud, ydes der tilskud til efterskolen efter reglen i nærværende lovs § 36, nr. 2), i forhold til udgifterne til forrentning og afskrivning af det samlede skolekompleks, dog at tilskuddet pr. elev i efterskolen ikke kan overstige det bygningstilskud, som ydes i gennemsnit pr. elev for selvstændige efterskoler.

Stk. 2. For efterskoler, der drives sammen med en folkehøjskole, bortfalder de i § 36, nr. 1) og 2), omhandlede tilskud. Tilskud efter § 36, nr. 3) og 4), ydes kun med den i stk. 1 angivne begrænsning.

Stk. 3. For efterskoler, der drives sammen med andre statsunderstøttede skoler, kan de i § 36 omhandlede tilskud kun ydes i forhold til de beløb, som skønnes at være medgået til efterskolens drift.

Stk. 4. Tilskuddets beregning foretages efter et finansårs udløb til delvis dækning af udgifterne ved skolens drift i det forløbne finansår på grundlag af oplysninger, der i en af undervisningsministeren fastsat form indsendes af skolen; der skal fremsendes dokumenteret regnskab for den udbetalte lærerløn og udgiften til undervisningsmidler.

Samtlige oplysninger skal bekræftes af skolens forstander.

§ 38.

Sælges en af de efter reglerne i dette kapitel støttede efterskoler, er det en betingelse for fortsat tilskud, at købesummen ikke overstiger ejendommens værdi som skoleejendom

med tillæg af inventar og samlinger. Købesummens størrelse og vilkårene for handelen i det hele skal godkendes af undervisningsministeren.

§ 39.

Forstandere og lærere, der fra de heromhandlede skoler går over til lærerstilling i statens eller folkeskolens tjeneste, kan ved fastsættelsen af deres tjenestealder få medregnet den tid, i hvilken de har virket i efterskolen, forudsat at deres ansættelse uden afbrydelse har strakt sig over mindst 6 måneder ved samme skole, fordelt over et eller flere år, og har omfattet et gennemsnitligt ugentligt timetal af mindst 24. Sådan virksomhed kan dog eventuelt i forbindelse med den i lærerlønningslovens § 43, stk. 7 b. omhandlede højst medregnes med 10 år, og der fradrages altid 2 år under hensyn til reglerne om aspiranttjeneste.

§ 40.

Stk. 1. Til understøttelse af ubemidlede elever på efterskoler, der har opnået godkendelse efter § 32 a), bevilges der af statskassen et beløb, svarende til månedlig for henholdsvis sommerkursus og vinterkursus $\frac{2}{5}$ af den af foreningen for frie ungdoms- og efterskoler vedtagne og af undervisningsministeren godkendte månedlige elevbetaling. Beløbet beregnes for hver elev på det pågældende kursus inden for den i § 33 angivne alder.

Stk. 2. Fordelingen af beløbet foretages efter regler fastsat af undervisningsministeren, der ligeledes bemyndiges til at foretage den i de enkelte år mest hensigtsmæssige fordeling af bevillingen mellem sommerskolen og vinterskolen.

Stk. 3. Understøttelse til ubemidlede sønderjyske elever kan efter undervisningsministerens bestemmelse som hidtil ydes gennem Sønderjydsk skoleforening, idet beløbet hertil stilles til rådighed for foreningen af det samlede understøttelsesbeløb efter undervisningsministerens nærmere bestemmelse.

Stk. 4. En kommune er berettiget til at yde understøttelse til unge mennesker, der er hjemmehørende i kommunen, til ophold på en godkendt efterskole, dog således at den samlede understøttelse ikke kan overstige den af ministeren godkendte elevbetaling for et skoleophold. Statskassen yder da — udover den foran i stk. 1 og 2 omhandlede almindelige understøttelse til skoleopholdet — kommunen refusion af halvdelen af beløbet.

Stk. 5. Retten til at modtage statsunderstøttede elever bortfalder, når en skole i henhold til § 33, stk. 3, mister retten til direkte statstilskud.

Kapitel IV.

Landbrugsfaglige skoler.

§ 41.

Stk. 1. For skoler og kursus, der oprettes af landøkonomiske foreninger med undervisning alene i landbrugsfag og eventuelt andre fag, der står i forbindelse med landbruget og dets bierhverv, beregnet for unge mennesker, der har ansættelse ved landbruget, gælder de almindelige i kapitel I for aftenskoler fastsatte regler og de nedenfor i nærværende paragraf angivne særlige regler med hensyn til godkendelse af undervisningsplan, tilsyn, kommunetilskud, videregående undervisning m. m.

Amtsundgdomsnævnet kan i særlige tilfælde dispensere fra kravet om, at undervisningen skal være indrettet af en landøkonomisk forening.

Stk. 2. Hvis der ikke er enighed om godkendelse af undervisningsplanen mellem de to landbrugskyndige medlemmer i amsungdomsnævnet eller mellem disse 2 medlemmer på den ene side og nævnets flertal på den anden side, forelægger nævnet sagen for undervisningsministeren til afgørelse.

Stk. 3. Videregående undervisning for elever, der har deltaget i landbrugsfaglig undervisning i mindst to vintre, eller som har gennemgået et landbrugsskolekursus, kan uden særlig tilladelse nøjes med et gennemsnitsbesøg på 8 elever pr. time.

Stk. 4. Tilsyn med undervisningen udøves af en af vedkommende landøkonomiske forening ansat tilsynsførende, der efter foreningens indstilling godkendes af amsungdomsnævnet. Er skolen eller kurset uden forbindelse med en landøkonomisk forening, fastsætter amsungdomsnævnet, hvorledes tilsynet skal ordnes, jfr. dog § 53.

Stk. 5. Inden for det i § 15, stk. 1 og 2, fastsatte minimum og maksimum udreder statskassen $\frac{2}{3}$ af timebetalingen ved landbrugsfaglige aftenskoler og $\frac{3}{4}$ ved landbrugsfaglige dagskoler.

Det i § 15, stk. 2, omhandlede lokale tilskud udredes af kommunen i forhold til dens elevtal i den landbrugsfaglige skole, såfremt skolen er oprettet med mindst 15 elever ialt, og den er godkendt af amsungdomsnævnet.

Stk. 6. Der udfordres ingen særlig godkendelse af amsungdomsnævnet for ydelse af rejsegodtgørelse efter de almindelige regler til tilrejsende lærere, der hører til vedkommende landøkonomiske forenings egen konsulentkreds.

Stk. 7. Den i stk. 3 omhandlede videregående undervisning sidestilles med aftenhøjskolen i henseende til reglerne om elevbetaling i § 24, stk. 1.

Stk. 8. Statens tilskud udbetales til den landøkonomiske forening, der har arrangeret undervisningen, mod kvittering af en af foreningen dertil bemyndiget, der ikke må være lærer ved skolen.

Et mindretal (*Larsen-Ledet*):

Stk. 1. affattes således:

Til skoler og kursus, der giver landbrugsfaglig undervisning, yder staten tilskud efter de i denne lov givne regler, når følgende betingelser er opfyldt:

1. Undervisningen skal være indrettet således, at det er muligt for unge mennesker, samtidig med at de følger undervisningen, at være beskæftiget ved landbruget.
2. Eleverne skal være ude over den undervisningspligtige alder.
3. Om timetallet og elevgennemsnittet henvises til de foran i §§ 5 og 7 for aftenskoleloven fastsatte regler.
4. Undervisningsplanen, der skal omfatte landbrugsfag og desuden kan omfatte andre fag, der står i forbindelse med landbruget og dets bierhverv, skal godkendes af undervisningsministeren.
5. Skolen eller kurset skal være oprettet af eller anbefalet af en landøkonomisk forening. Undervisningsministeren kan dog i særlige tilfælde dispensere fra denne bestemmelse.
6. Tilsyn med undervisningen udøves af en af vedkommende landøkonomiske forening ansat tilsynsførende, der efter foreningens indstilling godkendes af undervisnings-

ministeren. Er skolen eller kurset uden forbindelse med en landøkonomisk forening, fastsætter undervisningsministeren, hvorledes tilsynet skal ordnes.

Stk. 2 udgår.

Stk. 3 ændres til stk. 2.

Stk. 4 udgår.

Stk. 5 ændres til stk. 3 og affattes således:

Statens tilskud udgør 30 øre pr. elevtime for timer indtil kl. 19, dog ikke ud over 12 kr. pr. undervisningstime, svarende til et elevtal af 40, og 25 øre pr. elevtime for timer mellem kl. 19 og 22, dog ikke ud over 10 kr. pr. undervisningstime, svarende til et elevtal af 40.

Tilskuddet udgør dog mindst et beløb svarende til den i henhold til § 15 fastsatte laveste timebetaling i ungdoms- og aftenskolen.

Stk. 6 ændres til stk. 4 og affattes således:

Om befordringsgodtgørelse til tilrejsende lærere gælder de i § 18 fastsatte regler, dog at hele beløbet udredes af statskassen.

Stk. 7 ændres til stk. 5.

Som nyt Stk. 6 indføjes:

Såfremt lokale med lys, varme og rengøring ikke stilles til rådighed af kommunen, ydes der til lokaleudgifter et statstilskud på 5 kr. pr. undervisningstime.

Stk. 8 ændres til Stk. 7.

Kapitel V.

Brevskoler.

§ 42.

Ved brevskoleundervisning forstås enhver form for undervisning ved hjælp af undervisningsbreve.

§ 43.

En brevskole, der drives i overensstemmelse med principperne i kap. I om aftenskoler, og hvis elevbetaling er godkendt af undervisningsministeren, kan opnå statstilskud. Tilsynet med sådanne skoler føres af undervisningsministeriet gennem statskonsulenten for ungdomsundervisningen, jfr. § 53.

De nærmere regler for tilskuddets størrelse fastsættes af ministeren under hensyn til undervisningens særlige karakter. Det er en forudsætning for ydelsen af tilskud, at der sikres lærerne en løn, der i det væsentlige svarer til den almindelige timebetaling i aftenskolen.

§ 44.

Undervisningsministeren kan af enhver, der driver brevskoleundervisning mod betaling, forlange oplysning om skolens virksomhed, dens lærerkræfter, elevtal, undervisningsemner (1 eksemplar af hvert undervisningsbrev), kursusafgift m. v., samt et regnskab over dens indtægter og udgifter.

Finder ministeren efter at have indhentet disse oplysninger, at undervisningen ikke svarer til, hvad den giver sig ud for, eller til den betaling, der kræves, kan ministeren

nedlægge forbud mod, at den pågældende undervisning fortsættes. Det samme gælder, hvis skolen — efter at have fået varsel om, at dette kan blive følgen — nægter at give de i henhold til stk. 1 forlangte oplysninger.

Overtrædelse af et givet forbud straffes med bøder.

Kapitel VI.

Fritidsforanstaltninger m. v.

§ 45.

Stk. 1. Såfremt en ungdomsskole opretter en ungdomsklub eller iværksætter fritidsarrangementer for skolens elever, stiller kommunen lokale med belysning, opvarmning og rengøring samt inventar og undervisningsmateriel til rådighed efter nærmere af undervisningsministeren fastsatte regler.

Staten yder inden for den i § 15, jfr. § 18, fastsatte maksimumsgrænse tilskud til lederens og eventuelle medhjælperes løn med det dobbelte af det beløb, der ydes af kommunen eller den stedlige kreds. Varetages dette arbejde af folkeskolens lærere inden for deres pligtige timetal, finder reglerne i § 21 tilsvarende anvendelse.

Til materiale, der bearbejdes i klubben eller ved fritidsarrangementerne, yder staten tilskud med samme beløb som kommunen eller den stedlige kreds, dog kun inden for et af undervisningsministeren fastsat størsteløb pr. elev.

Stk. 2. Arrangerer en ungdomsskole, en gruppe af ungdomsskoler, et amtsungdomsnævn, en højskole eller lignende et lejrskoleophold (eller anden form for sommerskole) på indtil 8 dage for de elever i en ungdomsskole, der på tilfredsstillende måde har gennemført undervisningen, yder staten et tilskud på $\frac{2}{3}$ af udgiften under forudsætning af, at resten af udgiften afholdes af kommunen eller en stedlig kreds. Opholdet skal normalt være gratis for eleverne.

Undervisningsministeren kan i det omfang, det skønnes ønskeligt, oprette 8-dages lejrskoleophold på folkehøjskoler eller lignende steder for unge fra hele landet, der på tilfredsstillende måde har gennemgået et ungdomsskolekursus. Til dækning af udgifterne ved opholdet, der normalt er gratis for eleverne, er staten berettiget til at afkræve elevernes hjemstedskommune $\frac{1}{3}$ af udgifterne pr. elev.

Stk. 3. Ansøgning om godkendelse af klubarbejde, fritidsarrangementer og lejrskoleophold indsendes, ledsaget af et budget, til ungdomsnævnet samtidig med forslaget til skoleplan — for så vidt angår lejrskoleophold dog eventuelt senere — og godkendes på samme måde som denne, jfr. §§ 10 og 13. Statstilskuddet beregnes og udbetales af skolefonden, for så vidt angår Københavns kommune dog af undervisningsministeriet, jfr. § 19.

Stk. 4. Foranstående regler finder tilsvarende anvendelse på klubber, fritidsarrangementer og lejrskoleophold, der etableres i tilknytning til den i § 30 omhandlede fortsættelsesklasse eller til aftenskolehold på landet, hvor der ikke kan oprettes ungdomsskoler, forudsat at flertallet af holdets elever er mellem 14 og 18 år, og at dets undervisning er af lignende art og omfang som ungdomsskolens.

§ 46.

Stk. 1. Til klubber for unge mennesker, der er fyldt 14 år og gennemgående ikke er over 18 år, ydes tilskud fra kommune og stat under forudsætning af,

- a) at klubben råder over et fast lokale,
- b) at den principielt står åben for alle unge, idet den søger at samle ungdom til kammeratligt og udviklende samvær under hjemlige former,
- c) at den gennem beskæftigelse af forskellig art kalder på de unges almindelige virkelyst og interesser, samt
- d) at den — såfremt den ikke er kommunal — har en bestyrelse på mindst 3 medlemmer over 21 år. Såfremt den stedlige kommunalbestyrelse fremsætter ønske derom, suppleres bestyrelsen med et af kommunalbestyrelsen valgt medlem.

Stk. 2. Ansøgning om godkendelse af klubarbejdet indsendes, ledsaget af et budget, til ungdomsnævnet og kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor klubben er beliggende, og videresendes med nævnets og kommunalbestyrelsens erklæringer til amsungdomsnævnet, der tager stilling til, om klubben kan godkendes.

I København' godkendes ansøgningen af kommunalbestyrelsen, jfr. § 10, stk. 4.

Godkendelsen, der knyttes til en bestemt person som leder, meddeles for 1 år ad gangen; den første godkendelse kan gøres afhængig af en kortere prøveperiode.

Stk. 3. Til en af amsungdomsnævnet godkendt klub yder kommunen tilskud med mindst 35 pct. og staten med 45 pct. af følgende med klubbens drift forbundne udgifter:

Lokale med lys, varme og rengøring,
leder- og lærerløn,
vederlag til instruktører, leje af film og lignende samt
materiale, der bearbejdes i klubben.

Undervisningsministeren kan fastsætte et maksimumsbeløb for statstilskuddet til de enkelte udgiftsposter med den virkning, at kommunen også kan begrænse sit tilskud i forhold hertil.

Stk. 4. I tilfælde af uoverensstemmelse mellem kommunen og amsungdomsnævnet med hensyn til godkendelsen eller med hensyn til størrelsen af de tilskudsberettigede udgifter forelægges sagen for undervisningsministeren til endelig afgørelse.

Stk. 5. Statstilskud beregnes og udbetales af skolefonden, forsåvidt angår Københavns kommune dog af undervisningsministeriet, jfr. § 19.

§ 47.

Stk. 1. Efter nærmere af undervisningsministeren fastsatte regler påhviler det enhver kommune — såfremt ungdomsnævnet anbefaler det — at stille lokale til rådighed eller at yde tilskud til lokaleudgifter til de i kommunen hjemmehørende ungdomsforeninger, der virker for ungdommens almene oplysning og udvikling.

Stk. 2. Statskassen refunderer kommunen 50 pct. af tilskuddet til foreningernes egne eller lejede lokaler. Udgiften til belysning, opvarmning og rengøring af kommunen tilhørende lokaler refunderes ligeledes af statskassen med 50 pct. i det omfang, disse stilles til rådighed for foreningerne i henhold til stk. 1.

§ 48.

Stk. 1. Til kursus, der etableres af landsorganisationer, der under nærværende lov virker i ungdoms- eller aftenskoleundervisningens eller det frie ungdomsarbejdes tjeneste, af amsungdomsnævn, kommunale ungdomsnævn eller lignende til uddannelse af lærere og ledere til ungdomsarbejde, yder staten tilskud af en til undervisningsministerens rådighed stående

bevilling. Af denne bevilling kan der desuden i særlige tilfælde ydes tilskud til landsorganisationer, som gør en særlig indsats til fremme af det folkeoplysende arbejde. Bevillingens størrelse fastsættes på de årlige finanslove.

Stk. 2. Undervisningsministeren fastsætter nærmere regler om tilrettelæggelsen af de i stk. 1 omhandlede kurser og om tilskuddets størrelse samt godkender planen og budgettet for det enkelte kursus.

Stk. 3. Såfremt der ikke i henhold til stk. 1 oprettes tilstrækkelig mange kursus, kan der på undervisningsministerens foranledning oprettes kursus i fornødent omfang.

§ 49.

Stk. 1. Såfremt en lands- eller landsdelsorganisation med henblik på gennemførelse af almindeligt kulturelt arbejde under nærværende lov ansætter en eller flere ungdoms vej ledere, kan undervisningsministeren yde tilskud med halvdelen af den hermed forbundne lønningsudgift, dog højst i forhold til en løn svarende til den i lov om lønninger m. m. til folkeskolens lærere af 12. juli 1946 § 32, stk. 1 e. omhandlede købstadlærerløn på højeste løntrin.

Det er en forudsætning for ydelse af tilskud i forhold til en fuld købstadlærerløn, at den pågældende stiller den væsentligste del af sin arbejdstid til rådighed for det heromhandlede ungdomsarbejde, herunder også vejledning med fritidssysler efter de unges eget valg; i modsat fald vil tilskuddet fra staten højst blive ydet i forhold til en lønning, der i det væsentlige kan antages at svare til den i § 15 omhandlede timeløn.

Stk. 2. En ordning som i stk. 1 omhandlet kan normalt kun — efter forud forelagt arbejdsplan og budget — godkendes for indtil 3 år ad gangen regnet fra en 1. april.

De nærmere regler om godkendelse m. m. fastsættes af undervisningsministeren.

§ 50.

Stk. 1. Indrettes der af en kommune, organisation, forening eller stedlig kreds et eller flere lokaler til samlingssted for ungdommen, kan der under forudsætning af, at lokalerne benyttes til mindst en af de i nærværende lov omhandlede skoleformer eller fritidsforanstaltninger, ydes et statstilskud på indtil 50 pct. af de med lokalernes indretning og montering forbundne udgifter, dog højst 15 000 kr. Tilsvarende regler gælder ved nymontering af ældre lokaler.

Stk. 2. Ansøgning om tilskud indsendes, ledsaget af et overslag over udgifterne, gennem det kommunale ungdomsnævn, kommunalbestyrelsen og amtsungdomsnævnet til undervisningsministeriet.

Kapitel VII.

Bestemmelser om statslån.

§ 51.

Stk. 1. Opføres der af en organisation, forening eller stedlig kreds en bygning til brug for en ungdomskostskole, efterskole eller landbrugsfaglig ungdomsskole eller en bygning til samlingssted for ungdommen (et ungdomshus), kan der som hjælp til opførelsen ydes et lån af statskassen til et beløb af indtil halvdelen af opførelsesværdien, når følgende betingelser er opfyldt:

- a) Skolen skal være godkendt som tilskudsberettiget i henhold til nærværende lov. Ungdomshuset skal afgive lokale til mindst en af de i nærværende lov omhandlede skoleformer eller fritidsforanstaltninger.

- b) Skolen eller ungdomshuset skal være en selvejende institution.
- c) Den pågældende organisation, forening eller kreds skal selv have skaffet et beløb svarende til mindst 16 $\frac{2}{3}$ pct. af opførelsesværdien. Dette beløb kan sikres ved pant i ejendommen efter statslånet; rentefod og af betalingsvilkår skal godkendes af undervisningsministeren.
- d) Planer og tegninger skal være godkendt af undervisningsministeren.

Stk. 2. For statslånet gives der staten oprykkende panteret i bygninger med grund og tilbehør næst efter et lån, der ikke må overstige $\frac{1}{3}$ af ejendommens værdi. Lånet forrentes og afdrages med 4 pct. p. a., hvoraf 1 pct. afdrag, dog at indtil $\frac{1}{3}$ af det tilsagte statslån kan være rente- og afdragsfrit under forudsætning af, at institutionen selv som gave fra anden side har fremskaffet et beløb af mindst samme størrelse som den rente- og afdragsfri del af statslånet.

Under ganske særlige omstændigheder kan der meddeles institutionen midlertidig fritagelse for at svare det årlige afdrag på 1 pct. af et tilsagt lån, ligesom der, hvor det skønnes afgørende for dens økonomi, og hvor forholdene iøvrigt taler derfor, kan meddeles en institution, der har opnået statslån efter de hidtil gældende bestemmelser, en midlertidig nedsættelse af den årlige renteydelse fra 4 til 3 pct.

Lånet er fra statens side uopsigeligt, så længe lånevilkårene nøje overholdes, og bygningen anvendes til det oprindelige formål.

Stk. 3. På lignende vilkår kan der forventes ydet statslån til køb af bygninger til brug som i stk. 1 anført. Statslånet fastsættes i forhold til købesummen, der skal godkendes af undervisningsministeren.

§ 52.

Efter samme regler som i § 51 angivet kan der forventes ydet statslån til en ungdomsskole, en efterskole, en landbrugsfaglig ungdomsskole eller et ungdomshus, når nybygninger, større ombygninger eller forbedringer eller større anskaffelser af inventar og undervisningsmateriel er nødvendige for at bringe bygningen i tidssvarende stand under forudsætning af, at skolen eller ungdomshuset er eller samtidig omdannes til en selvejende institution. Der kan i så fald i statslån ydes indtil 75 pot. af udgiften ved foretagelsen af de pågældende foranstaltninger.

Kapitel VIII.

Fællesbestemmelser.

§ 53. .

Tilsynet med den i nærværende lov omhandlede undervisning, fritidsbeskæftigelse m. v. føres af statskonsulenten for undervisningsministeriet i sager vedrørende ungdomsundervisningen, der enten selv eller gennem medhjælper, beskikkede af undervisningsministeren, er berettiget til at overvære undervisningen og ungdomsforanstaltningerne i det hele og forde sig alle oplysninger vedrørende dette arbejde meddelt.

Det fornødne beløb til medhjælp for statskonsulenten optages på de årlige finanslove.

§ 54.

Stk. 1. Denne lov træder i kraft den 1. april 1953, men finder dog ikke uden særlig godkendelse anvendelse på kursus og fritidsforanstaltninger, der er påbegyndt før denne dato.

Stk. 2. Undervisningsministeren bemyndiges til at fastsætte de nærmere regler til gennemførelse af denne lov.

Stk. 3. Med denne lovs ikrafttræden ophæves:

- a) lov nr. 312 af 4. juli 1942 om ungdomsskoler for den ufaglærte ungdom med senere ændringer,
- b) lov nr. 313 af 4. juli 1942 om tilskud til aftenskoler med senere ændringer,
- c) lov nr. 314 af 4. juli 1942 om efterskoler med senere ændringer, samt
- d) lov nr. 66 af 10. marts 1938 om tilskud fra staten til landbrugsfaglig undervisning med senere ændringer.

Stk. 4. Loven forelægges rigsdagen til revision senest i rigsdagssamlingen 1958—59.

V. Bemærkninger til lovforslaget.

Med hensyn til hovedlinierne i forslaget henvises til de foran fremsatte almindelige bemærkninger, idet der iøvrigt om de enkelte bestemmelser bemærkes følgende:

Til § 1.

Heri angives ungdomsskolens formål, som, foruden fæstnelse og uddybelse af elevernes kundskaber, er at give dem forståelse af det erhvervs- og samfundsliv, de er indtrådt i, hvorved overgangen mellem skolen og erhvervslivet, der falder mange unge svær, kan mildnes. Som noget nyt i forhold til den hidtidige lovgivning er det også fremhævet som ungdomsskolens formål at bidrage til en bedre udnyttelse af de unges fritid.

Om undervisningens indhold hed det i loven af 1942 efter ændringen i 1948, at der skulle gives en erhvervsbetonet undervisning, der omfattede mindst 40 timer pr. år i aften-ungdomsskolen og mindst 30 timer pr. år i dagungdomsskolen, og som var afpasset efter de hovedbeskæftigelser, der stod eleverne åbne i det praktiske erhvervsliv.

Med den nu foreslåede formulering har man forsøgt at fjerne sig noget fra den ensidigt erhvervsbetonede undervisning, sådan at vægten lægges på erhvervs- og samfundsbetonet stof.

Efter denne formulering vil læreren som hidtil kunne tage sit udgangspunkt i den erhvervsbetonede side af faget („arbejdskundskab“), dog således at han i kraft af tilføjelsen „og samfundsbetonet“ ikke skal stile mod de teknisk-faglige, men mod de samfundsmæssige forhold. Og omvendt: Hvis læreren foretrækker det, kan han tage sit udgangspunkt i samfundsmæssige forhold. Det vil i praksis sige, at man i samfundslæren ikke skal samle sig om administrative forhold, styreformer o. lign., men kan bygge undervisningen op om f. eks. erhvervsgeografiske og samfundsøkonomiske forhold eller ganske ligefrem om den by og egn, som ungdomsskolen ligger i.

Under denne undervisning vil også for pigernes vedkommende kunne medtages husgerning, boliglære og familiekundskab, der på udmærket måde kan danne baggrund for en erhvervs- og samfundsbetonet undervisning; men i undervisningen bør den samfundsmæssige side af de pågældende fag drages stærkere frem, end det gennemgående har været tilfældet hidtil.

Til denne undervisning foreslår kommissionen anvendt mindst $\frac{1}{3}$ af det for hver skoleart efter § 2 fastsatte minimumstimetotal, medens man med hensyn til de resterende timer foreslår skolerne stillet ganske frit, kun med den i § 2 b) angivne begrænsning, at der skal gives en egentlig undervisning. Der vil således også i modsætning til den tidligere ordning kunne gives selvstændig undervisning i fagene dansk og regning.

Dines Hansen og Axel Petersen er dog af den anskuelse, at man ikke med et timetal på under 40 blot tilnærmelsesvis kan løse den opgave, der består i at bibringe eleverne nogen forståelse af det erhvervs- og samfundsliv, de er indtrådt i, idet denne opgave er af betydeligt omfang. Det erhvervs- og samfundsbetonede stof må anses for det centrale i denne

ungdomsundervisning og som sådant dels være det inciterende moment, der skal få de unge til at søge skolen, og dels danne forskellen mellem barneskolens og ungdomsskolens undervisning.

Da man mener, at ungdomsskolens undervisning i videst muligt omfang bør indrettes som dagundervisning, har man villet sikre de unge adgang til at deltage i denne undervisning ved at give dem ret til en ugentlig frieftermiddag til dette formål, og for at friheden skal få nogen reel betydning, mener man, at den må gives uden tab af arbejds løn.

Dette er også en konsekvens af den opfattelse, at denne undervisning i høj grad er i arbejdsgivernes interesse, først og fremmest på grund af udvidelsen af de unges horisont og kundskaber, men også fordi de unge vil møde mere oplagt til at tage fat efter den ugentlige skoledag, der på en forfriskende måde vil bryde ugens arbejdsmonotoni, en betragtning man har mødt f. eks. i England, hvor man har en tilsvarende undervisning i day continuation schools.

Den foreslåede bestemmelse om ret til frihed for at kunne deltage i ungdomsskolens dagundervisning er af en mere ubetinget karakter end den tilsvarende bestemmelse i § 19 i lovbekg. af 16. juni 1941 om retsforholdet mellem husbond og medhjælpere, idet det her drejer sig om en ekstra frihed, ikke blot om tidspunktet for den normale frihed, og idet der ikke her skal kunne tages forbehold ved fæstemålets indgåelse. Man har dog ikke ment at kunne afskære enhver dispensationsmulighed, men har foreslået, at ungdomsnævnet skal kunne dispensere — fra pligten til at give fri, ikke til at yde løn under friheden — efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren efter forhandling med arbejds- og socialministeren. Man forudsætter herved, at arbejds- og socialministeren forhandler med de interesserede organisationer af arbejdere og arbejdsgivere og også har sin opmærksomhed henvendt på de særlige forhold i landsbyerne.

Man har ikke ment at burde fastsætte noget bestemt klokkeslet for den ugentlige frieftermiddags begyndelse. Da formålet med friheden er, at de unge skal kunne deltage i ungdomsskolens dagundervisning, må det dog anses for en selvfølge, at der skal gives fri så tidligt på eftermiddagen, at de uden vanskelighed kan nå at møde i skolen ved undervisningens begyndelse.

Til § 2.

Man har fundet det rimeligt at overføre den hidtil alene i aftenskoleloven udtrykte bestemmelse om, at der skal finde en egentlig undervisning sted, til også at gælde for ungdomsskolen, ligesom man finder, at der principielt bør være samme adgang for ungdomsskolen som for aftenskolen til at lade foredrag, oplæsning, radioaflytning og film indgå i den daglige undervisning. For aftenskolens vedkommende har man foreslået, at indtil y_3 af holdets timetal kan anvendes til disse friere undervisningsformer, men under hensyn til ungdomsskolens betydelig større timetal har man ikke villet fastslå, at y_5 af timerne her kan anvendes til foredrag og oplæsning, men har overladt det til den godkendende myndigheds skøn, hvor mange timer der bør kunne anvendes hertil. $\frac{1}{3}$ bør dog i hvert fald være maksimum.

De under c) nævnte minimumstimetal bygger ikke som hidtil på den forudsætning, at skolen er 2-årig, idet man er klar over, at det ikke er muligt at pålægge 1. års eleverne nogen pligt til at komme til det 2. års undervisning, og at den hidtidige bestemmelse om, at skolen skulle være 2-årig, derfor i høj grad har været en fiktion.

Minimumstimetallet for dagungdomsskolen, 120 timer, er fastsat under hensyn til forholdene på landet, hvor det ofte vil være vanskeligt at opnå mere end 16—20 ugers undervisning, men hvor det dog bør tilstræbes, at undervisningen udstrækkes over noget

længere tid. I byerne bør dagungdomsskolen strække sig over betydelig længere tid, helst ca. 36 uger.

Også for den kombinerede dag- og aftenungdomsskole er minimumstimetallet beregnet for landets forhold (16 uger å ca. 6 timer). Det bør dog tilstræbes, at der undervises 4 eftermiddagstimer og 2 X $2\frac{1}{2}$ aftentime om ugen, altså i 16 uger 144 timer. I byerne bør undervisningen udstrækkes over mindst 20 uger.

For den rene aftenskoles vedkommende svarer minimumstimetallet (90 timer) til det ved loven af 1942 fastsatte, blot fastsat for 1 år i stedet for som hidtil for 2.

For den rene eftermiddagsskole foreslår man, at minimumstimetallet sættes helt ned til 64 (tidligere 75), for at der kan skabes mulighed for at få en skole i gang, navnlig på landet, hvor det ofte har vist sig vanskeligt at samle elever til en mere omfattende undervisning. Man forudsætter, at under visningen i en eftermiddagsskole ikke slutter senere end kl. 18.

Nogle medlemmer mener dog ikke, at et timetal på 64 i en eftermiddagsskole er tilstrækkeligt til den samlede undervisningsopgave, men at 90 timer burde være minimum, og de finder ikke, at der er noget rimeligt grundlag for at stille landbrugets ungdom ringere uddannelsesmæssigt end byernes.

Bestemmelsen om ungdomskostskolens varighed svarer til den hidtil gældende, dog er det efter ønske fra skolerne foreslået, at der skal kunne oprettes såvel begynder- som fortsættelseskursus.

Der er ikke — som i 1942-loven — foreslået fastsat noget maksimum for time- tallet i ungdomsskolen, men det er overladt til den godkendende myndighed at fastsætte et sådant maksimum, hvor der måtte være grund til det.

Til § 3.

Som anført foran side 28—29 stiller kommissionen ikke forslag om en obligatorisk ungdomsskole for hele landet. Man finder det derimod hensigtsmæssigt allerede nu at give et begrænset antal kommuner, der faktisk er i stand til det, og som ønsker det, adgang til forsøgsmæssig for 3 år at indføre en udvidet undervisningspligt for de 14—15-årige.

Denne udvidede undervisningspligt kan — foruden ved undervisning i ungdomsskolen — opfyldes ved, at de unge fortsætter skolegangen i folkeskolen til udgangen af det skoleår, i hvilket de er fyldt 15 år, eller ved, at de i det første år efter ophøret af den almindelige undervisningspligt går på efterskole, handelsskole eller teknisk skole eller deltager i anden undervisning, som efter undervisningsministerens bestemmelse kan ligestilles hermed. Ved sådan anden undervisning er først og fremmest tænkt på undervisning på ungdomsskoler, men det kan f. eks. også tænkes, at der foregår undervisning på fagskoler, der hverken er handelsskoler eller tekniske skoler, men som i denne henseende må behandles på samme måde. Endvidere finder man, at den udvidede undervisningspligt bør kunne opfyldes med en aftenskoleundervisning af samme omfang som en ungdomsskole og med undervisning i mindst 2 fag.

I overensstemmelse med danske skoletraditioner har man imidlertid villet give forældrene en vid adgang til selv at påtage sig ansvaret for de unges undervisning, såfremt de måtte ønske det, ikke blot således at der eventuelt kan gives hjemmeundervisning — der dog næppe vil få megen praktisk betydning — men også sådan, at de unges undervisning i en af de nævnte skoleformer, når forældrene skriftligt påtager sig ansvaret derfor, kan udskydes, indtil de er fyldt 17 år. Man har herved navnlig tænkt sig, at en del forældre vil ønske at sende deres børn på efterskole i 16—17-års alderen. Men selv om forældrene ikke

ønsker selv at påtage sig ansvaret for undervisningspligtens senere opfyldelse, kan manglende udvikling eller lignende årsager være anledning til, at den udvidede undervisningspligt ønskes udskudt, og sådanne omstændigheder skal derfor kunne bevirke en udsættelse af undervisningspligten, normalt dog kun med et enkelt år. Det påhviler nævnet at have opmærksomheden henvendt på undervisningspligtens senere opfyldelse.

Da en heldig gennemførelse af en sådan udvidet undervisningspligt har til forudsætning, at et overvejende flertal i kommunen går ind for tanken, anser man det for rettest, at bestemmelsen om indførelse af denne undervisning som en forøgsvis ordning kun — efter indstilling fra ungdomsnævnet — kan træffes af et kvalificeret flertal inden for kommunalbestyrelsen, og man har i denne henseende fundet $\frac{2}{3}$ af det samlede medlemstal passende.

Som yderligere sikkerhed med hensyn til betimeligheden af, at en kommune indfører en sådan forsøgsordning med undervisningspligt, er det fastsat, at kommunalbestyrelsens beslutning skal godkendes af undervisningsministeriet, samt at ordningen kun kan træffes for indtil 3 år ad gangen. For at understrege det forsøgsmæssige i ordningen skal godkendelse kun kunne meddeles for et begrænset antal kommuner — næppe over 10 — inden for hver af de bestående kommunetyper (købstæder, landkommuner med bymæssig bebyggelse og landkommuner uden bymæssig bebyggelse).

Inden en kommune træffer bestemmelse om indførelse af undervisningspligt efter stk. 3, anser man det for hensigtsmæssigt, at forældrene til de unge, der vil blive omfattet af undervisningspligten, indbydes til et møde, hvor der gøres rede for det planlagte forsøg, og hvor forældrene får lejlighed til at give deres mening om forslaget tilkende.

Ansvar for undervisningspligtens opfyldelse påhviler forældrene og arbejdsgiverne; de sidstnævnte dog normalt kun på den måde, at de har pligt til at give de unge fri, således at de kan deltage i undervisningen. I tilfælde af forsømmelser håber man gennem adgangen til at indkalde de unge, forældrene eller arbejdsgiverne til møde i ungdomsnævnet at få de pågældende overbevist om nytten af, at de unge deltager i undervisningen; men er den nødvendige forståelse ikke til stede, kan der blive tale om at idømme forældrene bøder i overensstemmelse med folkeskolelovens regler om skolemulkter, dog at bøderne størrelse fastsættes af undervisningsministeren, og arbejdsgiveren bøder efter reglerne i medhjælperloven. En forsømmelse fra forældrenes eller arbejdsgiverens side må dog i højere grad bedømmes som svigtende medborgerligt ansvar end belægges med bøder, og man regner med, at den almindelige opfattelse heraf rent faktisk vil virke som den vægtigste tilskyndelse til undervisningspligtens opfyldelse.

Da de erfaringer, der indvindes gennem indførelse af udvidet undervisningspligt i de enkelte kommuner, vil være af stor værdi, og da der sandsynligvis vil blive påført en kommune særlige udgifter, navnlig til administration, i forbindelse med et sådant forsøg, medens det på den anden side vanskeligt på forhånd kan nøjagtigt angives, hvorledes disse ekstraudgifter vil manifestere sig, har man foreslået, at der ydes de kommuner, der indfører en sådan forsøgsundervisning, et *forhøjet* tilskud, beregnet i forhold til *samtlig* med ungdomsskolen forbundne udgifter. Tilskuddet foreslås ydet af en specielt til dette formål beregnet rådighedsbevilling, hvis størrelse må fastsættes under hensyn til antallet af de kommuner, man finder bør have adgang til at iværksætte forsøgsundervisning. I første omgang kan den måske anslås til ca. 50 000 kr.

Der er enighed i kommissionen om, at dagundervisning må anses for bedre end aftenundervisning, og man går derfor principielt ind for, at ungdomsskolen i de kommuner, der indfører en udvidet undervisningspligt, indrettes som dagskole. Begrundelsen herfor er, at det må skønnes at blive vanskeligere at få eleverne til at møde til aftenunder-

visning, ligesom det må forudses at kunne volde vanskeligheder at opretholde den for skolen nødvendige disciplin. Hertil kommer, at et af formålene med den udvidede undervisning er at mildne overgangen fra barneskolen til erhvervslivet.

Man finder det dog rimeligt, at der også bør kunne gøres forsøg med den i § 2 c, 2) nævnte kombinerede dag- og aftenungdomsskole, da det er hensigten, at den del af undervisningen i en sådan skole, som henlægges til aftentimerne, skal være af mere underholdende og lystbetonet art.

For at tilskynde til, at forsøgsundervisningen så vidt muligt indrettes som dagundervisning, foreslås det, at det særlige tilskud til denne undervisning forhøjes, i det omfang der bliver tale om dagundervisning.

Ud fra ønsket om, at der skulle kunne tages videst mulige hensyn til stedlige forhold, og at der måtte tilvejebringes et bredere erfaringsgrundlag, ville en del af kommissionens medlemmer have foretrukket, at den i § 3 foreslåede forsøgsordning kunne have omfattet alle de i § 2 nævnte ungdomsskoleformer, men for at opnå størst mulig enighed om selve tanken om en begrænset forsøgsvis adgang til at indføre en udvidet undervisningspligt har man afstået fra at stille ændringsforslag herom.

I det omfang undervisningen efter § 3 indrettes som dagundervisning, skal arbejdsgiverne i henhold til den foran omtalte bestemmelse i § 1, stk. 3, give de unge fri uden tab af arbejds løn, for at de kan deltage i skolegangen. Man har ikke næret betænkelighed ved at lade denne bestemmelse gælde også for den tvungne ungdomsskole, da denne efter forslaget ikke skal omfatte et større timetal end den frivillige ungdomsskole.

Om undervisningens indhold m. v. gælder iøvrigt de almindelige i §§ 1—2 foreslåede regler.

Et mindretal (*Buhl, Evald Christensen, Jens Rasmussen og Rosenstand*) tager afstand fra forslaget om, at nogen myndighed skal kunne udvide undervisningspligten.

Efter mindretallets opfattelse må al undervisning efter børneskolens ophør være frivillig for at have nogen virkelig værdi. Der kan også nævnes både pædagogiske og økonomiske grunde, der taler imod tvungen skolegang for de nævnte aldersklasser.

De forsøg, der er foreslået i § 3, har efter mindretallets opfattelse ikke anden betydning end at være banebrydende for en udvidelse af undervisningspligten, som mindretallet af principielle grunde er modstandere af.

Til § 4.

I aftenskoleloven af 1942 indeholdes ingen angivelse af aftenskolens formål; man har imidlertid i overensstemmelse med den hidtidige praksis ment at kunne angive dette sådan, at aftenskolen skal virke for den almindelige folkeoplysning blandt alle over den undervisningspligtige alder.

Kommissionen har indgående overvejet, om det ikke ville være hensigtsmæssigt at indføre en bestemmelse om, at aftenskolen først måtte modtage elever, der var fyldt 18 år. De unge i alderen fra 14 til 18 år måtte da henvises til undervisning i ungdomsskolen, således at de i alt fald kun kunne modtages i aftenskolen, såfremt de allerede har deltaget i eller endnu deltager i ungdomsskolens undervisning. Når man er kommet ind på denne tanke, skyldes det, at de unge i denne aldersgruppe naturligt hører hjemme i ungdomsskolen, som er indrettet med en for dem afpasset og mere alsidig undervisning end den, man kan indskrænke sig til i aftenskolen, hvor man frit kan melde sig til deltagelse i et enkelt fag i et mindre timetal. Hertil kommer nødvendigheden af at styrke ungdomsskolen i konkurrencen med aftenskolen; det er jo nemlig — med de krav der netop af hensyn til de

unge elever stilles til ungdomsskolen — langt sværere at få en ungdomsskole i gang end en aftenskole; det er således ikke alene vanskeligere at få elever, men også lærere til ungdomsskolen. Betænelighederne ved at henvise de unge under 18 år til ungdomsskolen skulle iøvrigt efter det foreliggende lovforslag blive formindskede, da ungdomsskolen gøres mere rummelig.

Man har imidlertid ikke ment at kunne bryde den mangeårige tradition for, at de unge straks efter undervisningspligtens ophør kan deltage i aftenskolens undervisning, ligesom man anser det for meget betydningsfuldt, at tilbudet til de unge om undervisning er så vidt som muligt. Hvis unge i den omhandlede aldersklasse ønsker en speciel undervisning i et enkelt fag i aftenskolen, mener man derfor, de fortsat bør have adgang hertil, idet man — hvis man ville henvise dem til ungdomsskolen, der omfatter en flerhed af fag og har et større timetal — let ville risikere, at de ikke kom nogen af stederne. Man kunne også tænke sig andre tilfælde, hvor en sådan bestemmelse om at udelukke de 14—18-årige fra aftenskolen ville virke urimelig, f. eks. hvor der ikke er tilstrækkelig mange unge i en kommune til oprettelse af en ungdomsskole, og hvor indgåelse af skoleforbund med henblik herpå ikke anses for hensigtsmæssig.

Disse modstående betragtninger har ført til den af *flertallet* foreslåede bestemmelse om, at unge mellem 14 og 18 år bør tilskyndes til fortrinsvis at søge optagelse i ungdomsskolen eller fortsættelsesklassen. Det fastslås herved som det mest hensigtsmæssige, at de unge i denne aldersklasse henvises til den specielle ungdomsundervisning — medmindre de allerede har gennemgået denne — fremfor til aftenskolens undervisning i enkelte fag, samtidig med at man giver ungdomsskolen en tiltrængt støtte i konkurrencen med aftenskolen. På den anden side har man ikke villet hindre disse unge i at deltage i aftenskolens undervisning, hvis de af en eller anden grund måtte foretrække denne fremfor eller ønske den i forbindelse med ungdomsskolen, hvorved det forudsættes, at man fra skolemyndighedernes side gør et virkeligt forsøg på at få de unge i denne aldersklasse, der melder sig til undervisning i aftenskolen, ind i ungdomsskolen i stedet for.

Et mindretal (*I. Juul Andersen, Skotte Bych, Joh. Dahlerup-Petersen, Alfred Larsen og Thomsen Nielsen*) kan ikke tiltræde denne bestemmelse, der kan være til skade for aftenskolen uden at give sikkerhed for, at den gavner ungdomsskolen. Endvidere finder man det naturligt, at eleverne får adgang til den skoleform, hvortil de melder sig, uden først at henvises til en anden, som de oven i købet er gjort bekendt med på et tidligere tidspunkt (jfr. § 11).

Når man i lovteksten har givet en række eksempler på fag, der kan godkendes i aftenskolen, skyldes det hensynet til de lærere og andre, der vil søge vejledning i loven, før de begynder på en aftenskoleundervisning. Også fag, der er beslægtede med de udtrykkelige nævnte, skal kunne godkendes, og den godkendende myndighed bør kun i tvivlstilfælde indhente undervisningsministerens afgørelse.

Med hensyn til gymnastik, sang og musik gælder der efter aftenskoleloven af 1942 den ordning, at disse fag kan indgå i undervisningen sammen med ethvert af aftenskolens andre fag, men med et timetal, der tilsammen ikke må overstige $\frac{1}{3}$ af holdets samlede timetal, bortset fra timer, der anvendes til foredrag og oplæsning. Denne bestemmelse har man ønsket at lempe noget, og man har derfor foreslået, at gymnastik, sang og musik skal kunne godkendes, blot eleverne deltager i mindst *lige så* mange timer i et andet godkendt fag. Der skal efter forslaget herved ikke ses bort fra de timer i det andet fag, der anvendes til foredrag, oplæsning m. v.

Den givne bemyndigelse for ministeren til at bestemme, at der i visse fag skal være et nærmere angivet forhold mellem praktisk og teoretisk undervisning, tager — foruden på sang og musik (som selvstændige fag) — sigte på fag som f. eks. dramatisk studiekreds med indøvelse af skuespil, tegning og maling i af tenhøj skolen kombineret med kunstforståelse, altså fag, hvor et kulturbetonet stof er kombineret med indøvelsen af visse praktiske færdigheder. Det har her været hensigten, at forholdet mellem praktisk og teoretisk undervisning som hovedregel skal være som 1:1, men man ønsker dog ikke at fastslå denne regel i loven, for at ministeriet ikke ubetinget skal være afskåret fra at godkende en undervisning af lødig karakter (f. eks. sang og musik tilrettelagt efter folkemusikskoleprincipper), selv om den praktisk betonedede del af undervisningen strækker sig over mere end halvdelen af undervisningstimerne.

Til § 5.

De i denne paragraf foreslåede bestemmelser svarer i det store og hele til de nugældende regler, der indeholdes i §§ 1, 3 og 5 i lovbekendtgørelsen af 23. juni 1948.

Når det kræves, at der skal gives en virkelig undervisning, ligger heri bl. a., at der ikke må være tale om blot og bar beskæftigelse med en hobby. I denne forbindelse kan nævnes fag som maling, modellering og dramatik, som man principielt gerne ser godkendt under aftenskolen, men hvor man må være opmærksom på, at det undervisningsmæssige meget let kan glide over i en fritidsbeskæftigelse, som må henhøre under fritidsklubberne. Også inden for faget håndarbejde har den senere tids udvikling medført, at man ønsker at forbeholde sig adgang til at afskære den del af undervisningen, der ikke er tilrettelagt efter en fremadskridende pædagogisk plan, fra godkendelse.

Det hidtil gældende krav om, at undervisningen i visse fag skal være forbundet med skriftlige øvelser, er bortfaldet, fordi erfaringen har vist, at kravet kun lod sig gennemføre i en meget tillempet form, sådan at det ikke har givet den tilsigtede garanti for, at undervisningen krævede selvstændigt arbejde af eleverne. Det vil dog være i høj grad ønskeligt, at øvelser i skriftlig fremstilling m. v. stadig knyttes til aftenskoleundervisning overalt, hvor det er formålstjenligt.

Den i § 4, stk. 4, i lovbekendtgørelsen af 23. juni 1948 indeholdte bestemmelse om, at foredrag og oplæsning, hvortil der ikke er knyttet særligt arbejde for eleverne, kan indgå i undervisningen med en vis del af det samlede antal undervisningstimer, foreslår man udvidet til også at omfatte radioaflytning og filmsforevisning, der — brugt på rette måde — må anses for udmærkede hjælpemidler ved aftenskoleundervisningen. Man foreslår endvidere den del af timerne, der kan anvendes hertil, udvidet fra $\frac{1}{4}$ til $\frac{1}{3}$ af det samlede timetal, heri — i modsætning til tidligere — indbefattet eventuelle timer i gymnastik, sang og musik.

Minimumstimetallet foreslås som hidtil fastsat til 20 timer for et enkelt fag og 40 timer for 2, eventuelt flere, fag. Det må dog være en forudsætning, at timetallet i det hele udvides svarende til antallet af fag eller emner, hvori der undervises, sådan at der normalt ikke vil kunne forventes godkendelse af en 40 timers undervisning, fordelt på 4—5 eller flere forskellige fag eller emner. Man opretholder den hidtidige bestemmelse om, at den godkendende myndighed skal kunne fastsætte et maksimum for det tilskudsberettigede timetal på det enkelte hold. Man har derimod ikke fundet det rimeligt at fastsætte regler om en begrænsning af antallet af timer og kurser, hvori den enkelte elev kan få undervisning i samme fag, hvilket også vanskeligt kan lade sig gøre, da forholdene stiller sig så forskelligt i de forskellige fag. Den godkendende myndighed vil iøvrigt altid kunne skride ind i tilfælde af egentlige misbrug.

Til § 6.

På grundlag af de erfaringer, der er indvundet i de 10 år, siden aftenhøjskolen blev udskilt fra den almindelige aftenskole og oprettet som en særskilt skoleform, har man fundet det naturligt i lovbestemmelsen at give en fyldigere karakteristik, end der hidtil er givet af denne skoleforms indhold.

At man har foreslået aldersgrænsen for deltagelse i aftenhøjskolen nedsat fra 21 til 18 år, skyldes — som det også fremgår af den givne karakteristik — ikke, at man har villet sænke kravene til undervisningens indhold, men kun, at man har fundet det rimeligt, at de 18-årige, som har adgang til folkehøjskolen, også skal kunne deltage i denne højskoleprægede undervisning.

Når minimumstimetallet foreslås fastsat til 24, skyldes det ønsket om at imødekomme et især fra landboside udtrykt ønske om, at loven formuleres sådan, at den undervisningsform, der særlig har vundet indpas i landkommunerne, også må kunne falde ind under lovens ordlyd. Det er her ret almindeligt, at hver undervisningsaften strækker sig over 3 timer, sådan at de 2 første timer anvendes til samlet gennemgang af eet fag eller emne, medens der i den sidste time ofte vises en film eller holdes et foredrag om et andet emne. Denne skoleform ville ikke kunne godkendes efter den for den almindelige aftenskole foreslåede bestemmelse, jfr. § 5 c), medmindre undervisningen strakte sig over mindst 40 timer; men det er vanskeligt på landet at samle deltagere til en så langvarig skole. Man foreslår derfor minimumstimetallet fastsat til 24, hvoraf mindst 16 timer skal anvendes til gennemgang af eet fag eller emne, medens resten kan anvendes mere frit. Ved skoler med et større timetal end 24 er det overladt til den godkendende myndigheds skøn, om der er et passende forhold mellem sammenhængende undervisning i et eller flere emner og friere undervisning i andre emner.

Man anser det for meget ønskeligt for kontinuiteten i aftenhøjskolens undervisning, at timerne ikke spredes på for mange lærere — det må således normalt anses for afgjort uheldigt, hvis antallet af lærere overstiger $\frac{1}{3}$ af antallet af undervisningsaftener.

løvrigt svarer de foreslåede bestemmelser om aftenhøjskolen i alt væsentligt til reglerne i lovekøntdgørelse af 23. juni 1948.

Til § 7.

Efter den gældende ungdomsskolelov er det en betingelse for tilskud, at der har meldt sig mindst 12 elever — eller hvor særlige forhold på den pågældende egn m. v. taler derfor mindst 10 elever — til deltagelse i undervisningen. Tilskuddet bortfalder, når det gennemsnitlige elevtal pr. time er gået ned til henholdsvis 8 eller 6 eller derunder. Undervisningsministeren er dog bemyndiget til at træffe anden bestemmelse.

Efter aftenskoleloven er tilskud betinget af, at vedkommende aftenskolehold har været besøgt af mindst 10 elever pr. time i gennemsnit; der kan dog — når ganske særlige forhold gør det påkrævet — godkendes hold med 8 elever.

Det foreslås nu — også for at simplificere reglerne — at elevtalskravet principielt bliver ens i ungdomsskolen og aftenskolen, således at det normale krav bliver 10 elever i gennemsnit pr. time, med en almindelig dispensationsbeføjelse for amtsungdomsnævnet til at godkende hold med mindst 8 elever i gennemsnit pr. time, hvor forholdene taler for det.

Der må da gives nogle almindelige retningslinier af undervisningsministeren med hensyn til udøvelsen af den amtsungdomsnævne tillagte dispensationsbeføjelse. Man har navnlig tænkt sig, at dispensationsbeføjelsen bør kunne anvendes i ret vidt omfang på ung-

domsskolehold, når meddelelse af dispensation skønnes at virke fremmende for oprettelsen og udviklingen af ungdomsskolen i det hele.

For aftenskolehold vil der være grundlag for dispensation for eksempel, hvis der undervises i fag (undervisning af ordblinde m. v.), hvori udbyttet af undervisningen vil blive væsentligt forringet, når elevtallet bliver for stort, hvis det i det hele drejer sig om en speciel undervisning, som kun kan påregnes at samle et begrænset elevtal, men som det dog skønnes rimeligt, at aftenskolen påtager sig (mundaflæsning), hvis der er tale om et senere års undervisning som led i en flerårig undervisning, hvis skolen er oprettet i tyndt befolkede egne af landet m. v.

Dispensationsbestemmelsen med hensyn til elevtal på 6 elever i gennemsnit tager navnlig sigte på ungdomsskolen i tilfælde, hvor særlige forhold på den pågældende egn taler derfor, eller det drejer sig om hold med elever, der har meldt sig til 2., 3. eller 4. års undervisning. Dispensationsbestemmelsen omfatter dog også aftenskolen, men for dennes vedkommende må der foreligge ganske særlige forhold.

Dispensation fra elevtalskravet skal kunne søges ikke alene efter, men også forud for og under kurset.

Lige så vel som holdene kan blive for små, kan de blive så store, at udbyttet af undervisningen forringes væsentligt. Man har dog ikke ment på forhånd at kunne fastsætte et bestemt tal som maksimum for deltagere på et hold, da dette tal må fastsættes forskelligt for de forskellige fag og i det hele bero på undervisningens art. Man går dog ud fra, at de lokale myndigheder normalt ikke vil modsætte sig en holddeling, som er ønsket af både elever og lærere; hvis en ønsket holddeling imidlertid ikke opnås, og den godkendende myndighed skønner, at undervisningen ikke kan meddeles på forsvarlig måde med det opgivne antal deltagere, kan den fastsætte et størstetal for deltagere på holdet.

Til § 8.

Efter de nugældende regler skal der i købstæder og i landkommuner med bymæssig bebyggelse, hvor der efter undervisningsministerens bestemmelse skal oprettes ungdomsskole, nedsættes et ungdomsskolenævn efter reglerne i lovens § 5, og i landkommuner, hvor der er oprettet ungdomsskoler, skal der nedsættes et ungdomsskolenævn efter lovens § 12, hvilket nævn i henhold til undervisningsministerens bestemmelse er det samme som det efter aftenskolelovens § 2 nedsatte aftenskolenævn.

Nogle af medlemmerne i ungdomsskolenævnet efter lovens § 5 vælges af kommunalbestyrelsen, skolekommissionen, fælleslærerrådet og forskellige andre organisationer, medens nævnet selv supplerer sig med andre medlemmer, der repræsenterer organisationer, som dog ikke har nogen direkte hjemlet indstillingsret.

Ungdomsskolenævnet (aftenskolenævnet) efter § 12 nedsættes af kommunalbestyrelsen, uden at der i loven er fastsat særlige direktiver for dets sammensætning.

Man foreslår nu, at sontringen mellem ungdomsskolenævnene efter lovens § 5 og efter lovens § 12 ophæves, således at nævnet, der betegnes ungdomsnævnet, nedsættes efter samme regler i by og på land, blot med en særlig adgang for kommunalbestyrelsen i mindre landkommuner til at begrænse nævnets medlemstal; herved er bl. a. tænkt på det tilfælde, at der kun findes een lærer i kommunen.

Da der ikke iøvrigt er tillagt skolekommissionen som sådan opgaver vedrørende den heromhandlede undervisning, jfr. den ved lovrevisionen i 1948 (lov nr. 236 af 24. maj 1948 § 1) skete ændring af aftenskolelovens § 1, stk. 1, punkt 2, hvorefter skolekommissionen ikke længere skulle deltage i behandlingen af skoleplanerne, og den særlige kontakt med

skolekommissionen gennem dennes hidtidige repræsentation i ungdomsskolenævnet derfor skønnes upåkrævet, er skolekommissionens 2 repræsentanter i ungdomsnævnet udgået.

Dansk aften- og ungdomsskoleforening er så direkte interesseret i den heromhandlede undervisning, at man har anset det for rimeligt, at foreningen i overensstemmelse med dens derom fremsatte ønske får en direkte repræsentant i ungdomsnævnet, såfremt foreningen har medlemmer i den pågældende kommune.

Man har overvejet, om det ikke herefter ville være tilstrækkeligt og mest ligeligt, om også fælleslærerrådet blev repræsenteret ved kun een repræsentant i stedet for 2 som efter den nuværende ordning. Det må imidlertid erkendes at være vanskeligt at foretage en indskrænkning i den repræsentation, der allerede er indrømmet fælleslærerrådet, og som bl. a. har givet dette mulighed for at være repræsenteret både ved en lærer og ved en lærerinde. Idet man derfor foreslår fælleslærerrådets nuværende repræsentation på 2 medlemmer opretholdt, ønsker man imidlertid stærkere end hidtil at understrege, at mindst den ene af fælleslærerrådets repræsentanter skal være en lærer, der har personligt kendskab til undervisningen i ungdoms- eller aftenskolen.

Man har ligeledes ment at måtte opretholde de i ungdoms- og aftenskoleundervisningens tjeneste virkende husholdningsorganisationers og husholdningsudvalgs adgang til at være repræsenteret ved 2 medlemmer i nævnet, da disse organisationer gennemgående har været meget virksomme for ungdomsundervisningens udbredelse, og da der normalt findes mere end een husholdningssammenslutning i de enkelte kommuner, foreslås de i lighed med de efternævnte organisationer repræsenteret ved indtil 2 medlemmer. Findes der imidlertid kun een husholdningsorganisation i en kommune, er kommunalbestyrelsen berettiget til at nedsætte repræsentationen derfra til 1 medlem.

På samme måde skal det forstås, når det foreslås, at der skal kunne vælges indtil 2 medlemmer efter indstilling af de øvrige i ungdoms- eller aftenskoleundervisningen eller det frie oplysningsarbejde virkende stedlige organisationer og indtil 3 medlemmer efter indstilling af de stedlige ungdomsforeninger: Hvis der ikke findes henholdsvis 2 organisationer og 3 foreninger af den pågældende art, der fremsætter indstilling om repræsentation, kan kommunalbestyrelsen nedsætte medlemstallet.

Den sidstnævnte repræsentation, der således kan omfatte indtil 5 medlemmer, er en udvidelse i forhold til den gældende ordning, hvorefter nævnet *han* supplere sig med 2 ungdomsrepræsentanter. Denne udvidelse skyldes ønsket om, at ungdomsnævnet får en så alsidig sammensætning, at det kan varetage sine mangeartede opgaver på tilfredsstillende måde, også med henblik på de fritidsforanstaltninger, som nu foreslås inddraget under nævnets område. Man anser det derfor for særdeles vigtigt, at ungdommen selv og de folk, der øver en aktiv indsats i ungdoms- og oplysningsarbejdet, får en fyldig repræsentation i nævnet.

Såfremt der findes et kommunalt ungdomsudvalg i kommunen, finder man det rimeligt, at dette udvalg indstiller de 3 ungdomsrepræsentanter, der ellers skulle indstilles af de stedlige ungdomsforeninger; for at sikre, at de pågældende virkelig bliver repræsentanter for ungdommen, er det foreskrevet, at indstillingen kun kan omfatte udvalgets ungdomsrepræsentanter.

Man har opretholdt den efter den gældende lovgivning bestående adgang for fælleslærerrådet og arbejderne til selv at vælge deres repræsentanter. Dansk aften- og ungdomsskoleforening, der fremtidig ønskes repræsenteret, får ligeledes selv adgang til at vælge sin repræsentant. Efter de nugældende regler har arbejdsgiverne adgang til at vælge en repræsentant til nævnet. I rene landkommuner, hvor der normalt ikke findes nogen arbejdsgiver-

organisation, må arbejdsgivernes repræsentant erstattes af en repræsentant for landbo- og husmandsforeningerne. I mange kommuner findes der imidlertid både arbejdsgiver- og landbrugsorganisationer, og man finder det derfor rimeligt, at disse i forening får en repræsentant i nævnet. Som følge heraf kan der kun tillægges dem en indstillingsret.

De øvrige medlemmer er hidtil blevet valgt af de direkte valgte nævnsmedlemmer. Man finder det imidlertid mest praktisk, at disse medlemmer — herunder også den foran omtalte arbejdsgiver- og landborepræsentant — vælges af kommunalbestyrelsen, idet samtlige nævnsmedlemmer derved kan blive valgt samtidig, således at der ikke udfordres flere konstituerende møder, for at ungdomsnævnet kan påbegynde sin virksomhed. Når man ikke har foreslået, at alle de organisationer m. v., der skal repræsenteres i ungdomsnævnet, selv skal vælge deres repræsentanter, skyldes det, at der for de øvrige organisationers vedkommende kan herske tvivl om, hvem der på det pågældende sted har adgang til at blive repræsenteret.

Der kan tænkes tilfælde, hvor forholdene i den pågældende kommune ligger sådan, at et ungdomsnævn sammensat efter de foreslåede retningslinier ikke fuldt ud dækker de særlige interesser, der bør tages hensyn til, men kommunalbestyrelsen har da mulighed for gennem valg af sine 2 medlemmer at bøde på en eventuelt foreliggende underrepræsentation. Det kan i denne forbindelse fremhæves, at arbejdsgiverne normalt også omfatter handelsstanden, men at der kan foreligge tilfælde, hvor der kunne være anledning for kommunalbestyrelsen til at tage særligt hensyn til denne stand ved valget af sine repræsentanter.

I mindre landkommuner kan kommunalbestyrelsen bestemme, at ungdomsnævnet kun skal bestå af 8, eventuelt 9 medlemmer, idet i så fald fælleslærerrådet og de i ungdomsundervisningen m. v. virkende organisationer kun vælger hver 1 repræsentant. Om ungdomsnævnet herefter kommer til at bestå af 8 eller 9 medlemmer, beror på, om der findes medlemmer af Dansk aften- og ungdomsskoleforening i kommunen, idet denne forening kun i bekræftende fald skal have en repræsentant i nævnet.

Det kræves som hidtil, at ungdomsnævnets medlemmer skal være bosiddende i kommunen; man har dog af praktiske grunde fastslået, at Storkøbenhavn i denne henseende må betragtes som een kommune.

Til § 9.

Ungdomsnævnet i København foreslås nedsat efter samme regler som ungdomsnævn i det øvrige land, jfr. herom bemærkningerne til § 8. De for ungdomsskolenævnet i København hidtil bestående særregler angående borgmesterens formandsskab, rådmandens medlemsskab og 3 medlemmer valgt af borgerrepræsentationen bibeholdes dog uændret.

Til § 10.

Det foreslås at give det kommunale ungdomsnævn større ansvar med hensyn til hele ungdomsarbejdet i kommunen, idet man ikke alene finder dette naturligt, men også herved tilsigter at skabe mere interesse hos nævnene for dette arbejde.

Det er således pålagt ungdomsnævnet som en pligt at sørge for, at der bliver givet de unge et reelt tilbud om undervisning. Hvis der ikke ad privat vej er skaffet tilfredsstillende adgang til ungdomsundervisning og fritidsbeskæftigelse, har nævnet derfor pligt til at søge oprettet kommunale ungdomsskoler og aftenskoler, eventuelt ved at indgå skoleforbund med andre kommuner, samt at iværksætte fritidsforanstaltninger i det omfang, der er behov derfor. Selve iværksættelsen skal dog selvfølgelig kun ske, hvis der melder sig tilstrækkelig mange deltagere hertil.

For at ungdomsnævnet kan få det fornødne overblik over, hvilke foranstaltninger der fra kommunens side bør foretages i det kommende skoleår, må det pålægges private — sammenslutninger eller enkeltpersoner — der agter at sætte undervisning af den i nærværende lov omhandlede art i gang, inden en vis frist, f. eks. inden 1. september, at sende en foreløbig indberetning til nævnet om det ungdomsarbejde, der agtes sat i gang i den kommende vinter.

I København har det hidtil været skoledirektionen, der har behandlet og godkendt planerne angående aftenskoleundervisningen, medens ungdomsskoleplanerne er blevet behandlet af ungdomsskolenævnet og stadfæstet af kommunalbestyrelsen. Da man anser det for lidet hensigtsmæssigt, at planerne for disse to skoleområder behandles af forskellige myndigheder, og da ungdomsnævnet netop er sammensat under hensyntagen til det heromhandlede kulturelle arbejde, foreslår man, at samtlige planer behandles af dette nævn og stadfæstes af kommunalbestyrelsen.

Når det i stk. 2 foreslås, at det i § 15, stk. 2, omhandlede lokale tilskud skal udredes af kommunen, såfremt et flertal inden for ungdomsnævnet anbefaler det, er det en gentagelse af den bestående ordning for aftenskolernes vedkommende. Efter den gældende ungdomsskolelov er der derimod altid pligt for kommunen til at udrede det lokale tilskud til private ungdomsskoler. Da det må anses for både rimeligt og mest praktisk at have ensartede regler på dette område, har man i lovforslaget optaget aftenskolelovens regler som gældende for begge skoleformer, ligesom man samtidig har udvidet bestemmelsen til også at omfatte de i § 45 omhandlede fritidsarrangementer i tilknytning til ungdomsskolen. Derimod har man ment at måtte bortse fra ungdomskostskolerne i denne forbindelse, da en dispositionsret for ungdomsnævnet på dette område ville medføre for vidtgående økonomiske konsekvenser.

Bestemmelsen i stk. 5 om, at kommunen er pligtig at udrede bidrag til dækning af rejseudgifter til tilrejsende lærere, når et flertal inden for ungdomsnævnet anbefaler det, står i forbindelse med bestemmelsen i § 18, hvorefter det fremtidig gøres til en betingelse for udredelsen af statstilskud til dækning af sådanne rejseudgifter, at der også ydes tilskud hertil fra vedkommende kommune eller stedlige kreds. Som anført under bemærkningerne til § 18 er det hensigten med denne bestemmelse at indskrænke benyttelsen af tilrejsende lærere, hvor dette ikke er nødvendigt. Da der imidlertid foreligger mange tilfælde, hvor en ønskelig undervisning ikke kan gennemføres uden benyttelse af tilrejsende lærere, finder man det rimeligt at tillægge ungdomsnævnet beføjelse til at bestemme, at kommunen skal yde tilskud hertil.

I paragraffens stk. 8 henleder man opmærksomheden på, at der — udover den fornødne kontormæssige medhjælp — kan blive tale om at stille en eller flere honorarlønnede medhjælpere, herunder ungdomsvejledere, til rådighed for nævnet, for at dette på tilfredsstillende måde kan varetage de mangeartede opgaver, der påhviler det. Man finder det rimeligt, at staten refunderer halvdelen af udgiften til sådanne medhjælpere. En sådan ordning svarer også nøje til den svenske lovgivning på dette område, hvor ansættelsen af ungdomsvejledere synes at være blevet en succes.

Den foreslåede maksimumsløn er sat i forhold til købstadlærerløn, da ordningen formentlig i særlig grad vil blive anvendt af købstæderne eller de større landkommuner med købstadordnet skolevæsen.

Der er ikke stillet forslag om tilskud til befordring, telefon m. v., da man finder, at disse udgifter naturligt bør bæres af kommunen.

Til § 11.

I kommunerne følges forskellig fremgangsmåde med hensyn til den måde, hvorpå man giver de unge meddelelse om vinterens ungdomsskolekursus m. v. Nogle steder sender man således meddelelse herom til samtlige husstande i kommunen, andre steder sendes meddelelsen til alle unge mennesker mellem 14 og 18 år, og andre steder sendes den i et personligt brev til de unge mellem 14 og 18 år, der ikke går i eksamensskole, handelsskole eller teknisk skole. Man har derfor ikke anset det for hensigtsmæssigt uden videre at pålægge kommunalbestyrelsen at fremskaffe fortegnelser over de 14—18 årige i kommunen, men har ment at burde overlade til det kommunale ungdomsnævn at afgøre, hvorvidt og i hvilket omfang sådanne oplysninger ønskes.

Til § 12.

Da amtsungdomsnævnene også skal godkende planerne for købstæderne, jfr bemærkningerne til § 13, foreslås amtsungdomsnævnet sammensat således, at også byerne repræsenteres i nævnet, dels gennem en direkte repræsentant, dels gennem 2 repræsentanter for arbejdsgiverne og arbejderne, den ene af husholdningsorganisationernes 2 repræsentanter og de kommunale ungdomsudvalgs 3 repræsentanter, jfr. herom nedenfor.

Da dansk aften- og ungdomsskoleforening er så direkte interesseret i den heromhandlede undervisning, har man anset det for rimeligt, at foreningen i overensstemmelse med dens derom fremsatte ønske får en repræsentant i amtsungdomsnævnet på samme måde som i det kommunale ungdomsnævn. Man har dog ikke ment af den grund at kunne nedsætte lærerkredsens nuværende repræsentation på 2 medlemmer, men man har — ligesom ved de kommunale nævn — stærkere end hidtil fremhævet, at mindst den ene af lærerkredsens repræsentanter skal være en lærer, der har personligt kendskab til undervisningen i ungdoms- eller aftenskolen.

Man finder det iøvrigt hensigtsmæssigt, at de i stk. 1 under punkterne d. og e. omhandlede medlemmer af amtsungdomsnævnet vælges på en sådan måde, at de repræsenterer både by og land.

Man har endvidere anset det for rimeligt, at de kommunale ungdomsudvalg i amtet bliver repræsenteret i amtsungdomsnævnet; under hensyn til de kommunale ungdomsudvalgs betydning for en del af det i nærværende lov omhandlede ungdomsarbejde finder man, at deres repræsentation i amtsungdomsnævnet passende kan fastsættes til 3 medlemmer. Da disse ungdomsudvalg imidlertid normalt kun findes i byerne, og da det må anses for påkrævet, at de forskellige ungdomsorganisationer og skoler på landet, der beskæftiger sig med ungdomsundervisning eller frivilligt ungdomsarbejde, også bliver repræsenteret i amtsungdomsnævnet, foreslås det, at disse organisationer og skoler ligeledes får 3 repræsentanter i amtsnævnet. Især for at begrænse antallet af de organisationer, der skal have indstillingsret, til organisationer af en vis størrelse eller betydning, foreslås indstillingsretten dog betinget af, at vedkommende organisation eller skole enten er tilsluttet en landsorganisation eller godkendes af amtsrådet som indstillingsberettiget. Med „skoler“ har man i denne forbindelse navnlig tænkt på efterskoler og højskoler, da landbrugs- og husholdningsskolerne i almindelighed må kunne anses for repræsenteret gennem de repræsentanter for landbo- og husholdningsorganisationer, der i forvejen har sæde i nævnet. Man anser det iøvrigt for værdifuldt i denne forbindelse at bringe de pågældende organisationer og skoler i et rent praktisk samarbejde ved afholdelse af et fællesmøde til opfyldelse af den dem tillagte indstillingsret, og det er derfor foreslået, at der skal foreligge en fælles indstilling fra dem.

Ligesom de kommunale ungdomsnævn foreslås nedsat dels ved direkte valg af visse organisationer og dels ved udpegelse af kommunalbestyrelsen efter indstilling fra andre organisationer, menes det, at amtsungdomsnævnet bør nedsættes ved direkte valg af de organisationer, for hvis vedkommende ingen tvivl kan foreligge med hensyn til, hvem valgretten tilkommer, og ved udpegelse af amtsrådet efter indstilling fra de øvrige organisationer.

Til § 13.

Efter de gældende regler godkendes aftenskoleplanerne på landet af skoledirektionen, aftenskoleplanerne i byerne af undervisningsministeriet og aftenhøj skoleplanerne for hele landet af undervisningsministeriet; ungdomsskoleplanerne og planerne angående landbrugsfaglig undervisning godkendes for hele landets vedkommende af undervisningsministeriet.

Man foreslår nu, at godkendelsesmyndigheden med hensyn til alle disse forskellige skoleplaner, bortset fra planerne for ungdomskostskoler og aftenhøjskoler, henlægges til samme myndighed, og da man i overensstemmelse med det almindelige ønske om decentralisering ikke mener, at denne myndighed bør være undervisningsministeriet, anser man amtsungdomsnævnet for det mest hensigtsmæssige organ i denne forbindelse.

For aftenhøjskolernes vedkommende har man ment at burde bibeholde den nuværende ordning, hvorefter disse planer indsendes til godkendelse af undervisningsministeriet eller efter dets bemyndigelse af statskonsulenten vedrørende ungdomsundervisningen, idet man har anset det for rettest, at denne skoleform, der først indførtes ved aften-skoleloven af 1942, men som allerede har udviklet sig til et særdeles betydningsfuldt led i hele det folkelige oplysningsarbejde, indtil videre er undergivet en ensartet for hele landet fælles godkendelsesmyndighed, således at man, indtil denne skole måtte have fundet en fastere ramme om sit indhold, dels kan sikre sig en nærmere føling med dens udvikling, dels kan følge en ensartet holdning overfor den stedfindende udvikling. Tilsvarende betragtninger gør sig i et vist omfang gældende for ungdomskostskolernes vedkommende, og da disse skoler, der iøvrigt i alt væsentligt må sidestilles med efterskolerne, tilmed ofte modtager elever — og kommunal støtte — fra flere forskellige amter, har man også ment, at det bør være undervisningsministeriet, der godkender dem.

Hvis en engang godkendt skoleplan er uforandret de følgende år, skal den iøvrigt kunne søges godkendt alene ved en henvisning til den tidligere godkendte plan.

Det påhviler amtsungdomsnævnet ikke alene at tage stilling til spørgsmålet om godkendelse af de forskellige ungdoms- og aftenskoleplaner og at føre tilsyn med ungdoms- og aftenskoleundervisningen inden for amtsråds kredsen, men også positivt at drage omsorg for, at der findes den fornødne adgang for ungdommen til deltagelse i undervisning og fritidsbeskæftigelse, samt i det hele at støtte såvel ungdommen i dens bestræbelser for dygtiggørelse som det frie folkeoplysningsarbejde i amtet i alle dets former.

Denne bestemmelse om amtsungdomsnævnets pligt til at virke igangsættende med hensyn til ungdomsarbejdet er ikke ny, jfr. således § 2, stk. 1, a, i ministeriets cirkulære af 18. september 1942 vedrørende nedsættelsen af amtsungdomsskolenævn m. v., men man er af den opfattelse, at der ikke hidtil har været tillagt amtsnævnene sådanne beføjelser, at de herigennem har kunnet føle sig tilstrækkeligt tilskyndede til at varetage denne opgave med den varme og interesse, som er ønskelig; dette mener man nu, der skulle være rådet bod på gennem henlæggelse af godkendelsesmyndigheden til amtsungdomsnævnet.

Til bestridelse af det amtsungdomsnævnet herefter pålagte arbejde vil det sikkert

blive nødvendigt, at nævnet, der iøvrigt selv bestemmer sin forretningsorden, antager en eller flere honorarlønnede medhjælpere, eventuelt en fuldt beskæftiget konsulent. Såfremt der ikke antages en fuldt beskæftiget konsulent, der iøvrigt vil kunne normeres som tjenestemand med lønning og pension efter de for konsulenter for særundervisningen gældende regler, går man ud fra, at amsungdomsnævnet antager honorarlønnet medhjælp i det omfang, der er behov derfor. Man kan i så henseende tænke sig, at det f. eks. vil være nødvendigt at antage medhjælp i et omfang, der svarer til to fulde arbejdsdage om ugen, eventuelt således at vedkommende medhjælp (konsulenten) stiller sin fulde arbejdskraft til rådighed i visse sammenhængende perioder og iøvrigt er til rådighed for arbejdet i den øvrige del af året. Da vedkommende medhjælper herefter i et vist omfang må stille vikar i sin hovedvirksomhed, må der ved fastsættelsen af honoraret, hvis størrelse skal godkendes af skolerådet og undervisningsministeren, tages hensyn hertil.

Udgifterne til lønning og rejser til de pågældende medhjælpere optages med undervisningsministeriets godkendelse på skolefondens budget og refunderes herefter af statskassen med halvdelen af beløbet.

Hvis amsungdomsnævnet nedsætter et fåtalligt forretningsudvalg til varetagelse af de løbende forretninger, må det anbefales, at dette forretningsudvalg tiltrædes af de særligt sagkyndige inden for nævnet ved behandlingen af de forskellige arter af sager, f. eks. af de to særligt landbrugskyndige medlemmer af nævnet ved behandlingen af alle sager angående landbrugsfaglig undervisning, jfr. bemærkningerne til § 41.

Til § 14.

Der henvises til bemærkningerne foran til § 13.

Til § 15.

Med hensyn til denne bestemmelse henvises i det hele til de almindelige bemærkninger foran side 37. Man foreslår som anført, at der ligesom efter den gældende ordning fastsættes samme minimumsbetaling for undervisning i ungdomsskolen og aftenskolen, og at denne minimumsløn bliver fastsat som en for alle lærere gældende på en vis gennemsnitsberegning hvilende timebetaling.

Et flertal har i overensstemmelse hermed foreslået minimumsbetalingen for 1 undervisningstime i ungdomsskolen og aftenskolen fastsat til $\frac{1}{1200}$ af middeltallet mellem begyndelseslønnen — uden stedtillæg — for en ugift lærer på landet under 30 år og slutlønnen — med højeste stedtillæg — for en gift overlærer, dog således at den af undervisningsministeren afrundes til det nærmeste med 5 delelige tal. Brøken — $\frac{1}{1200}$ — er fremkommet ved, at man har lagt det nugældende omregningsforhold til grund, hvorefter 5 ungdomsskoletimer svarer til 6 folkeskoletimer, idet det årlige timetal da bliver 1 200 (30 timer ugentlig i 40 uger). I § 21 foreslås det ganske vist, at 3 ungdomsskoletimer for fremtiden skal gøre det ud for 4 folkeskoletimer, såfremt folkeskolelærere varetager timer i ungdoms- og aftenskolen indenfor deres pligtige timetal. Når man imidlertid alligevel mener at burde fastsætte den i nærværende bestemmelse omhandlede timebetaling på grundlag af det nugældende omregningsforhold 5:6, skyldes det, at det her drejer sig om en minimumsbetaling, der kan forhøjes med 50 pct., medens der i § 21 er tale om et fast for alle fastansatte folkeskolelærere gældende omregningsforhold, jfr. bemærkningerne til § 21 side 102.

Med de pr. 1. april 1952 gældende reguleringstillægssatser bliver minimumsbetalingen pr. time herefter 9,05 kr., idet beregningen foretages på følgende måde:

Lærer få landet	kr.	Overlærer.	kr.
Begyndelsesløn	2 700,00	Slutløn	5 700,00
pensionsgivende tillæg	960,00	pensionsgivende tillæg	1 320,00
reguleringstillæg pr. 1. april 1952		reguleringstillæg pr. 1. april 1952	
(ugift)	2 720,04	(gift)	4 896,00
stedtillæg	0,00	stedtillæg (sats a)	648,00
	6 380,04		12 564,00
midlertidigt løntillæg (ugift		midlertidigt løntillæg (gift)	1 684,80
under 30 år)	768,00		
særligt tillæg	0,00	særligt tillæg	294,00
	7 148,04		14 542,80

$$\frac{1}{2} \times 7\,148,04 + 14\,542,80 = 10\,845,42 \text{ kr.}$$

$$\frac{1}{1200} \times 10\,845,42 = 9,03785 \text{ kr., afrundet til 9,05 kr.}$$

I aftenhøjskolen foreslås minimumssatsen fastsat til minimumssatsen i ungdoms- og aftenskolen forhøjet med 50 pct., idet man finder, at undervisningstimerne i aftenhøjskolen er af en sådan kvalitet, at betalingen for 2 timer i denne skoleform bør svare til betalingen for 3 timer i den almindelige aftenskole.

Det foreslåede grundlag for minimumsbetalingen i ungdoms- og aftenskolen og forholdet mellem denne betaling og betalingen i aftenhøjskolen vil blive bibeholdt, når minimumslønnen forhøjes eller nedsættes med henholdsvis 9,3 og 13,95 øre pr. time for hver portion, det for statens tjenestemænd gældende reguleringstillæg stiger eller falder. Da der for tiden foruden reguleringstillæg ydes både midlertidigt løntillæg og særligt tillæg til tjenestemandslønningerne, er det udtrykkeligt anført, at andre dyrtidstillæg end reguleringstillæg omregnes til reguleringstillægsporportioner af normal størrelse.

For at tilskynde kommunerne til at yde højere timebetaling end den foreslåede minimumssats, hvis der måtte findes anledning dertil under hensyn til størrelsen af den timebetaling, der ydes for anden tilsvarende undervisning i kommunen, foreslås det, at stat og skolefond yder tilskud til den således forhøjede timebetaling, dog kun indtil et bestemt maksimumsbeløb, der passende findes at kunne sættes til en timebetaling, der overstiger minimumsbetalingen med 50 pct.

Ved dette forslag tilsigter man også at opnå en forenkling af reglerne, idet man herved overlader til de enkelte skoler (kommuner) selv at graduere lønnen under hensyn til de særlige forhold, man mener bør komme i betragtning, som f. eks. alderstillæg efter lempeligere regler end statens, ligestilling med lærerlønnen i stedlige tekniske skoler eller handels-skoler, særlige lønninger for ældre lærere, der påbegynder denne undervisning, godtgørelse af kørselsudgifter i tilfælde, hvor der ikke er hjemmel til at yde rejsegodtgørelse (f. eks. i kommuner af stor udstrækning) og lignende forhold, herunder også den i form af timeomregning sædvanligt ydede højere betaling for undervisning i husgerning og undertiden for undervisning i sløjd, når det daglige eftersyn og vedligeholdelse af værktøjet til sløjdundervisningen påhviler sløjdlæreren. Såfremt bestemmelsen om løn til lærerinden i praktisk

husgerning for at være til stede på undervisningsstedet 1 time udover selve undervisningstiden, jfr. foran side 38, ikke i det enkelte tilfælde måtte give tilstrækkeligt vederlag for lærerindens indsats, kan betalingen eventuelt yderligere reguleres inden for maksimumssatsen.

Hvis skolen (kommunen) blot i det hele holder sig indenfor det fastsatte minimum og maksimum, skal der ikke fra statens side udøves nogen kontrol med, hvordan den enkelte skole (kommune) nærmere fastsætter sine lønninger, men ministeriet kan selvfølgelig i et cirkulære tilkendegive, at det vel er overladt til den enkelte skole (kommune) at graduere lønnen under hensyn til de ved skolen foreliggende særlige forhold, som man mener, der bør tages hensyn til ved lønfastsættelsen, men at man dog regner med, at der i almindelighed bliver foretaget en graduering af lønnen efter synspunkter som de foran anførte.

Man har dog ment på et enkelt punkt at måtte fravige dette forenklingsprincip, nemlig forså vidt angår *alderstillæg* til lærere, der har deres hovederhverv ved disse skoler. Hensigten med denne bestemmelse er blot at opretholde den nuværende adgang til indenfor meget snævre rammer at oppebære alderstillæg i tilfælde, hvor vedkommende skole (kommune) ellers ville have nøjedes med minimumslønnen. Dette vil næppe medføre noget større administrativt besvær, da det må forventes, at der kun vil være forholdsvis få lærere, der har ungdoms- og aftenskolevirksomhed som hovedbeskæftigelse uden at opnå fast ansættelse, medens det til gengæld vil være en retfærdighedshandling at sikre disse lærere alderstillæg. Alderstillægget er efter de hidtil gældende regler afholdt af staten og skolefonden alene, men man har anset det for ubetænkeligt at lade kommunen eller den stedlige kreds bidrage til denne lønudgift efter de sædvanlige regler.

Maksimumssatsen i aftenhøjskolen er efter tilsvarende principper fastsat 50 pct. højere end minimumsbetalingen i aften høj skolen, hvilket svarer til maksimumssatsen i den almindelige aftenskole, forhøjet med 50 pct.

Ved den foreslåede forhøjede betaling for undervisning i aftenhøjskolen er det forudsat, at administrationen ved godkendelsen af undervisningsplanerne holder aftenhøjskolen i tilstrækkelig højt plan.

I henhold til den nugældende ungdomsskolelov (§21, stk. 3) skal kommunen altid yde tilskud til lærerlønnen ikke alene i den kommunale, men også i den private ungdomsskole. Der er imidlertid ikke optaget en hertil sigtende bestemmelse i det foreliggende lovforslag, da man har anset det for rimeligt, at vilkårene for private ungdomsskoler også i denne henseende bliver de samme som for aftenskoler. Den nuværende bestemmelse om lærerlønstilskuddet til private ungdomsskoler har iøvrigt ikke haft synderlig betydning, da der kun har været oprettet ganske enkelte private ungdomsskoler.

Da kommunen imidlertid, såfremt der ikke ad privat vej er skaffet fuldt tilfredsstillende adgang til ungdomsundervisning, er pligtig at oprette ungdomsskole, medmindre der ikke har meldt sig tilstrækkelig mange elever, har man anset det for rimeligt at gøre det til en pligt for den kommune, i hvilken der ikke er oprettet nogen ungdomsskole, at udrede en forholdsmæssig del af det kommunale tilskud, hvis unge fra den pågældende kommune deltager i ungdomsskoleundervisningen i en anden kommune.

En tilsvarende regel kan det være af betydning også at have for aftenskoler, når der er tale om undervisning i fag, i hvilke hjemstedskommunen af en eller anden grund ikke underviser, f. eks. husgerning på grund af lokalemangel. Det må dog i overensstemmelse med det almindelige princip i § 10, stk. 2, være en betingelse for, at hjemstedskommunen er pligtig at udrede en forholdsmæssig andel af det kommunale tilskud, at elevernes del-

tagelse i aftenskoleundervisning i en anden kommune sker med anbefaling af et flertal indenfor ungdomsnævnet.

Den nuværende bestemmelse om nedsættelse af timebetalingen, når der i visse nærmere angivne fag ikke er knyttet skriftlige øvelser til undervisningen, har man udeladt, da man i det hele ikke mener at burde opretholde kravet om skriftlige øvelser, jfr. bemærkningerne til § 5.

Bestemmelserne i den nuværende aftenskolelovs § 11 om tilskud på indtil 100 kr. til den enkelte kommune til indkaldelse af fremmede foredragsholdere og i aftenskolelovens § 10, stk. 2, om forhøjet tilskud i særlige tilfælde til øvelser eller foredrag ved aftenhøjskoler foreslås afløst af bestemmelsen i stk. 3 angående en udvidet adgang til foredragstilskud til de enkelte skoler.

Det må anses for tilstrækkeligt, når maksimumsbeløbet til indkaldelse af fremmede foredragsholdere fastsættes til 100 kr. pr. almindelig aftenskole — i større kommuner dog 500 kr. — da aftenskolen ikke skal konkurrere med foreninger, som har foredragsvirksomhed til formål. Til gengæld må det være forsvarligt at udvide reglen til at gælde pr. aftenskole i stedet for som hidtil pr. kommune, da der må ligge en tilstrækkelig garanti mod misbrug deri, at det som betingelse for statstilskud kræves, at kommunen skal være med i ydelsen. Man er klar over, at et tilskud af den foreslåede størrelse ikke vil være af nogen økonomisk betydning for store kommuner, men formålet med dette tilskud er hovedsagelig at fremme kulturelle arrangementer i forbindelse med aftenskolen i mindre og mellemstore kommuner, hvor behovet herfor er stort og udgifterne ofte ret tyngende på kommunens budget.

Ved denne bestemmelse og ved bestemmelsen om foredragstilskud på indtil 200 kr. til en aftenhøjskole, hvilken sidste bestemmelse i sine økonomiske konsekvenser i det væsentlige må regnes at svare til bestemmelsen i den nuværende aftenskolelovs § 10, stk. 2, opnår man, at ansvaret for det forhøjede tilskud til foredragsholdere bliver mere direkte placeret hos de lokale myndigheder, end tilfældet har været efter bestemmelsen i § 10, stk. 2, der har givet en vis mulighed for opnåelse af forhøjet tilskud til den tilladte brøkdel af timetallet uden helt tilstrækkelig motivering i de pågældende timers særlige lødighed. Bestemmelsen har dog netop på grund af kravet om undervisningens særlige karakter og nødvendigheden af fremskaffelsen af dog nogen dokumentation herfor medført et administrativt besvær, som næppe står i rimeligt forhold til det, der kan opnås ved dette arbejde; man anser det derfor også af denne grund for ønskeligt at lade § 10, stk. 2, afløse af den her foreslåede foredragstilskudsordning, hvorved den hidtidige besværlige statsadministration i høj grad forenkles.

Et mindretal (*Skotte Bych, Hessilt, Alfred Larsen, Alvilda Larsen, Thomsen Nielsen og Axel Petersen*) foreslår *minimumssatsen* i ungdomsskolen og den almindelige aftenskole fastsat til 1/1080 af middeltallet mellem begyndelseslønnen — uden stedtillæg — for en ugift lærer på landet under 30 år og slutlønnen — med højeste stedtillæg — for en gift overlærer, dog således at den af undervisningsministeren afrundes til det nærmeste med 5 delelige tal. Brøken — $\frac{1}{1080}$ — er fremkommet ved, at man har lagt det i lovforslaget anvendte omregningsforhold til grund, hvorefter 3 ungdomsskoletimer svarer til 4 folkeskole-timer, idet det årlige timetal da bliver 1 080 (27 timer ugentlig i 40 uger).

Det foreslåede grundlag for minimumsbetalingen i ungdoms- og aftenskolen og forholdet mellem denne betaling og betalingen i aftenhøjskolen vil blive bibeholdt, når minimumslønnen forhøjes eller nedsættes med henholdsvis 10 og 15 øre pr. time for hver portion, det for statens tjenestemænd gældende reguleringsstillæg stiger eller falder.

Mahsimumslønnen foreslås til gengæld kun fastsat til minimumslønnen forhøjet med $33\frac{1}{3}$ pct.

Til § 16.

Ved denne bestemmelse opretholdes det hidtidige fordelingsforhold mellem statens og skolefondens udgifter, ligesom det stemmer med de nugældende regler, at Københavns kommune udreder skolefondens andel for de københavnske skolars vedkommende. Man har dog ikke fundet det rimeligt at lade skolefonden (Københavns kommune) deltage med mere end $\frac{1}{3}$ af det sædvanlige lærerlønstilskud i de tilfælde, hvor der ydes kommuner, der forsøgsvis indfører undervisningspligt, et forhøjet tilskud i henhold til § 3 stk. 7.

Til § 17.

Efter de nugældende regler kan der ydes tilskud med halvdelen af udgiften til lederhonorar i *ungdomsskolen*, dog højst i forhold til et honorar på 200 kr. for det første hold og 150 kr. for hvert af de følgende. Disse maksimumssatser har ikke fundet udtryk i selve loven, men er fastsat i et ministerielt cirkulære. Ved satsernes fastsættelse har man ikke foretaget dyberegående økonomiske beregninger, men man har først og fremmest lagt vægt på, at de skulle være af en sådan størrelse, at de kunne tjene som en tilskyndelse til at virke for igangsættelsen af ungdomsskoler i tilstrækkeligt antal.

Da erfaringerne hidtil har vist, at det har været særdeles vanskeligt at få tilstrækkeligt mange ungdomsskoler i gang, og man således stadig må påkalde en indsats fra ledernes side til igangsættelsen, anser kommissionen det for betænkeligt at reducere de nuværende maksimumssatser, selv om disse vel egentlig kun har kunnet betragtes som et midlertidigt gode for de første år, i hvilke ungdomsskolen skulle finde sin særlige form.

Da det må anses for uheldigt, at lederhonorarets maksimum i loven fastsættes til et bestemt beløb, foreslår man det samtidig opdelt i et grundbeløb og et procenttillæg, svarende til det til enhver tid gældende honorartillæg.

I overensstemmelse hermed foreslår man de maksimumsbeløb, i forhold til hvilke statstilskud herefter skal kunne ydes til lederhonorar i ungdomsskolen, fastsat til et grundbeløb på 115 kr. for det første hold og 85 kr. for de efterfølgende hold, således at disse maksimumsbeløb med de nugældende procenttillæg bliver henholdsvis 200 kr. og 150 kr.

Man finder ikke tilstrækkelig anledning til — som foreslået for aftenskolens vedkommende — at ændre maksimumsbeløbets størrelse under hensyn til timetallets omfang. Timetallet skal jo på alle ungdomsskolehold være af et vist større omfang, og arbejdet forandres derfor næppe væsentligt som følge af ændringer i timetallet.

Der findes ikke almindelige regler om tilskud til lederhonorar i *aftenskolen*; ved ændringen af aftenskoleloven i 1948 forsøgte undervisningsministeriet forgæves at få indført almindelige regler på dette område, men opnåede efter forhandling med finansministeriet under hensyn til bekostningen ved forslaget i stedet en rådighedsbevilling på 50 000 kr., hvortil kom 25 000 kr. fra skolefondene.

Denne ordning med en fast bevilling har virket meget utilfredsstillende, idet kommunerne eller andre, der arrangerer undervisningen, ikke har kunnet regne med tilskud af en bestemt størrelse, og det har derhos medført forholdsvis alt for stort arbejde for ministeriet at fordele bevillingen til de mange ansøgere, ligesom det på grund af bevillingens begrænsning til et forud fastsat beløb har været umuligt at finde et tilfredsstillende rationelt grundlag for beløbets fordeling mellem skolerne. Det foreslås derfor, at der — ligesom i ungdomsskolen — ydes tilskud til lederhonorar i aftenskolen med forud fastsatte satser.

Et flertal finder, at der bør gøres forskel på lederhonoraret i ungdomsskolen og i aftenskolen under hensyn til det gennemgående større timetal og dettes spredning på flere fag for de enkelte hold i ungdomsskolen. Hertil kommer bl. a. også, at selve lederarbejdet i ungdomsskolen gennemgående er mere byrdefuldt, fordi eleverne er så unge, og fordi det erfaringsmæssigt ofte er vanskeligere at fremskaffe lærere til ungdomsskolen end til aftenskolen, ligesom lederen normalt må udvise et større initiativ end en aftenskoleleder for at få denne i høj grad ønskværdige skoleform i gang. Flertallet mener derfor, at lederhonoraret ikke med rimelighed kan fastsættes til samme beløb i de 2 skoleformer, selv om man omregner aftenskoleholdene til hold med samme timetal som normale ungdomsskolehold.

I overensstemmelse hermed foreslår flertallet, at statstilskud højst kan ydes til et lederhonorar på 25 kr. pr. aftenskolehold, således at honoraret forhøjet med det almindelige honorartillæg på for tiden 75 pct. kommer til at andrage højst 45 kr. pr. hold.

Da man imidlertid — ligesom i ungdomsskolen — kan regne med, at arbejdets omfang ikke fortsat stiger ligefrem proportionalt med holdenes antal, men at lederarbejdet, når skolen f. eks. har nået et omfang på 10 hold, bliver mere skematisk og derfor mindre byrdefuldt, finder flertallet det rettest, at lederhonoraret for de derefter følgende hold ned sættes til 20 kr. pr. hold, hvortil kommer det almindelige honorartillæg, således at det samlede honorar for disse hold højst kommer til at andrage 35 kr. pr. hold.

Det må iøvrigt anses for særdeles ønskeligt, at lederne af de store kommunale ungdomsskoler og aftenskoler honoreres i form af timereduktion og højere normering fremfor et særligt honorar, jfr. § 21, stk. 6.

Som følge af de store forskelligheder, der gør sig gældende med hensyn til timetallets størrelse på de forskellige aftenskolehold, foreslår man ved beregningen af lederhonorarets størrelse at regne med aftenskolehold på 40 undervisningstimer i gennemsnit. Da det dog må kræves, at aftenskolearbejdet har et noget større omfang end et enkelt hold på 40 timer, således at der virkelig er tale om lederarbejde, skal skolen mindst omfatte 3 hold, for at der kan ydes ledertillæg.

Ved et hold forstår man i denne forbindelse en elevgruppe med samme undervisningsplan inden for et år, således at der kun kan regnes med 1 hold for en sådan elevgruppe, selvom skolen f. eks. opdeler sin kursussæson i flere terminer.

Beregningen af lederhonoraret for den enkelte leder er uafhængig af, om lederforretningerne vedrører ungdoms- og aftenskoler i samme eller forskellige kommuner.

Fra en enkelt side er fremhævet, at de nuværende maksimumssatser for lederhonorar i *ungdomsskolen* kun kan betragtes som et midlertidigt gode for de første år, i hvilke ungdomsskolen skulle finde sin særlige form. Disse satser, der indeholder mulighed for at give forholdsvis store ledertilskud for samtlige hold på en ungdomsskole, har også til forudsætning, at ungdomsskolen har et så forholdsvis beskedent omfang, som det hidtil har været tilfældet, hvorefter selv de største købstæder har haft en ungdomsskole, der kun omfattede forholdsvis få hold.

Da erfaringerne hidtil har vist, at det har været særdeles vanskeligt at få tilstrækkeligt mange ungdomsskoler i gang, og man således stadig må påkalde en indsats fra ledernes side til igangsættelsen, vil man imidlertid anse det for betænkeligt at foretage en *væsentlig* reduktion af maksimumssatsen for ledertilskud til det første hold i en ungdomsskole, også fordi en meget betydelig del af lederarbejdet består i at få det første ungdomsskolehold oprettet.

På den. anden side ville det være naturligt, at maksimumssatsen for ledertilskud til de efterfølgende hold nedsættes forholdsvis mere, da omfanget af lederens arbejde må være væsentligt mindre for disse hold; dette synspunkt får langt større betydning fremtidig, hvor man — som følge af de her fremsatte forslag — skulle kunne regne med, at ungdomsskolen i større kommuner antager et betydeligt større omfang, end man hidtil har kendt.

Et mindretal (*Skotte Bygh, H es silt, Alfred Larsen, Mejlgaard, Novrup og Thomsen Nielsen*) anser de foreslåede honorarsatser for lederarbejde for utilfredsstillende, i særdeleshed hvad forholdet mellem de 2 skoleformer angår. Endvidere finder mindretallet det rigtigt, at kommunerne får adgang til at forhøje lederhonoraret efter de i § 15 nævnte regler vedrørende lærerlønner.

Til § 18.

Ved nærværende lovbestemmelse foreslås den hidtil bestående adgang til at yde rejsegodtgørelse til aftenskolens lærere udvidet til også at gælde lærere, der underviser i ungdomsskolen, da der ikke er nogen grund til i denne henseende at gøre forskel på lærerne.

Hidtil har der højst kunnet ydes rejsegodtgørelse med et beløb svarende til statens og skolefondens tilskud til timebetalingen, d. v. s. med 70 pct. af minimumsbetalingen pr. time, og dette tilskud er blevet udredet af stat og skolefond alene. Som anført foran side 42 er det hensigten at fritage skolefonden for dens andel i dette tilskud; til gengæld vil man anse det for rigtigst, at kommunen eller eventuelt den stedlige kreds skal bidrage til rejsegodtgørelsen, også under hensyn til, at mange aftenskoler har benyttet tilrejsende lærere i så betydeligt omfang, at man finder det rimeligt at sikre sig den begrænsning heri, som utvivlsomt vil følge med en ordning, hvorefter vedkommende kommune eller stedlige kreds skal deltage i afholdelse af udgiften hertil. Den godkendende myndighed, for købstædernes vedkommende undervisningsministeriet, har ikke kunnet have tilstrækkeligt kendskab til de lokale forhold til at kunne afslå at yde en ansøgt rejsegodtgørelse. I overensstemmelse hermed foreslås det, at rejsegodtgørelsen fra staten aldrig kan ydes med mere end det dobbelte af det beløb, der ydes til dækning af rejseudgifter af vedkommende kommune eller stedlige kreds; i § 10, stk. 5, er det derhos foreslået, at kommunen skal være pligtig at udrede bidrag til rejsegodtgørelse til tilrejsende lærere, såfremt et flertal indenfor ungdomsnævnet anbefaler det. Når man har ment at burde nøjes med, at der fra stedlig side ydes $\frac{1}{3}$ af rejsegodtgørelsen, skyldes det frygten for ellers at ramme landkommunerne for hårdt, da de i videre omfang end købstæder er henvist til at benytte tilrejsende lærere, og at man har lagt vægt på som det afgørende, at kommunerne eller de stedlige kredse kommer til at udrede blot noget af rejsegodtgørelsen selv.

Når statstilskuddet til rejseudgifter efter forslaget begrænses til 50 pct. af minimumsbetalingen, vil den samlede ydelse hertil fra stat og kommune i tilfælde, hvor der kan gives det maksimale statstilskud, altså andrage 75 pct. — efter de nugældende regler 70 pct. — af minimumsbetalingen.

Til § 19.

Man opretholder de nugældende regler om, at statstilskuddet beregnes og udbetales af skolefonden, bortset fra tilskuddet til ungdomskostskoler og til Københavns kommune, der som hidtil udbetales af undervisningsministeriet.

Da man er klar over, at det er til væsentlig ulempe for lærerne i ungdoms- og aftenskolen, at de først får deres løn udbetalt ved skolens afslutning, ofte op til et halvt år efter

at den første timebetaling er fortjent, har man ændret de hidtidige bestemmelser om lærerlønnens udbetaling, således at det nu foreslås, at lønnen i alle tilfælde — altså ikke blot, når det er lærerens hovedbeskæftigelse — udbetales månedsvis bagud af vedkommende kommune, medmindre det må anses for usandsynligt, at betingelserne for tilskudsudbetaling vil blive opfyldt. Det er i overensstemmelse med hidtidig praksis, når det pålægges skolefonden at stille de fornødne forskudsbeløb til rådighed.

Til § 20.

Ved lovændringen i 1948 blev det bestemt, at kun de lærere, der har beskæftigelse i ungdoms- og aftenskolen som hovederhverv i hele året eller en væsentlig del deraf — og som ikke i forvejen har ferie med løn i statens eller kommunens tjeneste — kan oppebære feriegodtgørelse efter reglerne i lov nr. 170 af 13. april 1938 om ferie med løn.

Ved lovændringen i 1948 var det oprindelig meningen, at der overhovedet ikke skulle ydes feriegodtgørelse for virksomhed i ungdoms- og aftenskolen, idet man foretrak ved fastsættelsen af timebetalingens størrelse at tage hensyn til feriegodtgørelsen. Inden lovforslaget blev forelagt for rigsdagen, havde man imidlertid set sig nødsaget til at nedsætte den foreslåede timebetaling, og under lovforslagets behandling i rigsdagen blev det derfor foreslået, at der dog skulle ydes feriegodtgørelse for hovedbeskæftigelse i ungdoms- og aftenskolen.

Man finder det imidlertid ikke rimeligt, at der udover den i nærværende lovudkast foreslåede løn ydes lærerne i ungdoms- og aftenskolen feriegodtgørelse. Dels er mange af skolens lærere folkeskolelærere og falder derfor i forvejen uden for ferielovens regler, dels er der for alle lærerne — herunder også de lærere, der ikke er folkeskolelærere — nu foreslået hjemlet en timebetaling, ved hvis fastsættelse i forhold til den nugældende timebetaling man har taget hensyn til feriegodtgørelsen. Under hensyn hertil og til de administrative vanskeligheder, der er forbundet med at beregne feriegodtgørelse på dette område, hvor tilmed mange kursus er af så kortvarig karakter, at ydelsen af feriegodtgørelse allerede af denne grund forekommer mindre påkrævet, er det foreslået, at ungdoms- og aftenskolens lærere i det hele ikke falder ind under ferielovens regler, jfr. ferielovens § 6.

Mindretallet (*I. Juul Andersen, Skotte Bych og Axel Petersen*) mener, at der stadig bør ydes feriegodtgørelse til de lærere, der har arbejde i ungdoms- og aftenskolen som hovederhverv, og som ikke i forvejen har ferie med løn. Dens bortfald vil stille ungdoms- og aftenskolelærerne ringere end kollegerne i de tekniske skoler og ved handelsskolerne, hvilket vil modvirke bestræbelserne for at knytte en fastere lærerstab til ungdoms- og aftensskolerne. Endvidere vil den i § 15 foreslåede forhøjelse af minimumslønnen reduceres kraftigt for de lærere, der i øjeblikket får ferieløn.

Til § 21.

Ved bestemmelsen i § 21 åbnes der adgang til at normere faste lærerembeder på kommunens skoleplan for folkeskoleundervisningen for lærere, der helt eller delvis skal undervise i ungdoms- og aftenskolen eller i det hele varetage timer vedrørende ungdomsundervisningen og ungdommens fritidsbeskæftigelse.

Man tillægger denne bestemmelse stor betydning for ungdomsundervisningens udbredelse, og kvalitet. Bestemmelsen vil først og fremmest have betydning for større skolevæsen, men vil dog også kunne finde anvendelse i mindre landkommuner, idet man kan nøjes med at anvende en lærers arbejdskraft i ungdomsarbejdets tjeneste i en del af

hans timetal, ligesom der åbnes adgang til at indgå skoleforbund forsåvidt angår ungdomsarbejdet, jfr. stk. 7.

De omhandlede lærere kan have deres timetal ikke alene i de af kommunen oprettede ungdoms- og aftenskoler, men også i private ungdoms- og aftenskoler i kommunen, for hvilke kommunen ønsker at stille lærerkræfter til rådighed, ligesom timerne ikke alle behøver at være egentlige undervisningstimer, men kan være andet hermed forbundet arbejde, herunder i særdeleshed arbejde vedrørende ungdommens fritidsbeskæftigelse i det hele. For de lærere, der ikke er ansat med forpligtelse til at undervise i ungdoms- og aftenskolen, er det dog en frivillig sag, hvorvidt de ønsker, at deres pligtige timetal helt eller delvis skal falde i denne undervisnings tjeneste.

Man har ikke ment at kunne blive stående ved det nu efter ungdomsskoleloven gældende omregningsforhold, hvorefter 5 timer i ungdomsskolen regnes lig med 6 timer i folkeskolen. Det må herved tages i betragtning, at undervisningen i ungdoms- og aftenskolen som en undervisning for voksne gennemgående er mere krævende og fordrer større forberedelse end undervisningen i folkeskolen, hvortil kommer, at undervisningen i de fleste tilfælde er særlig byrdefuld ved at være henlagt til aftentimerne.

Fastsættelsen af forholdet for omregning af undervisningstimer i ungdoms- og aftenskolen til timer i folkeskolen må stå i forhold til den timebetaling, der ydes for undervisning i ungdoms- og aftenskolen. Denne timebetaling er som anført i § 15 og i bemærkningerne hertil foreslået fastsat indenfor et minimum og et maksimum. Ved fastsættelsen af minimumsbetalingen har man ment at kunne gå ud fra det nugældende forhold med 5 ungdomsskoletimer = 6 folkeskoletimer, svarende til et årligt timetal på 1 200, nemlig 30 timer ugentlig i 40 uger, jfr. bemærkningerne til § 15, medens maksimumsbetalingen er foreslået fastsat til en sådan størrelse, at den rent faktisk viser sig at svare til et timetal af 20 timer ugentlig i 40 uger.

Herefter vil det være rimeligt, at det antal ugentlige undervisningstimer i ungdoms- og aftenskolen, der skal svare til 36 ugentlige undervisningstimer i folkeskolen, fastsættes til mellem 30 og 20 timer. Da betalingen for de timer i ungdoms- og aftenskolen, der varetages af en folkeskolelærer inden for hans pligtige timetal, ydes uden hensyn til ferier og fridage, nemlig som en del af vedkommende lærers faste pensionsgivende løn, har man ment at kunne sætte tallet så højt som til 27, således at 3 (27) timer i ungdoms- og aftenskolen skal kunne gøre det ud for 4 (36) timer i folkeskolen.

For så vidt angår timer i aftenhøjskolen mener man, at omregningsforholdet bør være 1 til 2, da timerne i aftenhøjskolen er mere kvalificerede og derfor også allerede efter den gældende lovgivning aflønnes med en højere timebetaling end de almindelige ungdoms- og aftenskoletimer. Omregningsforholdet 1 til 2, hvorefter 18 ugentlige timer i aftenhøjskolen svarer til fuld beskæftigelse i folkeskolen — 36 ugentlige folkeskoletimer — står også i rimeligt forhold til den i § 15 foreslåede minimums- og maksimumsbetaling for disse timer.

Det kan iøvrigt i denne forbindelse bemærkes, at fuldt timetal ved folkehøjskolerne nås ved 68 timer månedlig, hvilket svarer til mellem 17 og 18 timer ugentlig.

Man har fundet det rimeligt, at der herudover gives adgang til timenedsættelse i overensstemmelse med de for folkeskoleundervisningen gældende regler; der er endvidere foreslået optaget en bemyndigelse for undervisningsministeren til at fastsætte særlige regler for nedsættelse af det pligtige timetal, når der med undervisningen er forbundet et større arbejde med stil- og opgaverettelse. Folkeskolereglerne hjemler på dette punkt kun adgang til timenedsættelse i de store klasser, nemlig i eksamensskolen for de 2 sidste klasser

før den afsluttende eksamen, i den eksamensfri mellemskole i sidste klasse og endelig i særklasser for børn, der ikke kan følge den almindelige undervisning, og man kan derfor ikke direkte overføre disse regler til ungdoms- og aftenskoleundervisningen, hvor det iøvrigt under hensyn til holdenes størrelse og det skriftlige arbejdes omfang kan være særdeles påkrævet at yde timerreduktion.

Bestemmelsen i stk. 4 er indføjet af hensyn til de høj- og landbrugsskolelærere samt husholdningsskolelærerinder, der ikke har mulighed for at indtjene anciennitet i henseende til alderstillæg fra staten for et helt år alene på grundlag af deres høj- og landbrugsskolevirksomhed eller husholdningsskolevirksomhed, f. eks. fordi vedkommende skole ikke har kursus i mindst 8 måneder om året.

I lighed med de regler, som gælder for højskolelærere, der tillige underviser ved efterskoler, foreslås det, at $\frac{2}{3}$ af det krævede timetal skal være højskoletimer eller husholdningsskoletimer. Man har kun foreslået, at der skal kunne *erhverves anciennitet* for undervisningstimer i ungdoms- og aftenskolen, medens man ikke har anset det for rimeligt, at de pågældende også skal kunne *oppebære alderstillæg* som højskolelærer eller husholdningsskolelærerinde for disse timer. Lønnen for undervisningen i ungdoms- og aftenskolen kan alene fastsættes efter de for denne undervisning iøvrigt gældende regler.

Såfremt en ungdomskostskole oprettes af en enkelt kommune, skal den opføres på et tillæg til kommunens skoleplan som en del af det kommunale skolevæsen, men således at dette tillæg godkendes efter — og i det hele er underkastet — de i nærværende lov gældende bestemmelser, og der bør være adgang til under hensyn til skolens størrelse at normere lederstillingen med skoleinspektørløn og ikke blot som efter den gældende lovgivning med viceinspektørløn. Om lærerstillingerne ved disse skoler er det foreslået, at de skal normeres med købstadlærerløn eller overlærerløn uden hensyntagen til det i lærerlønningsskolelovens § 32, stk. 1. d. fastsatte forhold mellem disse stillinger. Det er herved forudsat, at ungdomskostskoler, der oprettes af en enkelt kommune, kun vil blive oprettet af kommuner med købstadordnet skolevæsen.

I en skrivelse af 31. oktober 1944 til samtlige købstæder med et indbyggerantal på 15 000 og derover har undervisningsministeriet udtalt, at der ikke vil være noget til hinder for, at arbejdet med ledelsen og tilrettelæggelsen af ungdoms- og aftenskoleundervisningen i kommunen overdrages til en af kommunens lærere, der efter indstilling af ungdomsskolenævnet dertil antages af byrådet. For så vidt der træffes en sådan ordning, vil ministeriet kunne bifalde, at der ved bestemmelse på skoleplanen tilstås vedkommende lærer timenedsættelse med indtil 18 timer ugentlig uden nedsættelse af lønning.

I erkendelse af den betydning, det har for hele ungdomsundervisningen, at der ansættes en egentlig leder af dette arbejde i den enkelte kommune, foreslås det, at der i alle kommuner bliver adgang til at overdrage dette lederarbejde til en af folkeskolens lærere, således at vederlaget herfor ydes enten som en nedsættelse af det pligtige timetal i folkeskolen, eventuelt fuldstændig fritagelse for undervisningstimer, eller således at vedkommende normeres i en højere lønklasse indenfor skoleplanens rammer, eller således at man kombinerer de to aflønningsmåder. Derimod mener man ikke, at den i nærværende bestemmelse omhandlede ordning normalt bør kunne kombineres med tilskud til lederhonorar efter § 17.

Til § 22.

De gældende regler om kommunernes pligt til at stille lokaler til rådighed er ret specificerede og hører derfor snarere hjemme i en bekendtgørelse, og da kommunernes pligt i så henseende allerede efter den gældende lovgivning er meget vidtgående, finder man det ubetænkeligt at overlade til undervisningsministeren at fastsætte de nærmere regler herom. Man har samtidig fundet det rimeligt at udvide bestemmelsen til også at omfatte lokaler til de i § 45 omhandlede fritidsarrangementer, der indrettes i tilslutning til ungdomsskolen og — i særlige tilfælde — til aftenskolen.

Det anses for hensigtsmæssigt, om de bestemmelser, som undervisningsministeren herefter skal fastsætte angående kommunernes pligt til at stille lokaler til rådighed, også indeholder bestemmelser om adgang for den kommune, der stiller særlokale, f. eks. skolekøkkenlokale, til rådighed til en undervisning, der også omfatter elever fra kommuner, hvor et sådant lokale ikke findes, til at få en forholdsmæssig andel af lokaleudgifterne refunderet af vedkommende kommuner. Tilsvarende gælder med hensyn til lokale, der stilles til rådighed til landbrugsfaglig undervisning, der jo normalt omfatter elever fra en række forskellige kommuner.

Bestemmelsen i stk. 2 svarer til § 16, stk. 2, i den gældende ungdomsskolelov, men er ny for aftenskolens og fritidsforanstaltningernes vedkommende.

Til § 23.

Tilskuddet til læremidler i ungdomsskolen har siden 1942 uforandret været 4 øre pr. elevtime; da dette tilskud er minimalt i forhold til kommunens udgifter til læremidler, foreslås det forhøjet med 50 pct. til 6 øre pr. elevtime.

Man har derimod ikke ment at kunne udvide den for ungdomsskolen gældende regel om tilskud til læremidler til også at omfatte aftenskolen, idet udgiften hertil som følge af aftenskolens udbredelse ville blive ret stor; der er heller ikke den samme anledning til at yde aftenskolen et sådant tilskud, da dens elever gennemgående ikke er ganske unge og derfor selv i et vist omfang vil kunne betale læremidlerne. Man har derfor bevaret den hidtidige regel, hvorefter læremidler i aftenskolen må betales af kommunen eller den stedlige kreds, der har oprettet skolen, eller efter særlig godkendelse på undervisningsplanen af eleverne.

For særlig at fremme den planmæssig fremadskridende husholdningsundervisning for unge piger i aftenskolen, jfr. de herom givne regler i ministeriets vejledning af 9. september 1948, har man dog foreslået at yde tilskud til læremidler til brug for denne undervisning efter samme regler, som gælder for ungdomsskoler.

I lighed med den for ungdomsskolen gældende regel har man derhos indføjet i stk. 2 om aftenskolen, at det kun er udgiften til de *fornødne* læremidler, der skal afholdes af kommunen eller den stedlige kreds. Dette er navnlig indføjet af hensyn til de gennemgående ret dyre materialer, der anvendes i håndgernings- og sløjdundervisningen.

Til § 24.

Bestemmelserne i nærværende paragraf angående elevbetaling svarer i det væsentlige til de nugældende regler herom.

Det er således ligesom efter den gældende ordning blot anført, at der kan afkræves eleverne i aftenskolen et mindre indskrivningsgebyr, uden at der er fastsat noget maksimumsbeløb herfor. Under hensyn til de ændringer, der kan indtræffe i prisforholdene, har man ikke anset det for heldigt at fiksere noget bestemt maksimumsbeløb i selve loven, men

man har ment, at 5 kr. for tiden bør være maksimum for indskrivningsbeløbet for så vidt angår den almindelige aftenskole.

Det er dog en ny bestemmelse, at der skal kunne afkræves eleverne i aftenhøjskolen et beløb til lærernes rejseudgifter. Man har imidlertid anset det for rimeligt, at aftenhøjskolens gennemgående ældre elever selv får adgang til at bidrage til de ofte store udgifter, der er forbundet med at tilkalde kvalificerede lærere til denne undervisning; indskrivningsbeløbet kan dog kun anvendes til lærernes rejseudgifter, ikke deres løn, og det beløb, der eventuelt ydes af eleverne, må fradrages i rejseudgiften, inden rejsegodtgørelsen fra staten og vedkommende kommune eller stedlige kreds beregnes. Man har således ikke ment, at den omstændighed, at eleverne vil bidrage til rejseudgiften for at muliggøre benyttelsen af fjernboende lærere, skal kunne medføre en forhøjelse af statens i forvejen betydelige tilskud til lærernes rejseudgifter.

Til § 25.

Bestemmelsen afløser den gældende aftenskolelovs § 13, idet den dog er udvidet til også at omfatte ungdomsskoler, da der ikke er grundlag for at gøre forskel på aften- og ungdomsskoler i denne henseende; endvidere har man medtaget husflid og værkstedsundervisning, da disse fag er så nært beslægtet med sløjd. Under hensyn til den stedfundne prisudvikling har man endvidere foreslået tilskuddet forhøjet fra højst 3 000 kr., hvortil det blev begrænset ved loven af 1942, til højst 3 600 kr., ligesom man på grund af beløbets forholdsvis ringe størrelse har fundet det rimeligt at afkorte udbetalingsperioden til 5 år mod tidligere 10 år.

Det har hidtil været en betingelse for tilskud efter denne bestemmelse, at lokalet stod færdigt inden den frist, inden hvilken folkeskoleloven skulle være gennemført. Man har imidlertid anset det for rimeligt at løsrive bestemmelsen fra folkeskoleloven, da der også kan være behov for bestemmelsen efter folkeskolelovens gennemførelse, allerede fordi denne ikke omfatter lokaler til husflid og værkstedsundervisning.

Til § 26.

Denne bestemmelse svarer til § 14, stk. 1 og 3 i den gældende aftenskolelov, idet den dog ligesom § 25 er udvidet til også at omfatte ungdomsskoler, da der heller ikke i denne henseende er grundlag for at gøre forskel på aften- og ungdomsskoler. Bevillingen, der på finansloven for finansåret 1952—53 er forhøjet fra 40 000 kr. til 50 000 kr., men som selv herefter har vist sig utilstrækkelig til dækning af aftenskolens behov alene, foreslås under hensyn hertil og til, at bestemmelsen nu også skal omfatte ungdomsskolen, forhøjet til 90 000 kr.

Til § 27.

Bestemmelsen svarer til aftenskolelovens § 14, stk. 2 og 3, idet beløbet, der på finansloven er blevet forhøjet fra 5 000 kr. til 8 000 kr., dog yderligere under hensyn til prisniveauets fortsatte stigning foreslås forhøjet til 15 000 kr.

Til § 28.

Man opretholder ved denne bestemmelse adgangen til at oprette private ungdomskostskoler, men forlanger dog, at der ved oprettelsen skal gives oplysning om, hvorledes den del af udgiften tilvejebringes, som ikke dækkes af tilskud fra det offentlige. Da under-

visningen på disse skoler skal være gratis, kan sådanne skoler ikke oprettes, hvis der ikke bag skolen står en økonomisk støttekreds.

Reglerne om grundtilskud, bygningstilskud og tilskud til undervisningsmateriel foreslås ændret til efterskolelovens regler herom. Bygningstilskuddet til efterskolerne er for tiden med hjemmel på finansloven forhøjet fra 2 pct. ($\frac{2}{5}$ af 5 pct.) af vurderingssummen til $2\frac{3}{4}$ pct. Bygningstilskuddet til ungdomskostskolerne bør derfor også udgøre $2\frac{3}{4}$ pct. af vurderingssummen, men under hensyn til, at det muligvis kun drejer sig om en midlertidig forhøjelse af bygningstilskuddet, bør de omhandlede $\frac{3}{4}$ pct. ligesom for de øvrige private skoleformers vedkommende kun ydes med hjemmel på finansloven.

Da undervisningen på ungdomskostskolen skal være gratis, er der ikke synderligt grundlag for at yde understøttelse til eleverne. De hidtil ydede elevunderstøttelser har derfor også reelt været et direkte statstilskud til skolen og har efter de indhøstede erfaringer været et nødvendigt supplement til det øvrige statstilskud. Da det imidlertid er irrationelt, at et sådant tilskuds størrelse beror på elevernes og forældrenes økonomiske forhold, foreslås det, at dette tilskud ydes med et fast månedsbetrag pr. elev. Man har i denne henseende ment, at et beløb svarende til halvdelen af det af undervisningsministeren godkendte månedlige udgift pr. elev for undervisning og ophold vil være passende, idet dette beløb nogenlunde svarer til gennemsnittet af, hvad der hidtil er blevet ydet i statstilskud pr. elev. I finansåret 1949—50 udgjorde det gennemsnitlige statstilskud til eleverne på ungdomskostskolen Tårupgård således 75 kr. pr. elev pr. undervisningsmåned, medens halvdelen af den godkendte skolebetaling ville have andraget 82,50 kr. pr. elev pr. undervisningsmåned.

Da det er vanskeligt at få et indtryk af, hvor stor en del af de samlede udgifter statstilskuddet ialt vil kunne dække, foreslås det udtrykkelig tilføjet, at statstilskuddet aldrig kan overstige 80 pct. af bruttoudgiften ved skolens drift; denne procentsats svarer til en lignende bestemmelse om tilskudsbegrænsning i friskoleloven.

For private ungdomskostskoler finder man det derhos rimeligt at begrænse statstilskuddet til at kunne bringe et eventuelt foreliggende driftsunderskud ud af verden samt først at nedbringe dette underskud med de eventuelt fra anden side ydede almindelige driftstilskud.

Til § 29.

Såfremt ungdomskostskoler oprettes som faste institutioner af flere kommuner eller ved privat foranstaltning, foreslås de nugældende regler i det væsentlige opretholdt, idet der dog åbnes adgang til at normere lederstillingerne med skoleinspektørløn. Lærertilønnen skal ligge mellem købstadlærertiløn og overlærertiløn, og timelønnen indenfor det i § 15 fastsatte minimum og maksimum for timebetalingen i den almindelige ungdomsskole. Der er ikke optaget nogen bestemmelse om, at der fra kommunal side skal ydes tilskud til lærertilønnen ved de private ungdomskostskoler, jfr. bemærkningerne til § 15 angående kommunalt tilskud til private ungdomsskoler.

Kapitel II.

Fortsættelsessklassen.

Til § 30.

De i stk. 1 omhandlede særlige tilskud, der ved aftenskoleloven af 4. juli 1942 blev forhøjet fra 75 øre til 1 kr. pr. time, foreslås nu forhøjet til 2 kr. under hensyn til, at time-

lønnen i aftenskolen er foreslået forhøjet til 9,05 kr. pr. time mod 3,40 kr. i 1942. — Da det drejer sig om en fortsat folkeskoleundervisning, har man derhos fundet det rimeligt at fastslå i stk. 2, at lønnen mindst skal svare til den til enhver tid gældende overtimebetaling i folkeskolen.

Forsåvidt angår lederhonorar må fortsættelsesklassen naturligt sidestilles med ungdomsskolen.

Løvrigt er bestemmelsen uændret. Skoledistriktet for den ved en landsbyordnet skole oprettede fortsættelsesklasse kan derfor som hidtil omfatte et eller flere folkeskole-distrikter, en hel kommune eller — hvis der indgås skoleforbund herom — flere kommuner, og undervisningen i fortsættelsesklassen, der tager sigte på ungdommen mellem 14 og 18 år, skal være tilrettelagt således, at den fortrinsvis tager sigte på dygtiggørelse til det praktiske liv.

For så vidt skolerådet bevilger understøttelse til elever i fortsættelsesklasser, vil beløbet kunne henregnes til den del af skolerådets udgifter, hvoraf staten refunderer halvdelen.

Kapitel III.

Efterskoler.

Til §§ 31—39.

Disse paragraffer svarer til de første 9 paragraffer i efterskoleloven af 4. juli 1942, således som denne er ændret ved lov nr. 237 af 24. maj 1948, bortset fra bestemmelsen i § 38. Den i denne bestemmelse foreskrevne behandling i et særligt udvalg af vilkårene for salg af efterskoler skønnes ikke påkrævet, og det foreslås derfor blot fastsat, at vilkårene skal godkendes af undervisningsministeren, således som det er hjemlet og skønnes at have virket tilfredsstillende for andre frie skoleformer som højskoler, landbrugsskoler, husholdningsskoler m. v.

Bestemmelserne angående ydelse af statslån er udskudt til kapitel VII.

Til § 40.

Reglerne i stk. 1, 3 og 5 svarer til de nugældende bestemmelser. I stk. 2 er der foreslået optaget en bemyndigelse for undervisningsministeren til at foretage den i de enkelte år mest hensigtsmæssige fordeling af bevillingen til elevunderstøttelser mellem efterskolerne sommerkursus og vinterkursus for at undgå, at forskelligheder med hensyn til elevholdenes trang som helhed på henholdsvis sommerskolerne og vinterskolerne skal bevirke, at understøttelserne til de enkelte elever på det ene af disse kursus under lige økonomiske kår bliver mindre tilfredsstillende end understøttelserne til elever på det andet kursus.

Man har i udvalget lagt megen vægt på, om der kunne skabes mulighed for de unge for at komme på efterskole på så vidt muligt samme økonomiske vilkår, som man kan komme på ungdomskostskole. På en ungdomskostskole er undervisningen og som regel også opholdet gratis, og det er derfor en forudsætning for, at en sådan skole kan klare sig økonomisk, at kommuner eller private støttekredse yder tilskud til skolen, som oftest således at vedkommende kommune betaler et vist beløb for hver elev, den sender på skolen. Det i stk. 4 i nærværende paragraf stillede forslag går i overensstemmelse hermed ud på, at kommuner — uanset bestemmelsen i § 1 i lov om offentlig forsorg — skal være berettiget til at yde understøttelse til efterskoleophold for kommunens unge med den virkning, at

statskassen — udover den almindelige elevunderstøttelse — refunderer kommunen halvdelen af udgiften; den samlede elevunderstøttelse skal dog holde sig inden for den af ministeren godkendte elevbetaling for et skoleophold. Man tilsigter ved dette forslag at tilskynde kommunerne til at yde deres unge økonomisk støtte til et efterskoleophold, således at de eventuelt kan få dette ophold — ligesom andre unge et ophold på en ungdomskostskole — helt gratis.

Til sådanne elever kan statens udgift til elevunderstøttelser blive større end for elever på ungdomskostskole, men dette må ses i forbindelse med, at statens direkte tilskud til ungdomskostskoler er større end til efterskoler, idet statens tilskud til lærerlønsudgiften andrager 75 pct. af udgiften ved ungdomskostskoler, medens den kun udgør 50 pct. ved efterskoler.

Man har overvejet spørgsmålet om at forhøje den i stk. 1 omhandlede rådigheds- sum til elevunderstøttelser til halvdelen — i stedet for $\frac{2}{5}$ — af den af foreningen af frie ungdoms- og efterskoler vedtagne og af undervisningsministeren godkendte månedlige elevbetaling.

Efter indførelsen af den nye bestemmelse om elevunderstøttelser i stk. 4 finder man dog ikke, at der er tilstrækkeligt grundlag for en sådan forhøjelse, der vil medføre en merudgift for statskassen på ca. 300 000 kr.

Kapitel IV.

Landbrugsfaglige skoler.

Til § 41.

Ved denne bestemmelse tilsigter flertallet i administrativ og økonomisk henseende at nærme de om de landbrugsfaglige skoler gældende regler mest muligt til de foran for ungdoms- og aftenskoler foreslåede bestemmelser.

Forslaget adskiller sig navnlig fra de nugældende regler på følgende punkter:

1. Som et led i bestræbelserne for at decentralisere foreslås det, at undervisningsplanen, der efter den gældende lovgivning skal godkendes af undervisningsministeriet, fremtidig skal godkendes af amtsungdomsnævnet. Da de 2 landbrugskyndige medlemmer af amtsungdomsnævnet må anses for særligt sagkyndige med hensyn til den landbrugsfaglige undervisning, har man imidlertid ment at måtte tillægge disse medlemmers mening om denne undervisning større vægt end de øvrige medlemmers, nemlig således at spørgsmål vedrørende den landbrugsfaglige undervisning, hvorom de ikke indbyrdes er enige, eller ikke er enige med nævnets flertal, skal forelægges undervisningsministeren til afgørelse. Det må anses for hensigtsmæssigt, om amtsungdomsnævnet nedsætter et forretningsudvalg til varetagelse af nævnets løbende forretninger, og at forretningsudvalget, såfremt de 2 landbrugskyndige medlemmer ikke måtte være medlemmer af udvalget, tiltrædes af disse i alle sager vedrørende landbrugsfaglig undervisning, jfr. bemærkningerne til § 13.

2. Der gælder de almindelige for ungdoms- og aftenskolen fastsatte regler angående timetal og elevtal.

3. Den hidtil gældende bestemmelse om pligt for eleverne til at betale et vist vederlag for undervisningen ophæves, idet man i stedet indfører de for ungdoms- og aftenskolen gældende regler om elevbetaling. Dette står i forbindelse med, at

4. lønnen i det hele fastsættes og tilvejebringes på samme måde som i ungdoms- og aftenskolen; der indføres dog under visse betingelser pligt for kommunen til at udrede det lokale tilskud.

Ifølge den nugældende lovs § 2, stk. 1, udgør statens tilskud 30 øre pr. elevtime i dagskolen, dog ikke ud over 12 kr. pr. undervisningstime, svarende til et elevtal af 40, og 25 øre pr. elevtime i aftenskolen, dog ikke ud over 10 kr. pr. undervisningstime, svarende til et elevtal af 40.

Denne bestemmelse har den fordel, at den er klar og let at administrere, men det er en ulempe, at statstilskuddet ikke kan reguleres i forbindelse med tilskuddet til ungdoms- og aftenskolerne, og at lønberegningen i det hele falder ganske uden for de for ungdoms- og aftenskoleundervisningen fastlagte principper. Det foreslås derfor, at minimums- og maksimumslønnen fastsættes og reguleres på samme måde og med samme beløb som i ungdoms- og aftenskolen; disse beløb andrager efter forslaget foran henholdsvis 9,05 kr. og 13,60 kr. for den almindelige aftenskole og 13,60 kr. og 20,40 kr. for aftenhøjskolen, i det hele en betaling, der ligger den for den landbrugsfaglige undervisning hidtil gældende langt nærmere end tilfældet var, da loven om landbrugsfaglig undervisning vedtoges i 1938.

Da den landbrugsfaglige undervisning som regel omfatter elever fra flere forskellige kommuner, kan det imidlertid blive ret vanskeligt at få kommunerne til at udrede den lokale andel af timebetalingen. Man har derfor foreslået at gøre det til en pligt for kommunerne at udrede det lokale tilskud, når en landbrugsfaglig skole, som landbrugsorganisationerne er gået ind for, og som er godkendt af amtsungdomsnævnet, viser sig at kunne oprettes med mindst 15 elever.

Da den landbrugsfaglige undervisning fortrinsvis er beregnet for de unge, har man anset det for rimeligt at tilskynde de landøkonomiske foreninger til såvidt muligt at indrette dagundervisning ved at foretage en tilsvarende sontring mellem dag- og aftenundervisning, som gælder for ungdomsskolerne, hvorefter statstilskuddet i tilfælde af dagundervisning stiger fra $\frac{2}{3}$ til $\frac{3}{4}$ af timebetalingen. Bestemmelsen om, at kommunerne i et vist omfang er pligtige at udrede det lokale tilskud, vil ganske vist ofte medføre, at den lokale kreds ikke kommer ind på nærmere økonomiske overvejelser i forbindelse med undervisningen, men der vil dog sikkert stadig blive en del tilfælde tilbage, hvor det lokale tilskud skal udredes af den stedlige kreds. Man anser det for værdifuldt, at den stedlige kreds således kan komme til at vise sin interesse for undervisningen gennem et økonomisk bidrag; gennem en sådan økonomisk ydelse stimuleres i øvrigt samtidig kredsens interesse for selve undervisningen.

5. Der indføres særlige regler med hensyn til elevtal og elevbetaling, såfremt det drejer sig om videregående undervisning.

6. Rejsegodtgørelse kan ydes efter samme regler som til ungdoms- og aftenskolelærere; det kræver dog ikke særlig godkendelse at benytte tilrejsende lærere, der hører til vedkommende landøkonomiske forenings egen konsulentkreds, men det kan dog ikke være en pligt for vedkommende kommune at udrede den fordrede lokale andel af rejsegodtgørelsen.

7. Reglen om statstilskud til lokaleudgifter er ophævet, idet kommunerne må være pligtige at stille lokaler gratis til rådighed også til den heromhandlede undervisning efter nærmere af undervisningsministeren fastsatte regler.

8. De nugældende regler om statslån til opførelse af bygninger m. m. til undervis-

ningsbrug er udskudt til kapitel VII, hvor der gives generelle regler herom for de forskellige ungdomsskoleformer.

Et mindretal (*Larsen-Ledet*) mener ikke, at den landbrugsfaglige undervisning kan indføres under de samme kommunale rammer som den øvrige ungdomsundervisning, og foreslår derfor, at den beholder sin særlige lovgivning, således at godkendelsen af skolerne som hidtil forbliver hos undervisningsministeriet eller henlægges til landbo- og husmandsforeningernes provinsielle fællesledelser.

Det samlede tilskud udredes af staten som hidtil efter loven af 1938 efter de ved lovens revision i 1948 fastsatte takster, dog således at tilskuddet pr. undervisningstime ikke kommer under den for aftenskolen gældende laveste timebetaling til læreren, og således at der udbetales samme befordringsgodtgørelse til lærerne i den landbrugsfaglige skole som i aftenskolen.

Såfremt lokale med lys, varme samt rengøring m. v. ikke stilles til rådighed for kommunen, ydes der til lokaleudgifter et tilskud på 5 kr. pr. undervisningstime.

Kapitel V.

Brevskoler.

Til § 42.

Ved denne bestemmelse, der iøvrigt svarer til § 1 i den norske brevskolelov, fastslås blot, hvad der forstås ved brevskoleundervisning.

Til § 43.

Der åbnes gennem denne bestemmelse en almindelig adgang for brevskoler, der opfylder de i paragraffens stk. 1 nævnte betingelser, til at opnå statstilskud. Når det kræves, at skolen skal drives i overensstemmelse med principperne i lovens kapitel I om aftenskoler, menes der hermed navnlig, at undervisningen ikke må forberede til nogen rettighedsgivende eksamen, samt at den skal være gratis for eleverne, ligesom fagkredsen må holdes inden for aftenskolens rammer.

Elevbetalingen må godkendes af undervisningsministeriet, som herved må lægge vægt på, at eleverne ikke bidrager til lærerlønnen, men at der kun afkræves dem et mindre indskrivningsbeløb, som kan anvendes til materialer, porto o. lign.

Da der ikke til disse skoler kan regnes med støtte fra nogen lokal kreds, og da man ønsker, at eleverne ikke må bidrage til lærerlønnen, må denne udredes af staten alene. Ifølge oplysninger fra eksisterende brevskoler regnes der med, at ca. halvdelen af tilskuddet må anvendes til lærerløn og ca. halvdelen til administration; i de vanskeligste fag regner man med at kunne rette ca. 7 undervisningsbreve pr. time, og man kan måske derfor passende fastsætte maksimumstilskuddet til ca. 2 kr. pr. rettet brev, men tilskuddet må iøvrigt variere fra fag til fag under hensyn til, hvor stort arbejde der er forbundet med rettelsen af et undervisningsbrev. Man må dog ved fastsættelsen af tilskuddet tage i betragtning, at brevskolelærerne slipper for det store arbejde, der påhviler aftenskolelærere med undervisningens tilrettelæggelse, idet dette arbejde er nedfældet i undervisningsbrevene, og lærerlønnen kan derfor ikke komme helt på højde med lærerlønnen i den almindelige aftenskole.

Da timelønnen inden for aftenskolen imidlertid varierer med reguleringstillægget, har man fundet det rigtigst ikke i loven at fastsætte noget maksimumsbeløb, men at overlade til undervisningsministeren i et cirkulære at give nærmere regler om tilskuddets størrelse efter de her nævnte retningslinier.

Til § 44.

Det har været overvejet, i lighed med den norske ordning, at kræve en forudgående godkendelse som betingelse for at drive brevskolevirksomhed, men man har ment, at det deraf følgende tilsyn med alle eksisterende brevskoler, enten de får tilskud af staten eller ej, ville blive uoverkommeligt. Man foreslår derfor i alt fald foreløbig, indtil man har indsamlet flere erfaringer på dette område, kun indført en adgang for ministeren til at nedlægge forbud mod sådanne skolers virksomhed, hvis forhold skønnes oplagt utilstedeligt, således at denne adgang skal stå åben, hvad enten det er ministeriet selv, der bliver opmærksom på de uheldige forhold, eller ministeriet modtager underretning derom udefra.

En betingelse for, at forbud kan nedlægges, vil det være, at ministeriet får indhentet de i stk. 1 nævnte oplysninger og underkastet skolens virksomhed en nøjere undersøgelse. Nægtelse af at give disse oplysninger skal dog også — efter at skolen har fået varsel derom — kunne medføre forbud.

Normalt vil det antagelig være kursusafgiftens urimelige størrelse, som vil give anledning til forbud, jfr. princippet i prislovens § 8, og der må i denne henseende lægges vægt på, at eleverne ikke betaler mere end udgiften til fremstilling af læremidler (incl. et rimeligt forfatterhonorar), en rimelig lærerløn og et passende beløb til administration. Der vil dog kunne være anledning til at forbyde brevskoler, hvis undervisning ikke svarer til, hvad de giver sig ud for, f. eks. med hensyn til varighed, indhold eller lærerkræfter. — Brevskoler, der ikke modtager statstilskud, må iøvrigt have adgang til at undervise i hvilke for undervisning i det hele anerkendte emner, de ønsker, blot undervisningens art har stået klar for eleverne ved indmeldelsen. Det er kun tilladt skoler, der modtager statstilskud efter § 43, at reklamere med, at de er statsanerkendte.

Af adgangen til at forbyde undervisningen følger også, at ministeren kan stille visse betingelser for, at undervisningen kan fortsættes, som f. eks. at kursusafgiften nedsættes, at undervisningen omlægges, eller at eleverne ikke bindes til fortsat undervisning over meget lange perioder eller til undervisning på flere kursus.

Kapitel VI.

Fritidsforanstaltninger m. v.

Til § 45.

Med denne bestemmelse lovfæster man den hidtil bestående adgang til af en til undervisningsministerens rådighed stående finanslovbevilling at yde tilskud til klubliv og fritidsarrangementer i tilknytning til ungdomsskolen. Under hensyn til den betydning, man må tillægge det fritidsliv, der udfolder sig her, såvel i forhold til elevernes udvikling som til ungdomsskolens trivsel i det hele, foreslås det at yde samme tilskud til klubber i tilknytning til ungdomsskolen som til undervisningen i denne, dog således at statskassen her også udreder den del af timebetalingen, som ellers bæres af skolefondene.

Med hensyn til leder- og medhjælperløn må maksimumsgrænsen i § 15 gælde kom-

bineret med bestemmelsen om rejsegodtgørelse i § 18, medens der næppe kan opstilles noget minimumskrav, da lederens og medhjælpernes arbejde kan være højst forskelligartet fra klub til klub.

Med hensyn til lokale for de heromhandlede fritidsforanstaltninger henvises til § 22.

Som et passende størsteløb for tilskud til undervisningsmateriel har man foreslået 6 kr. pr. elev, svarende til 100 elevtimer å 6 øre, jfr. § 23, stk. 1; man forudsætter herved, at dette maksimumsbeløb reguleres, når tilskuddet til læremidler i ungdomsskolen ændres.

Som et yderligere middel til at fremme de unges interesse for ungdomsskolen foreslår man, at der ydes statstilskud — ligeledes med $\frac{2}{3}$ af udgiften — til lejrskoleophold, der arrangeres af en ungdomsskole, flere ungdomsskoler i forening, et amtsungdomsnævn, en højskole eller lignende.

Når det er anført, at opholdet *normalt* skal være gratis for eleverne, er der hermed åbnet mulighed for, at der i særlige tilfælde — navnlig af pædagogiske grunde — kan afkræves eleverne en mindre betaling for opholdet. Dette må dog være en undtagelse, idet det i reglen må betragtes som en tilstrækkelig stor økonomisk indsats, når eleverne selv betaler rejsen og andre i forbindelse hermed opståede udgifter.

Da man næppe kan forvente, at der vil blive knyttet sådanne lejrskoleophold til alle ungdomsskoler, finder man det rigtigst i loven udtrykkeligt at fremhæve, at undervisningsministeren, i det omfang det skønnes ønskeligt, kan oprette 8-dages lejrskoleophold for unge fra hele landet. Når man hjemler adgang for staten til at afkræve elevernes hjemstedskommune $\frac{1}{3}$ af udgiften pr. elev, er det hermed tanken at åbne mulighed for undervisningsministeren for at indfordre dette beløb hos kommuner, der har forholdsvis mange elever på statens lejrskoleophold, og som derfor egentlig selv burde oprette et sådant.

Man har anset det for rimeligt at udvide bestemmelsen om kommunernes pligt til at udrede det lokale tilskud, når et flertal indenfor ungdomsnævnet anbefaler det, til også at omfatte de heromhandlede, for ungdomsskolen så betydningsfulde fritidsarrangementer, jfr. § 10, stk. 2.

Fortsættelsesklassen bør naturligt ligestilles med ungdomsskolen med hensyn til reglerne om tilskud til klubber, fritidsarrangementer og lejrskoleophold; specielt af hensyn til forholdene på landet, hvor det kan være vanskeligt at samle tilstrækkelig mange elever til en ungdomsskole, har man foreslået, at tilsvarende regler også skal gælde klubber m. v. i tilknytning til aftenskoler, hvor flertallet af eleverne er mellem 14 og 18 år, og hvor der gives en undervisning af lignende art og omfang som i ungdomsskolen.

Til § 46.

Man finder det naturligt i nærværende lovforslag at optage almindelige bestemmelser om tilskud til ungdomsklubber som et nødvendigt supplement til de øvrige ungdomsforanstaltninger af undervisningsmæssig og karakteropdragende art, jfr. foran side 47.

Den i lovteksten fastsatte afgrænsning af klubbegrebet svarer i alt væsentligt til Ungdomskommissionens bestemmelse af ungdomsklub-begrebet i betænkningen: „Ungdommen og fritiden“.

Der er ikke i lovteksten opstillet nærmere regler om åbningstider, men det må sikkert kræves, at klubben skal have åbent mindst 3—4 aftener om ugen.

Med hensyn til aldersbetingelsen fremhæves specielt, at det, for så vidt angår de i § 45 omhandlede klubber, følger af ungdomsskolens begreb, at deltagerne er mellem 14 og 18 år. For de klubbers vedkommende, der omhandles i nærværende bestemmelse, er man

ikke på forhånd bundet af denne aldersgruppe, og da man anser det for meget ønskeligt, bl. a. på grund af de forskelle, der er i de unges udvikling og modenhed, at man ikke uden videre udelukker alle over 18 år fra at deltage i dette klubliv, har man foreslået, at klubberne skal være for unge mennesker, der er fyldt 14 år og *gennemgående* ikke er over 18 år. Ved klubvirksomhedens tilrettelæggelse skal der dog navnlig tages hensyn til de 14—18-årige.

Med hensyn til aldersgrænsen nedad er man standset ved 14 år, medens man efter Ungdomskommissionens forslag, der gennemgående vedrører de sociale klubber, skal kunne medtage børn fra 12-års alderen. Det falder imidlertid uden for formålet med nærværende lovforslag og hele den kulturelle baggrund for de heromh andlede klubbers oprettelse at medtage børn i den skolepligtige alder. Klubber for de 12-14 årige må derfor på det udviklingstrin, klublivet i øjeblikket befinder sig, naturligt — i samme omfang som det er tilfældet med børnehaverne — betragtes som en social foranstaltning.

Det er en betingelse, at klubben principielt skal stå åben for alle; man må således under ingen omstændigheder gøre adgangen til klubben betinget af, *at* de unge er medlemmer af — eller indmelder sig i — en bag klubben stående organisation, *at* de tilhører en bestemt klasse, eller *at* de bekender sig til en bestemt ideologisk opfattelse.

For klubber oprettet af foreninger vil det yderligere være en betingelse for tilskud, at der finder en adskillelse sted mellem foreningens og klubbens økonomi og administration (bestyrelse m. v.), således at klubvirksomheden fremtræder som en selvstændig del af foreningens arbejde.

Da en af de vigtigste forudsætninger for en klubs tilfredsstillende udvikling er lederens person, har man foreslået, at den godkendelse, der meddeles en klub, skal knyttes til en bestemt person som leder, således at godkendelsen bortfalder ved lederskifte.

Såfremt klubben ikke er kommunal, anser man det yderligere for nødvendigt, at klubben har en bestyrelse, der ikke består af klubbens egne medlemmer, og som har det almindelige ansvar for klubbens drift. Det må i forbindelse med ansøgningen om godkendelse oplyses, efter hvilke regler bestyrelsen vælges, og hvem der på ansøgningstidspunktet er medlemmer af bestyrelsen, således at den godkendende myndighed også vil kunne tage den garanti, der ligger i bestyrelsens sammensætning, i betragtning ved afgørelsen af spørgsmålet om, hvorvidt klubben kan godkendes.

Man har ikke villet udelade den mulighed, at en klub kan oprettes af en enkelt eller enkelte personer, men man finder det i så fald rimeligt at kræve, at en repræsentant for kommunalbestyrelsen kan få sæde i den bestyrelse, som også i dette tilfælde vil være at nedsætte.

De foreslåede tilskudsregler svarer i det væsentlige til de tilskudsregler, der gælder for ungdomsklubber oprettet under arbejds- og socialministeriet, jfr. bekendtgørelse fra nævnte ministerium af 28. februar 1952 vedrørende lov nr. 92 af 14. marts 1951 om ændringer i forsorgsloven vedrørende forøget offentlig støtte til institutioner for børneforsorg. Ifølge sidstnævnte bekendtgørelse kan der blandt de tilskudsberettigede udgifter kun medtages 50 pct. af udgifterne til materialer, der anvendes til hobbyvirksomhed, da det anses for at være af pædagogisk betydning, at børnene og de unge i betydeligt omfang selv deltager i disse udgifter. Denne betragtning kan man fuldt ud tiltræde, og man har derfor foreslået, at undervisningsministeren skal kunne fastsætte et maksimumsbeløb for stats-tilskuddet til de enkelte udgiftsposter, idet man herved navnlig har tænkt på udgifter til materiale, der bearbejdes i klubben, leje af film o. lign. Det vil sikkert være rimeligt også her kun at yde tilskud i forhold til halvdelen af udgiften til materiale, der bearbejdes af

klubmedlemmerne. Man vil iøvrigt næppe yde større materialetilskud til disse klubber end til klubber, der oprettes i forbindelse med ungdomsskolen, og for disse klubbers vedkommende er det anført i bemærkningerne til § 45, at man vil finde 6 kr. pr. elev passende. Denne begrænsning vil i sig selv bringe statstilskuddet til materialer og dermed også det kommunale tilskud hertil tilstrækkeligt langt ned.

Medens man for så vidt angår klubber i forbindelse med ungdomsskolen har foreslået, at ungdomsnævnets indstilling skal være bindende for kommunalbestyrelsen med hensyn til ydelse af kommunalt tilskud, jfr. bemærkningerne til § 45, foreslås der her kun tillagt såvel nævnet som kommunalbestyrelsen indstillingsret. Godkendelsesmyndigheden er henlagt til amsungdomsnævnet, der herunder kan underkende kommunens skøn med hensyn til klubbens adgang til at modtage tilskud og størrelsen af de tilskudsberettigede udgifter, dog således, at undervisningsministeren i tilfælde af uoverensstemmelse har den endelige afgørelse.

Til § 47.

I erkendelse af den betydningsfulde indsats for ungdommens udvikling, som øves af en række foreninger, der sætter ungdomsarbejde i gang, finder man det rimeligt, at man fra det offentliges side giver sådanne foreninger tilskud til dækning af den udgiftspost, der næsten altid tynger særlig hårdt på foreningsbudgettet, nemlig udgiften til lokaler. Da det imidlertid ofte er forbundet med store vanskeligheder at fremskaffe de fornødne lokaler, mener man, at det må kunne pålægges kommunen som en pligt at sørge herfor. Nærmere regler herom må dog fastsættes af undervisningsministeren, ligesom det må være en forudsætning, at ungdomsnævnet anbefaler. Kan kommunen ikke stille lokaler til rådighed, yder den tilskud til foreningens udgifter til de af den selv lejede lokaler. Det samme gælder, hvis foreningen selv ejer de fornødne lokaler.

Der er ikke fastsat nærmere regler om, hvor stort et tilskud, kommunen skal yde til lokaleudgifterne. Bestemmelser herom må fastsættes af undervisningsministeren; man har dog i så henseende bemærket sig Ungdomskommissionens forslag i betænkningen om Ungdommen og fritiden, hvorefter tilskuddet foreslås fastsat til 75 pct. af det beløb, hvormed de godkendte lokaleudgifter overstiger et beløb af 2 kr. pr. medlem. .

Statstilskud foreslås ydet med halvdelen af det kommunale tilskudsbeløb. Når kommunen stiller sine egne lokaler til rådighed, til hvis opførelse der ofte under en eller anden form er ydet statstilskud, og som normalt anvendes til en række forskelligartede formål, finder man alene anledning til at yde refusion fra staten med halvdelen af udgiften til lokalernes belysning, opvarmning og rengøring. Den anden halvdel af udgiften må eventuelt bæres af foreningen efter den anførte regel; hvis foreningen herefter skal udrede mere end halvdelen, nedsættes statens tilskud tilsvarende.

Det er en forudsætning, at det pågældende ungdomsarbejde er af alment oplysende eller udviklende art; herunder er også tænkt på ungdommens fysiske udvikling; det er herefter ligegyldigt, om foreningen lægger hovedvægten på studiekredsarbejde, foredragsvirksomhed, underholdende virksomhed eller sport; arbejde af partipolitisk og propagandistisk karakter falder derimod udenfor.

Til § 48.

Det er en af de vigtigste forudsætninger for, at hele det i nærværende afsnit omhandlede ungdomsarbejde kan komme i gang, at man har tilstrækkelig mange ledere med den fornødne uddannelse. På side 51 er det nærmere skitseret, hvorledes en sådan lederuddan-

nelse kan tilrettelægges. Man anser det for hensigtsmæssigt, at initiativet til oprettelse af kursus for ungdomsledere tages af de forskellige landsorganisationer, der beskæftiger sig med ungdomsarbejde under nærværende lov, eller af amtsungdomsnævnet eller det kommunale ungdomsnævn. Planen for kursus må dog indsendes til ministeriets godkendelse, ligesom ministeriet fastsætter tilskuddet, der bør beregnes efter samme principper, som nu er lagt til grund for ministeriets tilskud til kursus for ungdoms- og aftenskolelærere. Det er en forudsætning, at adgangen til kursus ikke kan betinges af medlemsskab af nogen bestemt organisation.

Man har ved udførelsen af det i nærværende lov omhandlede ungdomsarbejde i vidt omfang regnet med landsorganisationers medvirken. Da disse herved i nogen grad aflaster det offentlige for udgifter, finder man det rimeligt at optage en bestemmelse om, at der i særlige tilfælde kan ydes dem et statstilskud til hjælp til dækning af de udgifter, der er forbundet med at få hele dette ungdomsarbejde i gang. Da man ikke på forhånd kan fastsætte nærmere regler for, hvorledes et sådant tilskud skal beregnes, foreslås det, at der skal kunne ydes dem et tilskud af den i nærværende paragraf omhandlede bevilling.

Til § 49.

Bestemmelsen er en nydannelse i forhold til den hidtidige lovgivning. Landbrugsministeriet har dog — omend på et andet område — en noget lignende ordning angående statstilskud til konsulentvirksomhed, men det er først og fremmest den svenske lovgivning på dette punkt, der har dannet forbillede for de her foreslåede regler. Man anser det for at være af væsentlig betydning for hele det af loven omfattede ungdomsarbejde, at der tilvejebringes hjemmel for en tilsvarende tilskudsordning i Danmark.

Ungdomsvejlederens arbejdsområde er afgrænset sådan, at han skal beskæftige sig med gennemførelsen af almindeligt kulturelt arbejde under nærværende lov.

Som et passende maksimum for den løn, i forhold til hvilken der kan ydes tilskud, foreslår man ligesom til de kommunale ungdomsvejledere i § 10, stk. 8, købstadlærerløn på højeste løntrin.

Refusionsbrøken er fastsat til 50 pct. i overensstemmelse med den svenske ordning og landbrugsministeriets regler angående tilskud til konsulenter.

Der er ikke stillet forslag om tilskud til befordring, telefon m. v., idet regler herom vil besværliggøre administrationen af disse ret ubestemt liggende forhold yderligere. Når der ydes tilskud i forhold til højeste købstadlærerløn, vil det sikkert betyde, at landsorganisationen kan få tilskud til den fulde lønudgift; den må da kunne klare de øvrige udgifter selv.

Til § 50.

Det er af afgørende betydning for gennemførelsen af det i nærværende afsnit af loven omhandlede frie ungdomsarbejde, at der skabes mulighed for tilvejebringelse af de hertil fornødne lokaler. Da det under den nuværende byggesituation ikke vil være muligt at tilvejebringe nye lokaler i fornødent omfang til dette formål, foreslås det at give tilskud til indretning af bestående lokaler til samlingssted for ungdommen.

Da det drejer sig om tilskud alene til indretning og montering af lokaler, som en kommune, en forening m. v. ved lejemål eller på anden måde har fået lov til at disponere over, findes tilskuddet passende at kunne fastsættes til højst 15 000 kr., dog således at det aldrig kan overstige halvdelen af udgifterne. Det må endvidere være en forudsætning, at de kommunale myndigheder og undervisningsministeren anser det pågældende lokale for tilfredsstillende og kan godkende de foreslåede foranstaltninger som nødvendige og rimelige.

Kapitel VII.

Bestemmelser om statslån.

Til §§ 51 og 52.

I de nugældende love findes der nogenlunde ensartede bestemmelser om ydelse af statslån til opførelse af nye skolebygninger for efterskoler, ungdomskostskoler, ungdomsgårde og landbrugsfaglige skoler såvel som for andre frie skoleformer som høj- og landbrugsskoler, husholdningsskoler og husholdningsseminarier samt friskoler.

De hidtidige for efterskoler m. fl. herom gældende regler er imidlertid nylig efter forhandling med folketingets finansudvalg på forventet hjemmel ved tillægsbevillingsloven for finansåret 1952—53 ændret, således at statslånet er forhøjet fra $\frac{1}{3}$ til $\frac{1}{2}$ af opførelsesværdien, og det beløb, som den pågældende organisation, forening eller kreds selv skal skaffe, er i overensstemmelse hermed formindsket fra $\frac{1}{3}$ til $\frac{1}{6}$. Når det drejer sig om større ombygninger eller forbedringer, kan statslånet stige indtil 75 pct. af udgiften ved foretagelsen af de pågældende foranstaltninger.

Man finder det hensigtsmæssigt, at reglerne om statslån til de i nærværende lovforslag omhandlede skoleformer gøres helt ensartede og samles under eet i et særligt afsnit.

I så henseende vil man mene, at de nylig for efterskolerne m. fl. indførte regler angående statslånets størrelse stort set vil kunne være tilfredsstillende. Når henses til de fordelagtigere lånebetingelser, der i lov om byggeri med offentlig støtte af 30. april 1946 er givet i kapitel VII for bygninger med socialt og kulturelt formål, finder kommissionen det derimod påkrævet, at vilkårene for statslånet ændres, således at der som hidtil bør svares en årlig ydelse på 4 pct., men således at 1 pct. heraf er afdrag og resten renter, og således at der åbnes mulighed for, at der, hvor særlige forhold måtte tale derfor, kan meddeles midlertidig fritagelse for at svare afdrag på 1 pct.

Man må i denne forbindelse anse det for ønskeligt, at der samtidig åbnes mulighed for at foretage en midlertidig rentenedsættelse fra 4 til 3 pct. p. a. for lån ydet efter de hidtil gældende regler, i tilfælde hvor en lettelse i renteydelsen skønnes afgørende for skolens økonomi, og hvor skolens øvrige forhold i særlig grad måtte tale herfor.

Man finder det endvidere rimeligt, at indtil $\frac{1}{3}$ af statslånet kan gives rente- og afdragsfrit, i det omfang institutionen selv som gave fra .anden side har fremskaffet et beløb af samme størrelse som den rente- og afdragsfri del af statslånet. Man tilskynder herved, til, at finansieringsplanen kan blive så sund som mulig.

Kapitel VIII.

Fællesbestemmelser.

Til § 53.

. Bestemmelsen om, at den i nærværende lov omhandlede undervisning m. v. er undergivet tilsyn af statskonsulenten for undervisningsministeriet i sager vedrørende ungdomsundervisningen, svarer til de gældende regler i ungdomsskoleloven (§ 24), aftenskoleloven (§ 2) og efterskoleloven (§ 13). Man finder det imidlertid selvfølgeligt, at dette tilsyn udvides til at omfatte al den af nærværende lov omfattede undervisning, fritidsbeskæftigelse m. v., og bestemmelsen er derfor optaget under afsnittet om fællesbestemmelser.

Til § 54.

Loven tænkes at træde i kraft den 1. april 1953, dog således at de nye regler kun finder anvendelse på kursus og fritidsforanstaltninger, der påbegyndes efter lovens ikrafttræden, medmindre andet efter ansøgning i det enkelte tilfælde bestemmes af den godkendende myndighed.

Med lovens ikrafttræden må de hidtidige love om ungdomsskoler, aftenskoler, efterskoler og landbrugsfaglige skoler bortfalde.

Da man i det foreliggende lovforslag går ind for, at et begrænset antal kommuner under visse nærmere angivne betingelser skal have adgang til som forsøg at indføre en udvidelse af undervisningspligten, må loven forelægges rigsdagen til revision, når man har indhøstet nærmere erfaringer af disse forsøg, for at man kan overveje, hvorvidt forsøgsadgangen bør høre op, eller om man bør gå ind for en videreførelse — eventuelt under andre former — af en udvidelse af undervisningspligten.

VI. Forslagets økonomiske konsekvenser.

De med gennemførelsen af foranstående lovforslag forbundne udgifter vil kun meget skønsmæssigt kunne anslås, idet hensigten med lovforslaget i første række er at fremkalde en forøget ungdomsundervisning og fritidsbeskæftigelse; der kan imidlertid intet vides om, i hvilket omfang dette vil blive tilfældet. Ved beregningerne må man derfor som udgangspunkt tage timetallets og ungdomsforanstaltningernes omfang i det senest forløbne år, hvorfra nøjagtige tal haves.

Ved nedenstående beregninger har man alene lagt flertallets forslag til grund; den anslåede udgift er iøvrigt opgjort for hver bestemmelse for sig.

A. Ungdoms- og aftenskolen.

1) *Timelønnen* (§ 15, jfr. § 16, samt § 3, stk. 7).

Antallet af timer i den almindelige aftenskole var i 1950—51 ca. 860 000.

Antallet af timer i aftenhøjskolen var i 1950—51 ca. 25 000.

Med den pr. 1. april 1952 gældende timebetaling i den almindelige aftenskole på 8 kr. 15 øre, hvoraf statskassen afholder $\frac{2}{3}$ af de 70 pct. af beløbet, d. v. s. $\frac{2}{3}$ af 5 kr. 70 øre = 3 kr. 80 øre, ville statens samlede udgift blive

860 000 x 3 kr. 80 øre 3 268 000 kr.

I aftenhøjskolen ville statens udgift pr. time blive $\frac{2}{3}$ af 70 pct. af

9 kr. 90 øre, d. v. s. $\frac{2}{3}$ af 6 kr. 95 øre = 4 kr. 64 øre, eller ialt 25 000 X 4 kr.

64 øre 116 000 -

Efter det af flertallet fremsatte forslag ville statens udgift til den

almindelige aftenskole pr. time blive *mindst* $\frac{2}{3}$ x $\frac{2}{3}$ X 9 kr. 05 øre =

4 kr. 02 øre, eller ialt 860 000 X 4 kr. 02 øre 3 457 200 -

og *højst* $\frac{2}{3}$ X $\frac{2}{3}$ X 13 kr. 60 øre = 6 kr. 04 øre, eller ialt 860 000 x 6 kr.

04 øre 5 194 400 -

d. v. s. *en merudgift få mellem 189 200 kr. og 1 926 400 kr.*

I aftenhøjskolen ville udgiften pr. time blive *mindst* $\frac{2}{3}$ X $\frac{2}{3}$

X 13 kr. 60 øre = 6 kr. 04 øre eller ialt 25 000 x 6 kr. 04 øre 151 000 -

og *højst* $\frac{2}{3}$ X $\frac{2}{3}$ X 20 kr. 40 øre = 9 kr. 07 øre eller ialt 25 000 x 9 kr.

07 øre 226 750 -

d. v. s. *en merudgift få mellem 35 000 kr. og 110 750 kr.*

For ungdomsskolens vedkommende kan man — ligeledes med udgangspunkt i året 1950—51 — regne med ca. 44 000 timer, hvoraf ca. 4 000 timer som dagundervisning.

Med den pr. 1. april 1952 gældende timebetaling på 8 kr. 15 øre, hvoraf staten udreder 50 pct. i aftenungdomsskolen og 75 pct. i dagungdomsskolen, ville statens udgift

blive 4 kr. 10 øre for 40 000 timer.	164 000 kr.
og 6 kr. 10 øre for 4 000 timer.	24 400 -
Ialt...	188 400 kr.

Efter det af flertallet fremsatte forslag ville statens udgift til aftenungdomsskolen blive <i>mindst</i> $\frac{2}{3} \times \frac{2}{3} \times 9 \text{ kr. } 05 \text{ øre} = 4 \text{ kr. } 02 \text{ øre}$, eller ialt 40 000 $\times 4 \text{ kr. } 02 \text{ øre}$	160 800 kr.
og til dagungdomsskolen <i>mindst</i> $\frac{2}{3} \times \frac{3}{4} \times 9 \text{ kr. } 05 \text{ øre} = 4 \text{ kr. } 53 \text{ øre}$, eller ialt 4 000 $\times 4 \text{ kr. } 53 \text{ øre}$	18 120 -
Ialt...	178 920 kr.

og <i>højest</i> i aftenungdomsskolen $\frac{2}{3} \times \frac{2}{3} \times 13 \text{ kr. } 60 \text{ øre} = 6 \text{ kr. } 04 \text{ øre}$, eller ialt 40 000 $\times 6 \text{ kr. } 04 \text{ øre}$	241 600 kr.
og i dagungdomsskolen $\frac{2}{3} \times \frac{3}{4} \times 13 \text{ kr. } 60 \text{ øre} = 6 \text{ kr. } 80 \text{ øre}$, eller ialt 4 000 $\times 6 \text{ kr. } 80 \text{ øre}$	27 200 -
Ialt...	268 800 kr.

Der kan altså efter dette forslag blive tale om *en mindreudgift på ca. 10 000 kr., der eventuelt kan forandres til en merudgift på ca. 80 000 kr.*

Til foranstående beregninger må dog knyttes følgende bemærkninger:

1) Kommunen og de stedlige kredse vil naturligvis i et vist omfang anvende højere løn end minimumssatsen, men det store flertal af lærere vil dog næppe oppebære stort mere end minimumslønnen, som man derfor i det væsentlige kan lægge til grund ved merudgiftens beregning.

2) Af de ca. 860 000 undervisningstimer i aftenskolen er ca. 100 000 blevet anvendt til undervisning i kvindelig husgerning. Da disse timer efter de gældende regler omregnes i forholdet 2 : 3, dog således at der højst betales tilskud for 5 klokketimer pr. hold, må der regnes med en merudgift for stat og skolefond til henimod 50 000 timer. Da husholdningslærerinden imidlertid efter det fremsatte lovforslag skal være tilstede på undervisningsstedet 1 time udover selve undervisningstiden, vil dette også forøge antallet af husholdningstimer, således at man næppe behøver at tage disse husholdningsregler i betragtning ved beregningen af merudgiften.

3) Når merudgiften for ungdomsskolen bliver så forholdsvis ringe, eventuelt endog kan blive en besparelse, skyldes det forslaget om, at skolefonden skal udrede $\frac{1}{3}$ af den statskassen påhvillende andel af denne udgift. Til gengæld bliver statskassens merudgift forholdsvis større til ledertillæg og rejsegodtgørelser, hvortil skolefonden efter forslaget ikke længere skal yde bidrag.

4) Endelig bemærkes, at man må regne med en større udbredelse af ungdomsskolen end under den nuværende ordning, bl. a. som følge af den foreslåede adgang for et begrænset antal kommuner til forsøgsvis indførelse af forlænget undervisningspligt. Til sådanne kommuner udreder staten 90 pct. eller 75 pct. af samtlige med ungdomsskolen forbundne udgifter, dog kun inden for en begrænset bevilling, der i bemærkningerne til § 3, stk. 7, foreløbig er foreslået fastsat til 50 000 kr.

Den samlede merudgift for statskassen kan måske herefter anslås til:

- a) aftenskolen, herunder aftenhøjskolen ca. 500 000 kr.
(man har herved skønsmæssigt anslået, at anvendelsen af højere løn end minimumslønnen vil medføre en merudgift på ca. 300 000 kr.)
- b) ungdomsskolen, herunder bevillingen i henhold til § 3, stk. 7, medens hensyn ikke er taget til skolens evt. større udbredelse iøvrigt ca. 50 000 -
lait... ca. 550 000 kr.

2) Lederhonorar (§ 17).

Efter flertallets forslag bliver der ingen merudgift til lederhonorar i ungdomsskolen, da satserne svarer til de nugældende. Herved er bortset fra den merudgift, en eventuel udvidelse af skolens omfang vil medføre.

For aftenskolens vedkommende bliver der derimod sikkert tale om en merudgift. Efter den gældende ordning udreder staten 50 000 kr. hertil, hvortil kommer 25 000 kr. fra skolefondene. Da det er meningen, at staten skal overtage skolefondenes udgift til lederhonorar og til rejsegodtgørelse til gengæld for skolefondenes deltagelse i udgiften til lærerløn i ungdomsskolen, må den nuværende udgift regnes til 75 000 kr. Efter forslaget vil statsudgiften til lederhonorar i aftenskolen med et samlet antal hold på ca. 16 500 — således som i 1950—51 — *højst* kunne blive ca. 370 000 kr., men vil antagelig blive *væsentlig* mindre; man må således regne med, at reglen om, at lederhonoraret for de efter de 10 første følgende hold nedsættes til højst 35 kr. pr. hold, vil medføre en nedsættelse af det anslåede maksimalbeløb med over 50 000 kr., at bestemmelsen om nedsættelse af det faktiske antal hold til hold á 40 timer i gennemsnit ligeledes vil medføre en betydelig nedsættelse af udgiften, samt at dette også gælder den for statens tilskud stillede betingelse om, at der skal ydes lige så meget af vedkommende kommune eller stedlige kreds. Udgiften vil iøvrigt også blive påvirket i nedadgående retning som følge af bestemmelsen om, at skolen skal omfatte mindst 3 hold, ligesom reglen i § 21, stk. 6, om normering af faste stillinger ved kommunernes skolevæsen til bestridelse af lederarbejdet vil medføre en mindre statsudgift efter nærværende bestemmelse.

Efter alt foreliggende vil den samlede merudgift til lederhonorar i ungdoms- og aftenskolen herefter næppe overstige 100 000 kr.

3) Rejsegodtgørelse (§ 18).

Efter den gældende ordning ydes der alene rejsegodtgørelse til lærere i aftenskolen. Tilskuddet ydes højst med et beløb pr. undervisningstime svarende til statens og skolefondens tilskud til lærerlønnen. Med den pr. 1. april 1952 gældende timebetaling kan der herefter ydes rejsegodtgørelse med 5 kr. 70 øre pr. undervisningstime; af dette beløb afholder statskassen $\frac{2}{3}$ eller 3 kr. 80 øre, og skolefonden 1 kr. 90 øre.

Efter kommissionens forslag skal skolefonden ikke længere deltage i udgiften til rejsegodtgørelse, jfr. foran side 42, og samtidig foreslås bestemmelsen om rejsegodtgørelse udvidet til også at omfatte lærere i ungdomsskolen. Statstilskuddet skal højst kunne ydes med halvdelen af minimumsbetalingen, d. v. s. med højst 4 kr. 53 øre pr. undervisningstime. Den maksimale statsudgift forøges derved, dels med 73 øre pr. undervisningstime, dels ved bestemmelsens udvidelse til også at omfatte ungdomsskolen. Man regner imidlertid med, at forslaget om, at vedkommende kommune eller stedlige kreds selv skal udrede $\frac{1}{3}$ af udgiften, vil medføre en så væsentlig nedsættelse af denne udgiftspost, der

under den gældende ordning skønnes at være blevet belastet udover alle rimelige grænser, jfr. foran side 100, at der *næppe* vil blive tale om *nogen væsentlig merudgift* for statskassen.

4) Bestemmelsen om *normering på kommunens skoleplan af lærere til hel eller delvis undervisning i eller ledelse af ungdoms- og aftenskolen* (§ 21) vil *næppe* heller medføre *nogen merudgift*, da en benyttelse af denne bestemmelse stort set vil bevirke en tilsvarende formindskelse af udgiften til timebetaling efter § 15 og til lederhonorar efter § 17. Fordelingen af udgifterne mellem stat, skolefond og kommune er dog forskellig, eftersom man anvender bestemmelserne i §§ 15 og 17 eller i § 21, men det er vanskeligt på forhånd at afgøre, hvilken fordelingsordning der vil være gunstigst for henholdsvis stat, skolefond og kommune, idet dette bl. a. beror på vedkommende lærers anciennitet og ægteskabelige stilling, reguleringstillæggets størrelse m. v.

5) *Honorarlønnede medhjælpere for kommunalbestyrelserne og amtsungdomsnævnene og tjenestemandsstillinger som konsulent for ungdomsundervisningen i et amt* (§§ 10, stk. 8, og 13, stk. 4).

Hvis man for *kommunernes* vedkommende i begyndelsen regner med det maksimale tilskud til f. eks. 5 *fuldt* beskæftigede ungdoms vej ledere, har man sikkert anslået udgiften ved dette forslag rundeligt. Med de pr. 1. april 1952 gældende reguleringstillægssatser andrager højeste købstadlærerløn for en gift mand eller dermed ligestillet 13 381 kr. 20 øre. Den halve udgift til 5 *fuldt* beskæftigede ungdoms vej ledere vil således højst kunne andrage 33 453 kr. Udgiften kan måske derfor anslås til ca. 30 000 kr.

For *amternes* vedkommende kan man måske anslå udgiften til et beløb svarende til aflønningen af ialt 10 *fuldt* beskæftigede konsulenter, lønnet som konsulenter for særundervisningen. Lønnen til en sådan konsulent kan med de pr. 1. april 1952 gældende reguleringstillægssatser variere mellem 10 340 kr. 04 øre og 18 032 kr. 40 øre, d. v. s. ca. 14 000 kr. i gennemsnit. Den halve udgift til 10 konsulenter vil således andrage ca. 70 000 kr.

Den samlede udgift til det under nærværende punkt omhandlede forslag anslås herefter til ca. 100 000 kr.

6) *Tilskud til læremidler* (§ 23).

Forhøjelsen af tilskuddet til *læremidler i ungdomsskolen* fra 4 til 6 øre pr. elevtime vil på grundlag af elevtallet i 1950—51 (ca. 7 000) medføre en udgiftsforøgelse på ca. 10 000 kr. (Med et gennemsnitligt timetal pr. elev på 70, jfr. at husgerningstimerne går fra, og at der har været betydeligt flere kvindelige end mandlige elever, og med et tilskud pr. elevtime på 4 øre, ville udgiften blive ca. 19 600 kr.).

Forslaget om tilskud til *læremidler til den 3-årige husholdning sunder visning i aftenskolen* kan ud fra de foreliggende oplysninger om antallet af elever i husgerning mellem 14 og 18 år i 1950—51 (10 107) skønsmæssigt anslås til ca. 66 000 kr.; man har herved regnet med, at godt og vel halvdelen af eleverne (ca. 6 000) har deltaget i den 3-årige undervisning, og at disse med et årligt timetal på ca. 64 formentlig har haft ca. 20 undervisningsdage hver; da maksimum for tilskuddet udgør 55 øre pr. elev pr. undervisningsdag, vil det sige, at det samlede tilskud kan anslås til ca. $6\,000 \times 20 \times 55 \text{ øre} = 66\,000 \text{ kr.}$

Merudgiften ved de under dette punkt omhandlede forslag skønnes herefter anslået at ville andrage ialt ca. 75 000 kr.

7) *Etableringstilskud* (§ 25).

Forslaget om forhøjelse af maksimumstilskuddet fra 3 000 kr. til 3 600 kr. vil ikke medføre nogen merudgift af betydning, dels fordi der gennemgående ikke kommer mere

end 3 ansøgninger om tilskud årligt, og dels fordi de fleste ansøgninger ikke engang når op på det nuværende maksimum på 3 000 kr. Udvidelsen af bestemmelsen til også at omfatte tilskud til undervisningsmateriel til lokaler til husflid og værkstedsundervisning vil vel nok medføre nogen merudgift, men næppe mere end ca. 2 000 kr. årlig.

8) Forhøjelsen af bevillingerne i §§ 26 og 27 til *undervisningsmateriel* og til understøttelse af *særlige aftenskoleformer* medfører en merudgift på henholdsvis 40 000 kr. og 7 000 kr., d. v. s. på ialt 47 000 kr.

9) De nye regler angående tilskud til *ungdomshostsholer* (§§ 28 og 29) vil næppe medføre nogen væsentlig merudgift. I det i bilag 9 omtalte eksempel beror forskellen i størrelsen af statstilskuddet til en efterskole og en ungdomskostskole således i det væsentlige kun på forskellen i lærerlønstilskuddet, og på dette punkt er de for ungdomskostskolen nu gældende regler opretholdt uforandret, medens dens tilskudsregler iøvrigt er bragt på linie med efterskolens.

Den samlede merudgift ved de under afsnit A. Ungdoms- og aftenskolen omhandlede forslag skønnes herefter at ville andrage mellem 800 000 og 900 000 kr.

B. Fortsættelsesklassen.

Under hensyn til fortsættelsesklassens ringe udbredelse (ca. 10. skoler med ca. 150 elever og et samlet timetal på ca. 15 000) får de i § 30 fremsatte beskedne økonomiske forslag om forhøjelse af det særlige tilskud fra 1 til 2 kr. pr. time og lærerlønnens forhøjelse, når tilskuddet beregnes efter nærværende lov, ingen væsentlig indflydelse på merudgiften.

C. Efterskoler.

Det er vanskeligt at skønne over, hvilken udgift, der vil være forbundet med det i § 40 fremsatte forslag om refusion af halvdelen af det tilskud, som kommunerne måtte yde til unge menneskers efterskoleophold. Hvis man skønsmæssigt anslår det antal unge, der vil få en sådan understøttelse, til 10 pct. af det samlede elevantal eller ca. 450 elever ialt, og understøttelsen anslås til f. eks. 100 kr. pr. elev, skulle statens udgift blive mellem 20 000 og 25 000 kr. årlig.

D. Landbrugsfaglige skoler.

Efter de gældende regler svinger statstilskuddet mellem 3 kr. og 12 kr. pr. time i dagskolen — det forudsættes ved denne beregning, at alle skolerne er dagskoler — og efter forslaget mellem $\frac{3}{4}$ af 9 kr. 05 øre = 6 kr. 79 øre og $\frac{3}{4}$ af 13 kr. 60 øre — 10 kr. 20 øre. Hvis man går ud fra middeltallet mellem 3 kr. og 12 kr. og mellem 6 kr. 79 øre og 10 kr. 20 øre, bliver statens udgift i det første tilfælde 7 kr. 50 øre, og i det andet tilfælde 8 kr. 50 øre pr. time. Med et timetal i den landbrugsfaglige skole på 10 000 timer, jfr. oversigten i bilag 11, skulle den anslåede merudgift altså andrage ca. 10 000 kr. Hertil kommer udgiften til rejsegodtgørelse, der maksimalt kan andrage 4 kr. 55 øre pr. undervisningstime. Da man sikkert i vidt omfang er henvist til at benytte tilrejsende lærere i den landbrugsfaglige skole, kan man måske anslå udgiften hertil til ca. 10 000 kr.

I merudgiften på ca. 20 000 kr. ialt må imidlertid fradrages besparelsen ved inddragelsen af statstilskuddet til dækning af lokaleudgifter, ialt ca. 5 000 kr., således at den samlede merudgift kan anslås til ca. 15 000 kr.

E. Brevskoler.

Den eneste brevskole, der hidtil har fået regelmæssig støtte af undervisningsministeriet, har i de senere år fået 6—7 000 kr. årlig. Denne skole har i 1951—52 haft ca. 4 000 elever, og der er rettet ca. 10 000 undervisningsbreve ialt. Det foreslåede tilskud kan højst udgøre 2 kr. pr. rettet undervisningsbrev, men vil i gennemsnit udgøre en del mindre, formentlig ca. 1 kr. 50 øre, idet tilskuddet vil blive gradueret efter, hvor meget arbejde der er forbundet med rettelsen af et undervisningsbrev. Man kan næppe regne med, at der vil blive mere end ca. 5—10 brevskoler ialt, der opfylder betingelserne for at få statstilskud, og anslår man de øvrige til at være af samme omfang som den førnævnte brevskole, bliver den samlede udgift ca. $7 \times 15\,000 \text{ kr.} = 105\,000 \text{ kr.}$, og *merudgiften* altså ca. 100 000 kr.

F. Fritidsforanstaltninger m. v.

1) Ungdomsklubber og fritidsarrangementer i forbindelse med ungdomsskolen (§ 45).

På finansloven har der gennem flere år været optaget en bevilling på 15 000 kr. til støtte af fritidsklubber, navnlig til fritidsarrangementer i forbindelse med ungdomsskoler. Når der nu gives almindelige regler om støtte af fritidsklubber m. v. i tilknytning til ungdomsskoler, må man regne med, at de fleste skoler vil iværksætte sådanne fritidsforanstaltninger. Fritidsforanstaltningernes omfang må vist kunne sættes i forhold til ungdomsskolens omfang. Denne havde i 1950—51 ca. 7 000 elever fordelt i ca. 100 skoler, omfattende ca. 44 000 undervisningstimer. Statens tilskud til lærerløn og læremidler har andraget godt 200 000 kr. Statens udgift til fritidsarrangementer, herunder lejrskoleophold, for eleverne i en skole af et sådant omfang kan næppe overstige halvdelen af udgiften til selve skolen og kan næppe blive mere end 1 000 kr. pr. skole i gennemsnit, således at udgiften hertil sikkert vil blive mindre end 100 000 kr. *Merudgiften* kan måske derfor anslås til ca. 75 000 kr.

2) Fritidsklubber iøvrigt (§ 46).

Bestemmelsen herom vil principielt ikke medføre nogen større merudgift for statskassen, da der allerede i de af arbejds- og socialministeriet i bekendtgørelse af 28. februar 1952 fastsatte regler om ændringer i forsorgsloven vedrørende forøget offentlig støtte til institutioner for børneforsorg indeholdes hjemmel for at yde i det væsentlige tilsvarende støtte til næsten alle de fritidsklubber, der kan tænkes at ville falde ind under bestemmelsen i nærværende lovforslags § 46. Der vil dog sikkert rent faktisk blive en merudgift, idet mange ikke vil vide, at der er adgang til at opnå støtte til klubber af mere kulturelt præg, hvis bestemmelser herom ikke findes i det heromhandlede lovkompleks.

3) Driftstilskud til ungdomsforeningernes lokaler (§ 47).

Forpligtelsen til at fremskaffe de fornødne lokaler påhviler i første række kommunerne, der da også allerede i meget vidt omfang stiller lokaler gratis til rådighed for ungdomsforeningerne. I de tilfælde, hvor kommunerne selv har de fornødne lokaler, kan statskassens udgift højst udgøre 50 pct. af udgiften til lokalernes belysning, opvarmning og

rengøring i det omfang, disse stilles til rådighed for foreningerne. Den samlede udgift hertil for statskassen må vist blive af forholdsvis begrænset omfang.

I tilfælde, hvor kommunerne ikke selv ejer lokalerne, udgør statens udgift halvdelen af de af kommunerne ydede tilskud til foreningernes lokaleudgifter. Da tilskuddet sikkert yderligere vil blive begrænset til 75 pct. af det beløb, hvormed de godkendte lokaleudgifter overstiger et beløb af 2 kr. pr. medlem, har man sikret sig mod for store udgifter til den enkelte forening; der kan derimod ikke med nogen sikkerhed på forhånd siges noget om den samlede udgift for statskassen.

4) *Kursus til videreuddannelse af lærere og ledere til ungdomsarbejde (§ 48).*

Med de nugældende satser for tilskud til undervisningstimer og foredrag på kursus for ungdoms- og aftenskolelærere og for tilskud til deltagernes opholds- og rejseudgifter vil udgiften til et kursus omfattende ca. 40 timer i løbet af 6 dage med et deltagerantal på ca. 25 fra vedkommende landsdel kunne anslås til ialt ca. 2 500 kr.

Der er et stort behov for lærer- og lederkursus, således at man må regne med, at der oprettes en del kursus rundt omkring i landet. Hvis der foruden de nuværende kurser oprettes ialt 5 kurser af 4 ugers varighed i løbet af et år, kan udgiften hertil måske skønsmæssigt anslås til ca. 50 000 kr.

I henhold til særlige bevillinger på finansloven ydes der ialt 51 200 kr. til støtte af 2 landsorganisationer. Den bevilling, der må være til rådighed, vil måske derfor kunne anslås til 75 000 kr., d. v. s. *en merudgift* på ca. 25 000 kr.

5) *Ungdomsvejledere, ansatte af lands- eller landsdelsorganisationer (§ 49).*

Det maksimale statstilskud andrager halvdelen af højeste købstadlærerløn for hver *fuldt* beskæftiget ungdomsvej leder, hvilket med de pr. 1. april 1952 gældende reguleringsstillægssatser vil sige halvdelen af 13 381 kr. 20 øre = 6 690 kr. 60 øre. Det er umuligt at foretage noget nøjagtigt skøn over, hvor mange lands- og landsdelsorganisationer der vil benytte denne bestemmelse til ansættelse af en eller flere, helt eller delvis beskæftigede ungdomsvejledere. Med et anslået antal af 10 *fuldt* beskæftigede vejledere med *højeste* løn vil udgiften blive ca. 67 000 kr.; med 15 ialt bliver den samlede udgift ca. 100 000 kr.

6) *Indretning og montering af lokaler til samlingssted for ungdommen. (§ 50).*

Statskassens udgift hertil kan kun anslås meget skønsmæssigt. Hvis man regner med indretning af f. eks. 10 lokaler ialt, vil statskassens maksimale udgift blive 150 000 kr. For dette beløb vil der dog sikkert kunne indrettes betydeligt mere end 10 lokaler, idet maksimumstilskuddet næppe vil blive nået i ret mange tilfælde.

Den samlede merudgift ved de under afsnit F. Fritidsforanstaltninger m. v. omhandlede forslag skønnes herefter at ville andrage mellem 300 000 og 400 000 kr.

VIL Bilag.

BILAGSFORTEGNELSE

	Side.
Bilag 1. Ungdomsundervisning i Norge	127
— 2. — i Sverige	134
— 3. — i England	139
med 1 underbilag	142
— 4. Obligatorisk ungdomsundervisning i kantonen i Schweiz	150
— 5. Oversigt over de forskellige ungdomsskoleformers udbredelse og omfang i Danmark, de vigtigste lovregler m. v.	152
— 6. Ungdomsskolens omfang 1943—51	153
— 7. Oversigt over timetallets fordeling på de forskellige fag i aftenskolen i 1949—50. . . .	154
— 8. Aftenskolernes omfang i årene 1943—51	155
— 9. Oversigt over tilskudsreglerne for henholdsvis efterskoler og ungdomskostskoler. . . .	156
— 10. Efterskolerne i årene 1943—51	158
— 11. Den landbrugsfaglige undervisning i årene 1937—51	158
— 12. Henvendelse af 30. november 1949 fra Danmarks lærerforening, Københavns kommune- lærerforening, Københavns kommunelærerindforening og Københavns ungdoms- og aftenskolelærerforening	159
— 13. Henvendelse af 3. februar 1950 fra Dansk arbejdsmandsforbund	162
— 14. Henvendelse af 16. januar 1951 fra De samvirkende danske husmandsforeninger med 3 underbilag	164
— 15. Ekstrakt afskrift af kapitel 5 i Ungdomskommissionens betænkning „Ungdommen og arbejdslivet”	170
— 16. Kontorchef K. Vedel-Petersens lovskitse angående undervisningspligt	178
— 17. Forslag fra lederne af ungdomsskolen i Esbjerg til fremtidig ordning af ungdomsskolen..	179
— 18. Forslag til timeplaner for de forskellige former for ungdomsskoler	181
— 19 og 20. Henvendelser af 14. juni 1950 og 20. august 1951 fra Dansk aften- og ungdoms- skoleforening	182
— 21. Eksempler på kursusplaner for håndgerningsundervisning fra Viborg og Aalborg amter	186
— 22. Undervisningsministeriets cirkulære af 1. maj 1951 om begrænsning af benyttelsen af tilrejsende lærere og om håndarbejdsundervisningen i aftenskolen	188
— 23. Henvendelse af 13. april 1952 fra Det sønderjyske husholdningsudvalg angående ansæt- telse af en håndgernings- og kjolesyningsinspektør ved aftenskolen	189
— 24. Henvendelse af 24. august 1949 fra Sammenslutningen af kommunale ungdomsudvalg..	190
— 25. Henvendelse af 26. august 1950 fra det kommunale ungdomsudvalg i Nakskov. . . .	192
— 26. Henvendelse af 30. november 1950 fra De samvirkende danske landboforeninger. . . .	193
— 27. Henvendelse af 4. december 1950 fra Det kgl. danske landhusholdningsselskab ang. brevskoleundervisning	195
— 28. Ekstrakt afskrift af kapitel 7 Ungdomskommissionens betænkning „Ungdommen og fri- tiden”	198
— 29. Redegørelse fra Landsudvalget for landøkonomisk ungdomsarbejde for 4-H-arbejdet..	205
— 30. Oversigt over lærernes uddannelse i aftenskolen	208

Norge.

I. Framhaldsskoler (fortsættelsesskoler).

Kegleerne om den norske framhaldsskole findes i en lov af 8. november 1946. Denne lov bygger i det væsentlige på et lovforslag, der blev fremsat allerede i 1939*), men hvis gennemførelse blev stillet i bero på grund af krigen. Forud for denne lov forekommer alene bestemmelser om framhaldsskoler spredt på forskellige steder i folkeskolelovene, første gang i et tillæg til almueskoleloven af 8. august 1854, hvor der skabtes hjemmel for at oprette særlige skoler eller klasser for elever, som havde gennemgået almueskolen, og som ikke gik over til „den højere almueskole“.

Formålet med skolen, der fortrinsvis er beregnet for elever i alderen 14—17 år, er ifølge § 1 i loven af 1946 på det grundlag, som er lagt i folkeskolen, at fremme elevernes almindelig og karakterudvikling, forberede dem til deres livsgerning og udvikle dem til dygtige mennesker, både åndeligt og legemligt.

Skolen kan være en almindelig dagskole eller indrettes som dag- eller aftenkursus. I en række år var framhaldsskolen udelukkende aftenskole, men efterhånden er man næsten overalt gået over til dagskoler. Man har dog i flere byer, bl. a. Oslo, bevaret aftenskolen sammen med dagskolen, men elevtilgangen til den førstnævnte er i stadig tilbagegang, medens dagskolens elevtal viser stærk stigning.

Skolens varighed kan normalt ikke være mindre end 432 timer (kan nedsættes til 360 timer) og højst 1 254 timer. Dagskolen kan være 2-årig, og kursus med undervisning nogle timer om dagen eller om aftenen (normalt ikke udover kl. 20 og aldrig udover kl. 21) kan med særlig tilladelse vare op til 3 år.

Skoler med en undervisningstid på mindst 648 timer skal anvende mellem $\frac{1}{4}$ og $\frac{3}{4}$ af timetallet til arbejdsopklæring; pligtige fag er: praktisk arbejde med arbejdskundskab, norsk, regning med bogføring, samfundslære og sundhedslære. Til vejledning har departementet i et cirkulære af 25. juni 1947 opstillet følgende grundplan for en sådan skole:

a) Teoretiske fag: norsk	5 timer
regning med bogføring	5 —
samfundslære	2 —
sundhedslære	2 —
b) Andre teoretiske fag (engelsk, almindelige folkeskolefag) eller arbejdsfag..	7 —
c) Arbejdsfag: håndarbejde, sløjd, husgerning, landbrug, håndværk o. lign...	12 —
d) Neutrale fag: gymnastik, sang	3 —

Ialt 36 timer

*) Dette lovforslag er omtalt nærmere på side 147—49 i den af undervisningsministeriets ungdomsvalg i december 1940 afgivne betænkning.

Man vil se, at her er $\frac{1}{3}$ af timetallet benyttet til arbejdsfag (c). Vil man lægge hovedvægten på arbejdsundervisningen, kan man føre timerne fra b) (andre teoretiske fag) over til c) (arbejdsfag). Man får da 14 timer teoretiske fag, 19 timer arbejdsfag og 3 timer neutrale fag. Vil man lægge endnu stærkere vægt på arbejdsundervisningen, kan man føre timer over fra d) (neutrale fag) og a) (teoretiske fag), men dog ikke i større udstrækning, end at planen opfylder kravene i loven med hensyn til fagkreds og timetal for disse grupper.

Skoler med kortere undervisningstid end 648 timer kan enten give teoretisk undervisning eller arbejdsopklæring; pligtige fag i disse skoler er:

- a) teoretiske kursus: norsk, samfundslære og regning med bogføring.
- b) praktiske kursus: arbejdsopklæring med arbejdskundskab.

Den teoretiske framhaldsskole bør altid have nogen undervisning i arbejdsfag, og den praktiske framhaldsskole nogen undervisning i teoretiske fag.

Undervisningen i framhaldsskolen er således i høj grad erhvervsbetonet og tager undertiden sigte mod ganske bestemte fag, men gennem undervisning i modersmål, samfundslære m. m. får den tillige en almindelig karakter. Af hensyn til den erhvervsbetonede undervisning fordeles eleverne i framhaldsskolen på forskellige linier, således at elever, der stiler imod samme fag eller faggruppe, kommer til at gå sammen. Ved elevernes placering inden for de enkelte linier tages der imidlertid ikke blot hensyn til disses interesse, men også til deres evner; der kan således oprettes klasser specielt for de elever, der har haft svært ved at følge med i folkeskolen, altså en slags hjælpeklasser, jfr. lovens § 8. Man har iøvrigt indtryk af, at skolen i nogen grad er præget af eksamen, f. eks. kræves en sådan bestået i Oslo for at rykke op i anden kontorklasse, og hvor framhaldsskolen danner forbindelsesled mellem barneskolen og realskolen — hvilket især er tilfældet i tyndt befolkede og afsides liggende landkommuner — kræves ligeledes eksamen, inden overgang til realskolen kan finde sted.

I den af det danske undervisningsministerium udgivne årbog „Meddelelser om folkeskolen, ungdomsundervisningen og læreruddannelsen" for året 1948 skriver ekspeditionschef dr. Einar Boyesen bl. a. følgende angående undervisningen i framhaldsskolen:

„Skolen skal bygge på det grundlag, som er lagt i folkeskolen; opklæringen skal være ordnet med særlig tanke på ungdom under 17 år. Man vil understreke, at den nye framhaldsskole er en ny, særmerkt og selvstendig skole for ungdom, og dette må man være opmærksom på, når man legger opp fagkretsen. Man vil advare mot å ta med for mange fag utover de som er fastsatt i loven, enten hovedvekten blir lagt på de teoretiske fag eller arbeidsfagene. Ellers gjelder disse regler som almindelige retningslinjer for undervisningen i de enkelte fag:

1. Man skal ikke ta opp igj en lærestoff fra folkeskolen uten det er strengt nødvendig.
2. Der man må ta opp igj en noe af det som er lært i folkeskolen, skal man legge det til rette med tanke på den alderen elevene har i framhaldsskolen, slik at det ikke bare blir det samme opp igj en, men visse tillegg.
3. Man må legge stor vekt på å ove elevene opp til selvstendig arbejde og på å lære dem til selv å finne frem til stoff de har bruk for. Man må med andre ord forsøke å gjennomføre arbeidsskoleprinsippet om elevaktiviteten så langt råd er, og slik at arbeidet gir elevene de beste vilkår for fri og harmonisk vokster og utvikling.

Alle steder det er anledning, må man legge arbeidet slik til rette, at elevene selv arbeider aktivt. Elevovinger og andre arbeidsoppgaver for elevene må derfor få en stor

plass i skolen, men selvsagt må man i hvert tilfelle velge en fremgangsmåte, som svarer til evnene og modningstrinnet til elevene og til de emner man arbeider med.

4. Man må avgrense alle pensa slik at arbeidsmengden ikke blir for stor og arbeidsmåten kan bli pedagogisk forsvarlig. Man må ta hensyn til den forskjell det er på klasser og elever, og sette kravene etter det de ulike elevene kan greie på rimelig måte. Målet for undervisningen er ikke å gjøre elever med forskjellige anlegg jevn gode i skolearbeidet, men å gi elevene en undervisning som svarer til evner og anlegg hos hver enkelt av dem så langt råd er.

5. I alt enkelt arbeide må man ha for øye at skolen er en almindannende skole som også skal gi elevene en sammenhengende orientering om verden og særlig om verden i dag.

I denne sammenhengen bør man merke seg at almindannelse ikke er det samme som en bestemt mengde teoretisk kunnskap. Den almindannelse eller den personlige kultur som skolen vil gi, omfatter både oppøving i planfast arbeide og samarbeide, og allsidig orientering om vårt eget samfunn. Dyktighet og verdifulle karakteregenskaper, ikke mengden af teoretisk kunnskap, skal være kjennemerket på den gode eleven.“

Loven bygger på frivillighedsens princip både med hensyn til, om kommunerne vil opprette framhaldsskoler, og om de unge vil gå i disse skoler. Ifølge lovens § 13 kan en kommune dog gjøre det til en pligt for de unge, som ikke søker anden videregående undervisning, at gå på framhaldsskole det første år efter udskrivningen af folkeskolen.

Man havde været inde på tanken om at gjøre oprettelsen af framhaldsskoler obligatorisk, men havde forladt den igen, bl. a. fordi der i de fleste kommuner — såvel i by som på land — var så stor interesse for sagen, at man havde anset tvangsforanstaltninger for overflødige, men også fordi man havde været klar over, at det ville volde store vanskeligheder at skaffe de fornødne lokaler og kvalificerede lærerkræfter, især da man ønskede framhaldsskolen betjent af faste lærere og ikke af stadig skiftende timelærere. Geografiske forhold, f. eks. hensynet til befolkningstæthed, og økonomiske betragtninger, herunder ikke mindst byggesituationen, havde også haft indflydelse på overvejelserne, om oprettelsen af framhaldsskolen skulle gøres obligatorisk. Loven skal imidlertid tages op til revision i 1960, og man har indtryk af, at det er hensigten til den tid at indføre obligatorisk framhaldsskole overalt i Norge.

De kommuner, der oppretter framhaldsskoler, kan som anført bestemme, om det skal være frivilligt eller tvungent for de unge at søge skolen. Langt de fleste kommuner har imidlertid bevaret frivilligheten for eleverne, men interessen for skolen er meget stor både blandt forældre og unge, og mange steder går mellom 80 pct. og 90 pct. i framhaldsskole. Interessen for skolen stimuleres ved, at de unge, der har gået i framhaldsskole, er efterspurgt på arbeidsmarkedet, og i Oslo er det almindeligt, at forskjellige virksomheder henvender sig på framhaldsskolen for i god tid at sikre sig de unge mennesker, der har gået på skolen. Nogle kommuner — deriblandt Trondheim og Bergen — har dog gjort deltagelsen obligatorisk, således at der — ligesom i folkeskolen — kan pålægges forældrene mulkt, såfremt de unge ikke møder til undervisningen. I sidste instans må man dog benytte bortvisning som straf for de elever, der ikke vil indordne sig under skolens disiplin.

Oprindelig holdt framhaldsskolerne til i folkeskolernes bygninger og betegnedes 8. og 9. klasse, men nu har man flere steder både i byer og på landet egne skoler. Oslo jenteskole fik f. eks. egen bygning allerede i 1931.

I begyndelsen havde framhaldsskolen også lærere fælles med folkeskolen, men nu har de i vidt omfang deres eget lærerpersonale, der dels består af folkeskolelærere med

ekstrauddannelse i fag som sløjd eller gymnastik eller med særlige kursus fra lærerhøjskolen, der tager sigte på undervisningen i framhaldsskolen, dels af universitetsuddannede lærere, og dels af faglærere hentet fra erhvervene; de sidstnævnte må dog, inden de ansættes, gennemgå et kursus i pædagogik og undervisningspraktik. Lønæssigt er framhaldsskolens lærere placeret mellem adjunkter og folkeskolelærere, men lønnen er iøvrigt afhængig af timetallet, som kan svinge stærkt.

Undervisningen er gratis for de i kommunen hjemmehørende elever. Udgifterne bæres af staten og kommunerne — for landets vedkommende tillige af fylkerne.

Ideen med framhaldsskolen er klar. Man har ønsket for den del af den norske ungdom, der ikke går til de højere skoler, at skabe en skole, der — hvad det almindende angår — arbejder videre på grundlaget fra barneskolen samtidig med, at den direkte forbereder de unge til overgangen til erhvervslivet.

Der er næppe tvivl om, at framhaldsskolen på tilfredsstillende måde løser denne opgave, men på den anden side har man ikke indtryk af, at den hverken direkte eller indirekte — f. eks. ved elevsammenkomster eller gennem en interesseskabende undervisning — gør en indsats for at fremkalde bedre fritidsinteresser hos ungdommen. Det er derfor ikke sandsynligt, at en framhaldsskole efter norsk mønster alene vil være i stand til at løse de danske ungdomsproblemer.

II. Folkehøjskoler.

Betegnelsen ungdomsskole har i Norge hidtil dækket over 3 forskellige slags skoler: folkehøjskoler, fylkesskoler og de private ungdomsskoler*).

I 1949 har man imidlertid vedtaget en lov om folkehøjskoler, der omfatter alle de nævnte former for ungdomsskoler, der herefter alle kaldes for „folkehøjskoler“**). Man har ment, at de 3 skoletyper alle bygger på folkehøjskolens ide, og at udviklingen har ført med sig, at forskellen mellem dem i dag i princippet er lille. De skoler, der hidtil har været benævnt folkehøjskoler, repræsenterer naturligvis folkehøjskolebegrebet i dets reneste form, men respekten for traditionen har ikke været til hinder for, at også disse skoler har medtaget praktiske fag i undervisningen, selv om skolerne fremdeles centraliserer undervisningen om de nationale kulturværdier. Fylkesskolerne, de oprindelige amtsskoler, blev i sin tid oprettet som en modforanstaltning mod folkehøjskolen, men er i tidens løb kommet til at ligne denne skoleform mere og mere. Ungdomsskolerne, der har en betydelig kortere tradition at støtte sig til, koncentrerer deres undervisning om de kristne værdier og er for størstedelens vedkommende oprettet af de store kristelige organisationer. Endelig har Norge i den sidste tid før krigen fået en ny skoletype, de såkaldte arbejderhøjskoler, som særlig sigter på at give arbejderungdommen den bedst mulige orientering i tidens sociale ideer og arbejdslivets økonomiske problemer. Det understreges dog stærkt, at folkehøjskolerne fortsat i princippet skal være almindelige skoler; de praktiske kurser kan således aldrig give en egentlig faguddannelse.

*) Der er givet en nærmere fremstilling af disse 3 skoleformer i den af undervisningsministeriets ungdomsudvalg i december 1940 afgivne betænkning, side 149—53.

**) De fleste af de i det følgende givne oplysninger og betragtninger stammer fra ekspedisjonschef dr. Ejnar Boyesens artikler om skolevæsenet i Norge i den af det danske undervisningsministerium udgivne årbog: »Meddelelser om folkeskolen, ungdomsundervisningen og læreruddannelsen« for årene 1948 og 1949.

Ifølge lovforslagets § 2 skulle folkehøjskolerne „gje vaksen ungdom vidare ålmenn-danning. Dei vil vekkje til samfunnsansvar, gje syn for kristelege, nasjonale, sosiale verde, og hjelpe dei unge til større dugleik i arbeid og yrke. Fagkrinsen må vera slik at opp-læringa gjev elevane innføring i norsk mål, søge og samfunnsliv, vidar ut synet for natur-samanheng og fremjar sansen for helserøkt og kroppskultur".

I sin endelige form kom § 2 dog kun til at lyde således: „Folkehøgskulane skal gje vaksen ungdom vidare ålmendanning".

Det er i selve loven fastsat, at eleverne, der normalt skal være fylt 17 år, skal vælge et elevråd til varetagelse af elevernes interesser og til hjælp for forstanderen og lærerne i arbejdet for kammeratskab, skolens orden og trivsel og for skolens anseelse udadtil.

Foruden hovedkurset, der skal være på mindst 24 uger og som regel henlægges til vinterhalvåret, kan der indrettes sommerkursus (fra 8 til 16 uger) i praktiske fag (hus-gering, håndgering, træ- og metalsløj, landbrugsfag, sømandsfag etc.). Disse kursus skal have mindst 30 timer om ugen til praktiske fag og mindst 2 timer om dagen til teoretiske (norsk, regning, samfunds- og sundhedslære) og neutrale fag (f. eks. gymnastik og sang). Der kan endvidere med varighed fra 1 til 4 uger indrettes demonstrationskursus med emner fra husgerningsområdet, motorlære, redskabslære etc. eller foredragskursus med indføring i samfundsspørgsmål, opdragelsesspørgsmål, social lovgivning, mentalhygiejne etc. Man mener i disse sidste kurser at have fået et middel i hænde til at vinde byungdommen for i alt fald et sådant kort besøg på en folkehøjskole; en ny ferielov, som sikrer enhver i arbejds-livet beskæftiget mand eller kvinde 3 ugers ferie, vil i høj grad kunne medvirke til, at folkehøjskolen får en større social mission.

I skoleåret 1949—50 var der ialt 84 folkehøjskoler i gang, som fik statstilskud efter den nye lov. Af disse var efter den gamle ordning 31 folkehøjskoler, 25 ungdoms-skoler og 28 fylkesskoler.

Antal elever ved skolerne var:

	Under 16 år	16 til 17 år	Over 17 år	Ialt
Folkehøjskoler	54	228	1.145	1.427
Ungdomsskoler	98	323	1.454	1.875
Fylkesskoler	201	309	754	1.264
Ialt...	353	860	3.353	4.566

Skolerne skal godkendes af kirke- og undervisningsdepartementet, der ligeledes beregner statstilskuddet. I statstilskud ydes $\frac{5}{6}$ af driftsudgifterne — bortset fra alders-tillæg til lærerne, som helt bæres af staten, og fra driftsudgifterne vedrørende internaterne. Det er en betingelse for statstilskud, at vedkommende fylke — eller eventuelt private organisationer eller lignende — yder $\frac{1}{6}$ af de udgifter, staten giver tilskud til.

Lærere i manuelle fag får normalt mindre løn end lærere i læsefag, medmindre de har lærereksamen.

Undervisningen er gratis, men der må betales for internatopholdet (fra 85 til 120 kr. pr. måned). Elevunderstøttelser ydes med ialt 450.000 kr., d. v. s. gennemsnitlig ca. 175 kr. pr. understøttet elev.

III. Brevskoler.

Under 12. november 1948 er der udfærdiget en lov om brevskoler, hvorefter det er en betingelse for oprettelse af brevskoler, at skolen godkendes af det offentlige.

Det er anført i bemærkningerne til loven, at denne undervisningsform ofte har givet gode resultater og derfor utvivlsomt har sin store berettigelse. Det har imidlertid været en mangel, at den ikke har været underkastet offentlig kontrol, idet publikum ingen garanti har haft for, at undervisningen drives på tilfredsstillende måde; en sanering på dette område har vist sig påkrævet, og det store antal brevskoler, som er vokset frem i Norge i løbet af de sidste 10—15 år, har fremskyndet nødvendigheden af at indføre en kontrol med denne form for undervisning til værn for eleverne, lærerne og de gode egenskaber ved brevskoleundervisningen.

Med brevskole menes i lovens forstand alle former for undervisning gennem undervisningsbreve. Den fornødne godkendelse af en brevskole meddeles af kirke- og undervisningsdepartementet, der til hjælp ved tilsynet med brevskoler har et af kongen — for 5 år ad gangen — nedsat brevskoleråd på 5 medlemmer. Departementet fastsætter i en instruks de nærmere bestemmelser om brevskolerådet og dets virksomhed; rådet kan indhente udtalelser fra særligt sagkyndige for så vidt angår områder, som ikke fagligt er repræsenteret i rådet.

Der kan gøres undtagelse fra kravet om godkendelse, når undervisningen alene har til formål at give vejledning i særlige emner eller en vis emnegruppe f. eks. for medlemmer i en forening, arbejdere i en bedrift eller lignende. Alle brevskoler skal give de oplysninger, departementet kræver, og dette fastsætter nærmere bestemmelser om den enkelte skoles ordning og undervisning og om lærernes godkendelse.

Departementet kan kræve en brevskole nedlagt, såfremt den har påbegyndt sin virksomhed uden godkendelse, ikke er fremkommet med begærede oplysninger eller ikke har rettet sig efter de krav, departementet har stillet til dens ordning, undervisning eller lærernes kvalifikationer.

Der er fastsat bødestraf for forsætlig eller uagtsom overtrædelse af loven eller departementets påbud i henhold til loven. Den almindelige priskontrol kan nægte at godkende brevskolernes priser; loven indeholder ingen bestemmelser om statstilskud.

Samordningsnemnda for skoleverket har i en „Tilråding om brevundervisning som ledd i skoleverket" indstillet, at der oprettes en statsbrevskole med følgende kurser:

1. Yrkesskolekurser.
2. Framhaldsskolekurser.
3. Kurser for realskole og gymnas.
4. Kurser for velferds- og opplysningsarbeid.

I spørgsmålet om oprettelsen af en statsbrevskole har en række af kommissionens medlemmer dissenteret med den begrundelse, at man ved hjælp af den foran omtalte lov om kontrol med brevskoler kan fremtvinge en hvilkensomhelst kontrakt, staten måtte ønske oprettet med en eller flere bestående brevskoler og således undgå en investering af ganske betydelig størrelse.

IV. Anden ungdomsundervisning.

1. *Aftenskoler.* Disse har tidligere alene givet teoretisk undervisning, men kan nu (siden 1949) omfatte næsten alle fag. Et kursus bør dog ikke omfatte mere end 3

fag. Statstilskud gives med halvdelen af lærerlønnen, dog højst 2 kr. 50 øre pr. time. Den norske aftenskole kan næppe give impulser til aftenskolen i Danmark, der allerede under den gældende ordning har meget vide rammer og en stor udbredelse.

2. Om *landbrugsfaglig undervisning* findes ingen lovbestemmelser, da det er hvert fylke, som ordner denne undervisning efter sit behov. Der er derfor adskillig ulighed på dette område.

3. Herudover findes endvidere forskellige skoletyper for *faglig uddannelse*.

Sverige.

I. Folkeskolen.

Ifølge en rigsdagsbeslutning fra 1936 skulle folkeskolen i Sverige, der dengang normalt var 6-årig, fremtidig være 7-årig, således at den 7-årige folkeskole skulle være indført overalt fra og med begyndelsen af skoleåret 1948—49. Samtidig med at den 7-årige folkeskole således er blevet gennemført overalt bortset fra et par enkelte skoledistrikter, afgav den store skolekommission (i juni 1948) betænkning om skolevæsenets fremtidige ordning i Sverige; herefter foreslås den 7-årige skolepligtige undervisningstid udvidet til 9 år, og dette er blevet godkendt af rigsdagen i 1950, dog således at der hermed kun er opstillet et mål, medens tidspunktet for dets realisation ikke er blevet fastsat. Først efter skoleåret 1958—59 forventes antallet af lærere at være tilstrækkeligt til, at overgang til obligatorisk 9-årig skole i større udstrækning kan påbegyndes; gennemførelsen må dog udstrækkes over et længere tidsrum og kan næppe være afsluttet før i begyndelsen af 1970-erne, jfr. undervisningsrådet Gustav Sivgårds artikler i „Meddelelser om folkeskolen, ungdomsundervisningen og læreruddannelsen" for årene 1949 (side 91) og 1950 (side 105). Det er hensigten at anvende overgangstiden til et omfattende forsøgsarbejde.

Det er blevet fremhævet, at man ved en almindelig udvidelse af det obligatoriske antal skoleår til 9 „skulle kunne bereda plats inom skolan for en mera omfattande medborgerlig utbildning i olika ämnen, t. ex. samhällslära men också modersmålet och realämnen. Vidare skulle bättre balans vinnas mellan de teoretiska och praktiska utbildningsmöjligheterna och inom den obligatoriska skolans ram kunna lämnas plats åt en förberedande yrkesutbildning, som kunde ge de sista skolåren en påtagligt intressebetonad prägel och sporra eleverna till fortsatt arbete på sin utbildning. Hogstadiet kunde utbyggas till ett efter lårjungarnas varierande möjligheter anpassat övergångsstadium från skolan till fortsatta studier eller till arbetslivet. Vid skolplikstidens slut skulle all ungdom nå en medborgerligt likvärdig avslutning på arbetet i den allmänna skolan." (Undervisningsrådet Sivgårds förannävnte artikel i „Meddelelser" för 1950, side 100.)

Som en begrundelse for indførelse af 9-årig skolepligt har man endvidere anført, at der derigennem skabes muligheder for at bringe skolevæsenet på landet op på et niveau, som bedre tåler sammenligning med byernes, ligesom man også har lagt nogen vægt på, at en forlænget skolepligt forøger mulighederne for at bistå de ganske unge i en for dem vanskelig overgangstid, hvor hjemmenes støtte undertiden viser sig utilstrækkelig.

Man er klar over, at den 9-årig skolepligt vil kunne medføre visse besværligheder for erhvervslivet (fremskaffelse af fornøden arbejdskraft) og for de enkelte hjemms økonomi. Den endnu gennem nogen tid voksende mangel på lærere og skolelokaler er ligeledes en hemmende faktor. Man har tænkt sig delvis at kunne neutralisere disse vanskeligheder: En del af yrkesuddannelsen skal således henlægges til erhvervslivet, og man regner med, at der vil blive vedtaget regler om økonomisk støtte til hjemmene. Medens antallet af skolepligtige

børn i de senere år har været i stadig stigning, menes børnetallet atter ville begynde at gå nedad i slutningen af 1950-erne.

Efter kommissionens forslag skulle undervisningen til og med 6. klasse være fælles for alle elever, men derefter successivt differentieres med fuldstændig liniedeling i 9. klasse. Med hensyn til dette vanskelige spørgsmål — angående det rette tidspunkt og den rette form for adskillelse på de forskellige speciallinier indenfor enhedsskolen — har rigsdagen imidlertid nøjedes med at henvise til de erfaringer, som man indhøster herom i den planlagte forsøgsperiode.

Angående retningslinierne for yrkesundervisningen i enhedsskolen har rigsdagen bl. a. udtalt følgende: „Utover handledning i praktiska åmnen på enhetsskolans olika stadier år det avsett, att i klasserna 7 och 8 inrymma yrkesorientering och att senast i klass 9 anordna i nära kontakt med yrkeslivet en förberedande yrkesutbildning eller, där förhållandena motivera detta, en allmänpraktisk utbildning”.

Selv om man ikke regner med, at den 9-årige enhedsskole vil blive gennemført foreløbig, har man dog allerede indført 8-årig skolepligt i en række skoledistrikter. I disse 8.-klasser har man bl. a. undervist i praktiske fag som maskinskrivning, stenografi og værkstedsarbejde.

Det er iøvrigt hensigten, at den 9-årige folkeskole skal erstatte fortsættelsesskolen, den højere folkeskole, den kommunale mellemskole og realskolen, men derimod ikke den praktiske mellemskole.

En vigtig faktor for hele folkeskoleorganisationen er iøvrigt en nylig vedtaget ny kommuneinddeling, hvorved antallet af kommuner reduceres fra ca. 2 450 til ca. 1 030, således at man får større administrative enheder.

II. Fortsættelsesskoler.

Regierne om disse skoler findes i en lov af 16. september 1918 med senere ændringer.

Det er skolens opgave, at „såsom praktisk ungdomsskola grundlägga och förbereda de ungas utbildning för deras levnadsyrke och beförädra deras framtida medborgerliga duglighet, allt under det den syftar till att vidga deras allmänna bildning och främja deras sedliga utveckling“.

Fortsættelsesskolen er obligatorisk såvel for skoledistrikterne som for de unge. Den er 2-årig, hvis folkeskolen er 6-årig, 1-årig, hvis folkeskolen er 7-årig, og bortfalder helt, hvis folkeskolen er 8-årig. Da samtlige folkeskoler fra og med skoleåret 1948—49 med ganske få undtagelser er 7-klassede, og da 8-årig skolepligt allerede er indført i en række skoledistrikter, er fortsættelsesskolen nu i høj grad under afvikling og vil snart kun have historisk interesse. Den har dog gjort gavn derved, at erkendelsen af en undervisningspligt ud over det 14. år er fæstnet i folket.

Antallet af undervisningstimer er mindst 180 i den 1-årige fortsættelsesskole og mindst 360 i den 2-årige. Maksimumstimetallet er 540.

Undervisningen kan samles over et kort sammenhængende tidsrum (6 uger) med heldagsundervisning eller over hele skoleåret, således at skolen i sidste fald enten foregår en hel dag om ugen eller indrettes som aftenskole 2 eller flere gange ugentlig.

Hvert skoledistrikt bestemmer selv, om det skal være en yrkesbestemt eller en almen fortsættelsesskole. Hvis skolen er yrkesbestemt samler undervisningen sig omkring

et vist erhverv eller en vis gruppe af erhverv, for pigernes vedkommende som regel husligt arbejde. I den almene skole undervises der i fagene medborgerkundskab, modersmålet, naturkundskab og gymnastik. I de yrkesbestemte skoler undervises der som regel også i medborgerkundskab og modersmålet, men timetallet i disse fag er som oftest ganske ringe.

Der lægges megen vægt på undervisningen i medborgerkundskab, der ikke alene omfatter kundskab om kommune og stat, men også regne- og geometriopgaver af praktisk art samt undervisning i bogføring. Undervisningen i modersmålet tager ligeledes et praktisk sigte, idet en væsentlig del af timerne anvendes til udfyldning af blanketter og skrivelser, der anvendes i dagliglivet; en anden del af timerne anvendes ofte til undervisning i de almindeligst forekommende fremmedord og resten til svensk litteratur. Naturkundskaben er som regel en orientering i de praktiske problemer, der knytter sig til fysik og kemi, således at man også her søger at knytte forbindelse mellem skolens undervisning og dagliglivet.

De yrkesbestemte fortsættelsesskoler giver ikke den egentlige faglige uddannelse. Denne foregår på de forskellige til yrkesundervisningen hørende skoler — værkstedsskoler, lærlingskoler etc. — der gennemgående forudsætter, at fortsættelsesskolen er gennemgået og herudover bygger på forskellige forudsætninger.

Undervisningen i fortsættelsesskolen er gratis. Skoledistriktet er — om nødvendigt — pligtig at give eleven understøttelse til gennemførelse af skolen.

Skolegangen afsluttes med en eksamen, og der udstedes et afgangsbevis indeholdende oplysning om fortsættelsesundervisningens art og vidnesbyrd om elevens kundskaber og færdigheder samt orden og opførsel.

Som lærere i fortsættelsesskolen kan ansættes dels folkeskolelærere, dels folk fra de praktiske erhverv. For at få ansættelse som lærer i arbejdskundskab må man i almindelighed enten have bestået en prøve fra et i dette øjemed godkendt kursus eller af skoleoverstyrelsen være godkendt som egnet lærer i dette fag.

III. Den højere folkeskole.

Reglerne herom findes i en lov af 7. juni 1934 med senere ændringer. Denne skoleform er ligesom fortsættelsesskolerne en overbygning på folkeskolen og vil ligesom disse blive afviklet i forbindelse med gennemførelsen af den nye folkeskoleordning.

Dens formål er „att bereda ungdom, som genomgått egentlig folkskola eller på annat sätt vunnit motsvarande kunskaper, tillfälle att inhämta ett hogre mått av allmänt medborgerlig och praktisk bildning, utan att de unga därigenom dragas från sina vanliga levnadsförhållanden eller nodig övning i praktiskt arbete“.

Skolen kan ligesom fortsættelsesskolen være almen eller yrkesbestemt. I de almene skoler undervises der i de sædvanlige skolefag, i de yrkesbestemte skoler i handelsfag, tekniske fag, huslige fag, jordbrugstekniske fag m. m.

Undervisningen finder sted om dagen og slutter som regel kl. 15 eller 16.

De højere folkeskoler oprettes på kommunalt initiativ, dog således at oprettelsen skal godkendes af ministeriet. Det er en frivillig sag, om en kommune vil oprette sådanne skoler.

Undervisningen er næsten altid vederlagsfri; der kan desuagtet tilstås eleverne statsstipendier.

Skolegangen afsluttes med en afgangseksamen, der dog ikke giver særlige rettigheder.

For at blive lærer i almindelige fag fordres samme kvalifikationer som af faglærere ved gymnasieskoler eller også særlig godkendelse af undervisningsministeriet.

Statstilskuddet beregnes af skoleoverstyrelsen efter regler, der er fastsat af ministeriet og rigsdagen.

Lærerlønningernes størrelse er fastsat i et reglement; statstilskuddet til lønningerne andrager 78 pct. af udgiften. De øvrige udgifter afholdes af kommunen.

IV. Ungdomscirklar m. v.

Reglerne herom findes i en lov af 30. juni 1947 vedrørende statstilskud til det frie og frivillige oplysningsarbejde. Denne lov omhandler meget andet end ungdomscirklar.

Ifølge lovens § 1 kan der således ydes statstilskud

- 1) til populærvidenskabelig foredragsvirksomhed,
- 2) til afholdelse af kursus med det formål at give almindelig medborgerlig oplysning,
- 3) til afholdelse af studiekredse, herunder *ungdomscirklar*, og
- 4) til enkeltpersoners studier.

ad 1. Foredragsvirksomheden (§§ 2—15) kan arrangeres enten af lokale foreninger, af landsforbund for studiekredsvirksomhed eller af forbund og oplysningsvirksomhed, hvis opgave det er at formidle foredrag (foredragsforbund og centralkontorer).

Kommune eller enkeltpersoner skal til foredragsvirksomheden yde et mindst lige så stort beløb som statstilskuddet.

Foredragsholder og foredragsemner skal normalt vælges ud fra en af skoleoverstyrelsen udsendt foredragsfortegnelse; politiske eller religiøse stridigheder eller diskussioner i forbindelse med foredragene er forbudt. Loven indeholder desuden en række detailbestemmelser, bl. a. angående antallet af foredrag, administration, tilsyn m. v.

ad 2. Der kan ydes statstilskud til folkeoplysningskursus (§§ 16—20) — kursus, der har til formål at give almindelig og medborgerlig oplysning — der afholdes af forbund, hvis opgave er at afholde sådanne kursus forskellige steder indenfor et større område. Kun eet oplysningsforbund indenfor samme område kan modtage statstilskud. Kommune eller private skal normalt yde et bidrag til dækning af udgifterne af mindst samme størrelse som statstilskuddet. Loven fastsætter endvidere en række andre betingelser for tilskud, bl. a. med hensyn til omfanget af disse kursus, antallet af emner, administration m. v.

ad 3. Til afholdelse af studiekredse kan statstilskud ydes dels til landsforbund for studiekredsvirksomhed og dels til fritstående studiekredse (§§ 21—27).

Ved studiekreds forstås loven en kammeratkreds for fælles teoretiske eller praktiske studier af et bestemt emne efter en på forhånd udarbejdet plan.

Loven sonderer mellem 3 arter af studiekredse:

a) almindelige studiekredse, d. v. s. studiekredse, som behandler elementære emner af grundlæggende karakter eller emner af almindelig karakter.

b) *ungdomskredse (ungdomscirklar)*, d. v. s. studiekredse, som overvejende og mindst i et antal af 5 har medlemmer i alderen 14—18 år, og som behandler studiekredsens emne på en måde, der er særlig beregnet for ungdommen.

c) universitetskredse, d. v. s. studiekredse, der ledes af en lærer, som er blevet kvalificeret ved højere akademiske studier.

Studietiden skal omfatte mindst 20 timer fordelt over mindst 10 møder. Antallet af deltagere skal ved hvert studiekredsmøde være mindst 5. Ved studiekredsmøder må ikke forekomme propaganda for politiske eller religiøse opfattelser.

Som lærer kan landsforbund for studiekredsvirksomhed kun godkende folk, der ved eksamen, ved deltagelse i oplysningskursus eller gennem praktisk erfaring kan bevise, at de ejer de fornødne kundskaber til at påtage sig lærergerningen i det emne, som studiekredsen arbejder med, og som iøvrigt egner sig til opgaven.

Studiekredsene godkendes af de anerkendte landsforbund for studiekredsvirksomhed og — forsåvidt angår fritstående studiekredse — af skoleoverstyrelsen.

Til almindelige studiekredse ydes tilskud på højst halvdelen af udgifterne til lærerløn, dog højst 3 kr. pr. studietime, på højst halvdelen af udgifterne til lederløn, dog højst 1 kr. pr. studietime, på højst halvdelen af udgifterne til korrespondancekursus, dog højst 50 kr., samt på højst halvdelen af udgifterne til studievejledninger og grundbøger, dog højst 5 kr. pr. medlem af studiekredsen.

Til almindelige studiekredse kan desuden af de til foredragsvirksomheden i tilslutning til lokalt organiseret studiearbejde anviste midler ydes tilskud til højst to foredrag pr. arbejdsår i overensstemmelse med de regler, der gives af undervisningsministeriet.

Til *ungdomscirklar* ydes statstilskud på højst $\frac{3}{4}$ af udgiften til lærerløn, dog højst 4,50 kr. pr. studietime, på højst $\frac{3}{4}$ af udgiften til lederløn, dog højst 1,50 kr. pr. studietime, på højst $\frac{3}{4}$ af udgiften til korrespondancekursus, dog højst 75 kr., samt på højst halvdelen af udgiften til studievejledninger og grundbøger, dog højst 5 kr. pr. medlem af kredsen.

For tilskud til universitetskredse gælder særlige regler.

I reglen betaler deltagerne i cirklarne en vis deltagerafgift.

Til *landsforbundene for studiekredsvirksomhed* kan der ydes statstilskud med højst halvdelen af forbundets udgifter til studiekredsvirksomheder, deri medregnet udgiften til de af forbundet afholdte studieleder- og instruktionskursus samt til de af forbundet ansatte ns traktør er og konsulenter.

ad 4. Statstilskud kan ydes til de af skoleoverstyrelsen godkendte landsforbund for studiekredsvirksomhed til afholdelse af udgifterne for *enkeltpersoners* deltagelse i korrespondancekursus (§ 28).

I ungdomskommissionens betænkning om klubvirksomhed er der givet en nærmere fremstilling af ungdomsklubvirksomheden i Sverige, hvortil henvises forsåvidt angår dette specielle spørgsmål.

England.

Den engelske Education Act af 3. august 1944 omfatter alle skoleformer og giver således et eksempel på, at det er muligt at gennemføre en enhedslovgivning på skolevæsenets område. Loven, der indfører almindelig skolepligt til 15 års alderen, 3-deler undervisningsområdet:

- 1) *Primary Education* for børn fra 5 til 11 år.
- 2) *Secondary schools* for elever fra 11 til 15, eventuelt til 18 år. (Man regner med, at ca. 75 pct. af alle børnene ophører med deres skolegang ved 15 års alderen).

Disse skoler er opdelt i 3 linier:

- a) Grammar schools, d. v. s. den akademiske linie, de gamle latinskoler.
- b) Technical schools, d. v. s. mellemskoler, der lægger vægt på den tekniske uddannelse, en art højere handelsskoler og tekniske skoler.
- c) Modern schools. Om denne skoleform siges det, at den skal samle sig mere om konkrete ting end om ideer; den må dog ikke blive en ren læringskole, men den skal appellere til elevernes interesse ved at hente sine emner fra det praktiske liv.

De 2 sidstnævnte skoleformer er dog endnu på forsøgsstadiet.

- 3) Den undervisning, der ligger udover *Secondary schools*, betegnes *Further eller Adult Education*, og det er kun denne undervisning, der skal gøres til genstand for omtale nedenfor.

Det er i loven fastslået, at der skal udarbejdes en plan for undervisningen af de unge mellem 15 og 18 år og for de voksne, både fuldtidsskoler og deltidsskoler. De lokale myndigheder skal endvidere sørge for at imødekomme de unges interesse med hensyn til fritidsbeskæftigelse, også for dem over 18 år.

Allerede i 1918 fik man en lov om oprettelse af tvungne ungdomsskoler. Denne lov har imidlertid kun kunnet opvise et eneste blivende resultat, nemlig ungdomsskolen i Rugby, og må iøvrigt siges at være løbet ud i sandet. Rugby-skolen, der er oprettet af de lokale skolemyndigheder i henhold til nævnte lov, har for tiden ca. 300 elever, som får ca. 7½ times undervisning om dagen. Skolens undervisning er almen, men der er dog en vis balance mellem denne undervisning, legemlig træning og ting, der peger mod erhvervene.

Efter loven af 1944 er det hensigten, at der skal bygges *County Colleges* — d. v. s., skoler spændende over en by eller et amt — hvor de unge mellem 15 og 18 år skal give møde, hvis de ikke på anden måde får tilstrækkelig undervisning. Sådanne skoler findes ikke endnu — man mangler både bygninger og lærere — men lovens ord om, at en sådan ordning kan indføres, stimulerer både private arbejdsgivere og de offentlige kontorer til at sende deres unge mennesker til day-continuation-schools 1 dag om ugen — med løn.

Ca. 10 pct. af de unge i alderen 15—18 år får fri fra deres firmaer for at følge disse *day-continuation-schools* (ca. 15 pct. af drengene og ca. 5 pct. af pigerne), og man regner med, at ca. 80—90 pct. af de unge, der således får tilbud om frihed med løn for at kunne gå i skole, benytter sig af denne tilladelse. Det må siges at være forholdsvis mange, når man tager i betragtning, at adskillige af de unge arbejder på akkord og derfor kommer til at miste noget af deres normale fortjeneste.

Disse *day-continuation-schools*, der iøvrigt idemæssigt ligger meget nær de danske ungdomsskoler for ufaglærte, bliver gennemgående oprettet af de lokale skolemyndigheder, der udnævner lærerne og fører tilsyn med undervisningen. Man benytter de lokaler, det er muligt at få fat på, og synes i så henseende ikke at stille store krav. Hovedvægten lægges på undervisning i engelsk og gymnastik, men der lægges også ret stor vægt på den tekniske side af uddannelsen — selv om de almene fag udgør grundstammen i undervisningen.

Man har indtryk af, at eleverne gennemgående er kontorister fra offentlige kontorer og fra store virksomheder, og at eleverne således ikke er det, man i Danmark forstår ved ufaglærte. Det hævdes fra de store engelske virksomheders side, der giver deres unge fri en dag ugentlig for at gå i denne fortsættelsesskole, at dette er i virksomhedens egen interesse, idet den ugentlige skoledag bryder ugens arbejdsmonotoni, således at de unge får større lyst til at tage fat og i det hele får en bedre „moral“.

Cadbury-fabrikken, der har arbejdet med denne tanke siden 1906—07, har ligefrem gjort det til en pligt for dens ungarbejdere, at de går på denne dagskole. Man mener, at der i fremtiden må være en nærmere kontakt mellem fabrikkerne og skolerne, for at skolerne — selv om undervisningen i sin grundtendens er alment betonet — kan tjene fabrikernes tarv.

Aftenskoleundervisningen i England omfatter bl. a. de såkaldte Recreational Evening Institutes, i hvilke der ikke alene bliver givet undervisning i almindelige skolefag, men også i mere lystbetonede fag eller emner, som f. eks., dans, cricket, billard, plasticarbejder, svømning, korsang, drama (dette spiller iøvrigt en stor rolle i England), camping, boksning, fægtning, cykling, bordtennis etc. Derudover er der foredragsaftener for hele skolen, baller, fester, udflugter og konkurrencer. Man prøver altså på at skabe en klubatmosfære i disse skoler og er ikke betænkelig ved — for at få fat i de unge — at udvide emnerammen langt ud over, hvad der er gældende for aftenskolen i Danmark, der iøvrigt har meget vide rammer, men som dog fastholder kravet om undervisning i egentlige skolefag eller fag, der må sidestilles hermed.

Det er i det hele et særkende for det engelske skolevæsen at de forskellige skoleformer ikke holdes så skarpt adskilt fra hinanden som i Danmark. Indenfor aftenskoleområdet må man således ikke i Danmark undervise i emner, der henhører under handelsskolerne eller de tekniske skoler, medens der ikke i England er den tilsvarende skarpe afgrænsning mellem fagaftenskolerne og de andre aftenskoler. Denne mere glidende overgang begunstiges af det forhold, at handelsskolerne og de tekniske skoler derovre sorterer under undervisningsministeriet som et led i det samlede undervisningsområde.

Aftenskolerne og Recreational Evening Institutes oprettes normalt af de lokale skolemyndigheder, der iøvrigt synes at have forholdsvis stor myndighed på dette område; ministeriets opgave synes således i det væsentlige begrænset til alene at give almindelige regler om tilskud og at føre et vist tilsyn bl. a. gennem sine inspectors. Det påhviler dog også disse at hjælpe til med, at det fornødne ungdomsarbejde kommer i gang. Som lokaler anvendes som regel de almindelige skolebygninger.

Man regner med, at ca. $\frac{1}{3}$ af de unge mellem 15—18 år går til en fortsættelsesundervisning af en eller anden art, heri medregnet de nævnte Recreational Evening Institutes. De resterende $\frac{2}{3}$ af de unge prøver man på at komme i forbindelse med gennem *ungdoms-klubber*. Det kan ikke siges, hvor mange af de unge, disse klubber får fat i — der er i hvert fald mange gengangere — men man regner med, at 25—30 pct. af de unge, der ikke får nogen fortsættelsesundervisning, kommer i klubberne, således at der ialt er ca. $\frac{1}{3}$, man slet ikke får med ind i noget ungdomsarbejde.

En nærmere redegørelse for de engelske ungdomsclubber og det dermed forbundne ungdomsarbejde er givet i den efterfølgende rapport vedrørende viceinspektør Arne Jørgensens studierejse til England (*underbilag til bilag 3*).

Rapport vedrørende viceinspektør Arne Jørgensens studierejse til England i december 1951.

Ankommet til London opsøgte jeg — ikke selve ungdomsarbejdet i dets forskellige former, hvilket jeg tidligere har haft lejlighed til , — men de ansvarlige institutioner bag dette, først og fremmest *undervisningsministeriet*, der fordeler 45 mill. kr. årligt ud fra visse hovedsynspunkter, der er udtrykt i selve loven. Derfra bil *amtet* og endelig til *kommunen*. Jeg besøgte et amt i London og kommunale distrikter i London, svarende til købstæder, samt et amt i Somersæt og en landsby her. Desuden opsøgte jeg en række *landsorganisationer*. Disse spiller en vigtig rolle i Youth Service. De modtager et meget stort administrationstilskud og er sammen med de lokale autoriteter de egentlige administratorer af tilskudslovgivningen (Youth Service), ligesom det i hovedsagen er dem, der etablerer uddannelsen af ungdomsledere. — Hvad jeg ønskede at vide, havde jeg udformet i 29 spørgsmål, som jeg først diskuterede med de pågældende, hvorefter jeg senere modtog en skriftlig besvarelse.

Endvidere havde jeg kontakt med et par store hjælpeorganisationer: *The Central Council of Physical Recreation*, (director, Mr. Justin Evans), hvis opgave det er at uddanne idrætsledere af enhver art til ungdomsorganisationerne og tillige, hvor det er nødvendigt, selv etablere idrætsundervisning, — samt *Central Bureau for Educational Visits and Exchanges* (Director, Mr. J. C. A. Cammaerts), hvis opgave det er at kontakte erjælsk ungdom med ungdom i den øvrige verden gennem gensidige besøg. Begge organisationer er oprindeligt startet på privat initiativ, den sidste af den nationale afdeling af U.N.E.S.C.O., men modtager nu omtrent 100 pct. dækning af deres administrationsudgifter fra undervisningsministeriet. Sluttelig gør jeg opmærksom på, at man, hvis man vil have et helt rigtigt billede af Youth Service, også må medtage undervisningen i Evening Recreational Institutes (vore aftenskoler), som jo går langt videre end vi i deres hensyntagen til de unges og helt voksnes interesser, og derved dækker en betydelig part af det, der i Danmark kommer ind under foreningsaktivitet.

Youth Service.

I en ministeriel redegørelse fra sommeren 1951 for omfanget af Youth Service fremsættes i begyndelsen nogle principielle betragtninger. Der siges, at ungdomsarbejdet set i rette perspektiv er en lige så vigtig del af forberedelse til en voksentilværelse som undervisning af teknisk og almen karakter. Endvidere fremhæves som de to vigtigste principper for dette ungdomsarbejde — også når det får støtte af det offentlige: *Frihed for tvang og en stærk variation i formen for hjælp*, idet man altid må starte, hvor de unges interesse er. Kun hvor disse to principper respekteres, kan der blive tale om en virkelig individuel udvikling mod et rigtigt demokrati. I konsekvens heraf betragter man Youth Service

som en vigtig del af opdragelses- og undervisningssystemet, og samtlige autoriteter fra ministeriet og ned til den lokale skolekommission har pligt til at gøre lige så meget ud af det frie ungdomsarbejde som af undervisningen. Med hensyn til kontrol siges der udtrykkeligt i et cirkulære fra ministeriet følgende: „Ethvert forsøg på en statskontrolleret ensartethed eller uniformering vil være både dumt og farligt — og mere end det, det vil være helt fremmed for ånden i dette land. Statens opgave i dette arbejde er at hjælpe alle, der arbejder for de unges velfærd — og supplere de eksisterende hjælpemidler i form af eksisterende nationale organisationer uden at forringe deres selvstændighed og at sikre gennem samarbejde, at grundlaget er i orden for en ny vej så langt frem som muligt“.

Ud fra disse principper og betragtninger har man opbygget den offentlige støtte til det frie ungdomsarbejde, som man kalder Youth Service. Man støtter økonomisk dels gennem landsorganisationerne dels gennem den lokale skolekommission — den enkelte organisations ide blander man sig ikke i. Er der større principielle ting at drøfte her, sker det på *The Standing Conference of National Voluntary Youth Organizations* — svarende til vort Ungdommens fællesråd, eller måske endda kun til det, man prøvede her i 1951 med „*Ungdommens Rigsdag*“.

Administrationen af Youth Service er opbygget på følgende måde:

*For købstæder og købstadsmæssig
bebyggelse:*

*Ministry of Education (Undervisningsmin.)
County Council (Amtsråd)
Local Education Authority (Skolekommission)
Youth Committee (Ungdomsskolenævn)*

For Landdistrikterne:

*Ministry of Education
County Council
County Education Committee (Skoleråd)
County Youth Committee (Amtsunngdomsskole-
nævn).*

I ministeriet sidder en øverste inspektør vel svarende til en departementschef eller kontorchef med flere medhjælpere, der dels arbejder i ministeriet, dels rejser rundt i landet.

Local Education Authority eller for landdistrikterne County Education Committee har en sekretær som svarer til henholdsvis en dansk skoledirektør ved et større skolevæsen og en amtsskolekonsulent. Med hensyn til ungdomsarbejdet har disse embedsmænd en eller flere medhjælpere — Youth Officers — hvis opgave først og fremmest er at stå til fri rådighed og hjælp for de lokale ungdomsorganisationer, arrangere lokale lederkursus o. 1. samt være rådgivende med hensyn til tilskud til ungdomsorganisationerne. Vedkommende er lønnet efter samme regler som lærerne, men behøver ikke at have hverken lærereksamen eller den særlige 1- eller 2-årige ungdomslederuddannelse, men kan være en kvinde eller mand, der har kvalificeret sig gennem mange års ungdomsarbejde med dertil hørende kortere uddannelseskursus.

Hjælpen til klubberne.

Alle lokale ungdomsorganisationer kaldes i England for klubber. Youth Service giver kun tilskud til klubber med unge mellem 14 og 20 år, og de politiske ungdomsklubber får intet tilskud. En lang række af de tilskudsberettigede klubber er oprettet af de forskellige kirkesamfund eller af K. F. U. M. og K., afholdsorganisationer, de kooperative for-

eninger o. 1., men der findes også en del „åbne“ klubber d. v. s. neutrale klubber, der i første række kun vil samle de unge til en fornuftig fritidsudnyttelse. Nogle af disse „åbne“ klubber er oprettet af selve den kommunale Youth Service og ledes da oftest af den tilknyttede Youth Officer. Det er disse „åbne“ klubber, man i Danmark har forsøgt at efterligne med de klubber, der er samlet i „Landsforeningen af Ungdomsklubber“ og „Ungdomsringen“.

I erkendelse af de unges umodenhed er der altid en komité af ældre bagved, der er ansvarlig for klubbens virksomhed og dens økonomi. Dog har de fleste klubber også en bestyrelse af unge, og de administrerer selv deres kontingentindtægter. Desuden er der altid en klubleder, men der er meget stærke traditioner for, at denne ikke må være dominerende, men nærmest skal virke som den stilfærdigt inspirerende. Denne leder ansættes af de ældres komite og er som regel ulønnet — kun meget større klubber i de større byer, f. eks. afdelinger af K.F.U.M. og K. og Community Centres har heltids beskæftigede ledere, der lønnes med fra 6—8 000 kr. årligt. Der er dog også en del ledere, der får timebetaling, svarende til timelønnen i aftenskolen, men det er ikke velset.

Kun få klubber udover K.F.U.M. og K. har egne lokaler. Man lejer sig ind, hvor man kan — ofte på skoler. I en del byer og landdistrikter byggede man under krigen de såkaldte Youth Centres — Ungdomsgårde — hvor man foruden at afgive lokaler til de forskellige ungdomsorganisationer altid havde „åben“ klub, der blev drevet af den stedlige Youth Committee. Bygningen af Youth Centres er gået i stå, og det ser ud, som om årsagen hertil ikke blot er den vanskelige byggesituation. De har ikke virket tilfredsstillende, men man kunne ikke nærmere angive årsagerne.

Med hensyn til den „åbne“ klub udtalte man iøvrigt fra alle sider ønskeligheden af, at denne form ville vinde øget indpas, da den er et forum, hvor unge fra alle kredse og ikke mindst de unge fra de idebestemte klubber mødes — hvilket man tillægger stor betydning.

Såfremt en klub ønsker økonomisk hjælp, udfylder den et skema, der giver oplysninger om dens formål, program, bestyrelse, regnskab for det forløbne år samt overslag for det kommende. Skemaet afleveres til Youth Officer, der giver det sin påtegning, hvorefter det behandles i den lokale Youth Committee (Ungdomsskolenævn), hvor ungdomsorganisationerne iøvrigt har 4 repræsentanter. Her kan man kun bevilge op til f. eks. 200 kr., så hvis der er ønsket mere, går ansøgningen videre gennem Local Education Authorities (skolekommissionen) til County Council (Amtsrådet).

I et distrikt i London har man følgende typiske regler for tilskud til lokale klubber:

- a) Tilskud til lønning af fuldt beskæftiget klubleder med indtil $\frac{2}{3}$ af hele beløbet.
- b) Tilskud til vedligeholdelse af lokaler, husleje, varme, lys og rengøring m. v. gives kun med et mindre beløb, hvis klubben i forvejen modtager det under a) nævnte tilskud — ellers med op til $\frac{2}{3}$.
- c) Hvis klubben ønsker møbler eller rekvisitter, som den ikke selv kan betale, kan den lokale Youth Committee bevilge indtil 200 kr. pr. år — dog kun hvis der ikke samme år er bevilget tilskud til de under b) nævnte udgifter.

Iøvrigt er reglerne noget forskellige fra distrikt til distrikt. Maksimum er 75 pct. af samtlige udgifter, men det bedes der sjældent om. Man sætter almindeligvis en ære i at forlange så lidt som muligt — hjælp til selvhjælp. Hvor man har en vellønnet klubleder, er det som regel kun huslejen, man forlanger, og så måske med års mellemrum hjælp til et eller andet relativt kostbart møbel: Bordtennisbord etc., og mange klubber ønsker slet ikke kontant hjælp, men ønsker kun del i den fælles service i form af lederuddannelse, møder, kursus, oplysende fester, camping etc. som arrangeres af Youth Committee.

Man får iøvrigt ofte den følelse — selv om det lyder paradoxalt — at den kendsgerning, at hjælpen kan fås, er nok til, at den ikke behøves.

Foruden denne direkte støtte til de lokale klubber dækker Youth Service også de lokale autoriteters administration: Kontorhold, tryksager, kursusudgifter og løn til Youth Officers m. v. Totaludgiften til begge dele var i året 1949—50 ialt 36 mill. kr. som deles nogenlunde ligeligt mellem undervisningsministeriet og de lokale myndigheder.

Direkte fra undervisningsministeriet ydedes samme år ca. 5 mill. kr. til de tilsvarende landsorganisationer til delvis (50 pct.) dækning af deres udgifter til administration, kursus og lederuddannelse. Hesten skaffer landsorganisationerne gennem kontingenter og tilskud fra andre fonds, men det er mit indtryk, at undervisningsministeriets tilskud her kan ændres opad, hvis det viser sig nødvendigt. Som nævnt i indledningen overlader ministeriet i udstrakt grad administrationen af loven til landsorganisationerne — ikke mindst den meget vigtige lederuddannelse. Kontrollen her består for det første i aflæggelse af detaljerede regnskaber og beretninger hvert halve år og dernæst i et snævert samarbejde iøvrigt.

Desuden ydes direkte et bygningstilskud til lokale klubber på ialt ca. 3 mill. kr.

Den samlede udgift var altså ca. 45 mill. kr. En tilsvarende udgift i Danmark omregnet i forhold til indbyggertal ville udgøre 3 mill. kr.

På spørgsmål om, hvad man havde at kritisere eller rose, svarede generalsekretæren i den største af landsorganisationerne (National Association of Girls Clubs & Mixed Clubs) Miss Har ford:

- a) kvaliteten af lederne er ikke så god, som den burde være, der er for mange, der bruger forældede former i arbejdet og er tilfredse hermed.
- b) trods ovenstående kritik er der dog en voksende flok af ledere — både frivillige og betalte — som virkelig følger deres arbejde som et kald, og som viser initiativ med hensyn til at gå nye veje. Der kan også konstateres en voksende lyst hos de unge menige medlemmer til selv at være med til at lede deres klubber.
- c) ønskeligt, at samarbejdet mellem vor landsorganisation og de lokale myndigheder mange steder må blive bedre.
- d) meget ønskeligt, at den nuværende form for bevilling af tilskud til landsorg., der skifter fra år til år, må blive afløst af tilskud fastlagt for 3 eller 5 år ad gangen.
- e) meget ønskeligt, at den enkelte klub, hvor det er muligt, får sine egne lokaler.

Youth Officer Mr. Harry Bradford, Wood Green (London):

- a) det er uheldigt, at man somme steder giver teoretisk uddannede et fortrin ved ansættelse fremfor praktisk uddannede, eksperimenterende mennesker.

En Youth Organizer fra et typisk arbejderkvarter i North East London (ønskede sig ikke navngiven).

- a) mangel på egnede bygninger og lokaler — skoler duer ikke.
- b) har en følelse af, at autoriteterne endnu ikke tager nødvendigheden af Youth Service alvorligt, og derfor er de folk, der arbejder med den, kun istand til at holde det bestående igang, de kan ikke gøre nye eksperimenter eller fremstød.
- c) også uheldigt, at Youth Officers ansatte hos autoriteterne ikke endnu har fået stabile lønforhold (kommer i 1952! A.J.)
- d) Der er også for lidt samarbejde mellem arbejdsgiverne, skolen og Youth Service-bestræbelserne.

Youth Officer, Mrs. Tester, Somerset. (Et udpræget landdistrikt)

- a) frygter en udvikling, hvor for mange frivillige ledere i de små klubber afløses af folk, der skal have timebetaling.
- b) men priser den store frihed under ansvar, som præger autoriteternes gennemførelse af Youth Service.

En ganske almindelig anonym englænder:

„Ungdommen i dag er faktisk bedre end de ældre, men dens vanskeligheder har aldrig været større end i dag: Det er dens opgave at bære efterbyrden fra to verdenskrige og frygten for en ny, at skabe sig en eksistens trods voksende overbefolkning og forbedre demokratiet yderligere, så ingen ny — nazisme eller — fascisme får nogen chance. Ingen hjælp kan være for stor i et sådant job“.

Og til sidst en udtalelse af *Inspector Mr. R. E. Williams, Ministry of Education:*

Vi føler, at vi er på den rette vej med vor Youth Service — og vi føler yderligere, at de penge, vi giver ud til dette formål, kommer mangefold igen i form af den bedre ungdom — for det er jo kun småpenge ministeriet betaler for denne Youth Service-lov.

Nogle supplerende bemærkninger om de to i indledningen nævnte hjælpeinstitutioner.

The Central Council of Physical Recreation spiller en meget stor praktisk rolle. Den har et budget på noget over en million kroner. Den danske parallel må jo først og fremmest være De Danske Delingsførerskoler — idet man i England såvel som i Danmark ikke synes at regne med idrætsorganisationerne og deres lederuddannelse i det folkelige oplysningsarbejde. Sammenlignet med delingsførerskolerne, som jo hovedsageligt beskæftiger sig med gymnastik, er den engelske institution umådelig alsidig; der findes faktisk ikke den form for idræt, som den ikke uddanner instruktører til. Der var måske grund til herhjemme at lære noget heraf.

The Central Bureau for Educational Visits and Exchanges har, såvidt jeg kan se, ikke nogen egentlig parallel herhjemme. Den er oprettet af den nationale afdeling af U.N.E.S.C.O., men får næsten alle sine penge fra undervisningsministeriet, som den da også er ansvarlig overfor. Dens opgave er at skabe kontakt mellem engelske organisationer af enhver art og også enkeltpersoner og tilsvarende i andre lande med besøg eller udveksling for øje. Den påtager sig ikke det egentligt arrangement, men udelukkende forarbejdet, resten overlades til World Friendship Association eller ligefrem til rejsebureauer eller enkeltpersoner. Men det forekommer også mig, at forarbejdet faktisk er det vigtigste, og jeg vil gerne til overvejelse foreslå, om man ikke under det danske undervisningsministerium med tilslutning fra så mange organisationer som muligt skulle forsøge at oprette en lignende institution, der uden at behøve at skele til en forretningsmæssig rentabilitet kunne støtte, opmuntre og udvide ungdomsrejserne til udlandet på den mest udbytterige måde. Der er for mig ingen tvivl om, at en udvikling her kan blive et betydningsfuldt led i arbejdet for mellemfolkelig forståelse.

Radio og Film.

Jeg havde lejlighed til at tale med nogle af de folk, der laver ungdomsudsendelser i den engelske radio. De har ingen kontakt med ungdomsorganisationerne eller undervis-

ningsministeriet. Hveranden dag har de en halv time, der først og fremmest er præget af aktualitet. De ville meget gerne i samarbejde, men det havde ikke hidtil været aktuelt. „Den danske stemme“, som har fco ugentlige udsendelser, var meget interesseret i at lave nogle udsendelser fra engelske ungdomsorganisationer og England i deb hele, beregnet for medlemmer af danske ungdomsorganisationer. Disse udsendelser skulle så på forhånd bekendtgøres i de danske ungdomsblade.

Hvad film angår ligger det tungt. En Statens Filmcentral, sådan som det kendes i Danmark, fandtes tilsyneladende ikke. De film, man kunne låne gennem sin landsorganisation, er for største delen gamle soldaterfilm fra krigen. Statens Filmcentral her i landet har iøvrigt et depot af dem — og de egner sig efter min mening sleb ikke for unge i dag. Derimod er det meget almindeligt, at man i de lokale klubber har en månedlig aften, hvor man diskuterer repertoiret i den lokale biograf, og det skal være meget udbytterigt.

Ungdomslederuddannelsen.

Ungdomslederuddannelsen er af højst forskellig karakter og længde og har endnu ikke fået nogen fast form.

Man eksperimenterer stadig, og en af undervisningsministeriet nedsat kommission har den 2. maj 1951 afleveret en betænkning om problemet, men da det er problematisk, om denne bliver realiseret, og da den heller ikke i princippet adskiller sig fra det bedste af det eksisterende, vil jeg nøjes med en kort redegørelse for dette.

Folk med en grundig ungdomslederuddannelse behøves først og fremmest som Youth Officers (Organizers), der som tidligere ombalt ansættes af skoleautoriteterne i de større byer og alle amter. Dernæst behøver man dem i de store landsorganisationer som sekretærer og rejseinstruktører, som ledere af de ca. 200 ungdomsgårde (YouthCentres) og endelig som klubledere (heltidsbeskæftigede) i de meget store klubber i de større byer.

Til dem har man hidtil haft

- a) en etårig universitetsuddannelse suppleret med sideløbende praktisk ungdomsarbejde.
- b) en kortere tillægsuddannelse (3—6 mdr.) også på universiteter til læreruddannelse og uddannelse til socialrådgivere suppleret med praktisk uddannelse.
- c) en fritidsuddannelse (1- eller 2-årig) tilrettelagt og gennemført af de store landsorganisationer. Forudsætningen er her, at man mindst 1 år har arbejdet regelmæssigt med unge i praksis.

Lønningerne og de øvrige arbejdsbetingelser i de nævnte stillinger har dog hidtil været så varierende og usikre, at tilgangen til de to former for universitetsuddannelse har været så ringe, at man i stor udstrækning har måttet bruge folk med den 3. form for uddannelse eller folk med slet ingen teoretisk uddannelse, men kun med lang praksis. Iøvrigt er man meget uenige, om, hvilken uddannelsesform, der er den bedste.

ad a) Den etårige universitetsuddannelse kræver ikke studentereksamen, som adgangsbetingelse, men intelligens og forkundskaber af en sådan standard, at man kan følge med i denne ret krævende form. Der er en optagelsesprøve, der har form af et interview, der blandt andet også skal konstatere vedkommendes rent menneskelige kvalifikationer-

Det teoretiske arbejde er fordelt på 5 hovedemner:

1. Opdragelsens grundprincipper.
2. Psykologi, specielt omhandlende alderen 14—21 år.

3. Fysiologi.
4. Socialtjenesten.
5. Ungdomsorganisationsarbejdets teori iøvrigt.

Det praktiske arbejde omfatter også 5 grupper:

1. Regelmæssig tilstedeværelse i en klub eller et Youth Centre som assisterende i arbejdet.
2. Studiebesøg i klubber, skoler, fabrikker, erhvervsvejledningskontorer, ungdomsdomstole og socialt arbejde iøvrigt.
3. Manuel træning i f. eks. to af følgende discipliner: Tegning, modellering, sløjd, håndarbejde, drama, gymnastik og idræt etc.
4. I ferierne ophold på et opdragelseshjem eller kostskole.
5. I ferierne ophold på et settlement.

ad b) Den supplerende universitetsuddannelse medtager i mindre omfang det af ovenstående, som ikke er med i den studerendes hovedstudium.

ad c) Hovedorganisationernes fritidsuddannelse kan f. eks. have følgende form (Nat. Ass. of Girls Clubs & Mixed Clubs).

Teoretisk arbejde:

1. Samfundskundskab.
2. Principper for ungdomsarbejde og ungdomsundervisning.
3. Ungdomspsykologi.
4. Socialtjenesten.
5. Sundhedslære.

Praktisk arbejde:

1. 1 aften ugentlig i 45 uger: Arbejde i en ungdomsklub.
2. Træning i klubaktiviteter: Sløjd, tegning, modellering, dramatik, musik, syning, diskussioner etc.
3. 1 uges ophold i en lejr for træning i udendørsaktiviteter.
1 — — i - - - — i indendørsaktiviteter.
4. Studiebesøg i de forskellige former for ungdomsarbejde, arbejdspladser, socialt arbejde etc.

NB. Pensum og timetal har det ikke været mig muligt i noget tilfælde at få opgivet.

Men den største part af Englands titusinder af ungdomsledere er frivillige og arbejder for det meste gratis, men ellers for timebetaling 1, 2 eller 3 aftener om ugen, og de har naturligvis normalt ikke en så omfattende uddannelse, men først og fremmest en hel del praktisk, som de får suppleret med lokale week-endkursus og 8 eller 14 dages sommerkursus på landsorganisationernes store sommerlejre. De fleste af disse er gamle herresæder, anskaffet ved hjælp af tilskud fra undervisningsministeriet. Programmerne er vidt forskellige, men alle hentet fra det område, som ovenstående studieplaner angiver.

Der betales meget store understøttelser til dem, der går igang med en ungdomslederuddannelse — ofte op til 80 pct. af vedkommendes leveomkostninger — til trods for at mange er forsørgere — og de korte kursus, der ofte er obligatoriske, er gratis for deltagerne. Udgiften deles mellem stat, landsorganisation, kommune og klub.

Afsluttende bemærkninger.

Det har gennem den foranstående fremstilling været min hensigt så kortfattet som muligt at vise helheden og den daglige praksis, selv om der kunne være medtaget langt flere enkeltheder.

Sluttelig vil jeg gerne endnu engang fremhæve grundtanken i Youth Service: *Så lidt kontrol som muligt, og så megen frihed under ansvar som muligt.* Den er i denne hende ganske i overensstemmelse med det grundlag, hvorpå den danske ungdoms- og aftenskole er bygget.

Schweiz.

Da der i en række kantoner i Schweiz er indført tvungen ungdomsskole, har kommissionen gennem det Schweiziske gesandtskab indhentet de nedenfor gengivne oplysninger om *den obligatoriske ungdomsundervisnings tilrettelæggelse og resultater i 5 kantoner.*

Kanton Solothurn.

I kanton Solothurn blev ungdomsskolepligten indført for unge mænd indtil det 18. år ved skoleloven af 27. april 1873. De seneste regler herom findes i 3. del af loven om kantonskolen, den landbrugsfaglige vinterskole og ungdomsskolerne af 29. august 1909.

Efter denne lov findes der såvel en almindelig som en erhvervspræget ungdomsskole, og skolens formål er udtrykt således, at den skal befæste og udvide de kundskaber, de unge har erhvervet i folkeskolen, og for de erhvervsprægede skolars vedkommende yderligere give en speciel erhvervsmæssig (industriel, handelsmæssig, landbrugsfaglig husling o. s. v.) uddannelse.

Skolepligten omfatter alle unge, der opholder sig i kantonen, og som er gået ud af folkeskolen efter det 8. skoleår. Fortsat skolegang i andre skoleformer kan træde i stedet for undervisningen i ungdomsskolen. Undervisningspligten omfatter 3 kursus, der hvert strækker sig over y_2 år med 80 timers undervisning. Som sanktioner mod elever, der ikke opfylder skolepligten, kan anvendes bøde eller afhentning ved politiet. Desuden kan forældre eller værger få pålagt bøder. Disse bestemmelser håndhæves dog kun delvis. Det gennemsnitlige antal fraværelser uden lovlig grund pr. elev er ca. 6 timer. Der findes særlige regler om disciplinærstraffe i ungdomsskolen.

For pigerne blev undervisning i den husholdningsfaglige ungdomsskole gjort obligatorisk ved en lov af 21. januar 1945.

Kanton Schaffhausen.

Det lovmæssige grundlag for de almindelige ungdomsskoler i kanton Schaffhausen indeholdes i skoleloven for kanton Schaffhausen af 5. oktober 1925. Efter denne er deltagelse i ungdomsskolen obligatorisk for unge mænd mellem 16 og 19 år, der ikke får en undervisning af mindst samme omfang i andre skoler. Skolen er indrettet enten som landbrugsfaglig eller almindelig ungdomsskole, og herudover findes der i enkelte byer industrielt prægede ungdomsskoler. Undervisningen strækker sig over 2 vinterhalvår à 4 måneder, og det ugentlige timetal må ikke være under 6, altså mindst 96 timer årlig.

Forsømmelse uden lovlig grund straffes med bøder, for hvilke forældrene, henholdsvis arbejdsgiveren, hæfter.

Gennemførelsen af disse skoler har på landet mødt ret betydelige vanskeligheder, da der til oprettelsen af en almindelig ungdomsskole kræves et deltagerantal på mindst 10, hvilket mange kommuner, ikke kan præstere. De industrielt prægede ungdomsskoler er koncentreret i Schaffhausen og Neuhausen, så landkommunerne ikke har mulighed for

at overføre enkelte elever, som naturligt hører hjemme i den almindelige ungdomsskole, til den industrielt prægede skole.

På den anden side er det meget vanskeligt at henvise disse unge, der mest er fabriksarbejdere, til en landbrugsfaglig ungdomsskole, da de ikke har nogen interesse for denne undervisning og på alle måder forsøger at slippe udenom. De unge mennesker mellem 16 og 19 år går også kun nødtigt i skole igen, og må nu og da tvinges dertil ved politiets hjælp.

Sammenfattende kan man sige, at man i kanton Schaffhausen ikke har gjort gode erfaringer med indførelsen af den almindelige ungdomsskole og ikke har opnået fremragende resultater af undervisningen.

Kanton St. Gallen.

Kanton St. Gallen har med ungdomsskoleloven af 26. februar 1945, som er trådt i krafo i november 1947, indført en obligatorisk ungdomsskole for alle unge mennesker på 16 og 17 år, der er gået ud af folkeskolen, for så vidt de ikke står i lære og går på teknisk skole eller besøger en højere skole.

Medens de unge mænd, der er beskæftiget i landbruget, henvises til den landbrugsfaglige og de unge piger til den husholdningsfaglige ungdomsskole, besøges den almindelige ungdomsskole af unge industriarbejdere, medhjælpere i industri og handel o. s. v.

Undervisningspligten strækker sig over 2 år. Arbejdsgiveren har pligt til at give de unge fri til deltagelse i skolen uden tab af løn. Undervisningen må ikke udstrækkes ud over kl. 19. Når skoletimerne medregnes, må arbejdstiden for de unge ikke overstige den i faget sædvanlige arbejdstid. Udeblivelse uden lovlig grund medfører bøde.

Kanton Aargau.

Ifølge skoleloven af 20. november 1940 er ungdomsskolen obligatorisk for unge mænd og piger i 2 eller 3 år efter udgangen af folkeskolen (alt eftersom eleven har gået 9 eller 8 år i folkeskolen), medmindre de får anden undervisning af mindst tilsvarende omfang. Et undervisningsår skal omfatte 80 timer, fordelt på 1 eller 2 dage ugentligt. Forsømmelse kan straffes med bøder. Skolen kan være indrettet som almindelig, landbrugsfaglig eller husholdningsfaglig skole.

I almindelighed kan det siges, at de hidtil gjorde erfaringer med ungdomsskolen er tilfredsstillende, og at man ikke mere ville undvære denne.

Kanton Thurgau.

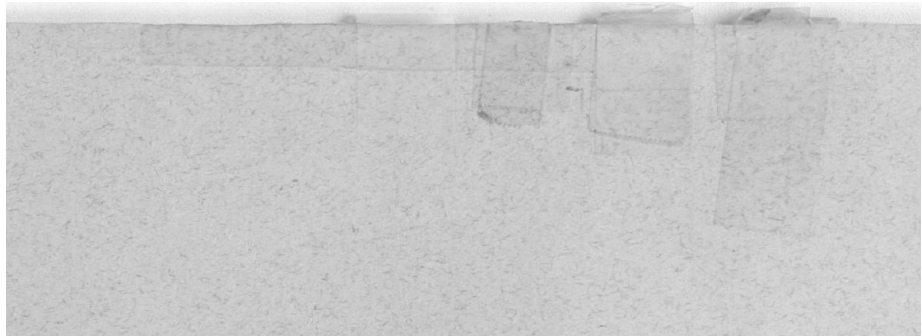
På grundlag af undervisningsloven består der i kanton Thurgau obligatoriske ungdomsskoler for ufaglærte unge mænd. De betegnes til forskel for de landbrugsfaglige ungdomsskoler som almindelige ungdomsskoler.

Skolepligten strækker sig fra det 15. til det 18. år. Undervisningen gives kun om vinteren og omfatter 18 halve skoledage à 5 timer, således at et kursus omfatter 90 timer. Da undervisningen strækker sig over 3 kursus, er en ung mand forpligtet til at deltage i ialt 270 timer, fordelt på 3 vintre.

Resultatet af undervisningen afhænger hovedsagelig af lærerens dygtighed og interesse. I almindelighed kan man sige, at man ser resultater, omend de ikke er så gode som i de landbrugsfaglige ungdomsskoler eller i de tekniske skoler.

Skoleformer	1) Antal skoler og hold i skoleåret 1949—50	2) Fag	3) Minimums-timetal	4) Samlet timetal i skoleåret 1949—50	5) Samlet elevantal i skoleåret 1949—50	6) Elevernes fordeling efter køn og alder, (skoleåret 1949—50)	7) Godkendende og tilskudsberegrende myndighed	8) Lærerlønns størrelse	9) Tilskud til læreren fra stat, kommune eller andre	10) Statstilskud til andet end læreren.	11) Samlet statstilskud i finansåret 1949—50	12) Elevbetaling og elevunderstøttelser.
<i>I. Ungdomsskoler.</i> Lovbekendtgørelse nr. 301 af 16. juni 1948. Cirkulære af 18. sept. 1948 (cirkulære af 2. okt. 1951).	97 skoler 346 hold	Mindst 60 timers erhvervsbetonet undervisning, d. v. s. 30 timer pr. år	150 timer; undervisningen derfor normalt 2-årig(75 timer pr. år).	3 489	6 492	mandlige 2 296 kvindelige 4 196 14—18 år.	Skoleplanen godkendes af ministeriet — i København dog af kommunalbestyrelsen. (Planen passerer ungdomsskolens navn, kommunalbestyrelsen og evt. amtsskoleinspektoren). Statstilskuddet beregnes og anvises af skolerådene og Københavns magistrat.	Fra 1. oktober 1951 mindst 7,80 kr. pr. time.	1) Statstilskud: 75 pct. af minimumslønnen. 2) Kommunaltilskud: et beløb, der mindst svarer til 25 pct. af minimumslønnen.	Tilskud til evt. feriegodtgørelse ligesom til lønningsudgiften. Halvdelen af udgiften til lederhonorar (højest i forhold til 200 kr. for 1. hold, 150 kr. for hvert følgende). Til lærermidler 4 øre pr. elevtime. Til lærermidler i husgering halvdelen af udgiften (højest 0,55 kr. pr. elev pr. undervisningsdag).	173 316 kr.	Undervisningen gratis; dette gælder også alle fornødne lærermidler. Ingen elevunderstøttelser.
<i>Aftenskolekoster.</i> (samme lov og cirk.),		Mindst 80 timers erhvervsbetonet undervisning, d. v. s. 40 timer pr. år.	180 timer; undervisningen derfor normalt 2-årig(90 timer pr. år).	36 547				do.	1) Statstilskud: 60 pct. af minimumslønnen. 2) Kommunaltilskud: et beløb, der mindst svarer til 60 pct. af minimumslønnen.			
<i>Ungdomsskolekoster.</i> (samme lov og cirk.),	3 ungdomsskolekoster.	Omfanget af den erhvervsbetonede undervisning ikke nærmere fastsat.	Kursus skal være af mindst 2 måneders varighed.	3 kursus à 3 måneder pr. skole.	323	mandlige 82 kvindelige 241 14—18 år.	Skoleplanen godkendes af ministeriet, der også beregner og anviser statstilskuddet, herunder elevunderstøttelserne.	do.	1) Statstilskud: 75 pct. af førstestanden og lærerlønnen indenfor et maksimum svarende til henholdsvis inspektør-løn + bevilgningstilskud og overlærerværløn. 2) Resten af lønnen udbetales af kommunen eller vedkommende organisation.	do. + lokaltilskud (200 kr. mdl. for det første hold + 100 kr. mdl. for hvert yderligere hold).	219 667 kr., heraf 99 150 kr. til elevunderstøttelser.	Undervisningen gratis. Der kan dog kræves betaling for opholdet. Elevunderstøttelser efter samme regler som til efterskoleelever.
<i>II. Alm. aftenskoler.</i> Lovbekendtgørelse nr. 303 af 23. juni 1948. Cirkulære af 28. sept. 1948 (cirk. af 1. oktober 1951).	4 000 skoler 15 093 hold	Fagrækken meget vid, jfr. nærmere cirk. af 28. sept. 1948 afsnit I, punkt 6. Ingen obligatoriske fag.	Hvis 1 fag: mindst 20 timer Hvis flere fag: mindst 40 timer	839 533	250 320	mandlige 79 722 kvindelige 170 698 14—18 år 45 585 18—21 år 30 750 21 år og derover 173 975	Skoleplanen godkendes af skoledirektionen, for skoler i købstæderne af ministeriet, i København af skoledirektionen. (Planen passerer ungdoms- eller aftenskolens navn og kommunalbestyrelsen). Statstilskuddet beregnes og anvises af skolerådene og Københavns magistrat.	Fra 1. oktober 1951 mindst 7,80 kr. pr. time.	1) Tilskud fra stat (½) og skolefond (½): 70 pct. af minimumslønnen. 2) Tilskud fra kommunen eller stedlig kreds: et beløb der mindst svarer til 30 pct. af minimumslønnen.	Tilskud til evt. feriegodtgørelse ligesom til lønningsudgiften. Rejsegodtgørelse til tilhørende lærere for tiden højst 5,45 kr. pr. time. Afbørløst efter 5 og 10 års hovedbeskæftigelse. Foredragstilskud. Bewilling til lederhonorar, til undervisningsmateriel og til etableringsudgifter (lejet og husgering).	2 765 602 kr.	Undervisningen gratis, dog evt. mindre indskrivningsgebyr. jfr. cirk. af 28. september 1948, afsnit I, punkt 2. Ingen elevunderstøttelser.
<i>Aftenskolekoster.</i> (samme lov og cirk. samt cirkulære af 12. sept. 1945).	373 skoler 619 hold	Herjokoleprøvet undervisning, baseret på samfundsmæssige eller kulturelle emner.		21 757	14 983	mandlige 6 802 kvindelige 5 564 under 21 år 193 21—30 år 5 370 30—50 år 7 123 50 år og derover 2 297	Skoleplanen godkendes af ministeriet eller — på ministeriets vegne — af statskonsulenten vedr. ungdomsundervisningen. (Planen passerer ungdoms- eller aftenskolens navn, kommunalbestyrelsen og evt. skoledirektionen). Statstilskuddet beregnes og anvises af skolerådene og Københavns magistrat.	Fra 1. oktober 1951 mindst 9,50 kr. pr. time.				
<i>III. Landbrugsfaglig undervisning.</i> Lov nr. 66 af 10. marts 1938 som ændret ved lov nr. 245 af 24. maj 1948.	183 skoler	Landbrugsfag. I indtil ½ af timetallet kan der undervises i fag, der står i forbindelse med landbruget og dets bierhverv.	Mindst 30 timer pr. kursus.	ca. 11 250	ca. 6 700	Ifølge en stikprøveundersøgelse for 1946 (omfattende ca. ½ af eleverne) var 0, 4 pct. kvindelige, resten mandlige. Ca. 32 pct. 14—18 år, ca. 32 pct. 18—21 år, ca. 36 pct. 21 år og derover.	Skoleplanen godkendes af ministeriet (indsendes direkte af vedk. landbrugsfaglige forening). Tilskuddet beregnes og anvises af skolerådene.	Afhænger bl. a. af elevtallet.	25 øre pr. elevtime i aftenskolen, 30 øre pr. elevtime i dagaskolen (højest i forhold til 40 elever i gennemsnit). Tilskud til lejeudgift med indtil 1,50 kr. pr. undervisningstime. Hele tilskuddet skal anvendes til skolens drift, herunder til læreren.		62 293 kr.	Eleverne skal betale mindst 2 kr. pr. kursus, højst 25 øre pr. undervisningstime + evt. for undervisningsmateriel. Ingen elevunderstøttelser.
<i>IV. Efterskoler.</i> Lov nr. 314 af 4. juli 1942 som ændret ved lov nr. 237 af 24. maj 1948. Bkg. af 29. novbr. 1948.	66 skoler	Alm. skolefag, dog noget mere praktisk betonet; ingen obligatoriske fag.	Mindst 1 kursus à 5 mdr. årlig. Mindst 30 timer årgangstlig.	220½ sommerkursusmåneder. 332 vinterkursusmåneder.	4 536	mandlige 2 069 kvindelige 2 467 14—18 år	Skolen godkendes af ministeriet. Statstilskuddet — herunder elevunderstøttelserne — beregnes og anvises af ministeriet.	Lønnen skal efter timetallet mindst svare til begynderlønnen for andre lærere på landet efter lærerlønningens § 33 b.	Statstilskud: 50 pct. af førstestanden og lærerlønnen indenfor et maksimum svarende til overlærerværløn.	Grundtilskud (100 kr. pr. undervisningsmål). Bygningstilskud (2½ pct. af værdieringen). Tilskud til undervisningsmateriel (35 pct. af udgiften).	2 045 040 kr., heraf 1 035 605 kr. til elevunderstøttelser.	Eleverne betaler for ophold og undervisning. Der ydes elevunderstøttelser, jfr. behandlingsloven af 29. november 1948 § 27.

m

Bilag 5

Oversigt over de forskellige ungdomsskoleformers udbredelse
og omfang, de vigtigste lovregler m. v.

Ungdomsskolens omfang 1943—51.

År	Skoler	Hold	Timer	Elever	Heraf mandlige	Heraf kvindelige
1943—44	157	490	59 531	9 517	3 613	5 904
1944—45	150	421	47 289	7 327	2 752	4 575
1945—46	133	330	39 664	6 368	2 250	4118
1946—47	110	266	31280	4 827	1719	3108
1947—48	92	298	28 440	4 258	1303	2 955
1948—49	109	321	36 010	5 832	2 024	3 808
1949—50	97	346	40 036	6 492	2 296	4196
1950—51	102	341	43 636	6 940	2 444	4 496

Oversigt over timetallets fordeling på de forskellige fag i aftenskolen 1949—50.

	København	Købstæder	Landet	Ialt	Fagenes pct.-vise fordeling	
					1948-49	1949-50
Historie	304	331	703	1338		0,3
Samfundskundskab	6 771	7 144	8 931	22 846	57 511	3,5
Dansk (sprog)	8 318	3 733	17 279	29 330		2,7
Litteratur	628	897	2 472	3 997		5,0
Regning	9 397	4 526	17 142	31 065		3,5
Sundhedslære	1981	5 188	4 399	11 568		0,6
Naturkundskab	511	768	1 742	3 021		4,7
Nordiske sprog	407	0	20	427		3,7
Tysk	1 427	2 246	797	4 470		1,3
Engelsk	36 509	25 969	22 804	85 282	113 716	1,4
Andre sprog	11 568	7 672	4 297	23 537		0,3
Landbrug	3 108	156	6 309	9 573		0,4
Havebrug	11 764	2 481	2 307	16 552	26 205	0,1
Fiskeri	0	30	50	80		0,1
Husgerning	12 805	36 500	51 267	100 572		0,4
Håndgerning	45 410	68 381	194 389	308 180	113 716	0,5
Husflid	0	6 460	64 920	71 380		11,1
Sløjd	11 974	9 376	19 271	40 621		10,1
Handels- og kontor-fag..	16 336	7 847	5 612	29 795		2,7
Andre fag	13 368	17 736	14 795	45 899		2,8
Ialt...	192 586	207 441	439 506	839 533		0,7
					26 205	1,1
					408 752	2,9
					112 001	2,0
						0,0
						14,9
						12,0
						30,0
						7,4
						4,7
						4,5
						4,9
						5,5

I 1950—51 er håndgerningstimerne steget til ca. 40 pct. af det samlede antal undervisningstimer.

Aftenskolernes omfang i årene 1943—51.**A. Den almindelige aftenskole.**

År	Skoler	Hold	Timer	Elever	Heraf mandlige	Heraf kvindelige
1944—45	3 059	8 316	506 764	142 478	59 237	83 241
1945—46	3 093	8 650	532 460	150 860	58 302	92 558
1946—47	2 822	9 065	528 969	151 054	51 160	99 894
1947—48	3 381	10 470	584 292	172 591	58 012	114 579
1948—49	4 010	12 759	703 000	207 065	73 009	134 056
1949—50	4 600	15 093	839 533	250 320	79 722	170 598
1950—51	4 916	15 859	862 427	260 841	82 386	178 455

B. Aftenhøjskolen.

År	Skoler	Hold	Timer	Elever	Heraf mandlige	Heraf kvindelige
1944—45	111	165	5 616	3 139	1 970	1 169
1945—46	227	344	12 702	9 473	5 109	4 364
1946—47	297	393	14 509	9 437	5 474	3 963
1947—48	330	491	18 756	12 366	6 802	5 564
1948—49	350	548	20 097	13 530	7 175	6 355
1949—50	373	619	21 757	14 983	7 996	6 987
1950—51 .	428	743	25 244	18 793	9 935	8 858

Oversigt over tilskudsreglerne for henholdsvis efterskoler og ungdomskostskoler.

Gældende ret.

	Efterskoler	Ungdomskostskoler
a) <i>Grundtilskud.</i>	100 kr. pr. måned, skolen har været i virksomhed.	
b) <i>Bygningstilskud.</i>	$2\frac{3}{4}$ pct. af vurderingssummen for bygninger, inventar og skolemateriel. Hvis skolen benytter lejede lokaler: $\frac{2}{5}$ af en af undervisningsministeriet godkendt leje.	200 kr. mdl. for det første hold + 100 kr. mdl. for hvert yderligere hold.
c) <i>Lærertilskud.</i>	50 pct. af skolens udgifter til forstander- og lærerløn. Lærertilskuddet skal mindst være begyndelsesløn for andre lærere på landet (f. t. efter 1. oktober 1951 for gifte 8 340 kr.) — de 2 første år dog 75 pct. heraf — og tilskuddet kan højst andrage halvdelen af en for lærerne beregnet løn, der svarer til gennemsnitslønningen for overlærere (f. t. efter 1. oktober 1951 11 161,80 kr.), og for forstandere halvdelen af højeste overlærertilskud (f. t. efter 1. oktober 1951 13 035,60 kr.). Pligtigt timetal 30 pr. uge, skolen har været i virksomhed (for 8 mdr. altså 960, for 10 mdr. 1200). Til forstandere, der selv ejer skolen eller er medejere af denne, ydes tilskud i forhold . til en for forstanderne beregnet overlærertilskud (pligtigt timetal 18 ugentlige timer).	75 pct. af skolens lønningsudgift. Tilskuddet beregnes højst i forhold til overlærertilskud (f. t. efter 1. oktober 1951 11 082 kr. for gifte + ©vt. alderstillæg; pligtigt timetal: 1080 årlig), og lønnen skal mindst svare til den almindelige timebetaling i dag- og aftenungdomsskolen (f. t. efter 1. oktober 1951 7,80 kr.). For forstanderens vedkommende beregnes tilskuddet højst i forhold til viceinspektørløn (f. t. efter 1. oktober 1951 11 832 kr. for gifte + evt. alderstillæg) + et bestillingstillæg på 1 000 kr. årlig.
d) <i>Tilskud til undervisningsmateriel.</i>	35 pct. af udgiften.	1) Læremidler bortset fra madvarer til husgerningsundervisning: 4 øre pr. elevtime. 2) Madvarer m. v. til husgerningsundervisning: halvdelen af udgiften inden for et af ministeriet fastsat størsteløb (f. t. højst med 55 øre pr. elev pr. undervisningsdag).
e) <i>Elevunderstøttelser.</i>	Den samlede bevilling hertil fastsættes til et beløb pr. elev, der svarer til $\frac{2}{5}$ af den godkendte månedlige elevbetaling (f. t. — sommeren 1951 - $\frac{2}{5}$ af 150 kr. = 60 kr.). Beløbet fordeles efter undervisningsministeriets nærmere bestemmelse under hensyn til ansøgernes og deres forældres økonomiske forhold samt forældrenes børnetal.	Elevunderstøttelser ydes med samme beløb pr. elev, som eleverne ville have opnået som efterskoleelever ved den senest skete fordeling af understøttelser ved efterskolerne. Der er således efter den nugældende ordning ikke fastsat noget maksimum for den samlede udgift hertil.

Beregning af statstilskud til en skole henholdsvis som efterskole og som ungdomskostskole.

I en undervisningsministeriet for et par år siden forelagt sag angående godkendelse af en skole som ungdomskostskole blev der foretaget følgende beregning over statstilskudet, såfremt skolen godkendtes henholdsvis som efterskole og som ungdomskostskole (der regnedes med 30 elever i 10 undervisningsmåneder med 48 ugentlige undervisningstimer, heraf 14 timer — fordelt på 4 dage ugentlig — til praktiske husgerningstimer):

Tilskud som efterskole.

- a) *Grundtilskud:*
 10 x 100 kr. = 1 000.00 kr.
- b) *Bygningstilskud:*
 2 $\frac{3}{4}$ pot. af 180 500 kr. = 4 963.75 -
- c) *Lærerlønstilskud:*
 forstanderen — begyndelsesløn for en gift overlærer (pr. 1. oktober 1951). 11 082 kr.
 3 gifte lærere på overlærerbegyndelsesløn (pr. 1. oktober 1951) 3 x 11 082 kr. 33 246 -
 50 pct. af 44 328 - 22 164.00 -
- d) *Tilskud til undervisningsmateriel:*
 35 pct. af f. eks. 500 kr. til undervisningsmateriel = 175.00 -
Tilskud ialt som efterskole 28 302.75 kr.

Tilskud som ungdomskostskole.

- a) *Grundtilskud* 0 kr.
- b) *Bygningstilskud* 10 X 200 kr. 2 000.00 -
- c) *Lærerlønstilskud:*
 forstanderen — begyndelsesløn for en gift viceinspektør (pr. 1. oktober 1951). 11 832 kr.
 + bestillingstillæg 1 000 -
 3 gifte lærere på overlærerbegyndelsesløn (pr. 1. oktober 1951) 3 x 11 082 kr. 33 246 -
 75 pct. af 46 078 kr. 34 558.50. -
- d) *Tilskud til læremidler:*
 4 øre pr. elevtime — husholdningstimerne 1 632 -
 50 øre pr. elev undervisningsdag til husgerning 2 400 -
 4 032.00 -
- Tilskud ialt som ungdomskostskole* 40 590.50 kr.

Mertilskud efter ungdomsskoleloven:

40 590.50 kr.
 — 28 302.75 -
 12 287.75 kr.

Efterskolerne i årene 1943—51.

År	Antal godkendte skoler	Antal elever
1943—44	66	3 629
1944—45	67	3 009
1945—46	67	3 581
1946—47	66	4 096
1947—48	67	4 083
1948—49	71	4 137
1949—50	74	4 536
1950—51	75	4 535

Den landbrugsfaglige undervisning i årene 1937—51.

År	Antal skoler	Antal hold	Timetal ialt	Antal elever
1937—38 .		105	4 389	4 488
1938—39 .		197	7 515	6 360
1939—40 .		201	7 902	6 797
1940—41 .		263	10 387	9 084
1941—42 .		384	15 105	12 990
1942—43 .		406	16 795	13 028
1943—44 .		404	16 533	13 065
1944—45 .		358	14 118	10 515
1945—46 .		390		12 473
1946—47 .		327	11 400	9 915
1947—48 .		304	10 500	9 193
1948—49 .	146		10 519	4 467
1949—50 .	183		11 250	6 700
1950—51 .	166		10 329	7 220

Den SO. november 1949.

Til Ungdomsskolekommissionen.

Med henblik på den kommende revision af loven om ungdomsskoler for ufaglærte unge tillader undertegnede organisationer sig ærbødigt at fremsætte følgende principielle synspunkter overfor den ærede kommission, idet man udtaler håbet om, at kommissionen vil tage disse op til velvillig overvejelse.

De fleste unge forlader skolen i 14-års alderen, og et stort antal søger ikke nogen skole i ungdomsårene, mens andre bliver elever i en fagskole, hvor undervisningen i det væsentligste tager sigte på faglig dygtiggørelse. Det er vor opfattelse, at *alle* unge i 14—18 års alderen bør have adgang til en ungdomsskole, der i særlig grad tilsigter at hjælpe eleverne gennem de vanskelige overgangsår fra barn til voksen.

I denne periode møder de unge ofte store vanskeligheder, hvorfor de særlig trænger til støtte. Denne støtte ydes dog næppe på bedste måde ved at forhøje den undervisningspligtige alder, da det let medfører en fortsættelse af barneskolens undervisning og ikke en speciel ungdomsskole.

Det er vor opfattelse, at ungdomsskolen skal sætte direkte ind på at hjælpe de unge over disse vanskeligheder, og man mener, at dette bedst kan ske gennem en kostskole, hvor de unge kommer bort fra det daglige milieu og kommer mellem nye kammerater og under kyndig og forstående vejledning og påvirkning. Man skal derfor indtrængende henstille til kommissionen, at der arbejdes for at lette ungdommen adgangen til efterskoler og ungdomskostskoler og for, at staten yder et forøget tilskud til oprettelse af nye skoler og til skolernes drift.

Da mange alligevel ikke kommer på disse skoler, bør der som hidtil oprettes ungdomsskoler i købstæderne og i de købstadbebyggede landkommuner, og disse skoler bør stå åbne for alle unge uden hensyn til, hvorledes de er beskæftigede, og om de samtidig søger en fagskole. Fagskolerne bør så vidt muligt gøres til dagskoler, da de er et led i de unges uddannelse. Herved vil alle unge få lejlighed til at søge ungdomsskolen, hvor den oprettes som aftenskole. Den nye lov bør dog være således, at den stærkt animerer til oprettelse af dagskoler, hvor der undervises een eller to eftermiddage om ugen.

Man finder det rimeligt, at også landboudomsten får adgang til en skole, og der bør derfor pålægges landkommunerne pligt til at oprette en ungdomsskole for de 14—18-årige eller en aftenskole, hvor de 14—18-årige stilles lige med eleverne i ungdomsskolerne med hensyn til undervisningsmateriel og lignende.

Det har vist sig, at ungdomsskolen ikke hidtil har kunnet samle den ungdom, den har været beregnet for, og selv om man indser, at det ikke kan lykkes at samle alle i en frivillig skole, tør man *ikke tilråde*, at man *nu* går over til en *obligatorisk* ungdomsskole, især hvis den kun gøres obligatorisk for den ungdom, der ikke har villet søge en eller anden fri-

villig ungdomsskole. I en sådan skole vil det være særdeles vanskeligt at opretholde den fornødne disciplin og orden, særlig hvis der ikke kan anvises effektive midler dertil, og man må anse midler som bortvisning og mulktning som uegnede. Endelig må man pege på, at det ikke i de kommende år vil være muligt at skaffe egnede lærerkræfter og lokaler til skolen.

Det gælder om at gøre den frivillige skole så god og tillokkende som mulig, så de unge, forældrene og erhvervene ser det direkte formålstjenlige i, at ungdommen søger skolen.

Til den kommende ungdomsskole må der stilles følgende hovedkrav:

Den må virke opdragende og vækkende,
 gennem manuel beskæftigelse give de unges fritid mere indhold og perspektiv,
 vedligeholde elevernes elementære kundskaber og
 vejlede de unge med hensyn til deres fornøjelser.

Man foreslår derfor, at fagrækken opdeles i fire grupper:

- a. *Manuelle fag*: Erhvervskundskab, husflid, sløjd, værkstedssyssel, havebrug, husgerning, håndgerning, boliglære.
- b. *Kulturelle fag*: Litteratur, sang, musik, historie, hjemstavnslære, medborgerkundskab (herunder ~~4~~ samfundskundskab), geografi, naturlære, kunstorientering (eventuelt med fri tegning).
- c. *Elementære fag*: Dansk, regning, skrivning, regnskabsføring, maskinskrivning.
- d. *Andre fag*: Sundhedslære (herunder evt. barnepleje og forberedelse til samariterprøven), gymnastik og idræt (evt. med træning til idrætsmærket).

Ikke nævnte fag kan optages efter godkendelse af statskonsulenten for ungdomsskolen.

Den enkelte skole kan frit vælge sine fag, dog skal der undervises i mindst 3 fag, og der skal hver uge undervises i fag fra de to første faggrupper, således at ungdomsskolerne får et vist fællespræg.

Skolen skal være berettiget til med sædvanligt tilskud at anvende en nærmere fastsat del af det samlede timetal til *fritidsarrangementer*, hvorved man skal søge at give de unge sans for fornøjelser og underholdning, der har større værdi end de fornøjelser, der bydes på ved offentlige baller og på restaurationer og lignende steder. Skolen må ikke fremdeles skyde denne opgave fra sig, men skal hjælpe de unge til på en god måde at få udløsning for deres naturlige trang til at fornøje sig.

For at gøre lærerne bedre egnede til ungdomsundervisningen må der gives adgang til særlige kursus, der oprettes på Danmarks Lærerhøjskole og på de dertil knyttede provinskursus.

Ungdomsundervisningen bør som hidtil henhøre under undervisningsministeriet, der gennem statskonsulenten for ungdomsundervisningen fører tilsyn med ungdomsskolen. I hvert amt ansættes der en ungdomsskolekonsulent som medhjælper for statskonsulenten. Amtsuniversitetskonsulenten udnævnes af ministeriet og lønnes som folkeskolens amtsskolekonsulenter. Han skal være igangsættende og rådgivende for ungdoms- og aftenskolen både i by og på land.

I København oprettes en stilling, der med hensyn til beføjelser svarer til amts-ungdomsskolekonsulenternes.

Man ønsker endvidere overfor kommissionen at udtale, at der bør foretages en revision af aftenskoleloven, hvorved timebetalingen i aftenskolen under hensyn til den gældende løn for tjenestemænd, arbejdets særlige art og den forskudte arbejdstid bør ansættes til mindst 8,80 kr. (grundløn 4,30 kr. + 50 pct. + 2,35 kr. i reguleringstillæg (26½ portion reguleringstillæg à 8,8 øre)).

Hvis kommunen yder en højere timebetaling end den i loven fastsatte minimumsbetaling, udreder staten og skolefonden et bidrag til timebetalingen i forhold til en løn, der overstiger minimumslønnen med indtil 33⅓ pct.

Undervisningen i *aftenhøjskolen* stiller særligt store krav til lærernes kunnen og viden, og denne undervisning kræver særlig stor forberedelse til den enkelte time. Denne skole har været inde i en rig udvikling, og den må anses for så betydningsfuld, at den bør fremhjælpes mest muligt. Der bør derfor ydes en betydelig større timebetaling end den, der ydes for timer i den almindelige aften- og ungdomsskole, og man foreslår, at lønnen her sættes som i aftenskolen, men således at 2 undervisningstimer regnes som 3 løntimer.

Endvidere ønsker man en bedre ordning med hensyn til *lederhonorar*. Principielt må man ønske, at der gives et sådant til alle skoler — uden hensyn til størrelsen — i lighed med, hvad der sker i folkeskolen på landet.

Man ønsker derfor, at *o* lederhonoraret, når timetallet tages i betragtning, må svare til det, der ydes i ungdomsskolen for ufaglærte unge, og at det samlede tilskudsbeløb hvert år fastsættes på finansloven, hvorved det bliver muligt fra år til år at fastsætte tilskudet under hensyn til behovet.

Danmarks Lærerforening.

N. Nielsen.

Københavns Kommunelærerforening.

Alfred Larsen.

Københavns Kommunelærerindeforening. Kbhvns. Ungdoms- og Aftenskolelærerforening.

Disa Christjansen.

Skotte Bych.

Den 3. februar 1950.

Til Ungdomsskolekommissionen.

Med henblik på den kommende revision af loven om frivillig ungdomsskole for den ufaglærte ungdom tillader Dansk Arbejdsmands Forbund sig ærbødigst at fremsætte forbundets principielle synspunkter vedrørende ungdomsundervisningen overfor den ærede kommission, idet man udtaler håbet om at disse må blive taget op af kommissionen til villig overvejelse.

Med den udvikling i det moderne samfunds politiske og økonomiske struktur og rationalisering og mekanisering af dette samfunds mange forskellige erhvervsgrene, som har fundet og stadig finder sted, anser Dansk Arbejdsmands Forbund ikke længere den i folkeskolen givne undervisning som tilstrækkelig til at opfylde det mindstemål af kundskaber, et menneske må være i besiddelse af for selvstændigt at kunne sikre sin fremtidige eksistens.

Den del af ungdommen, der ikke kommer i håndværkerlære eller fortsætter sin uddannelse ad boglig vej, bør ikke ved den nuværende folkeskoles ophør overlades til en selvstændig vurdering af nødvendigheden af tilegnelse af større kundskaber, end folkeskolen har givet dem. En sådan vurdering er de naturligt ikke modne nok til at foretage på uhildet grundlag, og samfundet bør derfor drage omsorg for, at disse unge fortsætter deres kundskabstilegnelse udover folkeskolens nuværende ophør ved 14-års alderen.

Det bedst egnede middel hertil mener vort forbund ville være at forlænge den gældende undervisningspligt i folkeskolen til 15-års alderen, senere fortsættende med en ungdomsundervisning for de 15—18 årige ikke-faglærte unge mennesker. Da dette betydningsfulde problem desværre ikke foreligger til behandling i kommissionen, må man subsidiært mene, at den i øjeblikket praktiserede frivillige ungdomsskole fremtidig bør være obligatorisk for den omhandlede aldersgruppe.

Denne opfattelse hviler på den faktisk foreliggende kendsgerning, at ungdomsskolen igennem de forløbne år fra etableringen kun har været frekventeret af fra 2 til 5 pct. af de unge mænd og fra 4 til 10 pct. af de unge piger, den var beregnet for. Det menes derfor ikke, at skolen gennem en fortsat frivillig undervisning vil kunne opfylde det formål, vort forbund ønsker den skal have, nemlig at give samtlige unge ikke-faglærte mennesker en videregående uddannelse, men at dette kun kan gennemføres ved at gøre skolen obligatorisk.

Videre må man være af den anskuelse, at skolen bør ændres til en dagskole med een hel eller to halve dages undervisning ugentlig. Det er utvivlsomt, at de unge vil møde langt mere modtagelige og oplagte for undervisningen i dagtimerne end efter endt arbejdstid om aftenen.

Det bør ved en i loven optaget bestemmelse gøres til en pligt for arbejdsgiverne at give frihed til at besøge dagundervisningen uden afkortning af lønnen.

Vedrørende undervisningen vil man — hvor der er mulighed derfor — anse det for rigtigt, at den samlede aldersgruppe opdeles i to, henholdsvis for 14—15 årige og 16—17

årige med undervisningsplanerne udarbejdet efter de to aldersgruppers forskel i modenhedsgrad.

Ved undervisningsstoffets tilrettelægning bør der tages et ret vidtgående hensyn til fagene: dansk, regning og geometri samt erhvervsbetonet undervisning.

Ved begrebet erhvervsbetonet undervisning i denne forbindelse mener man, at denne først og fremmest må være af kollektiv art for samtlige skolens elever, idet det må forudsættes, at kun få af disse endnu på dette alderstrin har taget endelig stilling til; hvilken branche indenfor de ikke-faglærtes store arbejdsområde, de kunne ønske at skabe sig et livserhverv i.

Skolen bør derfor, uanset dens beliggenhed, til indledning give undervisning i Danmarks samlede erhvervsgrene inddelt i hovedgrupper såsom:

Landbruget, Fiskeriet, Industriens forskellige grene, Handelen, Transportmidlerne o. s. v.

Herunder gives en omtale af de råstoffer hver enkelt erhvervsgren arbejder med, om de skal importeres, og om dens produkter er til hjemmeforbrug eller skal eksporteres. Samtidig kommer man uundgåeligt ind på Danmarks interesse i en stor udenrigshandel baseret på import af råstoffer og eksport af færdigvarer som en betingelse for høj beskæftigelse og levestandard. I relation hertil handels- og betalingsbalance i en populær form.

Når dette er gennemgået, bør man hæfte sig ved de enkelte elevers daglige arbejde, som må forventes at have personlig interesse. Der vil her være mulighed for en gennemgang af en række erhvervsområder af mere speciel karakter, fabrikationsmetoder, økonomiske problemer og fremtidsmuligheder i branchen. Der kan samtidig gives et billede af produktets fremstilling fra ordrens modtagelse og til varen forlader virksomheden med alle de forskellige mellemleds beføjelser, og det må iøvrigt være opgaven at få eleverne selv til at rykke ud med de problemer om arbejde og arbejdsredskaber, som de til daglig møder på virksomheden. Herved vil der så blive lejlighed til at komme ind på de mere specifikke værktøjer, såsom taljer, motorer, graveredskaber o. s. v. samt en omtale af de råstoffer, som kul, olie, gummi, jern, foderstoffer eller andet, der bruges i den bestemte branche.

Endelig bør der gives en form for erhvervsvejledning, hvorunder meddeles beskæftigelsesmulighederne og fortjenstmulighederne indenfor de mange forskellige arbejdsmands-brancher. Muligvis også andre erhverv, hvor lære- eller boglig uddannelse ikke kræves. Oplysninger om beskæftigelses- og fortjenstmuligheder indhentes gennem Statistisk Departements publikationer, arbejdsmyndighederne og de erhvervsøkonomiske organisationer.

Det af Dansk Arbejdsmands Forbund her fremsatte ønske om ændring af den nuværende frivillige til en obligatorisk ungdomsskole er naturligt af en så revolutionerende karakter, at en vis overgangsperiode vil blive nødvendig med henblik på fremskaffelse af fornødne lærerkræfter, egnede undervisningslokaler, oprettelse af eventuelle skoleforbund o. s. v., men vi vil anse det for et meget værdifuldt bidrag til forøgelse af dansk folkeoplysende virksomhed, hvis ønsket blev realiseret.

Vi skal derfor tillade os indtrængende at henstille, at tanken tages under alvorlig overvejelse.

DANSK ABEJDSMANDS FORBUND

P. f. V.

Chr. Larsen.

Dines Hansen.

DE SAMVIRKENDE DANSKE HUSMANDSFORENINGER

Den 16. januar 1951.

*Ungdomsskolekommissionen, undervisningsministeriet, Frederiksholms
Kanal 21, K.*

De samvirkende jyske husmandsforeninger nedsatte i februar måned 1950 et udvalg til at beskæftige sig med spørgsmålet om landbougdommens arbejdsforhold m. m.

Det nedsatte udvalg har i oktober måned 1950 afgivet to forslag, hvoraf det ene omhandlede forslag til ændringer i medhjælperloven, og det andet omhandlede spørgsmålet om landbougdommens undervisning og fritidsbeskæftigelse.

De to forslag har været behandlet af hovedstyrelsen for De samvirkende danske husmandsforeninger, hvor der var enighed om at tiltræde de i forslagene fremførte synspunkter.

De samvirkende danske husmandsforeninger tillader sig herved at fremsende forslaget vedrørende landbougdommens undervisning og fritidsbeskæftigelse til ungdomsskolekommissionen med anmodning om, at kommissionen vil tage de i forslaget fremførte synspunkter under overvejelse.

Til orientering for ungdomsskolekommissionen sendes hoslagt afskrift af forslaget vedrørende ændringer i medhjælperloven, ligesom udvalgets kommentarer til de to forslag vedlægges.

N. P. Andreassen.

Viggo Andersen.

Til ungdomskommissionen og ungdomsskolekommissionen.

Forslag angående landbounghommens undervisning og fritidsbeskæftigelse.

Der arrangeres undervisning for 14—18 årige omfattende 120 timers undervisning om vinteren og yderligere 40 timer om sommeren for pigernes vedkommende. (Eksempler på undervisningsplan medfølger).

Det skal være en ret for de unge at deltage i en sådan undervisning.

En sådan undervisning vil efter vor formening være af større værdi end et ottende skoleår.

Med henblik på en god udnyttelse af de unges fritid oprettes sognegårde med egnede ledere evt. i forbindelse med skolebyggeri. Disse sognegårde skal rumme læsestue og dagligstue samt lokaler til møder og studiekredse m. v. Indtil dette mål nås, må de forhåndenværende muligheder udnyttes bedst muligt.

Plan for ungdomsskole.

1 eftm. om ugen fra kl. 13,30 til kl. 21,00.

Dreng:	Piger:
Kl. 13,30—14,30 Landbrugsfag	Husgerning
- 14,30—15,00 Pause	(hver 4. gang $i y_2$ times demonstration) og derefter
- 15,00—16,00 Naturfag	2 timer:
- 16,00—18,00 Sløjd og husflid	1. år Sundhedslære
- 18,00—18,30 Spisepause	2. år Boliglære
	3. år Økonomi

Fællesundervisning:

Kl. 18,30—19,30 Litteratur, hjemstavnslære el. samfundslære
- 19,30—20,00 Hegning
- 20,00—20,30 Dansk
- 20,30—21,00 Sang

Ved pigernes jule- og fastelavnsmiddag indbydes drengene, og den almindelige undervisning udgår om aftenen til fordel for festlig underholdning (evt. arrangeret af eleverne selv).

Plan for ungdomsskole.*To ugentlige undervisningsdage om vinteren.**1. dag*

Piger:

KL 13,30—17,30 Skolekøkken for
piger

Drenge:

KL 13,30—14,15 Naturfag
- 14,15—15,00 Landbrug
- 15,30—17,30 Sløjd og husflid

KL 17,30—18,30 Spisepause

- 18,30—21,00 Sang, fælleslæsning, folke-
dans, oplæsning, film eller diskussion.

2. dag

•

KL 13,30—14,30 Samfundslære, hjemstavns-lære (fællestime)

- 14,30—15,30 Boliglære el. barnepleje og hygiejne (for pigerne). Praktiske opgaver i naturfag og landbrug (for drengene)
- 16,00—17,30 Dansk, litteratur (fællestime).

Om sommeren skal de unge piger have 40 timers undervisning knyttet til tilberedning og konservering af sommerens afgrøder.

Til landarbejderkommissionen.

Forslag i forbindelse med medhjælperlovens revision.

Omhandlende de unge på landet indtil deres 18. år.

Børns arbejde udenfor hjemmet.

Børn under 14 år bør normalt ikke have plads udenfor hjemmet. Hvis nogen forældre ønsker deres børn i plads, må passende fritid til skolegang, lektielæsning og leg sikres i samråd med lærerne, og hvor det ikke overholdes, må skolekommissionen tage affære.

Helbreds kontrol.

Den nugældende lægekontrol med børn udvides indtil det 18. år. Alle over 15 år skal være medlem af en sygekasse.

De 14—18 åriges arbejds- og hviletid.

Tiden fra 18,00—6,00 bør være helt fri for de unge mænd. Der skal sikres de unge ret til 120 timers undervisning årligt indenfor normal arbejdstid.

De unge piger skal have tiden 19,00—6,00 helt fri samt 1½ hviletime hver dag. To aftener om ugen skal de stå til husmoderens rådighed. Der sikres dem 160 timer indenfor normal arbejdstid til undervisning.

Hvor arbejdet kræver undtagelse, må anden hviletid sikres efter overenskomst.

Weekend.

Der sikres de unge under 18 år weekend hveranden uge enten fra lørdag middag til mandag morgen eller fra lørdag aften til mandag middag.

Ferie.

De unge sikres en ferie på 6 sammenhængende arbejdsdage om sommeren + 6 om vinteren og 6 til fordeling over året efter overenskomst.

DE SAMVIRKENDE JYDSKE HUSMANDSFORENINGER

Sekretæren.

*Århus, den 27. oktober 1950.***Kommentarer til forslag fra det af De samvirkende jyske Husmandsforeninger nedsatte udvalg til behandling af landboudommens arbejdsforhold m. v.**

Ungdomskommissionens betænkning vedrørende beskyttelsesforanstaltninger har givet anledning til mange diskussioner, som ikke har været lige saglige. Årsagen til den megen kritik må vel mest søges i at betænkningen ikke er tillempet efter landboforhold, men skyldes også, at man fra visse sider indenfor landbruget er tilbøjelig til kun at tage produktionsmæssige hensyn uden at tænke så meget på, hvad der tjener til ungdommens legemlige og åndelige tarv.

Fra De samvirkende jyske Husmandsforeningers side har man ønsket at medvirke til at føre diskussionen ind i et mere frugtbart spor. Derfor blev der på fagmøderne i februar 1950 nedsat et midlertidigt udvalg bestående af 3 fra husholdningsudvalget, 3 fra ungdomsudvalget og samvirksomhedens sekretær, til at arbejde med spørgsmålet. Udvalget kom til at bestå af følgende: Lis Rasmussen, Kathrine Sørensen, Thyra Wittrup, H. Martekilde, H. Helge og Frederik Larsen.

Udvalget har holdt tre daglange møder og er nået frem til nogle forslag, som dels er stilet til landarbejderkommissionen, som for tiden arbejder med medhjælperloven og dels til ungdomsskolekommissionen. Forslagene er godkendt af DSJH's bestyrelse. Til disse forslag har udvalget ønsket at knytte nogle bemærkninger, som fremsættes i det følgende:

Debatten har i nogen grad drejet sig om, hvorvidt ungdommen skal beskyttes eller betragtes som et led i produktionen, og debatten har været præget af nogen ensidighed fra begge sider. En rummeligere og mere frugtbare betragtning kommer man utvivlsomt til, når man betragter ungdomstiden som en uddannelsestid og grotid, og det er det synspunkt, udvalget har lagt til grund for sine overvejelser.

Børn under 14 år.

Udvalget er enigt om, at børn så vidt muligt bør have barnealderen i ro til skolegang og leg og kun af kræves lettere arbejde. Man mener også, at barnet i denne betydningsfulde periode af dets liv ikke må unddrages forældrenes indflydelse og berøves det intime samliv med forældre og søskende og overlades til mere eller mindre forstående husbondsfolks omsorg og mere eller mindre gode medtjeneres indflydelse. Men man erkender, at forholdene kan ligge sådan, at det er bedre for et barn at få plads end drive rundt uden gode lege- og beskæftigelsesmuligheder, og derfor har man stillet følgende forslag:

Børn under 14 år bør normalt ikke have plads uden for hjemmet. Hvis forældre ønsker et barn ud at tjene, må passende fritid til skolegang, lektielæsning og leg aftales i samråd med læreren, og hvor det ikke overholdes, må skolekommissionen tage affære.

Man har ønsket, at læreren, som kender den pågældendes evner skal være med til at fastlægge tiden for lektielæsning og leg. Denne form vil give læreren et medansvar for, at barnets skolemæssige udvikling ikke forsømmes.

Helbreds kontrol.

Udvalget finder den foreslåede helbreds kontrol temmelig vidtløftig, men man finder det ønskeligt, at der sikres mulighed for regelmæssigt lægetilsyn indtil det 18. år, og man finder det hensigtsmæssigt, at alle unge over 15 år skal være i sygekasse, og at kontrollen udøves derigennem.

Arbejdsvilkår.

Ungdomskommissionens betænkning tager sit udgangspunkt i industriens arbejderbeskyttelse, men byens og landets forhold er så forskellige, at der må skabes særlige regler for landet.

Udvalget søger i sit forslag at sikre de 14—18 årige tilstrækkelig hviletid med skyldig hensyntagen til det daglige arbejdes forskelligartede krav fra sted til sted. Samtidig har udvalget søgt at indpasse en undervisning, der skal være både almen og faglig, men først og fremmest skal lægges i et plan, der kan fange de unges interesse. Udvalget fremhæver, at det sandsynligvis er i 14—18 års alderen den største og vigtigste udvikling foregår. Der skal være kræfter og tid tilovers til denne rent menneskelige udvikling.

Også med hensyn til ferie og weekend er der taget hensyn både til de unge og erhvervet. Man mener ikke at kunne afvise kravet om weekend, men for at de unges frihed ikke skal blive husbondfolkenes stavnsbånd på de mindre ejendomme, har man foreslået hveranden uge.

Udvalget finder det vigtigt, at der skabes gode rammer for de unges fritidsliv såvel som til den omtalte undervisning, og derfor henleder man opmærksomheden på, at det er vigtigt, at der skaffes egne lokaler enten i forbindelse med skolen eller i selvstændige sognekårde. Det er for de unge selv som for landsbyens fremtid afgørende nødvendigt, at der sikres dens ungdom de bedst mulige udviklingsmuligheder.

P. U. V.

Fr. Larsen.

Th. Christensen

**Ekstraktafskrift af kapitel 5 i Ungdomskommissionens betænkning
„Ungdommen og arbejdslivet“.**

Kapitel 5.

Kommissionens indstilling vedrørende ungdomsskolen.

§ 24. Indledning.

Ved udgangen af skolen skifter de fleste unge brat fra skole milieu til arbejdsmilieu. Mange af dem, der forlader folkeskolen i deres 14. år, er ikke fuldt ud modne til at tage dette spring.

Der er først og fremmest tale om en væsentlig forøgelse af de fysiske og psykiske kræver, der stilles til de unge, der går ind i et erhvervsarbejde og der får samme eller længere arbejdstid end de voksne arbejdere. Dette spørgsmål har kommissionen tidligere beskæftiget sig med i betænkningen om beskyttelsesforanstaltninger, hvor man imidlertid undlod at stille forslag om en højere lavalder for beskæftigelse i erhvervsmæssigt arbejde end 14 år under hensyn til, at den bestående skoleordning ikke giver mulighed for anvendelsen af det eller de år, hvormed lavalderen kunne tænkes sat op. Forholdene er dog ikke ens for alle erhverv, men der er, for så vidt angår de krav, der stilles i det daglige arbejde, betydelige forskelle; f. eks. vil det være noget lettere for de unge i landbruget gradvist at glide over i arbejdet, medens arbejdsmulighederne i byerne som oftest kræver en betydelig omstilling fra de unges side.

Den psykiske umodenhed medfører — som anført i § 4 — at mange unge, når de forlader skolen på dette tidlige tidspunkt, står usikkert overfor de pladser, der står dem åbne i erhvervslivet; kun de færreste af dem kan bedømme deres egne evner. En udskydelse af det tidspunkt, hvor de unge skal tage stilling til at gå ind i en bestemt uddannelse eller erhvervsgren, vil i de fleste tilfælde medføre større sikkerhed saavel i de unges vurdering af sig selv som i deres vurdering af uddannelsen eller pladsen, hvorved en erhvervsvejledning vil komme til at hvile på et noget fastere grundlag.

Endvidere kommer de unge nu ind i deres nye arbejdsmilieu uden væsentlig forberedelse. For at lette denne overgang ville det være af betydning, om de unge fik mere kendskab til det samfund og det erhvervsliv, de indtræder i, end skolen idag kan give dem. Det ville støtte dem i det arbejde, de går ind i, men samtidig også give dem mulighed for at få mere ud af den del af deres tilværelse, der ligger uden for arbejdet. Denne undervisningsopgave er i vor tid vigtigere — men også vanskeligere — end tidligere, både fordi samfundslivet er mere differentieret, og fordi den enkelte på grund af den øgede sociale bevægelighed i det moderne samfund i mindre grad hviler i et fast milieu, og må bygge sin tilværelse op under påvirkning fra en række sider og under skiftende forhold.

Som det fremgår af kapitel 3, modtager kun knap 40 pct. af de unsre i byerne og ca. 10 pct. af de unge i landkommunerne undervisning i eksamensskolen efter det 14. år. Af de unge, der ikke går videre i skolen, er der et ikke ubetydeligt antal, der i de følgende år går på efterskoler og folkehøjskoler eller modtager anden uddannelse, men forholdet er

dog stadig — trods tilslutningen til aften- og ungdomsskolen — at en meget stor del af ungdommen på landet, af den ufaglærte ungdom i byerne og af de unge husassistenter enten slet ingen undervisning får eller får en ret tilfældig undervisning. Disse unge vil ikke blot i mange tilfælde være dårligere stillet i konkurrencen på arbejdsmarkedet end de, der har fået en faglig uddannelse eller har taget del i en anden erhvervsbetonet undervisning, men de vil også ofte i kulturel henseende få en snævrere horisont end mange andre unge, således som det bl. a. antydes af den undersøgelse vedrørende de unges fritidsvaner, som er foretaget i forbindelse med ungdomsenketen.

Som anført i § 23 har man i en række andre lande søgt at tage hensyn til de her nævnte forhold, enten ved en udstrækning af varigheden af den obligatoriske folkeskoleundervisning eller ved indførelsen af en systematisk ungdomsskoleundervisning for de unge over skolealderen. Der er ikke grund til at tro, at man uden videre vil kunne overføre erfaringerne fra andre landes skolereformer, hvor velgennemtænkte de end kunne synes at være, på danske forhold. Det danske samfund adskiller sig såvel i sin erhvervsstruktur som i sin sociale og kulturelle struktur på mange måder fra forholdene i industrilandene. Det er i denne forbindelse tilstrækkeligt at pege på den betydning, som ikke alene landbruget som erhverv, men også den landsbyprægede kultur har og har haft for det danske samfund som helhed. Man kan derfor vel tage hensyn til de skoletanker, der har været fremme i debatten her som i udlandet, og til de andetsteds faktisk gennemførte skoleordninger, men ved fremsættelse af forslag må man først og sidst have de forudsætninger for øje, som eksisterer her i landet.

De foran nævnte tilpasningsproblemer vil næppe kunne løses inden for den bestående folkeskoles rammer, dels fordi disse allerede er ved at blive sprængt på grund af fagtrængsel, dels fordi børnene i folkeskolen næppe har den fornødne modenhed til at modtage den udvidede erhvervs- og samfundsbetonede undervisning, som kommissionen finder det ønskeligt, at alle unge får del i.

Der er derfor i kommissionen enighed om, at den pågældende undervisning bør gives i form af en ungdomsundervisning, som falder i 2 afsnit: dels i en introducerende undervisning, som kan indføre de unge i samfundslivets og erhvervslivets problemer i almindelighed, dels i en fortsat undervisning, som uden at være egentlig fagligt præget er stærkere erhvervsbetonet. Om kommissionens synspunkter med hensyn til undervisningens indhold og form henvises til § 28.

Nogle af kommissionens medlemmer finder, at den første del af denne ungdomsundervisning bør finde sted i forbindelse med gennemførelsen af et obligatorisk 8. skoleår i folkeskolen, idet man herved også sikrer sig, at de unges erhvervsvalg udskydes et år, ligesom der derved vil kunne ske en aflastning af folkeskolens hårdt trængte undervisningsplan. Andre af kommissionens medlemmer er dels af principielle, dels af praktiske grunde modstandere af indførelsen af et obligatorisk 8. skoleår.

Man har i denne forbindelse særlig gjort opmærksom på, at det ville være urealistisk at fremsætte forslag om en generel udvidelse af folkeskolen, så længe denne i mange landkommuner endnu ikke har nået de mål, som er opstillet i folkeskoleloven af 1937, og at en generel udvidelse af folkeskolen i hvert fald først bør finde sted, når folkeskoleundervisningen på landet har opnået samme timetal som i byerne. I denne forbindelse understreger man også de store vanskeligheder med hensyn til fremskaffelsen af de fornødne lærerkræfter og lokaler, som kan forventes at bestå i nogen tid fremover.

Endvidere har man peget på skoletrætheden, som bl. a. skulle hænge sammen med, at mange unge i overgangsalderen er præget af uro og trang til at komme under nye forhold,

således at de ikke mere føler sig hjemme i skolen. De medlemmer, som ønsker den obligatoriske folkeskoleundervisning udvidet, har heroverfor understreget, at undervisningen i de sidste skoleklasser før og efter det 14. år bør lægges an på en sådan måde, at der i højere grad end nu tages hensyn til, at de unges psyke er forskellig fra børnenes, idet man ikke ville have nogen glæde af at forlænge skoletiden, hvis dette blot skulle betyde, at der blev tilføjet en klasse med væsentlig samme indhold og samme arbejdsmåde som i de nuværende klasser.

Man har endelig overfor forslaget om et 8. skoleår fremhævet, at mange ubemidlede forældre betragter det som ønskeligt, at de unge hurtigt efter 14-års alderen kan begynde at tjene penge, ikke mindst fordi udgifterne til de unges underhold stiger stærkt med alderen.

De medlemmer af kommissionen, der har ønsket, at kommissionen skulle stille forslag om gennemførelse af det 8. skoleår, mener ikke, at de anførte argumenter er tilstrækkelig overbevisende til at begrunde en afvisning af tanken om forlængelsen af den almindelige folkeskoleundervisning; men da der ikke i kommissionen har kunnet opnås tilstrækkelig tilslutning til dette synspunkt, ønsker man sammen med andre medlemmer af kommissionen at slutte sig til det i det følgende angivne forslag om en ungdomsskole.

§ 25. Kommissionens forslag.

Som det fremgår af foregående paragraf, er der efter kommissionens mening behov for en erhvervs- og samfundsbetonet undervisning af alle de mange unge, som efter udgangen af folkeskolen ikke modtager nogen faglig uddannelse.

Kommissionen har med interesse fulgt arbejdet i ungdomsskolen for ufaglærte, således som det har forment sig siden ungdomsskolelovens vedtagelse i 1942. Skønt der utvivlsomt er gjort værdifulde erfaringer i denne skole, erfaringer, som vil få betydning for hvert senere forsøg på at skabe en særlig ungdomsskole, er kommissionen dog af den opfattelse, at denne ungdomsskole, som er en aftenskole med 5—6 timers ugentlig undervisning i vinterhalvåret, ikke har kunnet løse ungdomsskoleproblemet. Antallet af elever og antallet af undervisningstimer er for ringe til, at man kan blive stående herved. Selv om det skulle lykkes denne aftenskole, hvad dog intet tyder på, at samle praktisk talt alle, ville det undervisningsmæssige udbytte utvivlsomt vedblive at være utilfredsstillende.

Det er kommissionens opfattelse, at det pædagogiske udbytte af ungdomsskolen vil være væsentlig større, såfremt undervisningen blev gennemført som *dagundervisning*. Eleverne vil i så tilfælde blive betydelig mere interesserede i undervisningen og navnlig væsentlig mere oplagte og modtagelige, end såfremt de skal gå i skole efter at have afsluttet en fuld arbejdsdag.

Man skal endvidere, jfr. § 10, understrege betydningen for såvel den fysiske som den psykiske udvikling i ungdomsårene af, at der sikres de unge tilstrækkelig fritid. Dette gælder ikke mindst de ganske unge.

Endelig vil dagskoleundervisningen medføre en glidende overgang fra barnets skolemilieu til den voksnes arbejdsmilieu.

Ønsket om at give en mere *fyldig ungdomsundervisning* sammen med behovet for at skabe denne glidende overgang vil efter kommissionens mening bedst kunne opfyldes ved, at ungdomsskolens 1. klasse, som skulle modtage de unge, der som 14-årige går ud af folkeskolen, kommer til at omfatte et relativt betydeligt antal timer efter de enkelte kommuners bestemmelse, dog mindst 300 og højst 500 i løbet af året. I de følgende år skulle ungdomsskolen ikke omfatte mere end 125—150 timer årlig. Undervisningen i første klasse

kan tænkes lagt med 3 timer pr. dag på 4—6 hverdage eller med 6 timer 2—3 dage i ugen i vinterhalvåret, idet det må understreges, at det af pædagogiske grunde næppe er muligt at undervise mere end 6 timer i træk, medmindre undervisningen tilrettelægges med en længere pause i midten eller således, at den i højere grad end sædvanligt omfatter praktisk betonedede fag, der ikke stiller krav til eleverne om ansændt opmærksomhed.

Undervisningen bør henlægges til de perioder af året, hvor de unges deltagelse i erhvervslivet generes mindst af skolegangen, evt. samles i kortere perioder, jfr. iøvrigt § 26. Da forholdene i så henseende varierer for de forskellige egne af landet og de forskellige erhverv, bør den nærmere tilrettelæggelse af undervisningen være overladt til ungdomsskolenævnene, hvori arbejdsgivere og arbejdere er repræsenteret.

Under drøftelsen af en dagskole af det foreslåede omfang blev det imidlertid kommissionen klart, at man ikke ville kunne pålægge arbejdsgiverne pligt til at give deres unge arbejdere fri hertil uden afkortning i lønnen. Den heraf følgende indtægtsnedgang for de unge vil imidlertid efter kommissionens opfattelse kunne medføre, at man ikke kan påregne nogen væsentlig *frivillig* deltagelse i skolen af de unge, hvis forældre enten mangler forståelse af ungdomsundervisningens betydning eller lægger betydelig vægt på de unges indkomst. Man ville derfor ikke få den meget store del af ungdommen i tale, som for øjeblikket ikke får nogen uddannelse efter deres 14. år.

Hertil kommer, at man, såfremt det var frivilligt for de unge at søge dagskolen, måtte regne med, at mange arbejdsgivere — uanset om man pålægger dem pligt til at give de unge fri til deltagelse i skolen — vil foretrække de unge, som erklærede, at de ikke ville søge dagskoleundervisning. De unge, der var interesserede i deltagelse i undervisningen, ville således kunne få store vanskeligheder med at finde arbejde, hvad der enten ville hindre deres deltagelse eller modvirke tanken om en blandet ungdomsskole- og arbejdsordning i det første år efter udgangen af folkeskolen.

Under hensyn hertil finder ungdomskommissionen, at en udvidet ungdomsundervisning bygget på princippet om dagundervisning ikke vil være gennemførlig på frivillighedens grund.

På den anden side har man i kommissionen ikke ønsket at bryde med den hovedlinie i dansk skolehistorie, hvorefter vi vel har *undervisningspligt*, men *ikke* skoletvang.

Ved forordningen af 1814 indførtes der undervisningspligt for børn fra 7 til 14-års alderen, og der pålagdes kommunerne pligt til at oprette og drive almueskoler for de børn, hvis forældre ikke selv så sig i stand til at skaffe deres børn den krævede undervisning. Almueskolen er forlængst blevet en virkelig folkeskole, som praktisk talt alle forældre benytter sig af. Men det har altid været og er stadig en selvfølge, at forældre har ret til at sende deres børn i privatskoler eller til selv at opfylde undervisningspligten gennem hjemmeundervisning.

I nøje forlængelse af denne tankegang foreslår kommissionen da, at undervisningspligten udvides til at omfatte det første ungdomsskoleår, således at alle unge, der går ud af folkeskolen ved deres 14. år, inden deres fyldte 15. år skal have påbegyndt undervisning enten i ungdomsskolen eller i dermed sidestillede undervisningsformer.

For landkommunernes vedkommende skal man dog af praktiske grunde foreslå, at undervisningen først skal påbegyndes inden det fyldte 16. år, således at det er muligt for de unge at vente indtil 1½ år med skolegangen. I de små landkommuner vil det ofte, selv om der indgås skoleforbund, være vanskeligt at få samlet tilstrækkeligt mange 14-årige til at danne 1. klasse i ungdomsskolen, og man kan antagelig forvente, at gennemførelsen af den udvidede undervisningspligt vil øge tilstrømningen til efterskolerne, hvor-

ved det vil blive endnu vanskeligere at samle tilstrækkelig mange elever til ungdomsskolen ud af et enkelt års kuld.

Alle kommuner, ikke som nu kun bykommuner og kommuner med bymæssig bebyggelse, skal have pligt til at oprette ungdomsskoler — for landkommunernes vedkommende eventuelt gennem skoleforbund — således at alle de unge, der ikke opfylder den nye undervisningspligt ad anden vej, har fri adgang til en offentlig ungdomsskole. Kommunens pligt er en pligt til at oprette en ungdomsskole ikke blot for de unge i den undervisningspligtige alder, men for alle fire årgange unge mellem 14 og 18 år, for ungdomsskolens 2.—4. år dog kun, såfremt et passende antal unge melder sig.

Foruden i den af kommunerne oprettede dagungdomsskole vil den forlængede undervisningspligt kunne opfyldes i folkeskolen eller i eksamensskolen, på tekniske skoler efterskoler, sømandsskoler o. 1.

Det er en konsekvens af denne opfattelse, at den nye undervisningspligt også kan opfyldes gennem hjemmeundervisning, jfr. lov om friskoler og hjemmeundervisning, hvis regler også vil kunne lægges til grund for ungdomsskoleundervisningen.

Efter det første års ungdomsskole, byggende på den forlængede undervisningspligt, må det tilstræbes på frivillighedens grund at fortsætte dagungdomsskolen til 18-års alderen, men — som foran nævnt — med væsentlig mindre timetal. Når ungdomskommissionen ikke finder det rigtigt at foreslå almindelig undervisningspligt ud over det første år, skyldes dette bl. a., at de praktiske hensyn, som gjorde sig gældende ved den mere omfattende undervisning i det første år i forhold til de unge selv og arbejdsgiverne, ikke har samme vægt, hvor det drejer sig om det meget mindre timeantal i de følgende år. Man finder det her rimeligt at pålægge arbejdsgiverne pligt til at give de unge fri til deltagelse i dagundervisning uden afkortning i deres løn, forudsat at disse har indmeldt sig i og regelmæssigt besøger ungdomsskolen, jfr. det tilsvarende forslag i forbindelse med gennemførelse af dag-skole for lærlinge i § 46.*)

Ungdomskommissionen skal dog foreslå, at der gives de enkelte kommunalbestyrelser adgang til at indføre undervisningspligt for kommunernes unge i et eller flere år ud over ungdomsskolens 1. år. En sådan smidigere ordning ville dels tage hensyn til mulighederne for fremskaffelse af lokaler og lærerkræfter i de forskellige kommuner, dels virke som en forsøgsordning, hvoraf man kunne uddrage erfaringer til brug for eventuelle senere overvejelser om indførelse af en generel forlængelse af undervisningspligten ud over det første år.

I korte træk går kommissionens forslag herefter ud på følgende: Samtlige kommuner skal etablere en ungdomsskole (eventuelt ved oprettelse af skoleforbund) som et tilbud til de unge om fortsat gratis undervisning efter udgangen af folkeskolen. Ungdomsskolen skal være dagskole, og arbejdsgiverne skal være pligtige at give de unge frihed til deltagelse i denne dag-skoleundervisning, efter det første år uden afkortning af deres løn. Den yngste årgang af unge, altså de, der som 14-årige er gået ud af folkeskolen, skal inden de fylder 15 år — for landkommunernes vedkommende inden de fylder 16 år — være pligtige til at påbegynde en undervisning, hvis omfang svarer til 300—500 timer i ungdomsskolen. Denne undervisningspligt kan opfyldes ikke blot i ungdomsskolen, men også gennem andre tilsvarende undervisningsformer

Man skal iøvrigt pege på de allerede nu gældende bestemmelser, hvorefter arbejdsgiverne har pligt til at give specialarbejdere adgang til at deltage i almindennende eller faglig undervisning (lærlingelovens § 13), og hvorefter medhjælpere, der søger aftenskoler, fagskoler, offentlige ungdomsskoler eller tilsvarende skoler, har ret til at få arbejdstiden lagt således, at den ikke hindrer dem i at benytte undervisningen i sådanne skoler (medhjælperlovens § 19).

eller ved at tage hjemmeundervisning, idet der ligesom for de 7—14-årige ikke er tale om skolepligt, men om undervisningspligt. Efter det første år er det frivilligt for de unge, om de vil modtage undervisning, idet dog de enkelte kommuner kan udstrække undervisningspligten ud over det første år.

Kommissionen er klar over, at et forslag af denne art vil vække en betydelig modstand. Det vil blive fremført, at ungdomsundervisningen altid og med noget held har søgt at få de unge til at søge en videregående uddannelse af faglig eller almindelig natur ad frivillighedens vej. Endvidere vil der blive peget på, at der vil opstå pædagogiske vanskeligheder ved den tvungne undervisning af de unge, en vanskelighed, der kan blive forstærket ved, at en del af de unge ved det 14. år er skoletrætte og ønsker at komme ud i erhvervslivet. Flertallet har ved behandlingen af forslaget været klar over disse indvendinger og en række andre, som har været fremført mod udvidelse af undervisningspligten, men finder dem ikke tungtvejende nok. Det, kommissionens flertal har for øje, er alene, at de forældre, som ikke sørger for en videregående undervisning for deres børn, får pligt hertil, medens man ikke kommer til at udøve nogen tvang¹ overfor dem, som allerede nu har draget omsorg for, at deres børn får en sådan undervisning. Man finder det ikke rimeligt, at landkommunernes unge i så henseende stilles dårligere end byernes unge, ganske særligt når hensyn tages til, at mange af de unge, som senere vandrer til byerne fra landet, netop hører til dem, der i dag slet ikke får nogen undervisning med erhvervsmæssigt eller almindelig sigte.

Kommissionen er klar over, at en række praktiske vanskeligheder — mangel på skolelokaler og lærerkræfter — i den allernærmeste fremtid vil lægge sig hindrende i vejen for gennemførelsen af et forslag som det skitserede, og forslaget udtrykker derfor kommissionsflertallets *principielle* stilling til den almindelige ungdomsundervisning. Men man lægger dog ganske særlig vægt på, at ungdomsskolen, således som flertallet tænker sig den, i den nærmeste fremtid forberedes derved, at der træffes effektive foranstaltninger til fremme af den frivillige deltagelse i ungdomsundervisningen. Derved vil for det første ungdomsskoletanken kunne blive befæstet i befolkningskredse, hvor den måske ikke er det i dag. For det andet vil en overgangstid præget af stigende frivillig søgning af ungdomsundervisningen være nyttig såvel for en organisk udvikling af nye ungdomsskole- og undervisningsformer som med henblik på tilvejebringelsen af tilstrækkelige og egnede lærerkræfter og overvindelsen af de vanskeligheder, lokalemangelen har skabt.

Kommissionen mener ikke at burde gå ind i overvejelser om de konkrete overgangsformer, idet man går ud fra, at spørgsmålet om fremme af den frivillige søgning af ungdomsundervisningen bliver behandlet af den af undervisningsministeriet nedsatte ungdomsskolekommission. Man skal blot bemærke, at det af hensyn til det store antal unge, der vil udgå af folkeskolen i slutningen af 50'erne og begyndelsen af 60'erne, jfr. kapitel 12, vil være af væsentlig betydning, at rammerne for den af ungdomskommissionen foreslåede ordning tilvejebringes snarest muligt.

Et *mindretal* (Albertsen, Arnfred, Bertelsen, Erichsen, Jens Marinus Jensen) kan tiltræde flertallets ønsker om, at de unge i 14—18 års alderen får en fyldigere undervisning og oplæring, end tilfældet er for de mange nu, men mindretallet må mene, at forslaget om en tvungen fortsat undervisning ikke vil føre til det tilsigtede mål. Der findes — i alt fald i landkommunerne — hverken egnede lærere eller lokaler i fornødent omfang, og endnu står man usikkert overfor, hvorledes en sådan undervisning fagligt og pædagogisk skal lægges til rette. Det vil således i bedste fald vare adskillige år, inden den skitserede

skole kan træde ud i livet. Ved allerede nu at dekretere den tvungne undervisning opnår man kun at rejse en ret gold strid om frivillig eller tvungen undervisning eller, hvad der er alvorligere, skabe uvilje overfor opgaven hos personer og organisationer, hvis medvirken er nødvendig for at opnå et godt resultat. Mindretallet er indforstået med, at kommunen får pligt til at oprette den i betænkningen skitserede „ungdomsskole“, når ønsket derom fremsættes, og et rimeligt antal elever er for hånden, men undlader ikke at understrege, at den værdifuldeste støtte, kommunalbestyrelserne kan give ungdomsarbejdet, sikkert er at støtte oprettelse af sognegårde eller ungdomsgårde. Hvis sådanne velegnede rammer om undervisningen og fritidsbeskæftigelsen fandtes både i by og på land, ville meget være vundet.

Mindretallet mener altså, at det er tids nok at optage diskussionen om frivillig eller tvungen undervisning, når mulighederne for den påtænkte undervisning foreligger, og kan så for sit vedkommende tænke sig, at det overlades til kommunalbestyrelsen inden for dens område at bestemme, om undervisningen skal være frivillig eller tvungen, således som flertallet foreslår for de senere aldersklassers vedkommende.

§ 26. Foreningen af arbejde og skolegang.

Det er i det forudgående forudsat, at de unge på samme tid har erhvervsarbejde og deltager i ungdomsskolens undervisning.

Ved denne løsning imødekommes både behovet for en skoleuddannelse udover det 14. år og behovet for at komme i hurtig og naturlig kontakt med erhvervslivet, og kombinationen af praktisk arbejde og skolegang vil kunne blive en ønskelig overgang mellem tilværelsen i skolen og tilværelsen som heltidsbeskæftiget arbejder.

Som anført i § 25 er der stillet forslag om, at det første skoleår i ungdomsskolen skulle omfatte mindst 300 og ikke over 500 timer, medens de senere år hver skulle have et timetal på ca. 125—150.

Hovedvanskeligheden ved ethvert forslag, som går ud på at kombinere beskæftigelse og skolegang inden for normal arbejdstid, ligger i at skaffe de unge beskæftigelse på arbejdsmarkedet. For det første år i ungdomsskolen vil dette muligvis fremkalde ikke ubetydelige problemer, i hvert fald i en overgangsperiode, idet det må påregnes, at de unge, som anført i § 25, vil være borte fra arbejdsstedet nogle timer 4—6 dage om ugen eller kun kan møde på arbejdsstedet 3 eller 4 dage om ugen. De unge skal altså have deltidsbeskæftigelse, og når man ser bort fra specielle erhvervsområder, er det usædvanligt, at der beskæftiges personer over undervisningspligtig alder på nedsat arbejdstid.

Derimod er det ikke usædvanligt, at børn i den undervisningspligtige alder har sådant arbejde. Af hensyn til skolegangen beskæftiges de ikke på fuld arbejdstid, jfr. iøvrigt ungdomsenqueten (tabel 9), hvoraf det fremgår, at en betydelig del af de unge har haft erhvervsmæssigt arbejde før deres fyldte 14. år.

I betænkningen om beskyttelsesforanstaltninger m. v. (side 20 ff.) har kommissionen foreslået, at der blev indført forbud mod alt erhvervsmæssigt arbejde før det fyldte 14. år. Hvis dette bliver gennemført, vil en række halvdagspladser, der tidligere har været besat af børn i den undervisningspligtige alder — sædvanligvis de 13—14-årige — blive ledige og vil stå til rådighed for de 14—15-årige.

Vanskelighedernes omfang vil iøvrigt bl. a. være afhængigt af den måde, hvorpå undervisningen lægges rent tidsmæssigt, og man skal her pege på mulighederne for at samle undervisningen i kortere perioder af året.

Hver af de forskellige former for placering af undervisningen vil formentlig passe bedst for bestemte erhverv. Således vil den skoleform, hvor undervisningen ligger samlet på et mindre antal måneder, svare bedst til landbrugets og de stærkt sæsonprægede byerhvervs krav, mens de unge, som er beskæftiget ved budtjeneste og husgerning, rimeligvis lettest vil kunne frigøres nogle timer hver dag. Det samme må gælde for en række kontor- og handelsfag, hvor arbejdet vil være særligt koncentreret på visse tidspunkter på dagen, mens det inden for industri og håndværk, selv om deltidsbeskæftigelse ikke skulle være umuligt, formodentlig vil være lettest at undvære de unge på skift, f. eks. hver anden uge eller hveranden måned.

I de senere år af ungdomsskolen, hvor den ugentlige undervisning tænkes at omfatte ca. 6 timer, måtte vanskelighederne efter kommissionens opfattelse relativt let kunne overvindes. Også her vil det antagelig være praktisk at samle undervisningen af unge beskæftiget i sæsonprægede fag i den tid, de enkelte erhverv har mindst brug for arbejdskraften, f. eks. i landbruget om eftermiddagen fra ca. 15. november til 15. februar.

Man står imidlertid her ikke alene overfor de praktiske vanskeligheder på arbejdspladserne, men også over for en vis uvilje mod at foretage ændringer i arbejdsorganisation og ansættelsespraksis. Det er derfor nødvendigt gennem et oplysningsarbejde at give arbejdsgiverne fuld forståelse af ungdomsskolens betydning og kalde på deres medarbejde på samme måde, som det i så høj grad har fundet sted for den tekniske undervisnings vedkommende. Endvidere må man henlede arbejdsgivernes opmærksomhed på de faktiske muligheder, der er til stede, for at beskæftige unge, som på grund af deres skolegang må arbejde på nedsat timetal. Der vil utvivlsomt i et sådant oplysningsarbejde kunne hentes god hjælp hos de faglige organisationer, ligesom den offentlige arbejdsanvisning vil kunne være en virksom faktor ved dette arbejde.

Kontorchef K. Vedel-Petersens lovskitse angående undervisningspligt.

(Udarbejdet på ungdomsskolekommissionens opfordring i oktober 1949).

§ 1.

Enhver, der antager i arbejde en person i alderen fra det 14. til det fyldte 16. år, er pligtig at påse, at den pågældende deltager regelmæssigt i undervisningen i den for disse unge oprettede ungdomsfagskole. Formerne for det arbejdsgiverne påhvilende tilsyn og dets omfang fastsættes nærmere af undervisningsministeren.

§ 2.

Skoleundervisningen for unge mennesker mellem 14 og 16 år skal have et omfang svarende til mindst 8 og ikke mere end 12 timer ugentlig og skal meddeles som dagskoleundervisning. Hvor forholdene taler derfor, kan undervisningstiden lægges, således at det pligtige timeantal opnås indenfor terminer på 3 måneder.

Hver af landets kommuner etablerer — enten ved egen foranstaltning eller i samarbejde med nabokommuner — undervisning for kommunens unge i alderen 14 til 16 år. Udgifterne herved afholdes af vedkommende kommune med halvdelen, medens $\frac{3}{10}$ af resten afholdes ved mellemkommunal refusion og $\frac{7}{10}$ af den fælleskommunale udligningsfond.

§ 3.

Undervisningen skal være dels fagligt, dels almenkulturelt betonet. Den faglige undervisning kan i landkommunerne være af landbrugsfaglig art. Undervisningsplanen fastsættes af undervisningsministeren, der for så vidt angår den faglige del af undervisningen rådfører sig med hovederhvervenes organisationer, herunder arbejdernes erhvervsråd, og med husmoderorganisationerne.

§ 4.

Undervisningsministeren udarbejder mønstervedtægter for de kommunale ungdomsfagskoler under hensyntagen til forholdene i de forskellige dele af landet. Hver enkelt koirmune kan derefter vælge, hvilken form den ønsker at give ungdomsfagskolen i sit område.

I lærlingeloven foretages følgende ændringer:

§ 1.

Stk. 2. 14 ændres til 16.

6.

Stk. 2. sidste linie: ordene „at læretiden i et fag" etc. udgår og erstattes af: at læretiden i et fag nedsættes til $3\frac{1}{2}$, undtagelsesvis til 3 år.

Stk. 3. udgår og erstattes af: Hvis kontrakten skal være bindende udover lærlingens 20. år, skal den foruden af værgen medunderskrives af lærlingen selv.

Nogle overvejelser vedrørende ungdomsskoler.

Nedenstående punkter har for undertegnede ungdomsskoleledere i Esbjerg trængt sig på som væsentlige kendsgerninger under vore drøftelser af Esbjerg Ungdomsskoles problemer, — som kendsgerninger, hvorpå vi rent lokalt må opbygge Ungdomsskolens videre virksomhed:

- 1) Det, at Ungdomsskolen gennem de sidste tre skoleår har haft til huse i en speciel skolebygning, Anneksskolen, hvor der i aftentimerne ikke foregår anden undervisningsvirksomhed end Ungdomsskolens, har betydet umådelig meget for skolen. Denne ordning er hovedårsagen til, at Ungdomsskolen i Esbjerg nu for offentligheden — og specielt for byens unge — tegner sig som en institution. Ordningen har bevirket, at et indholdsrigt og værdifuldt skoleliv og fællesskab har kunnet danne sig og har kunnet få sin stærkeste udfoldelse udenfor den egentlige undervisningstid i form af sund og god fritidsbeskæftigelse formidlet gennem elevråd, klubråd, elevforening, sportsudvalg m. v.

Vi kan efter vore erfaringer ikke være i tvivl om, at en ungdomsskole ikke blot i Esbjerg, men overalt hvor det på nogen måde kan lade sig gøre, bør udfolde sig separat i sin egen bygning. —

- 2) Denne anskuelse har vi fornylig fået bekræftet gennem orientering om „Framhaldsskolen" i Norge, idet man der går stærkt ind for, at denne skole får egne bygninger og dermed frie arbejdsforhold.
- 3) Det forekommer os, at de to skoletilbud, kommunen tilbyder samme kategori af unge over den skolepligtige alder — den frivillige eksamensfri 3. mellemskoleklasse og ungdomsskolen — ganske naturligt bør gå i så nært samarbejde, at de faktisk går op i en enhed: Ungdomsskolen. De to tilbud har i realiteten det samme formål og bør helt og holdent "trække på samme hammel". Vi vil foreslå, at 3. m.-klasserne fremtidig henlægges til samme bygning som ungdomsskolen og betragtes og benævnes som dagklasser i ungdomsskolen.

Der er for os ingen tvivl om, at en sådan ordning vil bevirke en stimulering af såvel 3. m.-klasserne som ungdomsskolen som sådan. Tilgangen til ungdomsskolens normale aftenklasser og fritidstilbud vil komme til at foregå mere automatisk og organisk, end tilfældet nu er. Det skal anføres, at vi gennem en afgangsklasse i den eksamensfri mellemskole, der tilfældigvis i dagtimerne holdt til i Anneksskolen, har konstateret, at den organiske forbindelse opstår helt af sig selv mellem de to skoleformer, — den var i virkeligheden opstået, inden vi lærere blev opmærksom på det.

- 4) Vi mener, at en sammenslutning som den skitserede i og for sig kan ske uden videre. Ændring i undervisningsplanerne for de to skoleformer i form af tillempning efter hinanden behøver ikke engang nødvendigvis at finde sted, selv om 3. m.-klasserne

vel nok bør udnytte de rige arbejdsmuligheder, der foreligger i ungdomsskolens værksteder. Tanken om, at ungdomsskolen skulle tilbyde de unge ufaglærte en dagundervisning, f. eks. med to eftermiddage om ugen, i stedet for den nuværende aftenundervisning, vil efter ovenstående plan ikke i samme grad være brændende aktuel som nu. Det der egentlig er ungdomsskolens opgave, opfatter vi som dette at få de unge aktiveret på en god og sund måde i aftenfritiden, og det stiler man jo ikke direkte imod ved sidstnævnte form for dagklasser. Eleverne i de gennem ungdomsskolen stimulerede 3. m.-klasser vil derimod sikkert i stort tal søge skolen til det frivillige aftenarbejde, de vil glide automatisk ind i det og blive der gennem de første ungdomsår.

Esbjerg Ungdomsskole, oktober 1949.

M. Astrup.

Max Søndergård.

Forslag til timeplaner for de forskellige former for ungdomsskoler.

De opstillede planer er kun at betragte som typiske eksempler, men skemaet vil kunne sammensættes på mange andre måder.

1. Den rene dagungdomsskole.

Skolen begynder f. eks. kl. 8 eller 9, der holdes en times frokostpause fra kl. 11,50 til 12,50 og sluttes kl. 16,40, og undervisningen kan f. eks. tilrettelægges således:

Drenge: 1) Erhvervs- og samfundsbetonet undervisning (elementerne i en sådan undervisning kan være besøg på erhvervsvirksomhed, fortælling, udvidet læsning, samtale, beregning, tegning og skriftlig fremstilling) 3 timer
 2) Sløjd eller husflid 2 —
 3) Gymnastik 1 —
 4) Dansk og regning 1 —
 5) Frie emner 1 —

8 timer

Piger: 1) Praktisk husgerning og madlavning 3 timer
 2) Gymnastik 1 —
 3) Syning eller boliglære 2 —
 4) Frie emner (samfundskundskab, derunder familiekundskab, dansk og regning, litteratur, børnepsykologi og lignende) 2 —

8 timer

Det må dog forventes og håbes, at skolerne vil arbejde med en mindre timeopdelt plan end her angivet. Forslaget har blot fået den konkrete form, fordi dagskolen er uprøvet, og det derfor bør overvejes, ikke blot hvormange timer den kan udstrækkes over, men også hvad disse timer vil kunne give plads til.

2. Den kombinerede dag- og aftenungdomsskole.

En *aften* med husgerning for pigerne, sløjd eller husflid for drengene 2½ timer

En *eftermiddag* med erhvervs- og samfundsbetonet undervisning samt eventuelt almen-kulturelle fag eller almindelige skolefag.. 4 —

En *aften* med broget underholdning, halvt undervisning og halvt underholdnings- og klubaften 2½ —

9 timer

3. Eftermiddagsskolen.

Drenge: 1) Erhvervs- og samfundsbetonet undervisning 2 timer
 2) Sløjd eller husflid 2 —
 3) Frie emner 1 —

5 timer

Piger: 1) Praktisk husgerning med madlavning (eller hjemmets materialer og økonomi + boliglære) 3 timer
 2) Gymnastik 1 —
 3) Frie emner 1 —

5 timer

DANSK AFTEN- OG UNGDOMSSKOLEFORENING

formanden

*Nørre-Ålslev, Falster, den 14. juni 1950.**Til Ungdomsskolekommissionen.*

Dansk aften- og ungdomsskoleforening tillader sig herved at fremføre nedenstående ønsker for den kommende aftenskolelovgivning.

Ønskerne fremføres i rækkefølge efter aftenskolelovens paragraffer.

Til § 1. Idet foreningen skønner, at den nuværende lovs krav til kommunerne om at stille *lokaler* til rådighed for aftenskolerne må anses for tilfredsstillende, tillader foreningen sig kun at fremføre ønskeligheden af, at undervisningsministeriet i et kommende cirkulære vil lægge kommunerne (stedlige kredse) på sinde, at inventar og undervisningsmateriel bør gøres så tidssvarende og hensigtsmæssigt som muligt. Det kan dog bemærkes, at såfremt gennemsnitselevtallet i henhold til lovens § 5 nedsættes for visse fag, hvor undervisning af større hold må anses for vanskelig eller uigennemførlig, vil det være formålstjenligt, at kommunens forpligtelse til at stille lokale til rådighed ændres i overensstemmelse dermed.

Til § 2. Foreningen ønsker, at der i amtsungdomsskolenævn og ungdomsskolenævn må blive indvalgt repræsentanter for aften- og ungdomsskoleforeninger alle steder, hvor sådanne findes. Denne anmodning begrundes deraf, at lærerne i aften- og ungdomsskoler ikke kan føle sig repræsenteret af medlemmer, valgt af henholdsvis lærerkredse eller fælleslærerråd, dels fordi det har vist sig, at der af lærerorganisationerne undertiden er valgt repræsentanter til nævnene, der ikke underviser i nogen af de nævnte skoler eller har synderlig føling med skolerne forhold og virkemåde, dels fordi lærerne i aften- og ungdomsskoler hentes fra flere sider end fra folkeskolen. I en opgørelse, som DAUF har indhentet fra 35 købstæder, viste det sig, at kun 37 pct. af lærerne stammede fra folkeskolen, medens ca. 6 pct. stammede fra gymnasier eller andre højere skoler, og ca. 57 pct. stammede fra andre erhverv (læger, sundheds- og sygeplejersker, husholdningslærerinder og håndgerningslærerinder, ingeniører, kontorfolk, kommunalfolk, organisationsfolk o. lign.). Da lærerne i folkeskolen nu i kraft af den nye tilsynslov er repræsenteret i skolekommissionen, vil det være naturligt, at lærerne i aften- og ungdomsskoler også er repræsenteret i de ovenfor anførte nævn.

Ved valget af *aftenskolenævn* bør det i det kommende cirkulære betydes sognerådene, at der ved valget af kvinder og mænd til dette nævn bør tages hensyn til, at det er folk, der må skønnes at have interesse i det folkeoplysende arbejde i kommunen.

Foreningen ønsker også at fremhæve, at de lokale nævns opgave ikke blot skulle være *det rent tilsynsmæssige*, men at det kunne tilkendegives nævnene, at disse burde gøre en

indsats for at fremme folkeoplysningen i kommunen, navnlig gennem aften- og ungdomsskolerne. Som et middel hertil kunne der peges på ønskeligheden af, at kommunenævnene ved semestrets begyndelse eller på andet belejligt tidspunkt indvarslede samtlige oplysningsinteresserede organisationer og enkeltpersoner til et fælles møde, dels til gensidig orientering om, hvad der agtes iværksat fra forskellig side, dels for at søge skabt en fælles undervisningsplan for hele kommunen, derunder også for kulturelle arrangementer og fritidsforanstaltninger, — i mindre kommuner ville en sådan fremgangsmåde anses for særlig virkningsfuld.

Til hjælp for nævnene og til fremme af undervisningens kvalitet bør der være *adgang til udvidet konsulenthjælp*.

Til § 4. For *gymnastiks* vedkommende ønsker foreningen at fremhæve ønsket om, at der må kunne ydes tilskud til gymnastik, når deltagerne i et hold (eller blot 10 deraf) har lige så mange timer i andre fag som i gymnastik. Dette ønske står i forbindelse med, at byaftenskolerne oftest kun varer 2 timer. Den foreslåede bestemmelse vil gøre det muligt, at gymnastikelever kan deltage i 2 fag samme aften med en time i hvert.

Sang og musik ønskes gjort til selvstændige fag under forudsætning af, at en passende del af undervisningstiden anvendes til teoretisk fællesundervisning (f. eks. $\frac{1}{3}$). Orkester øvel ser må kunne godkendes som tilskudsberettiget, når orkesteret er knyttet til en skole.

Til § 5. DAUF ønsker gerne, at elevgennemsnittet nedsættes for hold af tunghøre, talelidende, ordblinde og svagtbegavede, idet sådanne elever skal have mere særskilt hjælp for at få tilstrækkelig udbytte af undervisningen.

Ved flerfagsskoler bør sprog ikke kunne godkendes, medmindre der er ansat et rimeligt antal timer hertil, f. eks. mindst 25. Også ved kursus i et enkelt sprog burde der kræves et højere timetal end 20.

Til § 6. DAUF slutter her op om det lønkrav, der tidligere er fremført fra lærerforeningerne og Københavns Ungdoms- og Aftenskolelærerforening, nemlig 8,80 kr. i grundløn. Hvis kommunen yder en højere timebetaling end minimumslønnen, udreder staten og skolefonden et bidrag til timebetalingen i forhold til en løn, der overstiger minimumslønnen med indtil $33\frac{1}{3}$ pct.

Til begrundelse af den foreslåede minimumsløn anføres, at lønnen for gymnastiktimer i landsbyskolerne af undervisningsministeriet er fastsat til 7,50 kr., og da denne undervisning foregår om eftermiddagen, vil der være god grund til at ansætte aftenundervisning til et højere beløb.

Det vil være ønskeligt, at der gennem den nye lovgivning åbnes mulighed for ansættelse af *faste lærerkræfter* til undervisning i aftenskoler såvel som ungdomsskoler, også med nedsat timetal med forholdsmæssig lønning. Det kan i denne forbindelse anføres, at lærerhustruer med lærereksamen, gifte husholdningslærere, landbrugskandidater m. fl. på denne måde kunne blive knyttet til en kommunes eller et amts ungdomsundervisning, hvorved den stadige skiftet af lærerkræfterne kunne begrænses.

Til § 9. Tilskuddene i henhold til stk. 1 og stk. 3 må åbenbart forhøjes med 50 pct.

Til fortsættelsesklasser, hvor lærerne lønnes efter almindelig aftenskoleløn i henhold til stk. 2, bør der ydes tilskud til lederløn efter samme regler som ved ungdomsskoler.

Til § 10. (aftenhøjskolen). Da undervisningen i aftenhøjskolen stiller store krav til lærerens viden eller forudsætter omfattende forberedelse, bør timerne honoreres, således at 2 timer lønnes som 3 i den alm. aftenskole.

Det bør overvejes, om det ikke ville være mere formålstjenligt at yde et foredrags-tilskud til hver aftenskole i stedet for tilskud efter den i stk. 2 gældende regel.

Til § 11. Tilskuddet bør forhøjes.

Til § 13. For at fremme bygning af særlokaler bør tilskuddet forhøjes f. eks. til 5 000 kr.

Endvidere må det tilføjes, at den nuværende ordning af lederlønnen af lederne betragtes som utilfredsstillende, og den må afløses af en bedre ordning, hvorefter der kan ydes lederløn til alle aftenskoler. Da oprettelse af selvstændige aftenhøjskoler meget ofte kræver et stort forarbejde, navnlig i landkommuner, ville det være af særlig betydning, at der kunne ydes hjælp til lederarbejdet til disse skoler.

Da aftenskoleundervisningen ofte kan forbindes med arrangementer af kulturel art og med fritidsbeskæftigelse for de helt unge, ville det være af stor værdi, om der gennem den kommende lovgivning kunne ydes støtte til disse formål.

P. f. v.

O. Hessilt.

DANSK AFTEN- OG UNGDOMSSKOLEFORENING
formanden

Nørre-Alslev, den 20. august 1951.

Til Ungdomsskolekommissionen.

På Dansk aften- og ungdomsskoleforenings vegne tillader jeg mig at fremsende nedenstående henvendelse:

Hovedstyrelsen for DAUF har afholdt møde, hvor man bl. a. drøftede flere spørgsmål vedrørende den fremtidige ordning af aftenskolens og ungdomsskolens forhold, og man ønsker i den anledning at udtale:

Man finder det formålstjenligt, at der skabes nærmere kontakt mellem amtsungdomsskolenævnet og landkommunernes aftenskolenævn (ungdomsskolenævn) bl. a. derved, at godkendelse af skolerne overgår fra skoledirektion til amtsnævn, men man ønsker, at amtsungdomsskolenævnet som hidtil kun skal omfatte landkommunerne, dels fordi man mener, at byskolerne opnår en mere ensartet bedømmelse gennem ministerium eller statskonsulent, dels fordi skolernes forhold i by og på land er meget forskellige, og endvidere mener man, at en opdeling af skolerne for by og for land stemmer med administrationen som helhed, og endelig nærer man ængstelse for, at et nævn, der skal være fælles for by og land, let bliver alt for stort og uhåndterligt og slet ikke kommer til at stå i forhold til dets beskedne opgave sammenlignet med skoledirektion og amtsråd.

Angående ledertillæg til aftenskolerne ønsker man at udtale, at dette tillæg bør ydes til alle skoler og svare til tillægget til ungdomsskolerne, når hensyn tages til timetallet. Der bør skabes mulighed for helt selvstændige lederstillinger, hvor timerreduktionen ikke er begrænset til 18 timer. For supplerende kulturelt arbejde i forbindelse med aftenskolen ønskes et særligt honorar.

Angående timelønnen ønsker DAUF at gøre fælles sag med de andre lærerorganisationer.

P. f. v.

O. Hessilt.

Eksempler på kursusplaner for håndgerningsundervisning i aftenskolen.

A. Fra Viborg amt.

I år.

Måltagning og mønstertegning.

Prøveklud med forskellige sømme, knaphuller og hjørneforstærkning.

Eleverne begynder med en ting af bomuldsstof (bluse, kjole eller kittel), hvor der skal forefindes brystlæg, drengekrave med skråstrimmel og håndsuede knaphuller.

Eleverne skal selv beregne på stoffet og klippe under ledelse af lærerinden.

Alle påbegyndte ting skal sys færdigt og forevises, før nyt klippes.

Skriftligt arbejde om måltagning, prøveklud og bluse.

Elevbog for kursus i kjolesyning anbefales.

Efter gennemgang af dette sys efter ønske lettere ting.

II år.

Måltagning og mønstertegning gennemgås.

Prøveklud: Nederdelsslids og bæltebånd, sømordning for neden (heksesting).

Skriftligt arbejde til prøveklud.

Eleverne begynder med at sy af bomuldsstof.

Frit valg af model. — Alle påbegyndte ting sys færdigt og forevises.

Eleverne fortsætter med lidt vanskeligere opgaver.

III år.

Måltagning og mønstertegning repeteres.

Prøveklud: Bieser, fluer, smock og eventuelt kjolebroderi; dertil skriftligt arbejde.

Eleverne vælger selv stof og model. Dog ikke selskabskjoler.

Overtøj over 10 år og drengejakke må ikke betragtes som elevarbejde og bør udelades af kursus.

B. Fra landbo- og husmandsforeningerne samt amtsungdomsskolenævnet for Aalborg amt.

I år.

Skriftlige opgaver: Besvarelse af opgaver i elevbogen. Arbejdsprøver af kantstukket søm, en enkelt søm, hvor man kaster over trævlerne, fransk søm, indersøm. Unge piger og uøvede begynder med et forklæde, natkjole eller pyjamas, øvrige deltagere med en kjole i bomuldsstof i enkel facon.

II år.

Prøvestykker med enkeltheder vedrørende kjolesyning: Skråstrimler, en søm, hvor trævlerne er kantede med en skråstrimmel, rouleau, syede knaphuller, slids i nederdel, synlig og usynlig lynlås, hjørneforstærkning, firskåren halsudskæring, bluse, nederdel til kjole.

Bluse eller kjole skal være åben fortil. Der skal være indsat kort eller langt ærme, skråbelægning skal anvendes på blusen, eventuelt i kraven, ærmegabet, belægning i ærmets nederste kant o. s. v.

III år.

Prøvestykket med enkeltheder vedrørende kjolesyning: Kantede knaphuller, bieser (smalle læg) pyntelæg, smock, „Fluen“, knapper og stropper, skrædersyede knaphuller.

Bluse, nederdel eller kjole af mere krævende mønster med rynker, læg og kantede knaphuller.

IV år.

Prøvestykker med enkeltheder vedrørende kjolesyning: Perlebroderi, quiltning, arbejde med færdige mønstre.

Sytøj frit valg.

V år.

Rejsning af en grundform.

Tilskæring af enkle bluser, nederdele og kjoler.

VI år.

Tilskærerundervisning anvendt i praksis.

Til sykursus under aftenskoleloven må ikke sys: Lange kjoler, kjoler af silkestoffer i Moscrep, Silkesatin o. s. v.

Ikke overtøj til voksne.

Overtøj og drengetøj til børn til 12 år. Alle prøvestykker med enkeltheder vedrørende kjolesyning skal være med beskrivelser.

Undervisningsministeriets cirkulære af 1. maj 1951.

**Cirkulære om begrænsning af benyttelsen af tilrejsende lærere og om håndarbejds-
undervisningen i aftenskolen.**

(Til samtlige skoledirektioner, byråd, ungdomsskolenævn og aftenskolenævn).

Ministeriet har gennem nogen tid haft sin opmærksomhed henvendt på, at den i aftenskoleloven hjemlede adgang til at indrette undervisning med *tilrejsende lærere* er blevet benyttet i meget udstrakt grad, herunder også i tilfælde, hvor det skulle synes muligt at tilvejebringe kvalificerede lærerkræfter på eller i umiddelbar nærhed af det sted, hvor aftenskolen afholdes.

Da benyttelsen af tilrejsende lærere påfører staten og skolefonden en væsentlig forøgelse af tilskudsbyrden som følge af den i aftenskoleloven hjemlede godtgørelse for rejseudgifter og tidsspilde — for tiden indtil 5 kr. pr. undervisningstime, — skal man foranlediget af den herskende økonomiske situation henstille, at det ved oprettelsen og godkendelsen af aftenskoler påses, at benyttelsen af tilrejsende lærere indskrænkes til det absolut nødvendige. Det bør således ikke alene iagttages, at tilrejsende lærere ikke benyttes, hvor det er muligt at skaffe kvalificerede lærere på undervisningsstedet, men også at der ikke benyttes fjernere boende lærere end efter omstændighederne påkrævet.

Med henvisning til aftenskolelovens krav om, at der skal gives en egentlig undervisning, skal man samtidig henlede opmærksomheden på, at ikke alle i henhold til loven godkendte *håndarbejds-kursus* efter de for ministeriet foreliggende oplysninger synes at opfylde lovens krav i denne henseende, og at der med de senere års stærkt forøgede antal håndarbejds-kursus herved påføres staten og skolefonden en betydelig økonomisk byrde med tvivlsom hjemmel i lovens regler.

Det bør derfor ved godkendelsen af planer for håndarbejdshold og ved tilsynet med disse påses, at der gives en virkelig pædagogisk tilrettelagt undervisning med det formål at lære eleverne den til syning, klipning m. v. nødvendige teknik på en sådan måde, at de i fremtiden selv behersker denne teknik, medens kursus, der antager karakter af en slags systuevirksomhed for billig fremstilling af nye klædningsstykker eller omsyning af gammelt tøj uden at opfylde de foran angivne undervisningsmæssige krav, ikke bør godkendes.

Undervisningsministeriet, den 1. maj 1951.

Flemming Hvidberg.

P. A. Koch.

DET SØNDERJYSKE
HUSHOLDNINGSUDVALG

Til ungdomsskolekommissionen.

Angående ansættelse af en håndgernings- og kjolesyningsinspektør ved aftenskolen.

Repræsentanter for 22 lokale husholdningsforeninger, fra forskellige dele af Sønderjylland, tilsluttet Foreningen af jyske landboforeningers husholdningsudvalg, samlet til møde i Aabenraa den 13. april, ønsker overfor ungdomsskolekommissionen at udtale følgende:

Under henvisning til, at kjolesynings- og håndgerningsundervisningen i aftenskolen i de senere år har taget et så vældigt opsving, vil vi gerne henstille, at man ved revisionen af aftenskoleloven overvejer betimeligheden af, at der hos statskonsulenten for undervisningsministeriet i sager vedrørende ungdomsundervisningen ansættes en medhjælper på håndgerningens og kjolesyningsens område, i lighed med husholdningsinspektørens medhjælperstilling vedrørende: husholdning, hjemmets økonomi, materialer o. lign., for ungdoms- og aftenskolens vedkommende.

Aabenraa, den 13. april 1952.

P. F. V.

Ruth Nissen.
Skelbækgård, Sønderborg.

Else Hansen.

SAMMENSLUTNINGEN AF KOMMUNALE
UNGDOMSUDVALG

Fredericia.

(Fremsendt med følgeskrivelse af 24. august 1949, hvori det udtales, „at de kommunale ungdomsudvalg ikke er absolut enige om betimeligheden af en sådan sammenlægning, men dog gerne ønsker, at den høje kommission overvejer forslaget.”)

Til kommissionen til revision af aften- og ungdomsskoleloven og ungdomskommissionen.

Forslag til sammenlægning af ungdomsskolenævnene og de kommunale ungdomsudvalg under betegnelsen det kommunale ungdomsnævn.

Sammensætning.

(Købstadkommuner og bymæssigt bebyggede landkommuner).

Det samlede udvalg omfatter 13 medlemmer, der fordeler sig således:

5 kommunalbestyrelsesmedlemmer (deraf mindst 1 fra skoleudvalget).

1 repræsentant for det sociale udvalg.

1 repræsentant for skolekommissionen.

Herudover indstiller nedennævnte foreninger, og kommunalbestyrelsen vælger, følgende repræsentanter:

1 repræsentant fra fælleslærerrådet (bør have deltaget i ungdomsundervisning).

1 repræsentant fra arbejdsgiverforeningen.

1 repræsentant fra arbejdernes fællesorganisation.

3 repræsentanter fra ungdomsforeningerne (heraf mindst 1 fra de politiske).

Motivering.

Erfaringen har vist, at såvel ungdomsskolenævnene som de kommunale ungdomsudvalg i deres placering blandt øvrige kommunale udvalg har været betragtede som mindre betydende, hvorfor disse udvalgs arbejde heller ikke har været særligt effektivt. Dette skyldes sikkert manglende kommunalt flertal i udvalgene.

Repræsentanterne for det sociale udvalg og skolekommissionen ønskes med i udvalget for at tilføre dette 2 kommunale repræsentanter, som står i snævraste kontakt med de 2 udvalg.

7 kommunalbestyrelsesmedlemmer kan synes et ret stort antal, men den nuværende ordnings 2 udvalg belaster i højere grad kommunalbestyrelsens medlemmer, idet det samlede antal minimalt er 7, i de fleste tilfælde langt højere.

Formål, opgaver m. m.

Udvalgets formål er at formidle forbindelsen mellem kommunalbestyrelsen og kommunens ungdom, ligesom udvalget skal virke rådgivende for kommunalbestyrelsen for så vidt angår alle sociale, økonomiske og kulturelle spørgsmål, der angår kommunens ungdom, herunder spørgsmål vedrørende ungdommens boligforhold, videregående uddannelse, foreningsliv og fritidsbeskæftigelse, samt i spørgsmål vedrørende den medborgerlige oplysning og uddannelse (aften- og ungdomsskoler m. v.). Sager vedrørende sådanne spørgsmål forelægges udvalget til udtalelse inden behandlingen i kommunalbestyrelsen.

Til bestridelse af udvalgets arbejde deles det samlede udvalg i 3 underudvalg.

Socialt og økonomisk arbejde.

(Foranstaltninger til højnelse af ungdommens boligstandard (ansættelse af boligkonsulenter, ydelse af bosætningslån etc.), administration af kommunens sogneråd, ungdomskollegium, stadionanlæg m. v.).

Ungdoms- og aftenskoleundervisning.

(Tiltrædes af 1 eller flere repræsentanter fra kvindeorganisationerne).

Kulturelt arbejde.

(Alt andet kulturelt arbejde, der får tilskud fra offentlige myndigheder samt enhver virksomhed, der får offentligt tilskud til ungdommens fritidsarbejde).

Forretningsorden, budget m. v.

Det samlede udvalg vælger formændene for de tre underudvalg, af disse vælges den ene som formand for det samlede udvalg.

Det samlede udvalg afholder møder mindst 2 gange årligt.

Regnskaber og budget udarbejdes og behandles i lighed med kommunens øvrige faste udvalg.

For København og landkommunerne sammensættes udvalget som ovenstående, dog under hensyntagen til de for disse kommuner særegne problemer.

Samtidigt bortfalder ungdoms- og aftenskolenævnene.

Dette udvalg vil være at nedsætte i alle landets kommuner.

DET KOMMUNALE UNGDOMSUDVALG
NAKSKOV

26. august 1950.

Til socialministeriet, København.

I formandsberetningen på Sammenslutningen af kommunale ungdomsudvalgs årsmøde den 20. og 21. maj 1950 hedder det, at sammenslutningen — efter en vedtagelse på årsmødet i 1949 — har rettet henvendelse til ungdomsskolekommissionen om en eventuel sammenlægning af ungdomsudvalgene og ungdomsskolenævnene.

Ungdomsudvalget har i sit møde den 18. august d. å. drøftet dette spørgsmål, og man vedtog enstemmigt at præcisere overfor ministeriet, *at man på ingen måde ønsker nogen forandring i udvalgets arbejde*, der nu er lagt i faste rammer, ligesom et godt og gnidningsløst samarbejde med byens ungdomsforeninger har resulteret i, at udvalget allerede har forestået adskillige arrangementer o. a., der har samlet ungdommen uden hensyn til skel af politisk eller anden art.

Forslaget om sammenlægningen finder man derfor særdeles uheldigt.

P. u. v.

L. Hansen.

DE SAMVIRKENDE DANSKE LANDBOFORENINGER

København V., den 30. November 1950.

Til Ungdomsskolekommissionen, Undervisningsministeriet, København.

Paa et Bestyrelsesmøde i De samvirkende danske Landboforeninger den 15. November d. A. redegjorde Samvirksomhedens Eepræsentant i Ungdomsskolekommissionen, Gaardejer Tage Rosenstand, Danelund, Ribe, for de i Kommissionen hidtil førte Forhandlinger angaaende den landbrugsfaglige Undervisning og det i denne Forbindelse fremsatte Forslag om en Ændring af den særlige Lov om Tilskud til landbrugsfaglig Undervisning af 1938, revideret 1948.

Saaledes gjort bekendt med Kommissionsforhandlingernes hidtidige Forløb og med Tage Rosenstands Stillingtagen til de under Forhandlingerne fremkomne Spørgsmaal ønsker de Samvirkende danske Landboforeninger overfor Kommissionen at præcisere Samvirksomhedens Stilling således:

De samvirkende danske Landboforeninger kan helt og fuldt slutte sig til Tage Rosenstands Standpunkt i Spørgsmålet om den landbrugsfaglige Ungdomsskoles økonomiske Ligestilling med Aftenskolen i tilskudsmæssig Henseende, samt i Spørgsmålet tvungen eller frivillig landbrugsfaglig Undervisning og i den Opfattelse, at Ungdommens Deltagelse i Undervisningen bør indgaa i Aftalerne ved Fæstemaalets Indgaaelse i Stedet for gennem Tvangspaabud.

Derimod maa De samvirkende danske Landboforeninger paa et principielt afgørende Punkt tage bestemt Afstand fra Tage Rosenstands Synspunkter.

Det gælder her Forslaget om at ændre den nugældende Lov, saaledes at den landbrugsfaglige Undervisning, der hidtil har sorteret under Undervisningsministeriet og er gennemført i nær Tilknytning til de landøkonomiske Foreningers faglige Arbejde, i Fremtiden henlægges under de amtskommunale Nævn.

Det er De samvirkende danske Landboforeningers Opfattelse, at Gennemførelsen af dette Forslag i høj Grad kan blive til Skade for den landbrugsfaglige Undervisning, idet Henlæggelse og Godkendelse af de landbrugsfaglige Ungdomsskoler til Amtsskole-nævnene, det vil i Realiteten sige Amtsskolekonsulenterne, ikke kan anses for at være fagligt tilfredsstillende.

Undervisningsproblemerne vil blive afvigende fra Amt til Amt, og Undervisningen vil let miste sit landbrugsfaglige Særpræg og derved tabe i Værdi, især for de noget ældre unge ved Landbruget, som søger denne Skoleform, der efterhaanden maa befrygtes at ville gaa over til at blive en almindelig Aftenskole med forskellig landbrugsfaglig Betonning, der heller ikke kan fastholde Interessen hos Landmændene og Landbrugskonsulenterne.

De saravirkende danske Landboforeninger ønsker derfor den nuværende Lovs Bestemmelser vedrørende Godkendelse og Afregning af Tilskud bibeholdt, *eller* — saafremt Godkendelsen af de landbrugsfaglige Ungdomsskoler skal henlægges til et andet Forum end Undervisningsministeriet — at Godkendelse af og Tilsyn med disse Skoler da henlægges til de landøkonomiske Foreningers provinsielle Fællesledelser, der i Forvejen godkender alle Foreningsarbejder, hvortil der søges Statstilskud.

De samvirkende danske Landboforeninger ønsker i denne Forbindelse at fremhæve, at den landbrugsfaglige Undervisning som bekendt iværksættes af de landøkonomiske Foreninger og gennemføres som et organiseret Foreningsarbejde.

Man vil ved at følge Samvirksomhedens her fremførte Synspunkter opnaa sikkerhed for, at den faglige Linie i den landbrugsfaglige Undervisning fastholdes.

Paa Landboforeningernes Vegne

Hans Pinstrup.

DET KONGELIGE DANSKE
LANDHUSHOLDNINGSSKAB
Sekretariatet.

København V., den 4. December 1950.

Til Undervisningsministeriet.

Som Svar paa Skrivelse fra Undervisningsministeriet af 11. Oktober d. A. med Forespørgsel angaaende Landhusholdningsselskabets fortsatte Interesse for Spørgsmaalet om Tilskud til Brevskoleundervisning, skal vi oplyse følgende:

Det er vor Erfaring, at Brevskoleundervisning vil være et meget værdifuldt Led i det landbrugsfaglige Oplysningsarbejde, baade fordi denne Undervisningsform kan supplere de andre Former, og fordi det med denne er muligt at naa ud til videre Kredse end paa nogen anden Maade.

Landhusholdningsselskabets Interesse for denne Sag er derfor større end nogen-
sinde før. Hertil bidrager stærkt, at vi har gennemført nogle meget vellykkede Kursus med kombineret mundtlig og skriftlig Undervisning i Vinteren 1949—50.

Brevskolen i 1949—50.

I Brev af 7. Juli 1949 til Undervisningsministeriet anførte vi bl. a.: „Da vi af Hensyn til vor Økonomi er nødt til at gennemføre en vis Begrænsning af Brevskoleundervisningen“ Hertil kan føjes, at vor Økonomi desværre nødvendiggjorde en endog meget stærk Nedsækning af denne Virksomhed, idet vi heller ikke i dette Aar fik noget Statstilskud. Vi har da maattet undlade at fremstille det sædvanlige Antal Kursusplaner og Reklamer for Skolen og har ligeledes maattet undlade al Annoncering, saaledes at vi i denne Sæson kun har taget mod gamle Elever, der selv henvendte sig om at gennemgaa yderligere Kursus. Dette antal laa mellem 5 og 600 (noget større Antal Kursus), hvortil kom de nedenfor omtalte kombinerede Kursus med godt 200 Elever.

Disse beskedne Elevtal er saaledes intet Udtryk for mindre Interesse for Brevskolen hverken fra vor eller Elevernes Side, men kun for at den haarde økonomiske Nødvendighed tvang os til dels at forhøje Priserne noget, dels at bortskære alle Udgifter til Eleverhvervelse, der jo ellers hører til de nødvendige Udgifter, hvis en Brevskole skal bestaa. Saalænge imidlertid vore Udgifter til Lærerhonorar og Fremstilling af Undervisningsmateriale er større end de samlede Indtægter, sættes de med en snæver Grænse for, hvor mange Elever vi kan overkomme at have.

Kombineret mundtlig og skriftlig Undervisning.

Den i vor Redegørelse til Undervisningsministeriet (Ungdomsskolekommissionen) omtalte kombinerede Undervisning har vi prøvet sidste Vinter. Desværre satte vore økonomiske Forhold ogsaa her en ret snæver Grænse for Forsøgets Omfang, men vi kunde dog tilbyde 4 Konsulenter og Landbrugslærere at lave hver 1 å 2 Kursus efter dette Sy-

stem, hvor Brevskolens Undervisningsmateriale er Udgangspunktet, og hvor der til den almindelige mundtlige Undervisning som i Aften- og Ungdomsskoler knyttes individuel Brevskoleundervisning for hver enkelt Elev.

Vi leverede gratis Undervisningsmateriale og gratis Undervisning — d. v. s. at vi ligestillede dem i økonomisk Henseende med de andre Former for landbrugsfaglig Undervisning. Af vedlagte Udtalelser fra de 4 Landbrugslærere og Konsulenter vil fremgaa, at dette Forsøg har været overordentligt vellykket, og at der hos de paagældende Deltagere næres meget stærke Ønsker om en Fortsættelse. Trods det, at intet har været meddelt offentligt om disse Kursus, har vi faaet adskillige Forespørgsler derom i dette Efteraar, men har med Beklagelse maattet sige, ab vi ikke har Raad til flere Kursus af den Art i denne Vinter.

Landhusholdningsselskabet kan ikke af sine meget beskedne Midler faa Raad til at yde „Statstilskud“ til en fortsat Udvikling efter disse Retningslinier, idet det, selv naar bortses fra Administrationsudgifterne, koster os ca. 2 Kr. pr. Elev pr. Undervisningsbrev (Lærerhonoraret var 75 til 100 Øre pr. Undervisningsbrev, hvortil kom Porto og Materialer).

Naar Økonomispørgsmaalet, som det vil fremgaa af, hvad vi tidligere har fremført og af ovenstaaende Oplysninger, er uløseligt paa en rent privat økonomisk Basis, naar alt skal tilrettelægges og gennemføres paa et fagligt, fuldkommen reelt Grundlag, er Aarsagen først og fremmest den, at Omkostningerne ved Brevskoleundervisning ustandselig sammenlignes med Omkostningerne ved Aftenskoler og Ungdomsskoler, hvortil der ydes Statstilskud. Indirekte er den Støtte, der ydes til dette udmærkede og helt uundværlige Arbejde, saaledes en Hindring for vor Brevskoleundervisnings Udbredelse (derimod kun i ringe Grad for Kolportage-Brevskolerne, idet Agenternes Overtalelser ofte formaar at lokke Folk med uden Hensyn til Omkostningerne).

Som tidligere fremført er alle nuværende og forhenværende Elever i Aften- og Ungdomsskoler vant til at betragte det som en Selvfølge, at Undervisningen er gratis, og at de kun skal — og iøvrigt kun maa — betale et minimalt Beløb pr. Elev pr. Kursus.

Naar vi nu tilbyder Brevskoleundervisning til de mange, der aldrig naar at komme paa Landbrugs- eller Husmandsskole, og derfor — saalænge vi ikke faar Tilskud til Lærerhonorar og Undervisningsmateriale — maa forlange fuld Dækning for Udgifterne, forekommer denne Undervisningsform dem for dyr sammenlignet med andre Undervisningsformer, hvad den i Virkeligheden ikke er. Priserne ligger paa omkring 3 Kr. pr. Undervisningsbrev, hvis Elevtalet kan holdes nærmere 2 000 end 1 000 pr. Aar. Et 8—10-Brevskursus kommer saaledes til at koste 25 å 35 Kr., og dette Tal bliver ganske naturligt sammenlignet med, at Eleverne i de landbrugsfaglige Aften- og Ungdomsskoler kan deltage i en Vinters Undervisning for et langt lavere Beløb — ikke fordi Undervisningsformen i og for sig er billigere, men paa Grund af Statstilskud.

Alt dette maa ikke forstaas, som om der skulde eksistere en direkte Konkurrence mellem Brevskoler og Aftenskoler — det gør der ganske givet ikke. Det, det drejer sig om, er først og fremmest Kursusprisens absolutte Størrelse, dernæst at man jo saare vel ved, hvor billig Undervisningen i de af Landbo- og Husmandsforeninger arrangerede Kursus normalt er.

Vi tillader os derfor indtrængende at henstille, at Undervisningsministeriet enten — som foreslaaet i vort Brev af 7. Juli 1949 — yder et Grundbeløb paa 5 000 Kr. + 1 Kr. 30 Øre pr. rettet Undervisningsbrev (den Gang blev foreslaaet 1 Kr. 20 Øre. Forskellen

skyldes Portoforhøjelsen), eller intet Grundbeløb og 2 Kr. pr. rettet Undervisningsbrev (det samme som Staten yder til dette Formaal i Sverige).

Vil man sikre sig imod, at Tilskuddet overstiger et bestemt Beløb, f. Eks. 25 å 30 000 Kr. paa et Aar, vilde vi intet have at indvende herimod, idet vi ikke har tilstrækkelige Midler til at gennemføre en mere omfattende Brevskoleundervisning, end hvad der vilde svare hertil. Sandsynligvis vilde ikke engang en Bevilling af den Størrelse kunne udnyttes i de første Par Aar, idet det tager nogen Tid, før tilstrækkeligt mange bliver bekendt med, at Brevskoleundervisningen nu kan fås på samme rimelige Vilkaar som anden landbrugsfaglig Undervisning.

Vi er som hidtil rede til at fremkomme med enhver yderligere Oplysning. Vi vil gerne slutte med at understrege, hvad vi ogsaa tidligere har fremført, nemlig at saafremt man i Stedet for ovenfor foreslaaede forsøgsvis Ordning agter at etablere en permanent Tilskudsordning for Brevskoleundervisning, maa der utvivlsomt hertil knyttes Bestemmelser om Godkendelse af Brevskoler for Opnaaelse af Tilskud, idet der ellers kunde være Fare for, at en Tilskudsordning kunde misbruges i rent forretningsmæssigt Øjemed af de foran nævnte Kolportage-Brevskoler. Vi vilde hellere indstille vor Virksomhed end yde noget som helst Bidrag til, at Vilkaarene for disse Skolers Virksomhed forbedres, idet de gør langt mere Skade end Gavn ved først at fange nye Unge ind til en landbrugsfaglig Undervisning og dernæst bibringe dem grundige Skuffelser.

Paa Landhusholdningsselskabets Vegne

Axel Pedersen.

Axel Nielsen.

**Ekstraktafskrift af kapitel 7 i Ungdomskommissionens betænkning
„Ungdommen og fritiden“.**

Kapitel 7.

Ungdomsklubvirksomhed.

§ 38. *Ungdomsklubvirksomhedens indhold og omfang.*

§ 39. *Definitionen af begrebet ungdomsklubber.*

Hvis man søger at opstille en definition af begrebet ungdomsklubber, må man lægge hovedvægten på følgende faktorer:

a. Den aktivisering og beskæftigelse af de unge, som tilstræbes i ungdomsklubberne, foregår først og fremmest i alderen fra ca. 14 til ca. 18 år. De efter forsorgsloven hidtil anerkendte klubber har principielt arbejdet netop med denne gruppe, som i loven er defineret som børn over den skolepligtige alder. De forskelle, der kan være mellem forskellige unge med hensyn til udvikling og modenhed, gør det imidlertid nødvendigt, at grænserne ikke overholdes skarpt, således som det heller ikke er sket, og der vil blive en del tilfælde, hvor børn fra 12 års alderen både vil have behov for at deltage i et ungdomsklubarbejde og med udbytte vil kunne gøre dette sammen med de 14-18-årige. Også en del 18-21-årige vil kunne have udbytte af at være med i klubarbejdet og bør derfor ikke vises bort fra det. Flertallet af de unge vil imidlertid efter de hidtidige erfaringer forholdsvis hurtigt efter det fyldte 18. år miste tilhørsforholdet til klubvirksomheden, fordi interesserne er blevet andre. For unge over 21 år vil der næppe i almindelighed være noget at hente i et arbejde af ungdomsklubkarakter, hvor de står sammen med væsentligt yngre, men for så vidt de deltager i organiseret ungdomsarbejde, vil dette normalt have karakter af egentlige foreninger, hvor hovedvægten lægges på møder, studiekredse o. lign., eller — hvis det foregår under klubform — i mindre grad behøve offentlig støtte end klubberne for de 14—18-årige.

Arbejds- og socialministeriets bekendtgørelse af 28. februar 1952 taler således om, at klubberne væsentligst skal tage sigte på at udføre et forebyggende arbejde for unge i alderen fra ca. 14 til 18 år.

b. Et andet væsentligt træk ved ungdomsklubvirksomheden må blive, at der er faste lokaler, som står åbne for deltagerne i klubbens arbejde til bestemte tider, normalt flere timer i træk flere dage om ugen. Det kan ikke være nødvendigt, at lokalerne alene er beregnet til ungdomsklubbens brug, men på de tider, hvor de står åbne for ungdomsklubben, kan de ikke samtidig være åbne for andre.

Ved de hidtil foretagne anerkendelser af ungdomsklubber efter forsorgsloven har man holdt sig hertil og i reglen givet dispensation fra det almindelige krav i lovens § 126, stk. 3, 2. pkt., hvorefter anerkendelse i almindelighed kun kan meddeles institutioner, der har åbent i mindst 4 timer daglig på søgnedage hele året rundt med undtagelse af en rimelig sommerferie. Det kan forventes, at denne praksis bliver opretholdt.

c. Klubben må skulle stå åben for alle interesserede, der opfylder aldersbetingelserne og de økonomiske betingelser. Selv i de tilfælde, hvor klubben er startet med en vis gruppes behov for øje, må der være adgang for andre. Såfremt arbejdet drives under foreningsformer, d. v. s. med vedtægter, medlemskort o. lign., må der altid være en let mulighed for at besøge klubben som gæst og for derefter eventuelt at blive medlem af den. Det må ikke være en betingelse, at man samtidig indmelder sig i en bagved stående forening.

d. Aktiviteten i klubberne er rettet imod at hjælpe de unge til at beskæftige sig selv. Der gives derfor de unge lejlighed til frit uforpligtende samvær, til deltagelse i spil og sport af forskellig art og i hobbyvirksomhed samt til at deltage i klubbens ledelse og tilrettelæggelse af arrangementer af underholdende og beslægtet karakter. Bekendtgørelsen af 28. februar 1952 anvender formuleringen: „Klubberne bør give de unge adgang til sammen med jævnaldrende at deltage i udviklende underholdning samt give dem adgang til beskæftigelse og deltagelse i hobbyvirksomhed, idet der må lægges særlig vægt på at opøve deltagernes til selvvirksomhed.“

e. Det ligger i klubarbejdets karakter, at der ikke drives systematisk propaganda for et eller andet standpunkt indenfor klubbens rammer, men det kan næppe kræves, at klubberne skal drives med fuldstændig politisk, religiøs og anden ideologisk neutralitet. Dels er det næsten umuligt at opfylde et eventuelt krav i denne retning, dels er det uheldigt at give de unge i klubberne indtryk af, at man kan være standpunktløs, eller at klubledelsen er bange for at give udtryk for sine standpunkter.

En ungdomsklub kan således defineres som et i det væsentlige for aldersgruppen fra 14 til 18 år tilrettelagt ungdomsarbejde, der gennem at stille lokaler til rådighed giver de unge et tilholdssted, hvor de kan være sammen med jævnaldrende og på dette grundlag bygge et frit fællesskab op samt deltage i hobby virksomhed og underholdning af forskellig art, idet arbejdets hovedformål er at give plads for ungdommens trang til at udvikle sine interesser og for dens beskæftigelseslyst og aktivitet.

§ 40. *Støtten til klubvirksomhed efter forsorgsloven m. v.*

Ungdomsklubbernes karakter medfører, at visse udgiftsposter spiller en særlig stor rolle på budgettet. Det drejer sig om udgifterne til lokaler (husleje, lys, gas, varme, rengøring), ledelse og hobbymaterialer. Dertil kommer udgifterne til etableringen, navnlig til inventar, spil m. v. og værkstedsudstyr (til hobby virksomheden).

Med hensyn til inventar og værkstedsudstyr vil der efter den gældende praksis for ydelse af byggestøttelån, for så vidt klubberne indrettes i forbindelse med opførelse af nye ejendomme, være mulighed for at medregne et vist standardudstyr på byggeregnskaberne. Efter de i 1951 gennemførte ændringer af byggestøtteleven vil der også være visse muligheder for at medregne etableringsudgifter af denne art ved en ombygning, hvorved der fremskaffes ungdomsklublokaler. Der vil herigennem være givet gode muligheder for støtte til etableringen af de nævnte klubber. Hvad der navnlig af inventar måtte kræves herudover, vil med held kunne søges fremskaffet gennem klubbens eget arbejde, idet det efter erfaringerne ligger inden for det mulige at fremskaffe de fornødne midler til sådanne nyanskaffelser ved de unges indsats, ligesom det må anses for heldigt, at der består en række konkrete opgaver, der således kan stilles de unge.

Såfremt klubben vil kunne anerkendes efter forsorgsloven, kan etableringen iøvrigt finansieres efter endnu gunstigere regler.

Med hjemmel i forsorgsloven gives der nemlig i øjeblikket støtte til en række ung-

domsklubber, der nærmere opfylder en række i medfør af forsorgsloven af arbejds- og socialministeriet og overinspektionen for børneforsorgen fastsatte betingelser.

Driftstilskudet til godkendte ungdomsklubber har siden 1945 udgjort 70 pct. af de af ministeriet godkendte driftsudgifter. Ved lov nr. 92 af 14. marts 1951 om ændringer i forsorgsloven vedrørende forøget offentlig støtte til institutioner for børneforsorg er dette tilskud nu blevet forhøjet til 80 pct., således at der ydes et statstilskud på 45 pct. af de godkendte driftsudgifter, medens kommunen, for så vidt den ikke selv driver institutionen, yder et tilskud på 35 pct. (§ 127, stk. 1, c).

Medens godkendelse til statstilskud af institutioner for børn over den undervisningspligtige alder tidligere kun kunne ske i undtagelsestilfælde, idet det i forsorgslovens § 127, stk. 2, var bestemt, at sådanne institutioner kunne få tilskud „under særlige forhold“, er dette forbehold nu slettet.

Ligesom tidligere er der dog i loven den begrænsning, at tilskud ikke kan gives til institutioner, der er anerkendt eller modtager tilskud som led i det almindelige skolevæsen (§ 126, stk. 2).

Der er endvidere efter forsorgsloven mulighed for at yde etableringstilskud til institutioner, der opnår anerkendelse. Efter § 127, stk. 5 a, kan der således til forebyggende institutioner med egen bygning ydes støtte fra staten med indtil 50 pct. af den del af udgifterne ved lokalernes indretning eller forbedring og anskaffelse af fornødent inventar, der ikke kan dækkes af størst mulige prioritetslån, af offentlige midler eller sådanne andre midler, som arbejds- og socialministeren godkender, samt størst muligt statslån efter byggestøtteloven.

Til institutioner, der indrettes i lejede lokaler, kan staten yde støtte med indtil 50 pct. af udgifterne ved lokalernes indretning og anskaffelse af fornødent inventar.

Statens støtte kan i begge tilfælde gøres betinget af, at den kommune, hvori institutionen er beliggende, yder en støtte af indtil samme størrelse. Til institutioner, der ikke oprettes af en kommune, kan den samlede støtte fra stat og kommune dog ikke udgøre mere end 70 pct. af udgifterne. På grund af de ret begrænsede midler, der i de senere år har stået til rådighed på finansloven, har arbejds- og socialministeriet som regel fulgt den praksis dels altid at gøre støtte fra staten afhængig af støtte fra kommunen, dels at give 35 pct. i støtte fra staten af de restudgifter, der ikke kan dækkes ved fuld udnyttelse af de forannævnte andre lånemuligheder.

For at en ungdomsklub kan opnå anerkendelse til statstilskud efter forsorgsloven, kræves det bl. a., at institutionen, hvis den ikke drives af en kommune, har en bestyrelse på normalt 5 og ikke under 3 medlemmer, heraf mindst eet kvindeligt medlem. Såfremt den stedlige kommunalbestyrelse fremsætter ønske herom, suppleres bestyrelsen med et af kommunalbestyrelsen, efter yderligere forhandling med den øvrige bestyrelse, valgt medlem. Medens der tidligere var bestemte krav i loven om, at der i bestyrelsen skulle være dels en læge, dels en pædagog, er disse krav opgivet ved den nye lov.

Anerkendelse af ungdomsklubber meddeles med en bestemt person som leder og kan til enhver tid tilbagetages. I praksis er det krævet, at lederen skal være myndig. Derimod har man ikke stillet krav om nogen bestemt uddannelse, men har lagt vægt på, om den foreslåede leder havde særlige evner for og erfaring i ungdomsarbejde. Kravene om en bestyrelse, der er ansvarlig for institutionens almindelige drift, og en anerkendt voksen leder, der har ansvaret for den daglige drift, kan ikke fraviges efter forsorgsloven. Loven stiller sig imidlertid ikke hindr ende for, at der ved ungdomsklubber findes særlige organer, hvorved de unge deltager i ledelsen af klubben (klubråd eller lignende), og sådanne klubråd

er, som nævnt, indført i en del tilfælde. Kommissionen anser det for meget væsentligt, at de unge får det størst mulige medansvar.

En betingelse for anerkendelse af en institution efter forsorgsloven er, at den udelukkende eller dog væsentligst modtager børn af mindrebemidlede forældre. I praksis betyder dette, at man stiller krav om, at mindst to trediedele af de unge, der besøger klubberne, kommer fra hjem, hvor forældrene opfylder betingelserne for at være nydende medlemmer af en sygekasse.

Endelig er det en betingelse for anerkendelse, at klubberne normalt indkræver et kontingent på kr. 1,50 pr. måned, hvorved der forudsættes, at medlemmerne desuden selv betaler for fortæring og deltager i afholdelsen af udgifter til materialer til hobbyvirksomhed. Dette udelukker dog ikke, at bestyrelsen kan tilstå friplads helt eller delvis, ligesom der er mulighed for, at kommunen i trangtilfælde kan betale kontingentet uden retsvirkning for forældrene.

Om beregningen af de tilskudsberettigede driftsudgifter findes nærmere oplysninger i arbejds- og socialministeriets bekendtgørelse af 28. februar 1952. Af særlig interesse for ungdomsklubber er, at der blandt de tilskudsberettigede udgifter kun kan medtages 50 pct. af udgifterne til materialer, der anvendes til hobbyvirksomhed. Begrundelsen herfor er, at det må anses for at være af pædagogisk betydning, at de unge i betydeligt omfang selv deltager i disse udgifter.

Pr. 31. marts 1952 var der anerkendt ialt 62 klubber efter de her anførte regler.

Gennem undervisningsministeriet ydes der af en på finansloven optaget bevilling fcil „forskellige foranstaltninger vedrørende ungdommens opdragelse og uddannelse" på 15 000 kr. tilskud til fritidsklubber, der oprettes i tilknytning til ungdomsskoler for den ufaglærte ungdom, jfr. om denne skoleform lovbekendtgørelse nr. 301 af 16. juni 1948.

Ifølge praksis yder staten tilskud til sådanne fritidsklubber med $\frac{1}{3}$ af samtlige udgifter, forudsat at kommunen eller institutioner m. v. uden for elevernes kreds dækker de resterende $\frac{2}{3}$ af udgifterne. Udgiften til lokale, lys og varme må dog holdes uden for de tilskudsberettigede udgifter, da der påhviler kommunen en almindelig pligt til at sørge for lokaler m. m. til ungdomsskolen, og statens tilskud til lærerløn kan ikke ydes i forhold til højere timeløn end den til enhver tid ifølge loven gældende minimumsbetaling i ungdomsskolen.

Ansøgning om tilskud, ledsaget af specificeret budget, indsendes til undervisningsministeriet gennem de lokale skolemyndigheder ved klubsæsonens begyndelse. Antallet af klubber, der således har fået statstilskud, er steget fra ca. 10 i 1947—48 til ca. 30 i 1950—51.

Det tilføjes, at klubberne ved de skoler, hvor de er oprettet, betragtes som et uundværligt led i skolens arbejde, samt at en del skoler afholder elevaftener m. v. uden at søge tilskud hertil. Undervisningsministeriets fornævnte bevilling kan iøvrigt også anvendes til andre særlige ungdomsarrangementer, der ligger på linie med ungdomsskolearbejdet, samt til fritidsklubber, der ikke er direkte tilknyttet ungdomsskolen.

Kommissionen har overvejet, hvorvidt det driftstilskud på 80 pct. af de af arbejds- og socialministeriet godkendte driftsudgifter, der gives til ungdomsklubber, der er godkendt efter forsorgsloven, er for rigeligt. Det kunne f. eks. tænkes, at det vil svække initiativet og ansvarsfølelsen hos de unge og stå i vejen for den aktivisering af medlemmer, der bl. a. kan ske i forbindelse med en eller anden fælles indsats for klubben. Dertil kommer, at

forskellige af udgifterne f. eks. til hobbyvirksomhed kan blive så store, at det vil være rimeligt, at få de unge til at deltage i dem i det mulige omfang.

Man må dog mene, at den begrænsning af de udgifter, som kan godkendes som tilskudsberettigede, der er foretaget ved arbejds- og socialministeriets bekendtgørelse af 28. februar 1952, fjerner enhver betænkelighed overfor den høje tilskudsprocent, og at det således er rimeligt, at der gives tilskud på 80 pct. til visse væsentlige udgifter.

Dette gælder således udgifter til husleje. Kommissionen gør i denne forbindelse opmærksom på, at det må anses for rimeligt at stille mindre strenge krav til de lokaler, der benyttes af ungdomsklubber end til de forebyggende børneinstitutioners lokaler, idet man dog må være forsigtig med i almindelighed at svække kravene til de sanitære forhold. De unge opholder sig ofte kun i lokalerne i kortere tid, eller de kan — således som det navnlig er tilfældet ved forskellige klubber, der oprettes i boligkomplekser — iøvrigt holde til i familiens lejlighed i nærheden, således at klublokalerne kan betragtes som en udvidelse af lejlighedsarealet*). Kommissionen kan derfor anbefale, at de almindelige krav til institutioner af denne art lempes, idet det er af den største betydning, at udgifterne ved oprettelsen af sådanne klubber ikke bliver for store. Selv ret beskedne klublokaler er bedre tilholdssteder for ungdommen end porte og kaffebarer.

Endvidere anser kommissionen det for rimeligt, at der ydes fuldt driftstilskud af de faste udgifter til lys, gas og rengøring, der ikke overstiger de i henhold til forsorgslovens § 128 godkendte.

Fra hovedreglen om, at der ydes 80 pct. driftstilskud, er det efter kommissionens opfattelse rigtigt, at der foretages forskellige undtagelser. De unge bør således selv fuldt ud dække udgifterne ved eventuel fortæring i forbindelse med møderne. Endvidere bør de i rimeligt omfang deltage i udgifterne ved underholdningsarrangementer, såsom film, dans o. lign., der medfører særlige udgifter for klubben, således at der opkræves en passende entre.

Et særligt problem frembyder udgifterne ved hobby virksomhed. Såvel af økonomiske som af pædagogiske grunde bør de unge nemlig deltage i disse udgifter. Man er dog klar over, at betalingen for materialer må varieres efter de unges økonomiske evne, og efter om der fremstilles genstande af varig værdi, og f. eks. må sættes væsentligt lavere (og eventuelt helt bortfalde) for skoleelever og lærlinge, medens den kan sættes højere for deltagere, der har en egentlig arbejdsindtægt.

Når det, som bestemt ved den nævnte bekendtgørelse, tillades klubberne at opføre halvdelen af udgifterne til materialer som tilskudsberettigede, således at det offentlige tilskud bliver 40 pct. af de samlede udgifter, vil man kunne overlade det til lederne at påse, at de unge i det mulige omfang deltager i udgifterne, under rimelig hensyntagen til pædagogiske og økonomiske hensyn.

Af de bestående ungdomsklubber vil de fleste kunne få denne støtte under den gældende ordning. Dette gælder dog ikke ungdomsskoleklubberne, der i alle henseender indtager en særstilling.

Det er imidlertid et væsentligt spørgsmål, i hvilken grad en virksomhed, der opfylder den foran givne definition, og som drives i forbindelse med en organisation, der også arbejder på anden måde (man kan f. eks. her tænke på KFUM og KFUK, De danske Ungdomsforeninger, politiske ungdomsforeninger eller idrætsforeninger), bør kunne komme i betragtning ved ydelsen af tilskuddene.

*) I denne forbindelse skal nævnes, at erfaringerne fra boligklubbene synes at tyde på, at kravet om særlige toiletter ved klublokalerne disse steder er overflødig, idet de unge alene benytter toiletterne i lejlighedene.

Det vil formentlig være rigtigt i denne forbindelse at opstille følgende betingelser:

1. Klubvirksomheden skal optræde som en selvstændig del af den pågældende organisations arbejde.
2. Der skal etableres en særlig ledelse af ungdomsklub virksomheden, som i hvert fald kun for enkelte medlemmers vedkommende må være identisk med ledelsen af organisationens arbejde iøvrigt.
3. Ungdomsklubvirksomhedens regnskab skal føres særskilt.
4. De for ungdomsklubvirksomheden beregnede lokaler må ikke anvendes til samme tider af ungdomsklubben og organisationens øvrige afdelinger.

Under disse forudsætninger skulle også klubber oprettet af disse organisationer kunne blive tilskudsberettigede, og kommissionen ville anse det for meget heldigt, om der oprettedes klubber på denne måde.

Kommissionen er opmærksom på, at visse klubber eller foreninger af klublignende karakter eventuelt ikke vil kunne falde ind under støttere reglerne i forsorgsloven, og at det ikke altid vil være ønskeligt, at deres arbejdsform ændres på en sådan måde, at betingelserne opfyldes. I så fald må man imidlertid, såfremt de nu givne dispensationsmuligheder ikke er tilstrækkelige, henvise de pågældende klubber til at blive støttet efter de for støtte til foreningsarbejdet i almindelighed foreslåede regler eller ved særskilte bevillinger. For så vidt angår klubber, der er knyttet til skolevæsenet, vil det være naturligt, at finansieringen foregår gennem dette, f. eks. over aftenskolen og ungdomsskolen, således som det allerede sker ved de klubber, der arbejder i tilslutning til ungdomsskolen for den ufaglærte ungdom.

En del klubber drives direkte eller indirekte af det offentlige, medens andre nærmer sig til selvejende institutioner. Der vil imidlertid altid være en vis fare for bureaukratisering i det offentliges ungdomsarbejde, hvorved de daglige lederes og medlemmernes mulighed for at være medbestemmende bliver begrænset. Man anser det derfor for ønskeligt, at det offentlige lader sine fritids- og ungdomsklubber overgå til at være selvejende institutioner. Den gældende tilskudsordning giver de økonomiske muligheder herfor.

§ 41. *Lederspørgsmålet inden for klubberne.*

Det spørgsmål, som bortset fra de økonomiske spørgsmål oftest dukker op i diskussionen om ungdomsklubberne, er spørgsmålet om fremskaffelsen af de rette ledere både blandt de unge selv og blandt de voksne, som deltager i arbejdet, idet ungdomsarbejdet som helhed lider under mangel på anvendelige ledere.

Det skal her blot nævnes, at de faktorer, der gør en person egnet som leder i et ungdomsarbejde, i og for sig er ganske selvfølgelig, nemlig organisationsevne, initiativ og viden om de mange rent tekniske problemer, der fremkommer i et sådant arbejde. Hertil kommer for de ældres vedkommende interesse for og forståelse af ungdommen, og for alle ledere, både unge og ældre, evnen til at lede uden at dominere, til at øve en indsats uden at kvæle de unge menige medlemmers eget initiativ. Det må efter kommissionens opfattelse stærkt fremhæves, at det er dette sidste punkt, som er det afgørende for, om en person virkelig er egnet til at være ungdomsklubleder, idet der ikke vil kunne rådes bod på denne mangel ved nok så stor teknisk viden om foreningslivets problemer.

Kommissionen mener derfor ikke, at man kan løse problemet om fremskaffelsen af ledere til ungdomsklubarbejdet så lidt som til noget andet ungdomsarbejde ved etablering af en særlig uddannelse, som måske endda skulle være obligatorisk for dem, der skulle ind-

tage lederstillinger. Såvel indenfor fritidshjemseminariekommissionen som indenfor seminariekommissionen har man beskæftiget sig med spørgsmålet om en særlig uddannelse til dette arbejde, og kommissionen er enig i, at uddannelsen til fritidshjemslærer og uddannelsen til folkeskolelærer hver på sin måde giver de unge værdifulde forudsætninger for en indsats i ungdomsklubarbejdet, og ved en omlægning af uddannelsen eller ved indførelse af særlige kursus kunne disse forudsætninger forøges. Det er imidlertid rigtigt at understrege, at det afgørende for en leder ikke kan meddeles ved nogen uddannelse, men at f. eks. det praktiske arbejde i ungdomskorpse eller andre ungdomsorganisationer kan være en mindst ligeså værdifuld forskole. Det må bemærkes, at arbejds- og socialministeriet ved anerkendelse af lederne ikke stiller krav om særlig uddannelse, men om særlige evner for og erfaring i ungdomsarbejde.

Derimod vil man anse det for en værdifuld hjælp til ungdomsklubarbejdet, om der kunne etableres særlige — både kortere og længere — kursus for ledere eller for særligt interesserede medlemmer, hvorved disse kunne erhverve en vis viden i bl. a. ungdomspsykologi, ungdomsproblemer og ungdomslovgivning, foreningsteknik og klubarbejde med hobbyvirksomhed. Kursus af denne art må først og fremmest tage sigte på personer, som allerede er inde i ungdomsklubarbejdet. Såvel Ungdomsringen som Landsforeningen af ungdomsklubber har gennemført en række kortere kursus med dette formål. Tilskud til sådanne kursus bør efter kommissionens mening kunne ydes efter de i kap. 6 foreslåede retningslinier.

Med henblik på at give visse grupper af unge de fornødne forudsætninger for uden alt for store begyndervanskeligheder senere at kunne tage et ungdomsklubarbejde op, vil det desuden være ønskeligt, om man både ved tilrettelæggelsen af fritidshjemslæreruddannelsen og læreruddannelsen og i højskolernes undervisning søger at give henholdsvis de unge lærere og højskoleungdommen forudsætninger for at gå ind i arbejdet i ungdomsklubberne.

4-H-arbejdet.

Overblik og sammenligning.

Et særpræget, frivilligt uddannelsesarbejde påbegyndtes for 50 år siden blandt landbougdommen i USA, det såkaldte Boys' and Girls' Club Work (drenge og pigers klubarbejde).

Efter at have vundet udbredelse i en række af de østlige stater blev dette klubarbejde 1914 tilsikret vidtgående bistand ved lov, den næsten berømte Smith-Lever Act, efter hvilken der overalt i staterne kunne oprettes lokale klubber og ansættes kyndige vejledere samt anskaffes undervisningsmateriel og forskellige andre hjælpemidler ved hjælp af offentlige tilskud dels fra den amerikanske fællesregering i Washington, dels fra de enkelte staters regeringer og dels fra amtsrådene.

Den økonomiske basis for udviklingen af klubarbejdet i USA var hermed overordentlig vel funderet. Yderligere lovgivning til støtte for klubarbejdet er gennemført af kongressen i 1928, 1934 og 1945, hvorved rammerne for hele virksomheden er udbygget på fortrinlig måde.

Omkring 1920 indførtes 4-H princippet, hvorefter virksomheden nu benævnes *4-H Club Work*. Klubbernes fælles symbol eller emblem er fremstillet i form af et firkløverblad med et H indtegnet på hvert af de fire småblade. De fire H'er hentyder til: Hoved (forstand, omtanke, idé), Hjerte (karakter, medborgersind), Hånd (håndelag, færdighed), Helse (sundhed, styrke, afholdenhed).

4-H klubberne indbyder ungdommen på landet (samt i byerne, hvor forholdene muliggør det) til på frivillighedens grund at yde en indsats for deres egen og for fællesskabets sunde udvikling, og der bygges på et tosidet grundlag:

1. *Praktiske læreopgaver*, hvis basis er selvstændigt arbejde med passende arbejdsopgaver i jorddyrkning, husdyropdræt og husholdning. (Træning til personlig udvikling og faglig dygtiggørelse).
2. *Klublivet* med regelmæssige sammenkomster, tildeling af større eller mindre hverv som led i klubbens arbejde, udførelse af specielle opgaver, deltagelse i sunde adspredelser, hobbies o s. v. (træning til foreningsvirksomhed, samarbejde, udvikling af medborgersind).

Gennem de forløbne 50 år har 4-H klubarbejdet vundet udbredelse til alle stater i USA og er desuden indført i en række andre lande.

Til Danmark kom 4-H arbejdet i 1924. En danskfødt konsulent, ansat i en årrække under det amerikanske landbrugsministerium, nu afdøde *Frants P. Lund*, blev i efteråret 1923 sendt her til landet, og med støtte fra Rockefeller-Foundation, New York, gennem

førte han i årene 1924—1926 et omfattende arbejde med at demonstrere den amerikanske 4-H idé indenfor danske landøkonomiske foreninger (husholdningsforeninger, husmandsforeninger og landboforeninger) spredt ud over landet.

Ved afslutningen af disse 3 års arbejde med at søge 4-H virksomheden tilpasset i Danmark overdrog Frants P. Lund videreførelsen heraf til et af de landøkonomiske foreninger valgt og af landbrugsministeriet udnævnt udvalg, *Landsudvalget for landøkonomisk ungdomsarbejde*, der siden har virket for fremme og udvikling af 4-H arbejdet i samarbejde med de nævnte landøkonomiske foreninger eller de af disse nedsatte ungdomsudvalg.

4-H arbejdets udbredelse de første år fremmedes bl. a. ved møder og foredrag rundt om i landet. Mange mænd og kvinder med indsigt og erfaring har været med i drøftelsen af dette særegne ungdomsarbejde, hvis store opdragende muligheder i almindelighed blev forstået, men ikke i alle tilfælde udnyttet på rette måde.

Man erkendte dengang som nu, at 4-H arbejdet under forstandig ledelse er et virksomt middel til dygtiggørelse af den opvoksende ungdom ved *selvvirksomhed*. Lær ved at udføre arbejdet (learn by doing), siger amerikanerne, og der tænkes ikke alene på, at man lærer et bestemt arbejde ved at udføre det, men også på dette, at man opdrages og udvikles ved at gå helt op i en opgave, som man frivilligt påtager sig.

Det bliver her lærerens eller vejlederens opgave først og fremmest at virke som rådgiver. Han må stimulere de unges initiativ og lede det ad de rette baner. Idet 4-H arbejde oftest iværksættes i form af konkurrencer mellem deltagerne indbyrdes og med en høj standard som mål, ansporer også dette de unge til en indsats for at dygtiggøre sig og derved hævde sig.

Da 4-H arbejdet kom til Danmark, gik man med glæde ind for at udnytte de muligheder, der ligger i de praktiske læreopgaver, som er nævnt under punkt 1, side 1, med fuld udnyttelse af de fra USA overførte metoder. Man gjorde imidlertid ikke skridtet fuldt ud ved at samle de unge i klubber, og denne undladelse af at søge de under punkt 2, side 1, anførte muligheder udnyttet har man senere kun få steder søgt at bøde på.

I realiteten er således 4-H ideen ikke endnu praktiseret i Danmark, da denne bygger både på den enkelte unges selvstændige indsats med en arbejdsopgave hjemme og jævnsides hermed på de fælles opgaver i klubben. Det gælder her noget, som ikke er fremmed for dansk mentalitet, nemlig at lære at *arbejde* og endvidere at *samarbejde*.

I *Amerika* er 4-H klubvirksomheden udviklet til stor fuldkommenhed og har fundet en særdeles effektiv form. Der findes nu derovre ca. 85 000 klubber med tilsammen over 2 millioner medlemmer. Få eller ingen af de lande, der har organiseret 4-H arbejde efter amerikansk mønster, har formået at gøre dette så populært eller forlene det med en sådan entusiasme, som det derovre omfattes med af lederne såvel som af ungdommen. Og det nyder autoriteternes velvilje og støtte i udstrakt omfang.

Enkelte lande har ved indførelsen af 4-H arbejdet „tillempet“ dette så stærkt, at der, som nævnt for Danmarks vedkommende, er gået noget væsentligt tabt.

I Storbritannien (herunder regnet England, Wales, Nord-Irland, Skotland) er man med begejstring gået ind for klubdannelsen, men har ladet de praktiske, selvstændige opgaver ligge. Virksomheden er koncentreret om foreningslivet med møde- og foredragsprogrammer, talekonkurrencer etc., og den praktiske side af virksomheden indskrænker sig til f. eks. konkurrencer i pløjning og husdyrbedømmelse m. m. Man benytter ikke 4-H navnet, men betegner klubberne „Young Farmers' Clubs“.

I *Danmark* startedes som nævnt med praktiske læreopgaver i 1924, og organisationen af 4-H klubber udsattes indtil videre. Vel har vi sammenlignet med de britiske lande

valgt den bedste halvdel, men muligheden for en fuld udfoldelse af de unges eget initiativ, egne ideer, fælles stræben mod mål, som de selv stiller sig, ligger stadig uudnyttet hen.

Til Finland og Sverige kom 4-H arbejdet i 1926, idet ovennævnte Frants P. Lund, efter at have afsluttet sin virksomhed i Danmark, fortsatte i disse lande med støtte fra Rockefeller-Foundation.

I *Finland* organiseredes fra 1928 og årene derefter 4-H klubber ud over hele landet, og der var 1949 omkring 3 000 klubber med ca. 56 000 medlemmer i finsksprogede og 5 å 6 000 medlemmer i svensksprogede egne. (Til sammenligning anføres, at antallet af deltagere i 4-H arbejdet i Danmark samme år var ca. 10 000). Ledelsen af de finske klubber har forstået at føre 4-H ideen ud i livet på virkningsfuld måde og modtager støtte af meget betydelige offentlige midler fra staten og kommunerne.

I *Sverige* optoges 4-H arbejdet 1926 som led i J.U.F.s virksomhed (J.U.F. er Jordbrukare — Ungdomens Forbund, oprettet 1918). Fra 1947 er organiseret 4-H klubber under J.U.F. Klubberne har selvstyre med bistand af voksne ledere. Praktiske opgaver og klubliv er nøje sammenknyttet. Der lægges måske vel megen vægt på det sidste, hvor et sindrigt pointssystem danner grundlag for inddeling i grader efter indsats og dermed følgende oprykninger.

I *Norge* er 4-H arbejdet taget op så sent som i 1936 under små forhold, men efter krigens afslutning skete en udvidelse dels ved hjælp af stærkt forøgede offentlige tilskud, dels også ved hjælp af et nyoprettet norsk-amerikansk fond. Arbejdet er i hovedsagen tilrettelagt med de svenske klubber som mønster og med benyttelse af et tilsvarende point-system som basis for gradstildeling og oprykning.

På grundlag af foreliggende oplysninger kan det vistnok med nogenlunde sikkerhed fastslås, at Danmark er det eneste land i verden, hvor 4-H arbejdet gennemføres uden at være baseret på de unges sammenslutning i selvstændige klubber, bistået af -voksne erfarne ledere.

4-H ungdommen herhjemme er dog ikke uorganiseret, men står under ledelse af lokale ungdomsudvalg eller tilsvarende organer, der er tilknyttet og opretholdes af land-økonomiske foreninger. Sådanne ungdomsudvalg, der for størstedelen er sammensat af voksne ofte ældre mennesker, er nødvendige, sålænge der ikke er organiseret klubber eller foreninger, styret af de unge selv sammen med en enkelt rådgiver, hvilket er vanskeligt at realisere uden særlig økonomisk støtte hertil.

Det er derfor et spørgsmål, som alvorligt bør overvejes, om der ikke med tilskud fra offentlige midler, eventuelt på lovfæstet grundlag, kan tilvejebringes muligheder for klubvirksomhed i forbindelse med 4-H arbejdet.

S. C. Svendsen-Tune,

sekretær.

Oversigt over lærernes uddannelse i aftenskolen.

I. Københavns kommunes aftenskole og A.O.F.s aftenskole i København.

Afdelinger ¹⁾ :	Københavns kommune							A.O.F.
	A	B	C	D	E	F	ialt	ialt
a) Kommunalærere	138	164	4	2	13	24	345	43
b) Ikke-kommunalærere	274	181	55	177	4	33	724	542
<i>Specifikation af b):</i>								
Universitetsuddannede	37	2				29	68	40
Akademiuddannede					4		4	
Faguddannede ²⁾	122	64	52				238	71
Erhvervsuddannede ³⁾	14	115				4	133	277
Fag- & erhvervsuddannede				177			177	
Studerende	82		3				85	40
Indfødte lærere	19						19	
Anden udd. eller udd. ikke oplyst								114
	274	181	55	177	4	33	724	542

II. Aftenskoler i provinsen.

	Silkeborg købst.	Horsens købst.	Svendborg amt	Ringk. amt	Maribo amt
a) Sem.-uddannede....	<u>21</u>	33	64	100	42
b) ikke-sem.-uddannede	28	39	116	197	80
<i>Specifikation af b):</i>					
Håndgerningslærerinder. .	<u>1</u>	2	45	87	[33
Dameskræderinder	<u>9</u>	2			
Husholdningslærerinder. .	<u>3</u>	6	7	44	6
Husfl idslærere			26	5	24
Landbrugskandidater. . . .			10	24	14
Akademisk uddannede. .	<u>3</u>	3	13	12	3
anden uddannelse	<u>12</u>	26	15	25	
	28	39	116	197	80

¹⁾ Afdeling A. er sprog og handelsfag, B. almindelige skolefag (og Folke Jacobsens ungdomsskole), C skolekøkken, D. håndarbejde, E. tegning og F. aftenhøjskolen.

²⁾ Faguddannede er gymnastiklærere, husholdningslærerinder, håndarbejds lærerinder, translatører, lærere med faglærereksamen, stenografilærere.

³⁾ Erhvervsuddannede er kontorassistenter, ingeniører, arkitekter, håndværkere, dameskræderinder.